

تەفسیری رەوان

بۆ تیگە‌یشتنی قورئان

بەرگی [۱۰]

نووسینای

سە‌لا مە‌حمودى گە‌لا‌لە‌یى

جزمى [۱۹]

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

تەفسىرى رەۋان

بۆ تىگە يىشتىنى قورئان

بەرگى دەيەم

نووسىنى

مەلا مەحمۇدى گەلا ئەيى

جزمى (۱۹)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

-
- تەفسىرى رەۋان بۇ تېگەشتىنى قورئان.
- نوسىنى : مەلا مەحمۇدى گەللىيى.
- چاپى يەكەم.
- چاپخانەى ئۆفسىتى تىشك.
- تىراژ: (۵۰۰) دانە.
- ژمارەى سپاردن: (۳۶۹) ى سالى ۲۰۰۲
- مافى چاپکردنەۋەى پارىژراۋەو تەنھا ھى نووسەرە.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سوره تی (الفرقان)

ئەم سورەتە ناوئراوە (الفرقان) چونکە بە سوپاس و ستایشی
ئەو خودایەیی فارقانی ناردۆتە خواری بۆ سەر رهوانە کراوی خۆی؛ حەزرەتی
محمد ﷺ دەست پێ دەکا. قورئانی پیرۆز گەورەترین نیعمەتی خودایە بۆ
ئادەمیزاد، پەرورەدگار بەو قورئانە حەق و بەتائی لێک جیاکردۆتەو،
کردووەتی بە بەرنامەو پرۆگرامی بونەوەر، کە تەلۆکی جیهانەو
بەرنامەیی ژیانە.

مونا سەبەو پەییوەندی ئەم سورەتە بە سورەتی (النور) هەو لەچەند

رویه کەواییە: هەرە گەرنگەکان ئەمانەن:

۱- سورەتی (النور) بەو کۆتایی هات: کەخودا خاوەنی هەموو
بۆنەوەرە، سورەتی (الفرقان) یش بەتەعظیم گرتن و تەقدیس کردنی ئەو
خودایەیی خاوەنی ئاسمانەکان و زەویە، بێ هاوێل و مندال و خێزانە دەست
پێدەکا.

۲- لە کۆتایی سورەتی (النور) دا پەرورەدگار ئەوێ راگەیاندا: کە
بەگوێ کردنی فەرمان و جلەو گیرەکانی پێغەمبەر ﷺ شتیکی واجبەو
پێویستە موسوڵمانەکان پابەندی بن و بەموو خۆی لی لانی دەن.
لەسەرەتای سورەتی (الفرقان) یش دا وەصفی ئەو قورئانە دەکا:
کە دەستور و بەرنامەیی پەیامی پێغەمبەرە.

۳- سورەتی (النور) باسی ئیلاهیات دەکا و سێ بەلگە لەسەر تاک و
تەنهایی خودا دیتیتەو، حال و وەزعی ئاسمانەکان و زەوی و دیارە جوړاو
جوړەکانی بەرزایی وەکوو باران بارین و چۆنیەتی دروست بوونی بەفرو

تەرەزە، ھەروا ھال ۋەزەئى گىيانلەبەرەن، دەكاتە بەلگە لەسەر بەتوانايى و دانايى خودا.

لەسورەتى (الفرقان) یش دا: كۆمەللىك مەخلوقات دەكاتەنیشانەو بەلگەى تاك و تەنھايى خودا، بۇ نمونە دريژ بوونەو ەى سىيەرەو گۆرانى شەوو رۆژ و چۆنيەتى ھەواو ئاوو جۆرەكانى ئاژەل ۋ لىكدانى دەرياكەن و دروست كردنى ئادەمىزاد و نژادو دروستكردنى ئاسمانەكان و زەوى لەماو ەى شەش رۆژدا و كۆنترۆلكردنى ەرش لەلايەن پەرەردگارەو ە، ھەروا بورجەكانى ئاسمان، روناكى خۆرو مانگ .. ھەموو ئەمانەشىكردنەو ە تەفسىر كردن و دريژە پيئدانى نايەتى ﴿الذي له ملك السموات و الأرض﴾ ى ە .

۴- لەھەردوو سورەتەكەش دا ەصف و چۆنيەتى كردهو ەى كافرەكان و مونافىقەكان ديارى دەكا. لەسورەتى (النور) دا دەفەر موى: ﴿والذين كفروا أعمالهم كسراب بقيعة﴾ . لەسورەتى (الفرقان) یش دا دەفەر موى: ﴿وقدمنا الى ما عملوا من عمل فجعلناه هباء منثورا﴾ (الفرقان/۳۳).

ئاو ەرۆكى سورەتەكە بەشىئو ەيەكى گشتى، ەكوو باقى سورەتە مەككىەكانى تر، گرنگى دەدا بەبنەماكانى ەسەقىدەو جەخت دەكاتەو ە لەسەر يەكتاپەرستى و راستى پيغەمبەر ايەتى و چۆنيەتى رۆژى قيامەت.

سەرەتا تاك و تەنھايى خودا دەسەلمىنى و راستى قورئان و پيغەمبەر ايەتى ھەزرەتى محمد ﷺ تەنكىد دەكاتەو ە . زىندوبونەو ە و حىساب و كىتابى رۆژى قيامەت شى دەكاتەو ە، قەشمەرى بەبىرو بۆچونى موشريك و بت پەرستەكان دەكاو، نەقامى ئەوانە رادەنوئىنى كەدەللىن: خودا مندالى ەيە، بروايان بەقيامەت و زىندوبونەو ە نيە، ھەرەشەيان لى دەكا بەو ەى توشى جۆرەھا سزاي توندو تيژيان دەكا.

ئەمجار ھەندى چىرۆكى پىغەمبەرانى پىشومان بۆ دەگىرپتەو ۋە
 ھەلۋىست و بەدرۆ خستەو ۋەى ئەو گەل و نەتەوانە بۆ پىغەمبەرە كانيان و
 سەرەنجامى پىغەمبەرە نەتەو ۋە كان رون دەكاتەو ۋە .

شىۋەى لەناوچونى نەتەو ۋە سەرپىچىكارو بەدرۆخەرەو ۋە كان و جۆرەكانى
 سزاي رىشەكىش كارىيان رادەنۋىنى ۋە دىانكاتە پەندو عىبەت بۆ گەل و
 نەتەو ۋە كانى دوايى، بۆ ئەو ۋەى بەخۋياندا بچنەو ۋە ئەو ھەلەو ھەلۋىستە
 ناشىرىنەى ئەوان تىي كەوتون و نواندىان ئەمان تىي نەكەون و بەمەرەدى
 ئەوان نەچن .

ھەرەو ھا چەند بەلگەى جيا جيا دىنىتەو ۋە لەسەر بەتوانايى خودا و تاك و
 تەنھايى زاتى پاكى، بونەو ۋەرى سەيرو سەرنج راكىش دەكاتە نىشانەى
 كارسازى پەرۋەردگار، دياردەكانى بونەو ۋەرى قەبارە جۆراو جۆرەكانى ناوى ،
 بەمانگ و خۆرو زەوى ئاسمانەكان و دەرياو چۆنىەتى باران بارىن و
 ھەلكرەنى (با) پىش باران بارىن، ھەرۋە ھا بورجەكانى ئاسمان و ھاتو
 چۆى شەو روژ يەك بەدوى يەك دا ھەموو ئەمانەو شتى ترىش دەكاتە
 بەلگە لەسەر ھەبونى خوداى بالادەستى كارسازى كار دروستى بى ھاو ۋەل و
 مندال ۋە خىزان .

كۆتايى سورەتەكەش بەرەنۋاندنى ھەندى رەوشتى پەسەندى
 بەندەراستالەكانى خودا دەھىنى ۋە ئەو رادەگەيەنى كەتەوانە شياوى
 رىزو پاداشتى پەرۋەردگارن .

نازلکردنی قورئان و تاک و ته نهایی پهروهردگار

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا
 ﴿١﴾ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ
 يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ بَقَدِيرٍ ﴿٢﴾
 وَأَتَّخِذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ
 وَلَا يَمْلِكُونَ أَنْفُسَهُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَلَا يَمْلِكُونَ مَوْتًا
 وَلَا حَيَاةً وَلَا نُشُورًا ﴿٣﴾

پهروهردگار کړنده وې ته م سوره ته به باسی سه لماندنې خدای به دیهینه ر
 ده ست پیکر دوه، وه صفی پهروهردگاری به صیقاتی جه لال و که مال کړدوه.
 ده ست پیکر دنی سوره ته که به وشو یوه یه ناماژیه به یو باسی سه ره کی و
 گرنگی سوره ته که. ته وه ده گه یه نی که نازلکردنی قورئان له لایه ن خدواوه یه و
 پیغه مبه ری ئی سلام پیغه مبه ری هه موو ئاده میزاده به گشتی،
 پهروهردگاری بونه وهر تاک و ته نهاو بی مندال و خیزانه، بی هاو هل و
 وه زیره .

ده فهرمووی: ﴿تبارک الذي نزل الفرقان على عبده ليكون للعالمين
 نذيرا﴾ به رزو پیرو زو خاوه ن خپرو فهره، ته و خدایه ی قورئانی نازل
 کړدوه به سه ربه نده ی خوی: که ره وانه کراوه به سه ر هه موو ئاده میزادو
 خاته می پیغه مبه رانه. به ته وه ی به و قورئانه پې فهره به ره که ته عالمی

ئادەمىزاد و عالەمى جندۆكە بترسىنى، ترسىنەر و موژدە دەربى،
سەرىتچىكاران لەسزاي خودا بترسىنى موژدەى بەهەشت بدا بەوانەى
پابەندى پەيامەكەى دەبن .

مەبەست بە (عبده) حەزرەتى محمد ﷺ ئەمەش رىزلىنانە لەپىڭەمبەر،
چونكە ئەوپەرى پلەوپايەى ئادەمىزاد ئەوئە: عەبدى خودابى بۆيە
پەر وەردگار لەهەرشوئىنىك دا شوئەنە كە شوئى رىزلىنان بى لەپىڭەمبەر
بەوشەى (عبده) ئاماژەى بۆ كەردە.

ئەوئە تا لەسورەتى (الكهف) یش دا: كە باسى رىزلىنانە
لەپىڭەمبەر ﷺ بەو: كە قورئانى بۆ ناردە بەوشەى (عبده) ئاماژەى بۆ
كەردە، دەفەرموى: ﴿الحمد لله الذي انزل على عبده الكتاب ولم يجعل
له عوجا﴾ (الكهف / ١) لەباسى ئىسرا و شەرەوى كەردن بە پىڭەمبەر ﷺ
هەر بە (عبده) ناوى هیناوە. ﴿سبحان الذي اسرى عبده.....﴾ كە
لەمەقامى دوعا و پارانەوئەش دا ناوى پىڭەمبەر ﷺ دىنى بە (عبده) ناوى
دىنى دەفەرموى: ﴿وانه لما قام عبد الله يدعوه.....﴾ (الجن / ١٩).

قورئانى ناو ناوە (الفرقان) چونكە حەق و بەتال لىك جیادە كاتەو،
هیدایەت و گومرايى دیارى دەكا، جوداوازی دەخاتە نىوان، رىبازى ژيانى
بەختەوئەرى و ژيانى بەدبەختى، سەردەمەكان لەیە كتر جیادە كاتەو لەم
روەو كە قورئان مەنەجى ژيان نەخشە كیش دەكا، مەنەجىكى جىگىر
لەدل و ویرداندا، گونجاو لەگەل واقیعی ئادەمىزاد دا.

مەنەجىك: كە لەهیچ مەنەجىكى لەو پىشى ئادەمىزاد ناكە،
مەنەجىك: كە نیشانەى سەردەمىكى تازەى بۆ ئادەمىزاد، لەو پىش
پىتى ئاشنا نەبوون، كە وابوو قورئان (فرقان) بەم مانا قول و گەورە،
كۆتایى بەسەردەمى ژيانى منالى ئادەمىزاد هیناوە و خستویه تیه
سەردەمى ژیرى و هوشیاریهو، كۆتایى بەدیاردەى پىڭەمبەرەى كاتى و

ئاوچەيى و نەتەوہيى ھيئاوہ، سەردەمى پيغەمبەر يىكى رەوانە کراو بۆ
سەر ھەموو ئادەمىزادو جندۆكەو دوا پيغەمبەر و سەر وەرە دا ھيئاوہ،
كەوابوو جىي خۆيە تي بە قورئان بوتري: (فارقان)، فارقانى نيوان
سەردەمەكانى تەمەنى ئادەمىزاد، جودا كەرەوہى نيوان ھەق و بەتال،
ھىدايەت و گو مپايى و ھەلال و ھەرام.

**نەمجار چوار وەصفى شكۆمەندى كىبىرياو بۆ خودا رادەنوئىنى و
دەفەر مويى:**

۱- ﴿الذي له ملك السموات والأرض﴾ ئەو خودايەى كە لەراستيدا
مولكا يەتى و خاوەنيەتى ئاسمانەكان و زەوى ھەرھى ئەو، دەسەلاتى
بەد يەتئان و فەوتاندن و رەدام ھيئان ھەرھى خۆيە تي، بەويستى خۆى
چۆنى بوى ئاوا ھەليان دەسوپىتى، ژيان بەخشين و مراندن، تەھليل و
تەھريم... تەنھا بەدەست خۆيە تي و بەس ھەموو بونەوەر ئاتاجى
پەر وەردگارە، ھەموو مەخلوقات موحتاجى خودان، ئەو بەدى ھيئان
ئەوكات و شويىنى پەيدا بوون و تەمەنى مانەوہ و كات و شويىنى لەناو
چونيان ديارى دەكا.

۲- ﴿ولم يتخذ ولدا﴾ ھەرگىزاو ھەرگىز بەھيچ شىوہ يەك مندالى بۆ
خۆى بپيار نەداوہ، ھەبوونى مندال لەگەل پلە و پاىەى خودايە تي
ناگوئى، پيويستى بە مندال نيە، چونكە پيويستى بە مندال نيشانەى
كەم و كورپيە، خودا بۆ خۆى كەمالى مۆتلەقى ھەيە، پيويستى بەھيچ
شتىك نيە و ھەموو شتىكىش ئاتاجى ئەو. ئەمە رەتدانەوہى جولەكەو
مەسيحى و عەرەبە موشرىكەكانە: كەدەيانگوت: خودا مندالى ھەيە.
جولەكە دەيانگوت: عوزەير كورپى خودايە، فەلە دەيانگوت: عيسا كورپى
خودايە، عەرەبەكان دەيانگوت: فريشتە كچى خودان.

وهكوو قورئان له شويتنيكي تردا لييانه وه ده گيريتته وه ده فهرموي:
﴿وقالت اليهود: عزيز ابن الله وقالت النصارى: المسيح ابن الله﴾
(التوبة/ ٣٠) يان ده فهرموي: ﴿فاستفتهم الربك البنات ولهم البنون؛
أم خلقنا الملائكة اناثا وهم شاهدون، ألا انهم من افكهم ليقولون
ولد الله وانهم لكانبون اصطفى البنات على البنين ؟﴾
(الصافات/ ١٤٩-١٥٣).

٣- ﴿ولم يكن له شريك في الملك﴾ شريك و هاوبه شي نيه
له خاوه نيه تي و ده سه لاتداري و فهرمان په راويي دا. تاك و ته نهايي
له خودايه تي دا، هه ره شو شياوي په رستش بو كردن و به ندايه تي بو كردنه،
هه ركاتي به نده كاني پروايان به خودا گه يشته نهو ناسته و له (تولوهيه ت و
ربوبيه ت) دا به بي هاوهل و بي هاوشانيان زاني، هه موو پارانه وه و
داوايه كيان ناراسته ي خودا ده كه ن و هه ره له و ده ترسن دليان به يادو زيكره
ترس له و مه شغول ده بي، چاوه پرواني په همت و به خششي خودا ده بن،
هه ره خودا به شياوي لي ترسان و به ندايه تي بو كردن ده زانن .

بهم رسته يه ره ددي نه وانه ده داته وه: كه پروايان به هه بووني دوو خودا
هه يه بو بونه وه ره و له عيلمى كه لام دا پييان ده گوتري: (ثنويه) و خوداي
روناكي و خوداي تاريكي برپارده دن، هه روا ره ددي نه ستيره په رستان و
بت په رسته كان ده داته وه: كه پييان وابوو: بت و سه نه م و نه ستيره كان
شياوي په رستش بو كردن . ته نانه ت عمره به كان كه به ده وري كابه دا
ته وافيان ده كرد نه م شيعاره يان ده گوته وه (لبيك لاشريك لك، الا شريكا
هو لك تملكهم وماملِك).

نيتر په ره وردگار بهم دوو رسته يه ي پيشوو پاك و خاوي تي خو ي و سه رزو
پيروزي خو ي له وه ي كه مندالي هه بي، يان شهريكي هه بي راگه ياند .

۴- ﴿وخلق كل شيء فقدره تقديراً﴾ ھەموو شتێك -جگە لەخۆی- ھەمووی لەنەبوونەو بەدی ھێناو، قەبارەو شیوەی مەزندانەکردون، گونجانی ھەموو شتێکی لەگەڵ شتەکانی تر بەرچاو گرتو، ھەموو مەخلوقاتى بەیەكەو گونجاندو.

بۆنۆنە ئادەمیزادى بەو شیوەو شەكل و شیوازە دروست کردو، ھەست و ھێزو توانای جیا جیای تیدا خولقاندو، ھیزی بیرو بۆچون و تیگەشتن و شت بەیەك گرتن و بەرامبەرى کردنى تیدا داناو، ھەروا گیانلەبەرى ترو قەبارە بى گیانەکان، ھەریەکیان بەشیوەیەکی مەزندانەکراو و ھیکمەت نامیژ ھینراو تە گۆرەپانی بونەوەر!

پێکھێنانى بونەوەر و پێکھاتەى ھەموو شتێکی ناو بونەوەر سەرسوڕھێنەر و جیگای سەرنجدانن و بیرۆکەى (موصادفە) رەت دەکەنەو، فیکرەى صودفە دەپوچیننەو، ھەتا زانیاری پێش بکەوێو زانیان بتوانن بونەوەر بپشکنن، زیاتر تەناسوق و پێکەو گونجانی مەخلوقاتى ناو بونەوەر دەر دەکەوێ، پتر مەزندانەو نەخشەى یەزدانى تییان دا ھەست پێدەکری. دەر دەکەوێ ئەم بونەوەرە چەندە بەدیققەت بەدی ھینراو و چەندە شتەکانى پێکەو گونجاون.

خۆئەگەر توێکلی زەوى چەند پێیەکی تر لەم ئەندازەییە؛ کە ھەبە ئەستورتر بوايە، (ثاني أكسيد الكربون) و ئۆکسجینی ھەلدەمژی، ژيانى زیندەوەر و روھ و درەخت دەفەوتا، ژيان نەدەبوو.

ئەگەر (ھوا) تۆزێك بەرزتر بوايە لەو ئەندازەییە ئیستای ھەندى لەو تیر ئەستیرانەى: کە بەمەللیۆنەھا لەھەوای خارجی دا دەسووتین ریی گۆی زەوى دەکەوتن و لێی دەخشان، خێرا رویشتنی ئەم تیر ئەستیرانە لەچرکەبە کدا (۴۶) ملیۆن میلە، ئیتر ئەوکاتەبەسەر ھەرشتیکدا برۆشتنایە: کە قابیلی گرگرتن بوايە گری تی بەردەبوو، خۆئەگەر

بەخىرايى گوللەي تەنەگىڭ بىرۆشتىنەيە ئەو لەگەل زەوى لىكىيان دەدا و سەرەنجام ترسناك دەبوو .

قەبارەي ھەوا بەدەورى زەويىدا ئەوئەندەي پىتويست ئەستورە، واتە ئەوئەندە ئەستورە: كە تىشكە خاوەن كاريگەرە كىمىاويەكان پىتويست بۆ بەرھەمھىنەننى كىشتوكال بەناوى دايتىن و بچىن، ئەوتىشكانە بەكتىريكان دەكوژن و قىتامىنات بەرھەم دەھىتىن بەبى ئەوئەي ئەو تىشكانە ھىچ زىيانىك بەئادەمىزاد بگەيەنن مەگەر زىاد لەپىتويست خۇيان بەربدا .

سەيرە بەدرىژايى رۆژگار ئەوھەموو جۆرە گازانە لەزەوى بەرزەبنەوھو زۆربەشيان ژەھراوين، كەچى ھەوا پىس ناكەن و گۆرانكارى لەرىژەي ئەوھەوايەدا كە پىتويستە بۆ ژيانى ئادەمىزاد پەيدانابى، ئامىرى ئەو لەنگەر راگريەي نىوان رىژەي گازەكان و پىس نەبونى ھەوا، ھەبونى ئەو مەساحە گەورەوپان و پۆرەيە كە لەھەبونى ئۇقيانوسەكان و دەرياكەكان دا خۇي دەنوئىنى، بەھۆي ئاوى ئەو ئۇقيانوس و دەريايانە ژيان و بۆيىو ھەواي موعتەدىل بۆ دارو درەخت و روھ و گيانلەبەرەن دەستە بەر دەبىو دەتوانن درىژە بەژيان و گەشەكردن بەدن .

ئەگەر رىژەي ئۆكسىجىن لەجياتى ۲۱% پەنجا لەسەد يان زياتر بوايە ئەوكاتە ھەموو ئەو مادانەي قابىلى سوتانن، لەوانەبوو يەكسەر گرېگرن بەجۆرىك نزيك دەبوو يەكەم چەخماخەي بروسكە: كە لەدرەختىك دەدا يەكسەر بىشەلەنەكان گرېگرن، خۇنەگەر رىژەي ئۆكسىجىن لەسەدا ۱۰% بوايە، لەوانەبوو ژيان خۇي لەگەل بگونجاندايە، بەلام لەوانەبوو ئاگرو گەرما: كەھۆي شارستانى و ئاوەدانن كەم دەست بگەوتنايە !!

مامۇستا سەيىد لەم بارەوھە نمونەيەك دەگىرپىتەوھە دەفەرموى: پىش چەند سالىكى دورو درىژ لەولاتى ئوستوراليا درەختى (صبار)يان رواند بۆ پەرژىن و سىياجى ھەندى باخ و زەوى، بەلام ئەم درەختە بۆخۇي پىئوھە

ده چوو به سه رزه ميني ئوستوراليا دا بلاوده بووه و رۆژ به رۆژ په ره ي ده ساند، هينده ي پينه چوو پانتاييه كي به ئه ندازه ي پانتايي ئينگلته ره ي داپوشي و تيني بۆ كشت و كالتى دانىشتوان هينا، كشت و كالتى داپوشين و ههندي زه وي و زارى واليكرد به كه لكى كشت و كالت نه ده هات.

كشتياره كان هه رچه كيان ده كرد ده ره قه تي نه ده هاتن، واي ليهاه ئوستوراليان پان و پۆرو به رفران كه وته به ر خه ته ره ي هيرشى بيده نكي نه ودره خته ته شه نه كه ره، رۆژ به رۆژ به سه رزه ميني نه و لاتنه دا بلاوده بووه هه يچ شتيك نه بوو به رگري بكاو بيته له مبه ر له به رده م بلاوبونه وه ي دا. زاناياني زانياري هه شه راتناسي كه وتنه خو به جيهاندا بلاوبونه وه تا له ئاكام دا هه شه ره يه كيان دۆزيه وه: كه ته نيا بژيوي له سه ر نه ودره خته بوو، جگه له و دره خته هه يچي تري نه ده خوارد نه و باله فروكesh به زويي گه راي ده كردو خيرا به ولات دا بلاوده بووه.

ولاتي ئوستوراليان واري كه وتبو هه شه ره يه كي تيئا نه بوو دژي نه و هه شه ره يه بي، نه و هه شه ره يان هينايه ناو ولاتي ئوستوراليان په روه رده يان كرد، زۆري پي نه چوو قه لاچۆي نه و دره خته نا هه مواره ي كردو پاشان گه رانه وه بۆ زيدي خويان، نه ندازه يه كي كه م نه بي له ئوستوراليا مانه وه نه ويش بۆ پاراستني ولات له و دره خته و به ربه ست كردني بلاوبونه وه ي. (١) هه روا رۆژ له دواي رۆژ زانستي ئاده ميزاد به شيك له و نه خشه و پلانهي خودا: مه زنده ي كردوه له بونه وهرداو دايرشته وه ده رده كه وي و خه لكى كه ميك له ماناي فهرمووده ي په روه رده گار كه له فورقاني خوي دا توماري كردوه ﴿وخلق كل شيء فقدره تقديراً﴾ حالتي ده بن و په ي به لايه نيكي نه و مانايه ده بن!

به لام ويرا ي نه م راستيانه نه و موشرىكانه هه يچ به خويان دا نه چونه وه و په ندو عيبره تيان وه رنه گرت. هه رچه نده په روه رده گار خاوه ني

(١) في ظلال القرآن ج ٦ / ١٤٠

صیفاتى جه لال و كه ماله، ئه و پىرى شكۆمه‌ندى و به‌رزى هه‌يه، عىززەت و بالادەستى به‌ر فراوان و بى سنوره.

كه چى ئه‌ونه فامانه ﴿واتخذوا من دونه آلهة﴾ چەند خودايه‌كيان بپيارداوه جگه‌له‌خودا به‌ندايه‌تيان بۆ ده‌كەن، هەرچى نىشانەى خودايه‌تى هەن له‌وان دانیه،

واته ئه‌و خودا درۆزنانه شياوس خودايه‌تى نين چونكه له‌چوار لاوه كه‌م و كورتىيان تىدايه :

۱- ﴿لا يخلقون شيئاً﴾ هيجيان پى دروست ناكړى، ده‌ى خوداى حەق و راست ده‌بى تواناى دروستكردن و به‌ديه‌بنانى هه‌بى .

۲- ﴿وهم يخلقون﴾ ئه‌وانه بۆخۆيان دروستكراون، دروستكراوئيش ئاتاجى دروستكهره، ده‌ى خوداى حەق و راست ده‌بى ئاتاجى به‌كه‌س نه‌بى .

۳- ﴿ولا يملكون لأنفسهم ضراً ولا نفعاً﴾ ئه‌وانه بۆ خودى خۆيان داراى قازانج و زيان نين، ناتوانن زيان له‌خۆيان دور بخه‌نه‌وه، و قازانج بۆ خۆيان كىش بكەن، جاكه بۆ خۆيان دورخستنه‌وه‌ى زيان و كىشكردنى قازانجيان بۆ ده‌سته‌به‌ر نه‌بى، دياره بۆ غه‌برى خۆيان هه‌رنا! هه‌رشتىكىش بۆ خۆى و بۆ غه‌برى خۆى داراى زيان و قازانج نه‌بى هيج فائىده‌يه‌ك له‌عيبادەت كردنى دانیه .

۴- ﴿ولا يملكون موتاً ولا حياةً ولا نشوراً﴾ تواناى مراندى و ژيان به‌خشىن و دروستكردنه‌وه‌ى مردوانيان نيه، جاشتىك ئه‌وه سيفه‌ت و ره‌وشتى بى چۆن ده‌شى پى بگوترى خودا؟

به‌كورتى ئه‌و خودا درۆزنانه، ئه‌و به‌خودا زانراوانه، له‌هه‌موو سيفه‌تێكى خودايى روتن، هيج ره‌وشتى و ايان تىدا نيه له‌ره‌وشتى

خودابچی، هیچیان بۆ دروست ناکری به لککوو بۆ خۆیان دروستکراون،
دارای زیان و قازانچیش نین نه بۆ خۆیان نه بۆ غهیری خۆیان.

به کورتی پهروهردگار خودایه کی تاك و ته نهاییه، له هه موو كهس بی
ئاتاجه، هه موو كهس ئاتاجی نه وه له كهس نه بووه و كهسی لی نه بووه،
كهس هاو کوفی نیه، هیچ خودانین جگه له نه وه، هه ر نه و شیایوی په رستش
بۆ کردنه هه ر نه وه به دیهینه ره، هه رچی نه وه بیهوی ببی ده بی، هه رچی
نه یه وی ببی نابی، خاوه نی صیقاتی جه مال و كه مال له كه سیك نه و بناسی
به ندایه تی بۆ بكا پابه ندی فەرمان و جله و گیریه كانی بی به خته وه ری
دونیا و قیامه ته !!

بتپه رشت و موشریکه کان گومر ابوون و سورن له سه ر گومرایی،
عیباده ت بۆ غهیری به دیهینه ره ده کهن، عیباده ت به شتی واده کهن دارای
زیانده و قازانجی نیه بۆ خودی خۆی ! به لککوو له عیباده ت که ره کان بی
ده سه لات ترن !!

هه لویست و ره خنه ی موشریکه کان له قورئان

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا إِفْكٌ
أَفْتَرْتَهُ وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ أَخْرُوتَ فَقَدْ جَاءُوا ظُلْمًا وَزُورًا
﴿٤﴾ وَقَالُوا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٥﴾ أَمْ كُنْتُمْ تَقُولُونَ
أَنْزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ
فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٦﴾

ده باره ی نازل بوونی ئەم نایه ته کوله بی "مقاتیل" ده لیت: مه به ست
(النضر) ی کور ی (الحارث) ه ئه و بوو؛ پرماندی: که قورئان ده ست
هه لبه سته، مه به ستیش به ﴿وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ﴾ (عه داس و
یه سارو جه بر) ه ئەم سی که سه نه هلی کیتاب بوون، ته وراتیان ده خوینده وه
هه و آل و ئە حکامیان لیوه نه قل ده کرد. جا که موسولمان بوون
پیغه مبه ر ﷺ زۆر له گه لیان ئاخاوتنی ده کردو له گه لیان کۆده بوه وه. ئیتر
(النضر) نه و بوختانه ی پرماند.

په یوه ندی ئەم کۆمه له نایه ته به هی پیشه وه نه وه یه: پهروه ردگار
له نایه ته کانی پیشودا باسی یه کتا په رستی کرد. بیرو بوچونی بت
په رسته کانی ره تکرده وه، ئە مجار دیته سه رباسی پیغه مبه رایه تی و
ره خنه و تانه ی موشریکه کان: که ئا راسته ی قورئان و پیغه مبه رایه تی
حه زه رته ی موحه مه دیان ده کرد، نه و واقیعه راده نوینی واته دوا ی
ده ستریزی کردیان بو سه رمه قامی خودا ده ستریزی ده که نه سه ر
مه قامی پیغه مبه ر ﷺ.

دوا یی به شیوه یه کی گاته پیکردن ره ددیان ده داته وه، نه فامی و
که وده نییان ده خاته روو: ده فره مووی: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا: إِنَّ هَذَا إِلَّا
أَفْكٌ أَفْرَاهُ، وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ﴾ ئەو کافرو موشریک و نه فامانه
ده لیت: ئەم قورئانه جگه له درۆیه کی هه لبه ستره و هیچی تر نه، موحه مه د
خۆی هه لی به ستوه و کۆمه لیک ی تریش یارمه تی ده دن، نه وانه ی نه هلی
کیتاب بوون و ئیستا ئیمانیان به موحه مه د هیناوه شتی فیرده که ن و
یارمه تی ده دن بو کۆکردنه وه و هه لبه ستنی ئەم قورئانه!

ئه مجار خودا بیرو بوچونه که یان ره دده کاته وه و ده فره مووی:
﴿فَقَدْ جَاوُوا ظُلْمًا وَ زُورًا﴾ به راستی قسه یه کی پوچ و بی بناغه یان
هیناوه، بو خۆیان ده زانن که درۆ ده که ن و نه وه ی ده یلین درۆو سته مه،

هيچى به سەر هيچەوہ نيە، بىگومان درۆترين شت ئەوہ يە: کافرەکانى
قورەيش ئەو قسە يە بکەن، لە کاتىکدا ئەوان بۆ خۆيان لە ناخى دليانەوہ
دەزانن قسە کە يان بى بناغە يە .

ئەوان: بە تايبە تي ھەستيارو پياوما قول و ريشسپيەکانيان دەيانزانى
ئەم قورئانەى مو حومەد بە سەرياندا دەخوینتەوہ کە لامىکە جودايە
لە کەلامى ئادەمیزاد، ئەوان بە ھەست و چىژى خۆيان دەيانزانى ئەم
کەلامە لە ناخاوتنى ئادەمیزاد ناچى. نەياندە توانى پتي مۆتەئەثر
نەبن، ئەوان شارەزاي پيغەمبەر بوون و پيش پيغەمبەر ايە تي
دەيانناسى و لييان رون بوو کە درۆ ناکاو خيانە تي لى روونادا، ئەدى چۆن
بە دەم خوداوە درۆ ھەلدە بە ستى، چۆن لە خۆيەوہ شت پال خودا دەدا ؟؟
وہ لى ترسى لە دەستدانى مەرکەزى کۆمەلايەتتيان پالى پيئوہ دەنان
ئەم چارپاوە درۆ دەلسانە لەناو جەماوەرى عەرەبدا بلاوبکەنەوہ.
ھەوليان دەدا ئەم چارپاوە لەناو کەسانى وادا بلاوبکەنەوہ: کە جياوازي
لەنيوان ناخاوتنى موعجيزو قسەى ئاسايى دا ناکەن.

بە راستى ئەم قسەيان کە دەيانگوت: قورئان درۆيە کى دەست
ھەلبەستەو کۆمەلتيكى تريش ھاوکارى مو حومەد دەکەن بۆ دانانى،
قسە يە کى ھيچ و پوچ و بى بناغە يە، شياوى ئەوہ نيە بخريتە بەرباس و
ليکۆلینەوہ! چونکە ئەگەر ئادەمیزاد يکى وەکوو مو حومەد ﷺ
بە ھاوکارى کەسانىکى دیکە بتوانن ئەو قورئانە ھەلبەستن! ئەى چى
ئەوانى مەنع کردوہ: کە وینەى ئەو قورئانە بخەنەرۆو. بائەوانيش
بە کۆمەکى خەلکى تر قورئانتيكى ئاوا دابنن و بەلگەى پيغەمبەر پوچ
بکەنەوہ، ئەوہ تا پيغەمبەر ﷺ تەحەددايان دەکاو ئەوانيش بۆريان
خواردوہو جۆش دامارن و دەستەوسان بوون !

ھەربۆيەشە كە پەرۋەردگار لەم بار ھو ھەمونا قەشەيان ناكاو
 قسە پوچە كەشيان بەشياوى ئەو ھە نازانى رەددى بداتەو ھە، بەلگەو بەم
 رستەيە لەدەمیان دەداو دەفەرمووى: ﴿فَقَدْ جَاوُوا ظُلْمًا وَ زُورًا﴾
 بىگومان ستم و بوختانىان ئەنجام داو ھە، ستمەيان لەپىغەمبەر كەردو ھە
 لەخۆيان كەردو ھە، بوختانە كەيان ئاشكراو نەمايانە پىيوستى بەرەتدانەو ھە
 بەلگە بۆھىنانەو نىە! بوختانە كەيان كوفرو ستمەيىكى ئاشكرايەو
 درۆيەكى ھەلەستراو ھە.

شوبھەو بوختانىكى تريان دەربارەى قورئان و پىغەمبەر ئەو ھەبوو: كە
 قورئان تۆمارى كەردو ھە دەفەرمووى: ﴿وَقَالُوا أَأُطِيعُ الْأَوَّلِينَ أَمْ لِي أَكْتُبُهَا،
 فَهِيَ قُلُوبِي عَلَيْهِ بَكْرَةٌ وَأَصِيلًا﴾ كافرو موشرىكەكان گوتيان: ئەم قورئانە
 چىرۆكە كۆنى پىشيانە، درۆ دەلەسەى گەل و نەتەو پىشەنەكانە كە
 لەچىرۆكە خەياللاوى دەست ھەلەستەكانيان دا تۆماريان كەردو ھە،
 دەشوبھىتە چىرۆكى شانامەو حىكايەتى ئەسفەنديار..... موخەمەد بەھۆى
 ئەھلى كىتابەو نوسىويەتەو ھە بىيانىو ئىوارە بەدزىو ھە بەسەرىدا
 دەخویندريتەو ھە بۆ ئەو ھە لەبەرى بكا، چونكە بۆ خۆى نەخویندەوارە
 خویندەو ھە نووسىن نازانى.

ئەوان گوتيان لەو چىرۆكانە دەبوو: كە قورئان بۆ پەندو عىبەرەت و
 پەرۋەردە كەردن و رىنومائى دەيانھىنىو ھەمويان چىرۆكى راست و واقعىن
 لەجىياتى ئەو ھە پىيان پەند نامىزىن دەيانگوت: ئەم قورئانەى: كە ئەم
 چىرۆكانەى لەخۆگرتون (أساطير الأولين) ھە چىرۆكى خەياللاوى پىشيانەو
 موخەمەد پال خودايان دەدا ! لەراستى دا ئەم بىروبوچونەى موشرىكەكان
 درۆ بوختانىكى تریانە، گومرايىو موکا بەرەو لادانە لەحق .

بىگومان ئەوان راستگووىو ئەمانەتپارىزى پىغەمبەريان لانمايان بوو،
 لەو پىش دەيانناسى، چل سال پىش پىغەمبەرايەتى لەناويان دا ژياو ھە

شاره‌زای ئاکارو ره‌وشتی بوون ته‌نانه‌ت له‌به‌ر راست‌گویی و راستایی نازناوی (محمد‌الأمین) یان لێ‌نا‌بوو؛ ده‌یان‌زانێ نه‌خوێنده‌واره‌و نووسین نازانێ، که‌چی که‌ په‌روه‌رد‌گار پله‌و پایه‌ی پی‌غه‌مبه‌رایه‌تی پێ به‌خشی و سه‌روش و نیگای بۆ نارد، دژایه‌تیان کرد و تۆمه‌ت‌باریان کرد به‌و شتانه‌ی که‌ لێ‌یان بێ‌به‌ری بوو، به‌دروژنی و بوختان که‌ر له‌قه‌له‌میان دا، سی‌ه‌رو جادو بازیان یال دا .

ئەو قورئانە كەياساى بونەوەرەو بەرنامەى ژيانە بەچىرۆكە كۆن و خەيالپلاويان حسيب دەکرد! كەدەيانگوت چىرۆكە كۆننەى پيشينانە، ئامارەى ئەوہيان دەکرد كە ئەو چىرۆكانە لەبەر زۆر كۆنى و تىپەربوونى رۆژگار بەسەرياندا ، موحەمەد نايانزانى مەگەر حىكايەتخوان بۆيىخوئەو پىيى لەبەر بكەن!

ته مجار پهروهردگار وه لامي دانوهو فهرمووي: ﴿قل﴾ نهی موحه ممد
پييان بلي: ﴿أنزله الذي يعلم السر في السموات و الأرض﴾ نهو
قورثانهی که هه وال و سهرگوزه شتهی رابوردوانی تيدايه خودايه ک بۆ منی
ناردوه، که هه موو نهیني تاسمانه کان و زهوی ده زانی، هیچ هه وال و
به سهرهاتیکی پيشينان و دواينانی لی ون نابي . هه والی نهیني و
تاشکرای له لا چون به کن، نهو قورثانه له لایهن خودای زاناو داناويه
له لایهن خودای ناگادار به سهر نهیني تاسمان و زهويه وهيه.

خودا له کویږو حیکایه تخوان له کویږو؟! حیکایه تخوان له کویږو و غه ییزانی
تاسانه کان و زه وی له کویږو؟! زانیاری حیکایه تخوان له بهرامبهر زانیاری
خودا وه کوو ریږه ی دلوپه ټاویک وایه له بهرامبهر ده ریای یتکه نار.

﴿انه کان غفوراً رحیماً﴾ بیگومان خودا لیخوشبوو خاوهن بهزه‌ییه، له‌روی ره‌جه‌تی به‌رفراوانی خو‌یه‌وه قورئانی نازل کردوه، قورئان دیارده‌ی ره‌جه‌تی خودایه، نابیته هۆی خیرا هاتنی عه‌زاب بۆ سه‌رتان،

ده باره ی نازل بوونی ئەم نایه ته کوله بی "مقاتیل" ده لیت: مه به ست
(النضر) ی کور ی (الحارث) ه ئه و بوو؛ پرماندی: که قورئان ده ست
هه لبه سته، مه به ستیش به ﴿وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ﴾ (عه داس و
یه سارو جه بر) ه ئەم سی که سه ئه هلی کیتاب بوون، ته وراتیان ده خوینده وه
هه و آل و ئە حکامیان لیوه نه قل ده کرد. جا که موسولمان بوون
پیغه مبه ر ﷺ زۆر له گه لیان ئاخاوتنی ده کردو له گه لیان کۆده بوه وه. ئیتر
(النضر) ئه و بوختانه ی پرماند.

په یوه ندی ئەم کۆمه له نایه ته به هی پیشه وه ئه وه یه: پهروه ردگار
له نایه ته کانی پیشودا باسی یه کتا په رستی کرد. بیرو بوچونی بت
په رسته کانی ره تکرده وه، ئە مجار دیته سه رباسی پیغه مبه رایه تی و
ره خنه و تانه ی موشریکه کان: که ئا راسته ی قورئان و پیغه مبه رایه تی
حه زه رته ی موحه مه دیان ده کرد، ئه و واقیعه راده نوینی واته دوا ی
ده ستریزی کردیان بو سه رمه قامی خودا ده ستریزی ده که نه سه ر
مه قامی پیغه مبه ر ﷺ.

دوا یی به شیوه یه کی گاته پیکردن ره ددیان ده داته وه، نه فامی و
که وده نییان ده خاته روو: ده فره مووی: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا: إِنَّ هَذَا إِلَّا
أَفْكٌ أَفْرَاهُ، وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ﴾ ئەو کافرو موشریک و نه فامانه
ده لێن: ئەم قورئانه جگه له درۆیه کی هه لبه ستره و هیچی تر نه، موحه مه د
خۆی هه لی به ستوه و کۆمه لێکی تریش یارمه تی ده دن، نه وانه ی ئه هلی
کیتاب بوون و ئیستا ئیمانیا ن به موحه مه د هینا وه شتی فێرده که ن و
یارمه تی ده دن بو کۆکردنه وه و هه لبه ستنی ئەم قورئانه!

ئه مجار خودا بیرو بوچونه که یان ره دده کاته وه و ده فره مووی:
﴿فَقَدْ جَاوُوا ظُلْمًا وَ زُورًا﴾ به راستی قسه یه کی پوچ و بی بناغه یان
هینا وه، بو خۆیان ده زانن که درۆ ده که ن و ئه وه ی ده یلێن درۆ سته مه،

خۆمان، ئەگەر دەتەوئىبىيە فەرمانپەر، ئەو ئەتىمە ئامادەين پابەندى
فەرمان و نەهيه کانت بىين و تۆمان بەپاشاي خۆمان قبولە !
پىغەمبەر ﷺ فەرمووی: نەخیر ئەوئىبىيە دەئىلەن هەچيان لەمن
دانين، ئەو پەيامەى بۆم هەتوان بۆيە بۆم نەهەتوان سامانى
پىکۆبکەمەو، يان بىمە پىاو ماقول و ريش سپى، يان پاشايەتى
پىدەستەبەر بکەم بەلکوو خودا منى ناردووە بۆ سەر ئىو بەسيفەتى
پىغەمبەرى، نىگاو سەروشى بۆ ناردوم، فەرمانى پىکردوم بىمە مژدەدەر
ترسىنەر بۆتان، پەيامى خوداتان پى بگەيم ! جانەگەر ئەوئىبىيە بۆم
هەتوان پەسەندى بکەن و لىمى وەرگرن ئەو دەبىتە ماىەى خۆشەختى
دونىاو قىامەتتان، خۆ ئەگەر پەيامە کەشم رەت بکەن ئەو ئەو من
ئەوئەندەم لەسەرە چاوەروان یم تاکو خودا نىوانى من و ئىو يە کالە
دەکاتەو .

ئەمجار و تیان: ئەي موخەممەد: ئەگەر تۆ هیچ کامى لەم پيشنيارانەمان لى وەرەنگرى، ئەو دەواىبە باخا فرىشتە يەكت لەگەل بنىرى، راستى پەيامەكت بچەسپىنى و دەربارەي تۆ ناخاوتنمان لەگەل بکا، ھەروا دەواىبە خودا چەند باخ و باخات و قەصرو بالەخانەي لەزىرو زىو دروستکراوت بداتى، لەوشتانەي ئىمە پيشنيارمان بۆ کردى بى ئاتاج بى و پىويستت بەکاسپى کردن و ھەولدان بۆ بژىوى پەيدا کردن نەمىنى، بۆئەوہى بزانيں: کە تۆ لای خودا رىزو فەزلىت ھەيە و خاوەن پلە و پایەي. ئەگىنا ئەوہا ئىمە تۆ دەبينىن لەبازاردا دىي و دەچى، ھەولى پەيداکردنى بژىوتە! ھىچ زىدە رىزو قەدرىکت لەئىمە زياتر نىە !

پیغەمبەر ﷺ فرموی: نەخێر من شتی واناكەم، من هەرگیز
لەوانەنیم داوای ئاوا لەخودا بکەم، وەمن بۆ ئەوێه رهوانه نه کراوم داوای
ئاوا لەخودا بکەم و ئێوه پەلپێی لەو جۆرەم لی بگرن. بەلکوو خودا منی

ناردوه به موژده دهرو ترسيته: ئهوانه ي شوينم دهكهون موژده ي بههشتيان دهدهمى، ئهوانه ي به درۆم دهخه نه وه له ناگرى دۆزه خ ده يانتر سينم. ئيتر پهروه ردگار ئه م ئايه ته ي نازل كرد .

په يوه ندى نهم نايه تانه به هى پيشه وه له م روه وه يه :

دواي ئه وه ي پهروه ردگار دوو شوبه وه ره خه ي كافر ه كانى ده رباره ي قورئان راگه ياند، ئه جا شوبه وه ره خه يه كى تريان ده رباره ي پيغه مبه رى قورئان بۆ هاتوو كه حه زره تي موحه مده باس ده كا. پاشان ئه و شوبه وه ره خه تانه ره ت ده كاته وه، پوچى و بى بايه خيان رون ده كاته وه، ئه وه راده گه يه نى كه ئه و شتانه ي ئه وان ده يكه نه ره خه له پيغه مبه ر ﷺ له وه پرى سه خافه ت و بيتناغه يى دان، به كه لكى ره خه نايه ن ئه وان به بيانوى بى پيژن، نيشانه ي سه رره قى و ئينكارى كردنى ئه و كافرا نه يه. هيجيان به ده سته وه نيه ناچارن په نا بۆ شتى ئاوا به رن .

كافره كانى قوره يش پينج ره وشتيان بۆ پيغه مبه ر باس ده كردن به خه يالى خويان ئه و ره وشتانه له گه ل پيغه مبه رى تى دا ناگو نجيئن .

ئه و پينج ره وشته نه مانه بوون :

١- ﴿وقالوا ما هذا الرسول يأكل الطعام ويمشي في الأسواق﴾
كافره كانى قوره يش ده يانگوت: ئه م كابرايه كه خوى له ئيمه كردوه به پيغه مبه ر، هيجى له ئيمه جيا نيه و چ زنده فەزل و ريزى كى به سه ر ئيمه وه نيه، وه كوو ئيمه خواردن ده خوا، وه كوو ئيمه ئاوو شله مهنى ده خواته وه، وه كوو ئيمه پيويستى به خواردن و خواره مهنى هه يه، ئه گه ر ئه و راست ده كا پيغه مبه ره ده بوو پيويستى به و جوړه شتانه نه بو ايايه .

ئهدى ئه وه تا هه لسو كه وتى هه لسو كه وتى ئاده ميزادانه يه و كه چى لافى پيغه مبه رى تى ليده دا ! چۆن ده بى ئه و وه كوو ئيمه ئاده ميزاد بى و له خودا وه نيگاي بۆ بى ؟ چۆن ده بى هه لسو كه وتى وه كوو ئيمه وابى و

ده باره ی نازل بوونی ئەم نایه ته کوله بی "مقاتیل" ده لیت: مه به ست
(النضر) ی کور ی (الحارث) ه ئه و بوو؛ پرماندی: که قورئان ده ست
هه لبه سته، مه به ستیش به ﴿وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ﴾ (عه داس و
یه سارو جه بر) ه ئەم سی که سه ئه هلی کیتاب بوون، ته وراتیان ده خوینده وه
هه و آل و ئە حکامیان لیوه نه قل ده کرد. جا که موسولمان بوون
پیغه مبه ر ﷺ زۆر له گه لیان ئاخاوتنی ده کردو له گه لیان کۆده بوه وه. ئیتر
(النضر) ئه و بوختانه ی پرماند.

په یوه ندی ئەم کۆمه له نایه ته به هی پیشه وه ئه وه یه: پهروه ردگار
له نایه ته کانی پیشودا باسی یه کتا په رستی کرد. بیرو بوچونی بت
په رسته کانی ره تکرده وه، ئە مجار دیته سه رباسی پیغه مبه رایه تی و
ره خسه و تانه ی موشریکه کان: که ئا راسته ی قورئان و پیغه مبه رایه تی
حه زه رته ی موحه مه دیان ده کرد، ئه و واقیعه راده نوینی واته دوا ی
ده ستریزی کردیان بو سه رمه قامی خودا ده ستریزی ده که نه سه ر
مه قامی پیغه مبه ر ﷺ.

دوا یی به شیوه یه کی گاته پیکردن ره ددیان ده داته وه، نه فامی و
که وده نییان ده خاته روو: ده فره مووی: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا: إِنَّ هَذَا إِلَّا
أَفْكٌ أَفْزَاهُ، وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ﴾ ئەو کافرو موشریک و نه فامانه
ده لێن: ئەم قورئانه جگه له درۆیه کی هه لبه ستره و هیچی تر نه، موحه مه د
خۆی هه لی به ستوه و کۆمه لێکی تریش یارمه تی ده دن، نه وانه ی ئه هلی
کیتاب بوون و ئیستا ئیمانیا ن به موحه مه د هینا وه شتی فێرده که ن و
یارمه تی ده دن بو کۆکردنه وه و هه لبه ستنی ئەم قورئانه!

ئه مجار خودا بیرو بوچونه که یان ره دده کاته وه و ده فره مووی:
﴿فَقَدْ جَاوُوا ظُلْمًا وَ زُورًا﴾ به راستی قسه یه کی پوچ و بی بناغه یان
هینا وه، بو خۆیان ده زانن که درۆ ده که ن و ئه وه ی ده یلێن درۆ سته مه،

باخاتیکی هه بی له بهر و بوومی بخواو مه سره فی خاوو خیزانی لی ده سته بهر بکا.

وه کوو تیبینی ده کرا قوره یه شییه کان سه ره تا ده یان گوت: ده بی پیغه مبهه فریشته بی و پیوستی به خواردن و خواردنه وه و خه وو پشودان نه بی، دواپی وتیان: قه یاناکا با پیغه مبهه هر ئاده میزادی به لام با فریشته یه کی له گه ل دابی پشتگیری بکا، دواپی له وهش هاتنه خوارمی وتیان: با پشتگیری به وه بکری گهنج و خه زینه یه کی بۆ بخریته خوار، دواپی له وهش دابه زین وتیان: با پیاو یکی وابی خواهن باخ و زهوی و زاربی.

ئه وان له هه موو بیرو بۆچونه کانیا ندا ماددیا نه هه سوکه وتیان ده کردو هه رده مه بیانویه و هه رده مه په ئیکیان لی ده گرت و له باز نه ی بواره ماددیه کان نه ده چونه دهر، نه ده هاتن ژیرانه بیر بکه نه وه، عه قل و هوشیان بجه نه کار پیان وابوو: پیغه مبهه رایه تی له ژور هیزو توانای ئاده میزاد دایه، هه رگیز ئه وه یان بۆ نه ده سه لما: که پیغه مبهه ئاده میزاده و له خودا وه نیگای بۆ دی!

ئه حجار که به خه یالی خویان پیغه مبهه ریان له ککه دار کرد به و شتانه و چه سپاندیان که موحه مد به که لکی پیغه مبهه ریتی نایه، له عه قل و هوشیش روتیان کرده وه به پیاو یکی خه ره فاویان له قه له م دا.

بیگومان ره وانه کردنی پیغه مبهه له ئاده میزاد بۆ سه ر ئاده میزاد حیکمه تیکی یه زدانیه، هه ست و شعوری هه ست و شعوری ئه وانه ته جرو به و ئه زمونی ئه وانی هه یه، هه ست به ئیش و نازاری ئه وان ده کا، هه زو ئاره زوی ئه وانی هه یه، به زه یی به زه بونی و لاوازیاندا دیته وه، به سه رکه وتن و کامه رانیان به هه ره مه ند ده بی، هه نگاو به هه نگاو له گه ئیان

دەرپراو ده زانی به چی ده ورورژین و به چی رام ده بن و به چی دینه ژیر
فرمانی خوداوه.

له لایه کی ترهوه خه لکه که ده توانن شوینی بکهون و چاوی لی بکهن،
چونکه نه ویش ئاده میزادی که وه کوو نه وان ورده ورده به رهو به رزی ده یانبا
به نه خلاق و کرده وه به جیهینانی نه و ئه رکانه ی پیان راده گیه نی: که
خودا له سه ری پیویست کردون، که وایی نه و پیغه مبه ره ئاده می سروشت و
جوان ره وشته، بۆخۆی ده بیته ته رجهمیه کی زیندوو بو نه و بیرو باوه ری
بانگه وازی نه وانی بۆ لا ده کا! نه و کاته ژیان و جم و جول و گوftarو
کرداری ده بیته روپه ریکی رانواندراو بۆیان و دیره دیپ لییه وه نه قل ده کهن و
ماناکانی ده چه سپینن و شوینی ده کهن، نه وان به چاوی خۆیان رابه ری
خۆیان ده بینن، هه زیان لی ده بی پیره وی بکهن، چونکه نه و رابه ره
ئاده میزادی که وه کوو خۆیان و له قه باره ی ئاده میزادی که دا ده بینن!

نه گهر پیغه مبه ر فریشته بوايه هه رگیزاو هه رگیز بیریان له کردار و
هه لویسته کانی نه ده کرده وه، هه ولی نه وه یان نه ده دا لاسایی بکه نه وه،
چونکه نه وان هه ر له سه ره تاوه هه ست ده کهن که سروشتی نه و له سروشتی
نه وان جیاوازه، که وابوو هیچ دوریه هه لسوکه وتی نه و جیایی
له هه لسوکه وتی نه وان، نه و کاته هه زی نه وه یان نابی هه لسوکه وتی نه و
له خۆیاندا بهیننه دی.

که وابوو ره وانه کردنی پیغه مبه ر له ره گه زی ئاده میزاد حیکمه تی کی
یه زدانیه، حیکمه تی نه و خودایه که هه موو شتیکی به نه ندازه دروست
کرده وه هه موو پارچه کانی بوونه وه ری پیکه وه گونجاندوه.

حیکمه تی خودایه که پیغه مبه ری له ره گه زی ئاده میزاد ناردوه بۆ سه ر
ئاده میزاد بۆ نه وه ی رۆلی خۆی بگپیری له رابه رایه تی کردنی ئاده میزاد دا:

که و ابو ره خنه گرتن له ناده میزادیه تی پیغه مبه ره ههست نه کردنه به و
هیکه مه ته یه زدانیه و نیشانه ی نه زانییه به ریز گرتنی خودا بۆ ناده میزاد.

به ره وردگار نه یویستوه پیغه مبه ره که ی گهنج و خه زینه ی هه بی، خاوه ن
باخ و قیللا بی، ساماندارو ده وله مه ندبی، چونکه خودا ویستویه تی
پیغه مبه ره که ی رابه رو پیشه وای گهل و ئومه ته که ی بی، نه رک ی
پیغه مبه رایه تی قورس و گرانی خوی نه نجام بدا، له هه مان کاتدا هه ولای
داین کردنی بژیوی خوی و مال و منالیشی بدا وه کوو هه ر تاکیکی
کۆمه له که ی که خه ریکی داین کردنی پیدایستی ژیانی مال و منالیه تی .
بۆ ئه وه ی یه کیك له ئومه ته که ی که خه ریکی دهسته بهر کردنی پیدایستی
ژیانیه تی نه لای: پیغه مبه ره ژیانی مسۆگهر بووه، خه می دهسته بهر کردنی
پیدایستی ژیانی نه بووه وه کوو من، بۆیه لیپراوه بۆ عه قیده وه گه یاندنی
به یام و نه رک ی سه رشانی، وه کوو من کۆسپ و ته گه ره ی ژیانی نه ها تووه ته
پیش! بۆیه توانی ئه و رۆله بگپیری که گپرای!

ئه وه تا پیغه مبه ره و وپرای نه نجامدانی نه رک ی پیغه مبه رایه تی خه ریکی
داین کردنی پیدایستی ژیانی شه!

ئه وه تا له لایه ک مامه له و بازرگانی ده کا بۆ ئه وه ی پیدایستی ژیانی
داین بکا، له لایه کی تره وه لیپراوه بۆ نه نجام دانی نه رک ی پیغه مبه رایه تی
ده ی با گهل و ئومه ت و په ی ره و کارانیشی چاو له و زاته رابه ره بکه ن،
بیکه نه مامۆستا و قوده وه، نه رک ی سه رشانیان له خودا په رستی دلسۆزانه
له گهل هه ولدان بۆ دهسته بهر کردنی پیدایستی ژیان پیکه وه جۆش بده ن و
ئاویتی یه کیان بکه ن (لیس الرجل رجل الدنيا ولا الرجل رجل الآخرة، بل
الرجل رجلهما) پیاو ئه و پیاوه نیه پیاوی دونیا بی، هه روا پیاو ئه و
پیاوه نیه پیاوی قیامه ت بی. به لکوو پیاو ئه و پیاوه یه پیاوی دونیا و
قیامه ت بی.

يىگومان لەدوايى دا مال و سامان بە سەر پىغەمبەردا ﷺ رڤا دەستكە وتى جەنگ و غەنيمەت زۆر بوو، لەم كاتەش دا پىغەمبەر ﷺ بوو بەقودوھى ھەسەنە و مال و سامان نەيتوانى لەخودا پەرسى و رابەر ايە تى غافلى بكا، يان كۆلى بكا.. بەلكوو لەم تاقىكردنەوھش دا سەر كەوتوو بوو، بەخشنەھى و سەخاوە تى نمونەيى بوو، قىمە تى مال و سامانى لە دلدا نەبوو، بەلكوو لە دەستى دا بوو، فیتنەي مال تۆز قالىك كارى تى نە كرد!

بە مەش رىگای لەوانە برىيەو: كە بلىن: پىغەمبەر بۆيە توانى نەركى بانگەوازي لەنەستۆ بگرى و بەو پەرى لىھاتوىيى يەو نەنجامى بدا، چونكە بەھەژارى ژياوھ مال و سامان دەستى نەگرتووھ و مەشغولى نەكردوھ، ئەوھ تا نەو زاتە مال و دارايى دەرژى بەسەرىدا، كەچى تۆز قالىك لە بانگەوازيكردنى خۆي بى تاگانابى و ەكوو سەردەمى ھەژارى ھەلسوكەوت دەكا.

بەلام وىراي ئەم راستيانەو سەربارى ھەبوونى ئەو رەوشتانەو چەندە رەوشتى جوان و بەرزى تر لە پىغەمبەردا ﷺ كافرەكان ھەلوتىستى خۆيان نەگۆرى و بەخۆياندا نەچونەو بەلكوو..

﴿وقال الظالمون: أن تبعون الا رجلاً مسحوراً﴾ كافرەكان وتيان: ئىوھ نەگەر شوين ئەم پياوھ بكمون و ئيمانى پىيئەن، يىگومان شوين پياويكى دەست لىوھشاو و سىحر لىكراو كەوتوون، شوين كەسيك كەوتون ەقلى تىك چووھ و نازانى دەلى چى و چى دەكا! ئەدى چۆن ئىوھ پەيرەوى فەرمان و جلەوگىريەكانى دەكەن؟!

ئەجار پەرورەدگار وەلامى ئەم شوبھەيان دەداتەوھ و دەفەرموى: ﴿انظر كيف ضربوا لك الأمثال﴾ ئەي پىغەمبەرى خۆشەويست! بە سەرسۆرمانەوھ تى بفرە، بپروانە چىت پى دەلىن؟ : چۆن لەخۆيانەوھ

صيفاتى جياحيات بۆ دادەتاشن . ناو و ناتۆرى سەيروسەمەرەت لى دەئىن، بوختانت پى دەكەن و شتت بۆ ھەلدەبەستى ؟ جارئك دەئىن: ساحيرو جادوبازى، چەلئك دەئىن: بۆ خۆى سيحرى لىكراو، چاخئك دەئىن: درۆزنە، جارئكيش دەئىن: شاعيرە يان دەئىن: قوتاييە لاي فلان و فلان دەخوينى و ئەوان ئەم قورئانەى فئر دەكەن !

ھەموو ئەم قسانەيان پوچ و بىبناغەن و بوختان و دەست ھەلبەستى، ھەركەسئك تۆزقائئك عەقل و فامى ھەبى ئەم جۆرە قسانەى بەگوى داناجى، ﴿فصلوا فلايستطيعون سيلا﴾ رىگايان لى گوم بوو و سەرگەردان و گومرا بوون، رىگاي ھىدايەت و ھەق نادۆزنەو !

ئەجا كۆتايى بەجەدەلەكە دەھيئى بەبەيانكردنى ئەو: كەئەو پىشنيارو داواكارىەيان، يان ئەو بىروبۆچونەيان دەربارەى كالا و پروپىتالى دونياى چ نرختىكان نىو ئەوئەى: كەئەوان بەلايانەو ەرنگە پىيان وايە ئەگەر موھەمەد پىغەمبەرى، دەبى گەنج و خەزىنەى ھەبى، يان باخ و زەوى و زارى ھەبى. لەراستى دا بىروبۆچونى نەقامانەو كورت يىتن، چونكە ئەگەر خودا مەيلى ھەبوايە لەوشتانە باشتى پى دەبەخشى:

دەفەرمووى: ﴿تبارك الذي ان شاء جعل لك خيراً من ذلك جنات تجري من تحتها الأنهارو يجعل لك قصوراً﴾ پاك و مونەزەھە، بەرزوپىرۆزە ئەو خودايەى ئەوتۆ ئەگەر بىويستايە لەدونىادا زۆر باشتى لەوئەى ئەوان پىشنيارى دەكەن پى دەبەخشى، ئەوانازو نىعمەتەى لەقيامەتدا وادەى پىداوى بۆ پىش دەخستى بۆ دونياو باخ و باخاتى واى پىدەبەخشى بەئۆر درەختەكانى دا جۆگاوجۆبار بىكشانايە، قەصرو بالەخانەى ناوازەو دلىگىرى بۆ دەستەبەر بىكردىتايە! زۆر باشترو بەنرخترى لەوئەى ئەوان پىشنيارى دەكەن پى بەخشىتايە.

به لام پهروه دگار ئو عه تاو به خششانه ي بۆ قيامهت بۆ پهزمه نده
 كردوي، له ژيانى نه پراوه ي قيامهت دا ئو نازو نيعمه تانهت ده داتى، نهك
 له ژيانى دونياى بى به قادا ! بۆ ئه وه ي به هۆى دونياوه له قيامهت غافل
 نه بى، به مال و سامانه وه هه له وگير نه بى، ئهركى راگه ياندن و بانگه وازيت
 له بير بچيته وه، بىگومان ئه وه ي لای خودا بۆت پهزمه نده كراوه بۆ ژيانى
 قيامهت زۆر باشترو به نرخ ترو بهردوام تره !!

ويستى خودا وايه: كه باشت له باخ و قهصرو باله خانهت له دونيادا
 بداتى، ئه ويش په يوه نديه بهو كه سه ي: كه باخ و قهصرو باله خانه
 ده به خشى، ههست كردن به وه ي كه تو له ژير چاوديرى ئه وداى به گويره ي
 ته و جيهو ته و فيقى ئه وه هه له سو كه وت ده كه ي، له زهت و خوشى ئه وه
 په يوندييه ده چيژى: كه هيج نازو نيعمه تىكى ناگاتى.

خه يشمه ده فهرموى: به پيغه مبه ر گوترا: ئه گه ر ده ته وى هه رچى گه نج و
 خه زينه ي زه وى هه يه ده ته دينى، ئه وه ندهت مال و سامان و نازو نيعمهت
 ده ده دينى، به جوړيك كه له وه پيش و له وه دواش به كهس نه درابى و نه درى،
 به مه ر جيگيش هيج له وه كه م نه بيتته وه كه لای خودا بۆت پهزمه نده كراوه:
 پيغه مبه ر ﷺ فهرمووى: حمز ده كه م بۆ قيامهت بۆم پهزمه نده بكه ن !

بروانه كردنى موشريكه كان به روژى قيامهت و وه زع و حاليان له و
 روژه دا و به رامبه رى كردنيان به به هه شتیه كان

بَلْ كَذَّبُوا بِالسَّاعَةِ وَأَعْتَدْنَا لِمَنْ كَذَّبَ بِالسَّاعَةِ سَعِيرًا ﴿١١﴾
 إِذَا رَأَتْهُمْ مِنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ سَمِعُوا لَهَا تَغَيُّظًا وَزَفِيرًا ﴿١٢﴾ وَإِذَا
 أُلْقُوا مِنْهَا مَكَانًا ضَيِّقًا مُقَرَّنِينَ دَعَوْا هُنَالِكَ ثُبُورًا ﴿١٣﴾

خودابچى، ھىچيان بۇ دروست ناكرى بەلگىو بۇ خۇيان دروستكرارون،
داراي زيان و قازانچىش نين نه بۇ خۇيان نه بۇ غەيرى خۇيان.

بەكورتى پەرورەدگار خودايەكى تاك و تەنھايە، لەھەموو كەس بى
ئاتاجە، ھەموو كەس ئاتاجى ئەو لە كەس نەبوو و كەسى لى نەبوو،
كەس ھاو كوفى نى، ھىچ خودانين جگە لەئەو، ھەر ئەو شىاوى پەرسىش
بۇ كردنە ھەرئەو بەدھيئەنەرە، ھەرچى ئەو بىھوى بى دەبى، ھەرچى
نەيھوى بى نابى، خاوەنى صىقاتى جەمال و كەمالە كەسك ئەو بناسى
بەندايەتى بۇ بكا پابەندى فەرمان و جلەوگىريەكانى بى بەختەوهرى
دونىاو قىامەتە !!

بىتەرشت و موشرىكەكان گومراپوون و سورن لەسەر گومراپى،
عبادەت بۇ غەيرى بەدھيئەنەر دەكەن، عىبادەت بى شتى وادەكەن داراي
زيانەر قازانچى نى بۇ خودى خوى ! بەلگىو لەعبادەت كەرەكان بى
دەسلەت ترن !!

ھەلۋىست و رەخنەى موشرىكەكان لەقورئان

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا إِفْكٌ
أَفْتَرْتَهُ وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ أَخْرُوتَ فَقَدْ جَاءُوا ظُلْمًا وَزُورًا
﴿٤﴾ وَقَالُوا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٥﴾ أَلَمْ نَكْتَبْهَا فِي تِلْكَ
عَلَيْهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٥﴾ قُلْ أَنْزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ
فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٦﴾

ئەجار وێنە دیەنیکی سامناکی قیامت دەکێشی؛ دیەنە کە هێندە سامناکە دڵی رەق دەکا بەئاو، هەست و شعوری مردوو وەلمرزه دینی . کافران ئاگادار دەکا لەو عەزابەیی کە لەو رۆژەدا چاوەروانیان دەکا هەروەها موژدە بە موسولمانانیش دەدا بەنازو نێعمەتی بەهەشتی رازاو لەو رۆژەدا .

ده فەرمووی: ﴿اِذَا رَأٰهُمْ مِنْ مَّكَانٍ بَعِيْدٍ سَمِعُوْا لَهَا تَغِيْظًا وَ زَفِيْرًا﴾ ئیستا ئیمە لەبەردەم دیەنی ئاگریکی بلیسەداری پریشک هاوێژداین ئاگرە کە گیانی بە بەردا کراوە، دەروانی و دەبینی، قیامت بە درۆزانەکان دەبینی، لەدوورە دەیانبینی دەکەوێتە لرفەلف و نالەنال، دەنگی کلەو و کولانی دەبیست، نیلەنیلەو چەپۆکانیەتی، نیشانەی رق و قینی زۆریەتی لییان، لییان بەداخەو بۆیان دەسوتی فیشکەو نرکەونالەیی دەبیست هێندە رق لیانە خەریکە لیک جیاییتەو، تاوانبارانیش بەرەو ئەوی کیش دەکرتن !

جاتۆ وەرە بەوردی بیر لەو دیەنە بکەرەو بەزیندویی بیهێنە پیش چاوی خۆت ! بەراستی دیەنە کە تابلیی سامناک و دل داچلە کێنەرە !
(عبد الرزاق) و ئیبنولموتزیر و ئیبنو جەریر لەعوبەیدی کوری عومەرەو ریوایەتیان کردووە دەلی: (ان جهنم لتزفر زفرة، لايبقي ملك مقرب ولا نبي مرسل الا خزا لوجهه ترتعد فرائصه، حتى ان ابراهيم عليه السلام ليجنوا على ركبتيه، ويقول : رب ! لاسألك اليوم الانفسى).

وەرە ژیرانە بیر بکەرەو، ئەو روو رەشەنە بێنەرە بەر چاوی خۆت، ئەو چارە رەشەنە بەزنجیر کراوی بەرەو روو دەخێنە بەر کیش دەکرتن بەرەو کوی ؟ بەرەو دۆزەخ دۆزەخیش خودا وای لیککردووە لەپەقان خۆی دەخواتەو، هەرلەدوورە ترس و لەرز دەخاتە دل و دەرویانەو، ئیستا وا گەیشتۆنە نزیکی و شالایان بۆ دینی، ئەمانیش بۆ دەسلات دەست و قاج بەستراو ! جا بەم حالە دەگەنە لای بەکووت و زنجیر کراوی بەدەست و

قاچ به سترای تورده درینه ناو دۆزه خه وه، فری ده درینه ناو ئه و ئاگره داخ له دله سوتینه ره سامناکه .

﴿وَإِذَا الْقَوَا مِنْهَا مَكَانًا ضِيقًا مُقْرِنِينَ﴾ جاکه تورده درینه ناو دۆزه خه وه و ناخرینه شوینیکی پان و پۆرو به رفراوان به لکوو تورده درینه ناو شوینیکی تهنگه بهر بۆ ئه وهی سزاو ئازاره که یان به ئیش ترو سهخت تر بی، دهست و قاچیان به زنجیر به ستره وهیوای رزگار بوون و قوتار بوونیان بپراوه .

﴿دَعُوا هَٰذَا لَكَ ثَبُورًا﴾ هاواریان لی هه لدهستی و ته مه نناي مردن ده که ن بۆ ئه وهی لهم سزا سهخته رزگاریان بی، مردن ده بیته هیوای سه ره کی و ئاواتی رزگار بوونیان، خوا خویانه بۆ مردن به لام سه رباری ئه وهی که ئاواته که یان جیبه جی ناکری و ویسته که یان نایه ته دی، گالتسه و لاقرتیشیان پیده کری !

ئه وان هاوار ده که ن ئه ی مردن له کوئی و ژیان کوشتینی فریامان بکه وه و رزگارمان بکه ! پێیان ده گوتری : ﴿لَا تَدْعُوا الْيَوْمَ ثَبُورًا وَاحِدًا وَادْعُوا ثَبُورًا كَثِيرًا﴾ نانا ئه مپۆ داوای مردنیک مه که ن داوای زۆر جۆر له مردن بکه ن، مردنیک به ته نیا به که لکی هیچ نایه و دادتان نادا، مه به ست گالتسه پیکردن و ناتومید کردنیانه له رزگار بوون، به لکوو سزایان نه بپراوه و هه تا هه تاییه !!

جا لهم کاته ناسک و ترسناکه دا پاش رانواندنی ئه م دیمه نه سامناکه، قورنانی پیروژ ههروه کوو ئوسلوبه هه مه کاتیه که ی خۆی، که باسی دۆزه خ ده کا باسی به هه شتیش راده نویتی، باسی هه رشتی بکا زۆربه ی کات دژه که شی دینیته گوژی . بۆیه لهم کاته دا به رامبه ریه ک له نیوان سزای کافسران و پادا شتی موسولماناندا ئه نجام ده داوده فه رموی:

﴿ قل ﴾ ئەي موحەممەد پەييان بلي: ﴿ اذلك خيرٌ أم جنة الخلد التي وعد المتقون ﴾ ئايا ئەوسزاو تۆلە باشە كەباسى كرا بۆتان يان بەهەشتى رازاوەى نەبراوە؟! ئايا ئەو دۆزەخە باشترە يان بەهەشتى ئەبەدىو شوينى ژيان بەسەربردنى هەتا هەتايى؟ ئەويەهەشتەى بەلەين دراوە بدرى بەخۆپارىزان! بە لەخودا ترسەكان؟ ئەويەهەشتەى كەدەبەخشرى بەوتەقواكارە خۆپارىزانەى لەدونىادا فەرمانبەردارى فەرمانى خودا بسوون، خودا كردويه تي بەپاداشتى چاكەكاران.

﴿ لهم فيها مايشاؤون خالدين ﴾ هەيە بۆ ئەو خوداپەرستانە لە بەهەشتدا هەرچى ئارەزو بکەن لەخواردن و خواردنەوهو پۆشاك و شوينى حەوانەوه، لەئامبىرى سوارىو ديمەنى جوان و هەموو جوړە شتيكى جوانىوا كە بەچاو نەبينرابىو بەخەياليش پەى پى نەبرابى، ئەوان لەناو ئەو هەموو نازو نيعمەتەدا بۆ هەتا هەتايە دەمىننەوهو برانەوهى نيهو ليشى وەرەز نابن.

ئەمە بەلگەيە لەسەرئەوه كە بەهەشتيەكان هەموو داخوازيەكيان دابين دەبى، هەرچى بيانەوى بۆيان ديتەجىو وادەو بەلەينى خودايە پاشگەزبوونەوى تەدانىە ، بۆيە فەرمووى:

﴿ كان على ربك وعدا مسؤولاً ﴾ ئەمە هەردەبى بيتەجىو شياوى ئەويە كە لەخودا داواكەرىو ئەنجام بەدرى، وەكـوو لەشوینىكى تردا لەسەر زوبانى خوداپەرستان دەفەرمووى: ﴿ ربنا آتانا ما وعدتنا على رسلك، و لا تخزنا يوم القيامة انك لا تخلف الميعاد ﴾ (آل عمران / ١٩٤).

﴿وَيَوْمَ نَحْشُرْهُمْ و ما يعبدون من دون الله﴾ ئەى موحەممەد! بىرلەو
 رۆژە بکەرەوه، يان ئەو رۆژە بۆ موشرىکەکان باس بکە: کە خودا، ئەوان
 لەگەل خودا درۆزنەکانياندا کۆيان دەکاتەوه، خودا فریشتە پەرست و
 فریشتەکان، عیسی پەرست و عیسی خۆی، عوزەیر پەرست و عوزەیر
 خۆی، بت و صدنەم پەرست و بتەکان، ئەستیرە پەرست و ئەستیرەکان،
 ھەروا ھەموو پەرستراویک جگە لەخودا لەگەل پەرستکارەکان دا کۆيان
 دەکاتەوه.

ئەوانەشیان کەبى گيانن خودا وەزوبانيان دىنى و پرسىاريان ئاراستە
 دەکاو دەفەرموى: ئەى پەرستراوينە! ئەى ئەوانەى بە خودا زانراون و
 عىبادەتتان بۆ کراوە! ئەو ئیوہ بئەندەکانى منتان لەرىيازى حق لادان و
 گومراتان کردن؟ ئایا ئیوہ بانگەوازیتان کردن بۆ ئەوہى لەجياتى من
 بتانپەرستن يان بۆ خۆيان خۆيان گومراکردە يان بەبى ئەوہى بانگەوازيان
 بکەن لەخۆيانەوہ عىبادەتى ئیوہيان کردوہ؟؟

نونهى ئەم ئایەتە ئایەتیکى ترە: کە دەفەرموى: ﴿وان قال الله
 يا عيسى ابن مريم انت قلت للناس: اتخذوني وامى الهين من دون الله
 قال: سبحانك ما يكون لي ان اقول مالىس لي بحق: ان كنت قلتہ فقد
 علمتہ تعلم ما في نفسي و لا اعلم ما في نفسك انك انت علام
 الغيوب﴾ (المائدة / ۱۱۶).

ھەلبەتە پرسىارە کە بۆ ئەوہنیە خودا بەوہلامەکەى شتیکى نەزانراو
 بزانی، نەخیر پەروردگار پێش ئەوہ ئاگادارى ھەموو شتیکەو واقیعەکە
 دەزانى، بەلکەو پرسىارە کە بۆ ئەوہیە وەلام بەدەنەوہ بەوہلامەکەى
 کەدەیدەنەوہ سەرزنەشتى عىبادەتکەرەکان بکاو ریسوابین، بەوہى کە
 عىبادەت بۆ کراوەکان بەدرۆيان دەخەنەوہ.

خودا بۆ خۆی پێویستى بەو پرسىارە نیەو زانیارى تەواوى ھەیە، وەلى
 پرسىارو وەلام لەدەشتیکى ئاوەھا گەرەو سامناک دا، ھەموو

ئەو ھەشامەتە كۆكر اۋەتەۋە ئەو پەرسىيارەيان ئاراستە دەكرى رىسۋا كەردن و ئەزىيەتدانى موشرىكەكانى تىدایە ھەپرسىيارەكە خۆى عەزاب و سزايە، عەزابىكى ترسناكىشە.

ئەجار پەرۋەردگار ۋە لامى مەعبودەكان باس دەكا كە لەۋە لامى ئەو پەرسىيارە ۋە رۆژەدا عەرزى پەرۋەردگارى دەكەن ﴿قَالُوا: سُبْحَانَكَ مَاكَانَ يَنْبَغِي لَنَا أَنْ نَتَّخِذَ مِنْ دُونِكَ مِنْ أَوْلِيَاءَ﴾ دەلەين: پاك و مۈنەزەھى بۆتۆيە خودايە، شىاۋنيە بۆ ئىمە ۋە راست نيە: كە جگە لەتۆ ھىچ پەرستراۋىكى تر بە رەۋابزانين و بىريارى بدەين! كەۋابى چۆن بەندەكانى تۆ گومرا دەكەين، لەرىيازى پەرستش كەردن بۆ زاتىپاكت لايان دەدەين! نەخىر ئىمە شتى وامان نە كەردە، بەلكو ئەۋان بۆ خۆيان لەرىيازى تۆ لايان داۋە بۆخۆيان خۆيان گومرا كەردە، تاۋانى خۆيان لەستۆى خۆيان!

﴿وَلَكِنْ مَتَّعْتَهُمْ وَآبَاءَهُمْ حَتَّى نَسُوا الذِّكْرَ﴾ بەلكو تۆ ئەۋانت ھەرلەباب و باپىريانەۋە لە نازۋنەمەت دا پەرۋەردە كەردو بە نازۋنەمەتەۋە تەمەنت درىژكەردن و سەرگەرمى رابۋاردن و عەيش و نۆش و شۆينكەۋتنى ھەزو ئارەزۋى نەفسى خۆيان بوون، لە نازۋ نەمەتى ھەمە جۆردا نەقوم بوون و پەيامى تۆيان لەبىرچۆۋە، ئەۋ ئەھكام و نامۆزگار يانەى لەسەر زوبانى پىغەمبەرەكانت پىيان راگەيەندرابوۋ لەبىريان نەماۋ بىئاگابوون لەيادى تۆ پروابەتاك و تەنھايى تۆ تىفكرين لەبەلگەكانى بونەۋەركە نىشانەى خودايەتى تۆن.

﴿وَكَانُوا قَوْمًا بَوْرًا﴾ بەراستى ئەۋانە گەل و نەتەۋەيەك بوون بىخىرولەناكاما بەھىلاك چوون.

نونهي ئەم ئايەتە ئايەتییکی ترە: کە دەفەرموی: ﴿وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَائِكَةِ: اِهْؤُلَاءِ اِيَّاكُمْ كَانُوا يَعْبُدُونَ؟ قَالُوا: سُبْحَانَكَ...﴾ (سبأ/ ۴۰-۴۱).

ئەجار بەعبادەتکەرەکان دەگوئری: ﴿فَقَدْ كَذَبَكُمْ بِمَا تَقُولُونَ، فَمَا تَسْتَطِيعُونَ صِرَافًا وَلَا نَصْرًا﴾ ئەو ئەوشتانەي ئیو بەخوداتان دەزانن جگە لەخودا دەتانپەرستن، پیتان وابوو یارمەتیدەر و شەفاعەتکار دەبن بۆتان دەتانگوت لەخودامان نزیک دەکەنەو، ئەو تا بەدرۆیان خستەنەو و ئەو هی وتتان وا دەرەچوو. ئەو خودا درۆزانە توانای یارمەتیدانی ئیو یان نیە، ناتوانن سزاو تۆلەي خوداتان لی لادەن، هیچ بەرگریان لەئیو بەناکری، تەنانت یارمەتیدانی خودی خۆشیان بۆ ئەنجام نادری، وەکوو لەئايەتییکی تردا دەفەرموی: ﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَن لَا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَن دُعَائِهِمْ غَافِلُونَ، وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً، وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ﴾ (الأحقاف/ ۵-۶).

ئەجار لەکاتیکیدا کە دیمەنە کە دیمەنی رۆژی قیامەتەو روداوە کسانێ رادەنۆینی و چاوو دل و هەست و شعور بەو روداوانەو بەستراونەتەو، واتیشان دەدا: کەئیستا ئەو رۆژەو قیامەت رابوو و مەخلوقات لەسارای مەحشەردا وەستان و موشریکەکان خراونەتە قەفەسی تۆمەتەو، چاوەروانی ناکامی دادگایی کردنەکەین .

ئالەم کاتەداو کتوپرسیاقە کە دەگوێزێتەو بەو دنیای ئیستا و هەرەشەي توندوتیژ ئاراستەي بی بڕواکان دەکاو دەفەرموی: ﴿وَمَنْ يَظْلِمْ مِنْكُمْ نَذْقَهُ عَذَابًا كَبِيرًا﴾ هەرکەس لەئیو لەم جیهانەدا هاوڵ بۆ خودا بەرەوا بزانی و کافرو فاسق بی، ئەو رۆژی قیامەت عەزایی بەئیشی پێ دەچێژن، عەزاییکی گەورەو بی ئامانی دەدەین، عەزاییکی بی سەرۆبن .

پیغه مبهرا ن هه رده بی ئاده میزاد بن

وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا إِنَّهُمْ لَيَأْكُلُونَ
الطَّعَامَ وَيَمْشُونَ فِي الْأَسْوَاقِ وَجَعَلْنَا بَعْضَكُمْ
لِبَعْضٍ فِتْنَةً أَتَصْبِرُونَ وَكَانَ رَبُّكَ بَصِيرًا ﴿٢٠﴾

ده باره ی نازل بوونی ئەم نایه ته واحیدی و ئیبنو جهریر له ئیبنو
عهباسه وه ربوایه تیان کردوه ده فەرمووی: کاتی موشریکه کان ره خه دیان
له پیغه مبهر ﷺ گرت: وتیان: ئەوه چیه ئەم پیغه مبهره خواردن ده خواو
به بازاردا دیوده چی بو وه دهسته ئینانی بوئو؟ پیغه مبهر ﷺ غه مبار بوو
نیتر ئەم نایه ته نازل بوو!

ئێستا که ئەوپه ری بوختان و به درۆ خسته وه و گالته پیکردن نیشان درا،
ره خه دیان له پیغه مبهر ﷺ گه یشته چله پۆیه و ئیعترازیان له ئاده میزادیه تی
پیغه مبهر گرت: سیاقه که ده گهریته وه بو دلدا نه وه ی پیغه مبهرو
چه سپاندنی ئەو حه قیقه ته: که موحه ممه د ﷺ له پیغه مبهرا نی تر جو داواز
نیه وه هه موو پیغه مبهرا ن ئاده میزاد بوون و، دیارده سروشتیه کانی
ئاده میزادیان تیدا بووه، هه مویان خواردنیان خواردوه و شله مه نیان
خواردۆته وه، جم و جول و هاتوچۆیان کردوه نوستن و پشودانیان بووه.

به م نایه ته وه لاهی ره خه دی موشریکه کان: که وتیان: ﴿مالهَذَا الرَّسُولُ
يَأْكُلُ الطَّعَامَ وَيَمْشِي فِي الْأَسْوَاقِ﴾ ده داته وه. ئەوه رون ده کاته وه: که
رهوانه کردنی ئاده میزاد به صیفه تی پیغه مبهری داب و نه ریتیکی
یهزدانی یه وه هه موو پیغه مبهرا ن ئاده میزاد بوون و رخه گرتیان
له پیغه مبهر لهم باره یه وه جگه له نه فامی و نه زانی هیچی تر نه.

ده فەرمووی: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا إِنَّهُمْ لَيَأْكُلُونَ
الطَّعَامَ وَيَشْرَبُونَ فِي الْأَسْوَاقِ﴾ ئیتمه له پیش تۆدا هیج پیغه مبه ریگمان
نه ناردوه ئیلا که ناردومانن خواردنیان خواردوه به بازاردا هاتوچۆیان
کردوه، واته: هه موو پیغه مبه رانی پیش تۆ ئاده میزاد بوون خواردنیان
خواردوه، بۆ ئه وهی درژیه به ژیان بدهن و به ناو بازاردا هاتوون و چوون بۆ
کاسپی کردن و مامه له بازارگانی، خواردن و خواردنه وه هه ولدان بۆ
دهسته بهرکردنی پیدایستی ژیان دژایه تی نیه له گه ل حال و وه زعی
ئه وان و له پله و پایهی ئه وان دانا به زینی.

ره سه نی و به ززی و بلندی ئه وان راستی پیغه مبه رایه تیان به ئه خلاق و
ره وشتی جوان و کردنی کاری چاک و ده رکه و تنی موعجیزه و نیشانه ی
سه رنج راکیش لییان ده رده که وی: به جۆرێک هه موو خاوه ن عه قل و
هۆشێک راستی پیغه مبه رایه تی ئه وانی بۆ ده رده که وی، ده زانی که
له خوداوه نیردراون، چه زره تی موحه مه دیش وه کوو پیغه مبه ره کانی تر
وايه، که وایی پیغه مبه ره ده بی له ره گه زی پیغه مبه ره یۆ سه رنیردراوه کان بی،
هه ژاری کارکردن و هاتوچۆی ناو بازار بۆ مامه له کردن و بازارگانی نایسته
شوینی ره خنه و له پله و پایهی پیغه مبه ره دانا شکینی.

که وایی که ئه و قوره یشیانه ره خنه له پیغه مبه ره ده گرن ره خنه له خودی
پیغه مبه ره ناگرن، به لکوو له راستیدا ره خنه له داب و نه ریتی خودا ده گرن،
ره خنه له داب و نه ریتیکی مه زنده کرا و نه خشه بۆ کیشرا و ده گرن،
له داب و نه ریتیکی بیهوده نه خرا و ته گه رو بی مه به ست و بی نیاز نیه.

﴿وَجَعَلْنَا بَعْضَكُمْ لِبَعْضٍ فِتْنَةً﴾ هه ندیکتان به هه ندیکتان تاقی
ده که یه وه، پیغه مبه ره ی ئاده میزاد ده نیرین بۆ ئه وهی ئه وانه ی ده رکی
حیکمه تی خودا ناکه ن بر وایان به نه خشه و مه زنده کردنی خودا نیه
نیعتراض بگرن، ئه وانه ی متمانه یان به خودا هه یه و بر وای به حیکمه ت و

خودابچی، هیچیان بۆ دروست ناکری به لککوو بۆ خۆیان دروستکراون،
دارای زیان و قازانچیش نین نه بۆ خۆیان نه بۆ غهیری خۆیان.

به کورتی پهروهردگار خودایه کی تاك و تهنهايه، لههه موو كهس بی
ئاتاجه، هه موو كهس ئاتاجی نه وه له كهس نه بووه و كهسی لی نه بووه،
كهس هاوكوفی نیه، هیچ خودانین جگه له نه وه، ههر نه و شیایوی پهرستش
بۆ كردنه ههر نه وه به ديهینه ره، ههرچی نه و بیهوی ببی ده بی، ههرچی
نیه وی ببی نابی، خاوه نی صیفاتی جه مال و كه مال له كه سیك نه و بناسی
به ندایه تی بۆ بكا پابه ندی فەرمان و جله و گیریه كانی بی به خسته وه ری
دونیا و قیامه ته !!

بتپهرشت و موشریکه كان گومر ابوون و سورن له سه ر گومرایی،
عیباده ت بۆ غهیری به ديهینه ره ده كهن، عیباده ت به شتی واده كهن دارای
زیانده و قازانجی نیه بۆ خودی خۆی ! به لککوو له عیباده ت كه ره كان بی
ده سه لات ترن !!

هه لویست و ره خنه ی موشریکه كان له قورئان

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا إِفْكٌ
أَفْتَرْتَهُ وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ ۖ فَقَدْ جَاءُوا ظُلْمًا وَزُورًا
﴿٤﴾ وَقَالُوا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ۖ أَكُتِّبَتْهَا فِيهِ تُمْلَى
عَلَيْهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ۖ ﴿٥﴾ قُلْ أَنْزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ
فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ۖ ﴿٦﴾

للرعية من السلطان، و ویل للمالك من المملوك، و ویل للشديد من الضعيف و للضعيف من الشديد بعضهم فتنة) هاوار بۆ زانا له چنگ نه زان نه گهر ههول نه دات شاره زای بکا، هاوار بۆ فەرمانپه‌وا له چنگ ره عییه ته که ی نه گهر به داسۆزی و عه داله ت فەرمانپه‌وا ییان نه کا، هاوار بۆ ره عیه ت له چنگ فەرمانپه‌وا نه گهر به قسه ی نه که ن، هاوار بۆ خاوه ن له چنگ کۆیله کانی نه گهر سته میان لی بکا، هاوار بۆ به هیز له چنگ بی هیز، هاوار بۆ بی هیز له چنگ خاوه ن هیز، هه ندیکیان بۆ هه ندیکیان فیتنه و تاقیکردنه ون.. نه جار نه م نایه ته ی و وجعلنا بعضکم لبعض فتنة هی خۆینده وه .

موشریکه کان بۆ چه سپاندنی راستی پیغه مبه‌رایه تی موحه ممه د داوای نازلبوونی فریشته ده که ن بۆ سه‌ریان، یان خودا ببینن

وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا الْمَلٰٓئِكَةُ
أَوْ نَرَىٰ رَبَّنَا لَقَدْ اسْتَكْبَرُوا فِيْٓ اَنْفُسِهِمْ وَعَتَوْا عُتُوًا كَبِيْرًا
﴿٢١﴾ يَوْمَ يَرَوْنَ الْمَلٰٓئِكَةَ لَا بُشْرٰى يَوْمَئِذٍ لِلْمُجْرِمِيْنَ وَيَقُولُوْنَ
حِجْرًا مَّحْجُوْرًا ﴿٢٢﴾ وَقَدْ مَنَّ اِلٰى مَا عَمِلُوْا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنٰهُ
هَبٰٓءًا مِّنْشُوْرًا ﴿٢٣﴾ اَصْحٰبُ الْجَنَّةِ يَوْمَئِذٍ خَيْرٌ مُّسْتَقْرًا
وَاَحْسَنُ مَقِيْلًا ﴿٢٤﴾

نه مه‌ش شوبه‌ه و گومانی موشریکه که نه ده‌باره ی ئیناریکردنیان بۆ پیغه مبه‌رایه تی هه‌زه‌تی موحه ممه د و رتکردنه‌وه ی په‌یامی قورئان،

پوختهی ره خنه که شیان ئه وه بوو ده یانگوت: بۆچی فریشته نایه ته خواری، شایه تی بدهن: که موحه ممد راست ده کا پیغه مبه ره، یان خودامان چاوی بکه ویۆ دنیامان بکا: که ئه وه موحه ممد دی بۆ سهر ئیمه ره وانه کردوه !!

بیگومان موشریکه کان به ته ما زیندوبونه وه نین، چاوه پروانی لیکای خودانین، حیساب بۆ رۆژی قیامت ناکهن، هه لسوکه وتیان له سهر ئه وینه مایه بنیات نانین، بۆیه هه ست به گه وره یی و شکۆمه ندیی خودا ناکهن، بۆیه زوبانیان هه لده سورپین به وشه و رسته ی وه ها که عاده ته ن له که سیکه وه نابیسترین پروای به خودا هه بیۆ به ته مای گه یشتن به خودا بی له قیامت دا...

به راستی ئه وه هه لویستیکی سهر سورپه ینه ره له هه لویسته کانی سهر پرده قی موشریکه کان، وینه ی سهر پرده قی و قولبونه و یانه له کوفرو بیدینی دا قورنان وینه ی کیشاوه ده فهرمووی:

﴿وقال الذين لا يرجون لقاءنا: لولا أنزل علينا الملائكة أن نرى ربنا﴾

ئه وانه ی موشریک و بی پروان ئینکاری زیندوبونه وه سزاو پاداشتی قیامت ده که ن و به ته ما ئه و نه ن به ئیمه بگهن، وتیان: ئه وه بۆ فریشته نایه ته سهرمان و به چا و بیبینین، وه کوو له وه پیش نازل ده بوونه سهر پیغه مبه ران! با فریشته یین و هه والمان بده نی: که موحه ممد راست ده کا، له وه دا که ده لی من پیغه مبه رم! یان با به رۆژی روناک به ناشکراو بی په رده خودامان چا و پی بکه ویۆ پیمان بلای: ئه وه من ئه وه پیغه مبه ره م بۆ سهر ناردون! فرمانان پی بکا به شوین که وتنی و پروا پی هینانی.

بیگومان کافره کان به دوریان ده زانی پیغه مبه ر ئاده میزاد بی، ده یانگوت: ناگو نجی ئاده میزادیکی وه کوو خۆمان ببیته پیغه مبه ر، ئه گه ر راست ده کا با فریشته بیته خواری شایه تی بۆ بدا: که پیغه مبه ره یان با

خودا بۆ خۆى خۆيمان نيشان بداو پيمان بلى: ئەو پىغەمبەرى مەنەو بىرۋاي پىيىكەن!

بەراستى ئەمە دەستدرىژىكردنە بۆ سەرمەقامى خودا،
دەستدرىژىكردنى ئادەمىزادى نەقامە بۆسەر جەلال و شەوكت و
شكۆمەندى پەرۋەردگار، دەستدرىژىكردنى كەسانىكە قەدرو رىزى خودا
نازانن!! دەبى ئەوانە خۆيان پى چى بى: كەئەم دەستدرىژىيە دەكەنە سەر
بەدىيەنەرى بونەوەر؟ ئەوان چىن؟ خۆ ئەوان لەمولكى خودادا ۋەكوو
گەردىلەيەكى سەرلى شىۋاۋ وان، ئەوانە چىن پەلپى ناۋەھا دەگرن!

لەراستىدا ئەوانە بەم پەلپ و بىيانو گرتەيان جگە لەئىنكەبەزى و
سەر كەشى و مل نەدان بۆ حەق ھىچى تريان مەبەست نەبوۋە، بۆيە
پەرۋەردگار لەھەمان ئايەت داو پىش ئەۋەى كۆتايى بى رەددى دانەۋەو
فەرموۋى: ﴿لَقَدْ اسْتَكْبَرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ وَعَتَوْا عُتْوًا كَبِيرًا﴾ بىگومان
ئەوان تەكەببوريان كەردو لەناخى دليان دا بىريان داۋە: كە ئيمان
نەھيئەن، مل بۆ حەق نەدەن، خۆ بەزلزانی و مل نەدان بۆ حەق بوەتە
بىرۋاۋەرو لەدل و دەرۋنيان دا جىگىر بوۋە، ۋەكوو لەئايەتتىكى تردا
دەفەرموۋى: ﴿إِنْ فِي صُدُورِهِمْ إِلَّا كِبْرَاهِمٌ بِالْغِيَةِ﴾ (غافر/ ۵۶) ئەوان
لەسەررەقى و ياخى بوون دا گەشتونەتە چلەپۆيە، بۆيە جەسارەت دەكەن
پەلپى ئاۋا بگرن و بىيانوى ئاۋا بىخەنە روو! ئەوان لەحەقىقەت دا ئەگەر
فريشتەش بىتە خوارى شايدى بدا لەسەر راستى پىغەمبەر، ئەوان ھەر
ئيمان ناھيئەن!

ۋەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموۋى: ﴿وَلَوْ أَنفَا نَزَلْنَا إِلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ وَ
كَلَّمَهُمُ الْمَوْتَىٰ وَ حَشَرْنَا عَلَيْهِمْ كُلَّ شَيْءٍ قَبْلًا مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا إِلَّا أَنْ
يَشَاءَ اللَّهُ﴾ (الأنعام/ ۱۱۱) بىگومان ئەوان خۆيان لەخۆگۆرۋاۋە، بەتەۋاۋى
لەخۆيان بايى بوون، ھيئەندە خۆيان لاگەرۋەبوۋە بى تاگا بوون لەتەقدىر كەردنى

قىيە مى حەقىقىي و پىئوهرە كانيان لى شىئاوون، لەبەر خۆبەزلزانی تەنيا
هەست بە خۆيان دەكەن، هێندە خۆيان لە خۆ گۆراوه وادەزانن شياوى ئەوەن
خودای گەورە و مەزن خۆيان بۆ دەرخوا تائیمان بهیئن !!

ئەمجار پەرورەدگار قەشمەرییان پى دەکا: کە ئاگاداریان دەکا بەسەر
ئەو هەول و تەنگانەى کە چاوەرپوانیانە لەو رۆژەدا کە فریشتە دەبینن،
هەلبەتە بینینی فریشتە کەمترین داواکاریانە و بەلای خۆیانە وە شتێکی
ئاساییە، بێگومان ئەوان فریشتەیان چاوپى ئاکەوى مەگەر لەرۆژیکی
سامناک دا کە لەو رۆژەدا سزایەك چاوەرپوانیانە خۆی بۆناگرن و قوتار
بوونیان لە دەستی نیه، ئەویش رۆژی حیساب و عیقابە.

دەفرمووی: ﴿يَوْمَ يَرُونَ الْمَلَائِكَةَ لَا بُشْرَىٰ يَوْمَئِذٍ لِلْمُجْرِمِينَ، وَ
يَقُولُونَ حَجْرًا مَّحْجُورًا﴾ واتە ئەوان لەحالی ئاسایی و خوشی دا فریشتە
نابینن، بەلکوو لەحالی شەرپوتەنگانەدا چاویان بە فریشتە دەکەوی،
ئەوان بى شک لەکاتی مردن دا یان لەرۆژی قیامت دا فریشتە دەبینن،
پێیان دەلێن: مزگینى خیرتان لى ئەبى، خوشى و ئارامیتان نەیتەپرى،
فریشتەکان مزگینى دۆزەخیان دەدەنى، هەوالی قارو غەزەبى خودایان
پى پرا دەگەیهنن .

ئەو رۆژەى پێشنیارەکیان دیتەجى و فریشتەیان چاوپى دەکەوی، رۆژیکە
مزگینى تیدا نادری بەتاوانباران، بەلکوو سزا دەدرین، عەزابی بەئیش و
سامناکیان توش دى، فریشتە پێیان دەلێن: ﴿اُخْرِجُوا أَنْفُسَكُمُ الْيَوْمَ
تَجْزُونَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ، وَ كُنْتُمْ عَنْ
آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ﴾ (الأنعام/ ۹۳) .

ئالەو رۆژەدا هەردەلێن: ﴿حَجْرًا مَّحْجُورًا﴾ پەنا دەگرین بەخوداو داواى
لى دەکەین: کە ئەم عەزاب و خەتەرەمان لى دۆوربخاتەو، واتە: داوا

دەكەن: كە غەزەب و خەتەرى فريشتهيان لى دۈۈر بخرىتەۋە، ئەمە ئەگەر ئەم رىستەيە وتەي كافرەكان بى .

ئەگەر وتەي فريشتهكان بى ئاراستەي تاۋانبارەكانى بكن . ئەۋكاتە ماناكە بەم جۆرە دەبى: ﴿حَجْرًا مَّحْجُورًا﴾ ياساغ و قەدەغەيە لەئىۋە مزگىنى و بەھەشت، ياساغ و قەدەغەيە رزگارپوتتان و ھەرگىزاۋ ھەرگىز لەچنگ سزاۋ تۆلە قوتاربوتتان نى، مزگىنيتان لى نەبى و بەفتارە چن .

ئەمەش بەپىچەۋانەي حال و ۋەزەئى موسولمانانە لەكاتى سەرەمەرگ دا لەۋكاتەدا ئەۋان مزگىنى خىرو خوشيان پى دەدرى: ۋەكوۋ لەشۋىنىكى تردا دەفەرموۋى: ﴿ان الذين قالوا ربنا الله ثم استقاموا تتنزل عليهم الملائكة الا تخافوا ولا تحزنوا و ابشروا بالجنة التي كنتم توعدون، نحن اولياؤكم في الحياة الدنيا و في الآخرة، و لكم فيها ما تشتهي انفسكم و لكم فيها ما تدعون، نزلنا من غفور رحيم﴾ (فصلت / ۲۰-۲۲).

لەفەرموۋەي سەھىح و راست دا ھاتوۋە (البراء) ى كورى غازىب رىۋايەتى كىرەۋە دەفەرموۋى: فريشته بەگىانى موسولمان دەلى: ۋەرە دەرۋە ئەي گىانى پاك و خاۋىن؛ لەجەستەي خاۋىن.. ئەگەر تۆ تائىستا ئەم جەستەيەت ئاۋەدان كىرەۋە تىستا ۋەرە دەرۋە بچۆ ناو رۆح و رىحانەۋە، بچۆرە خزمەت خودايەكى خوشى دەۋىي و رقى لىت نى!!

ئەجار پەرۋەردگار ھەۋال لەپوچانەۋەي كىرەۋە باشەكانى كافرەكان دەدا، كاتىك بەخۇيان دەزانن ئەۋ كىرەۋە باشانەي لەدۇنيا خۇيان پى ھەلدەنانەۋە و بەتەما بون سوديان لى ۋەرىگىر بونەتە تۆزۈ باۋ كەلكى ھىچيان نى. دەفەرموۋى:

﴿وقدمنا الى ما عملوا من عمل فجعلناه هباءً منثورا﴾ رۆژى قىامەت سەيرى كىرەۋە باشەكانى كافرەكان دەكەين لەكاتى حىساب و لىكۆلىنەۋەدا تەماشاي كارۈكەرۋەي خىرو شەپيان دەكەين، : كەپىيان

وابو سوديان لى ده بينن، هه موو كرده وه كانيانمان كردونه تۆزوباو هيچ سوديان پى تاگه يهنن، چونكه مهر جى كرده وهى باش و په سه نديان كه - ئيماننه - تيدا نه هاتوته دى، له بهر خاترى ره زامه ندىي خوداو به مه به ستي په پيره و كردنى شهريعه تي خودا نه نجام نه دراون.

ههركرده وه به كيش به دلسۆزى بۆ خودا نه نجام نه درى و به گويره ي شهريعه تي خودا جيبه جى نه كرى به تال و بى سوده . چونكه كرده وه كانيان له سه ربنه ماي ئيمان نه نجام نه داوه، ئيمانىكى واپالى پتوه نه ناون بۆ كردنى كرده وه كانيان كه دل و دهرون به خوداوه په يوه ست بكا، په يوه ست بونىكى واكردارى باش بكاته مهنه ج و په پيره و پرۆگرام ونه خشه بۆ كيشراو و بنه مايه كى مه به ست .

بىگومان وجودى ئاده ميزادو ژيانى كرده وه و بىرو بۆ چوني له روانگه ي ئيسلامه وه په يوه سته به بنه ماي بونه وه ره وه و به وقانون و ياسايانه ي بونه وه رى پى هه لده سورى و به خوداوه ده يل كى تى.

جاهه ر كاتى ئاده ميزاد ژيانى خۆى له وجهه مسهرو ميحوه ره جيا كرده وه: كه په يوه ستي ده كا له گه ل بونه وه ردا به خوداى بونه وه ره وه، ده بى تته شتىكى فريدارو و بى ترخ و كيش هيچ نرخىك بۆ كرده وه كانى داناندرى !!
ئيمان و بىروباوهره كه ئينسان به خوداوه په يوه ست ده كا و كرده وه كانى به نرخ ده كا و وه زيان بۆ داده نى، نه بوونى ئيماننه كه كرده وهى باشى موشرىكه كان پوچ ده كاته وه و قورشان به و ديمه نه حيسسى و خه يالىيه ته عبير له پوچ كردنه وه كه ده داته وه و ده فرموى: ﴿وقدمنا الى ما عملوا من عمل فجعلناه هباءً منثورا﴾.

ئه مجار په ره رده گار هاوته رازويه كه له نيتوان حال و وه زعى كافره كان و حالى موسولمانه كان دا نه نجام ده دا وه كوو ئوسلوب و مهنه جى خۆى باش باسى كافره كان باسى موسولمانه كانيش ده كا و ده فرموى:

﴿أَصْحَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَئِذٍ خَيْرٌ مُسْتَقَرًّا وَأَحْسَنُ مَقِيلًا﴾ بینگومان حال و وه زعی به هه شتیه کان زور لهی دۆزه خیه کان باشتره له باره ی شوین و نشینگه ی تیدا حه وانوه و ئارامی و خوشی رابواردن .

مه به ست نه وه یه موسولمانه کان له خوشترین و باشترین کات و شوین دا ژیان به سهرده بن و هیچ کهم و کوریه کیان نیه، هه موو هوکاریکی خوش رابواردنیان بو دابین ده کری، هه لبه ته له دۆزه خ دا هیچ خوشی و خیرو بیریکی نیه .

که وابوو له رسته ی ﴿خیر مستقراً و أحسن مقیلاً﴾ مانای (اسم تفضیل) مه به ست نیه، واته مه به ست نه وه نیه له دۆزه خ دا شوینی خوش هه یه به لام هی به هه شت خوشتره جوانتره ! نه و مانایه مه به ست نیه به لکوو مه به ست لومه کردن و سهر کوتانه وه ته قریع کردنیانه، وه کوو نه وه کابرایه ک مال و سامانیک بدا به ژیر دهسته که ی خوی، نه ویش له جیاتی سوپاس کردنی لئی یاخی بی و سهر پیچی بکا. نه بچار کابرا بیگری و بیداته به ردارو فه لاقه و کۆت و زنجیرو له روی سهرزه نشت کردنه وه پیپی بلی : ده بخۆ نه مهت باشتره یان نه وه !!

ترس و خوفی روژی قیامهت و تهنگ و چه له مه کانی

وَيَوْمَ تَشْقَى السَّمَاءُ بِالْغَمِّ وَنَزَلَ الْمَلَائِكَةُ

تَنْزِيلًا ﴿٢٥﴾ الْمَلَكُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ لِلرَّحْمَنِ وَكَانَ يَوْمًا عَلَى

الْكَافِرِينَ عَسِيرًا ﴿٢٦﴾ وَيَوْمَ يَعْضُ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ يَقُولُ

يَلَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا ﴿٢٧﴾ يَتَوَلَّى لَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ

فَلَا نَخْلِفُ لَكَ لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي ﴿٢٨﴾
وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِلْإِنْسَانِ خَذُولًا ﴿٢٩﴾

دهرباره‌ی سه‌به‌ب نزولی نایه‌تی ﴿۲۸﴾ و یوم بعض الظالم علی یدیہ
.... (الآیه) ریوایت کراوه: که عوقبه‌ی کوری (أبی معیط) زور له‌گهل
پیغه‌مبه‌ردا داده‌نیشست، رۆژیک پیغه‌مبه‌ری داوه‌ت کرد بو مال‌ه‌وه،
پیغه‌مبه‌ر ﷺ وتی: شایه‌تومان نه‌هیتی نان له‌مالت ناخۆم، نه‌ویش
شایه‌تومانی هینا، ئوبه‌ی کوری خه‌له‌ف براده‌ری عوقبه‌ بوو، که
بیستی‌ه‌وه عوقبه‌ ئیمانی هیناوه سه‌رزه‌نشستی کردو وتی: وادیاره
خه‌له‌فاوی، عوقبه‌ وتی: نه‌خیر به‌لام موحه‌مه‌د میوام بووه‌و سویندی
خوارد: که تا شایه‌تومان نه‌هینم هیچ له‌مالم نه‌خوا، منیش شهرم
به‌خۆم دا هات و شایه‌تومانم هینا.

ئوبه‌ی وتی: من له‌گه‌لت ناشت نابمه‌وه مه‌گه‌ر بیی قاچت بخه‌یه
سه‌رپشت ملی پیغه‌مبه‌ر و تفیش بکه‌یه ده‌موچاوی. عوقبه‌ هات
پیغه‌مبه‌ری له‌ (دار الندوة) دا بینی چوبه‌ سوژده: داخا‌زییه‌که‌ی ئوبه‌ی
جیبه‌جیکرد پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی: (الالکاک خارجا من مکه‌ الا علوت
راسک بالسيف).

ئه‌م هه‌ره‌شه‌یه‌ی پیغه‌مبه‌ر ﷺ هاته‌دی له‌غه‌زای به‌در دا ئه‌سیرکرا،
پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمانی به‌ علی کوری نه‌بو‌تالیب کرد کوشتی، ئوبه‌ی
کوری خه‌له‌فیش له‌غه‌زای ئو‌خود دا پیکراو گه‌رایه‌وه بو مه‌ککه‌ و مرد،
جا: که زانی ده‌مری وتی: (یالیتنی اتخذت مع الرسول سبیلا).

هه‌ناسه‌به‌ی ئه‌م کوومه‌له‌ نایه‌ته‌ به‌ه‌ی پیشه‌وه‌ له‌م ره‌وه‌یه‌:

دوای نه‌وه‌ی په‌روه‌ردگار نه‌وه‌ی به‌یانکرد: که موشریکه‌کان په‌لپی

هاتنه خواره وهی فریشته یان له پیغه مبه رگرت، پهروه ردگار باسی دیمه نه سامناکه کانی روژی قیامت ده کاو هه والی هاتنه خواره وهی فریشته کان لهو روژه دا راده گه یه تی و وینهی دهوره دانیان بو ئاده میزادو کو کردنه وهیان له ساری مه حشه ردا ده کیشی.

جاله و روژه دا سته مکاران دهستی خویان ده گه زن و په شیمانی و ناره حه تی خویان له سه ر هه لی له ده ست چویان ناشکرا ده کهن، ئاواته خوازی : ئه وه ده بن که به گوئی پیغه مبه ریان بگردایه و پابه ندی فەرمان و جله و گیریه کانی بوونایه و کاریان به و حاله نه گه شتایه !

به م جوړه دیمه نیکی تری روژی قیامت راده نوینی و وینهی په شیمانی و په نجه گه ستنی سته مکاره گو مپراکان ده کیشی و به دورو دریشی دیمه نه که نمایش ده کا، بیسه ر واده زانی و واهه ست ده کا: که ئه و دیمه نه کو تایى نایه و به رده وامه !

ده فەرمووی: ﴿و یوم تشق السماء بالغمام﴾ ئه ی پیغه مبه ر! بیر له و روژه بکه ره وه: که ئاسمان شق ده بی و هه ور یکی سپی لی دهر ده چی! ویده چی ئه و هه و ره سپی یه له هه لم و بوخاری ئه و ته قینه وه و شق بردنه وه په یدابیی!

له و روژه دا یاسای بوونه وه ده گوړی خوړو مانگ و ئه ستیره کان ده بنه نیمچه هه ور یك به هوی په رته وازه بوون و به ربوونه وه و گوړانکاری له پیکهاته کانیان دا، وه کوو له شوینیکی تر دا ده فەرمووی: ﴿اذا السماء انفطرت، واذا الكواكب انتثرت﴾ (الانفطار ١-٢) یان ده فەرمووی: ﴿وفتحت السماء فکانت ابوابا، وسيرت الجبال فکانت سرايا﴾ (النبا ١٩-٢٠).

ئهم ئایه ته و ئایه ته کانی تریش ئه وه ده چه سپینن: که روداوی فه له کی گرنگ و ترسناک له کاتی رابوونی قیامت دا رووده دن و هه موو

ئایه ته کان ئاماژه به وه ده کهن، که سهر له بهر ئهم بوونه وهره تیک ده چی، هیج کامی له به شه کانی بوونه وهر په یوه ندیان به یه که وه نامینی ! ته ستیره و خورو مانگ و شاره ته ستیره کان و جه مسهره کانیان یاسایان تیک ده چی، ئینقیلا بیک کی گشتی به کانگیر به سهر بوونه وهر دا دی و کۆتایی بهم جیهانه دی.

قورئانی پیروز له زۆر ئایهت و سوره تی دا دیمه نی ئهو و ئیرانبونه راده نوینی و ئه وه ده چه سپینی که و ئیرانبونه که تایهت نابی بهزه و یه وه، به لکوو ئاسمان و ته ستیره کانیش ده گریته وه . وه کوو ده فرمووی:

﴿اذا الشمس کورت، و اذا النجوم انکدرت، و اذا الجبال سیرت، و اذا البحار سجرت﴾ یان ﴿واذا السماء انشقت، واذنت لربها وحققت، و اذا الأرض مدت و القت مافیها و تخلت، واذنت لربها وحققت﴾ یان ﴿فاذا نفخ فی الصور نفخة واحدة، و حملت الأرض و الجبال فذکتا ذکة واحدة، یومئذ وقعت الواقعة و انشقت السماء فهی یومئذ واهیه﴾ یان ﴿اذا زلزلت الأرض زلزالها و اخرجت الأرض اثقالها﴾ یان ﴿و یسألونک عن الجبال فقل ینسفها ربی نسفاً، فیزرها قاعاً صفصفاً لا ترى فیها عوجاً و لامتاً﴾ یان ﴿وترى الجبال تحسبها جامدة و هی تمر مر السحاب﴾.

ئهم ئایه تانه و زۆری تریش لهم باره وه هه مویان ئه وه ده چه سپینن که کۆتایی هاتنی ئهم جیهانه ی ئیمه کۆتایی هاتنیکی سامناک و سه رسوپهینه ره ! چه ندیک لئی وردیینه وه که مه ندکیشی خه یال نابی و زهین ناتوانی کۆتۆژی بکا.

قورئان دیمه نه کانی راده نوینی به لام رودا وه کان هینده سامناک و گه وهره خه یال ده ره قه تیان نایه، زهوی راده تله قی و پیکدا ده دری، کیوه کان ده ته قیندرینه وه ده به تۆزوبا یان ده به لۆکه ی کراوه . ده ریاکان ده ته قنه وه ده به بورکان و گرکان، ته ستیره مانگ و خور روناکیان

نامىنىۋ لىل دەبن، ئاسمان شەق دەبى و قەلشت قەلشت دەكەمۇ، ھەموو
شارە ئەستىرەو فەلەك و جەمسەرەكانيان ويران دەكرىن و ھەلدەو ەرن،
نىۋانى قەبارەكان ئاسابى نامىنىۋ تىك دەچى . مانگ و خور دەكەونە
نزىك يەكەو، ئاسمان چەلىك وەكوو دوكل دىتە بەرچا و دەمىكىش
وەكوو ئاگرى سورى ھەلگىرساۋ.... ھتد.

ئا ئەو رۆژە كە لەئىمە ناديارەو ناتوانىن بەخەيال وىنەى بكىشىن
روداۋى گرنگ رودەدەن، يەكىك لەو روداۋانە ئەو ەيە: كە ﴿ونزل الملائكة
تنزيلاً﴾ فرىشتە دادەبەزن بۆ سەر ئەو خەلكە نامەى ەمەلى بەندەكانيان
بەدەستەو ەيە، شايدەى لەئەو خەلكە دەدەن بەبەلگە بۆرپان دەدەن.
وینەى ئەم ئايەتە ئايەتتىكى ترە: كە دەفەرمۇى: ﴿هل ينظرون الا ان
يأتيهم الله في ظلل من الغمام والملائكة﴾ (البقرة / ۲۱۰) .

﴿وكان يوماً على الكافرين عسيراً﴾ بىگومان رۆژى قىامت لەسەر
كافرەكان رۆژىكى ناخۆش و سامناكە، رۆژىكى قورس و پرتەنگانەيە .
چونكە رۆژى ەدالەت و بىياردانە، ئەوان تاۋانكارو ستەمكارن، سزاي
تاۋانبارو ستەمكاران ئاگرى دۆزەخە، وەكوو لەشۋىتىكى تردا دەفەرمۇى:
﴿فذلك يومئذٍ يوم عسير، على الكافرين غير يسير﴾ (المدثر ۹-۱۰)

دەى بۆچى موشرىكەكان داۋاي نازلېۋونى فرىشتە دەكەن، بۆچى
نازانن ؟ : كەفرىشتە لەرۆژى ئاۋەھا تەنگانەدا نەبى دانابەزن ؟!

بەلام ئەو رۆژە سامناك و پرمەينەتيە بۆ موسولمانەكان رۆژىكى
خۆش و بىمەترسىيە، وەكوو لەشۋىتىكى تر دا دەفەرمۇى: ﴿لا يحزنهم
الفرع الأكبر﴾ (الأنبياء/ ۱۰۳) ئىمامى ئەحمەد لەئەبوسەعيدى (الحدري)
يەو ە رىۋايەت دەكا : دەلى: ەرزى پىغەمبەر كرا، وتيان: ئەو رۆژەى
خودا بە ﴿يوماً كان مقداره خمسين ألف سنة﴾ ەصفى كردو ە چەند
دورودرئۆ ە چۆن بەسەر دەچى! پىغەمبەر ﷺ فەرمۇى: (والذي نفسي

بيده، انه ليخفف على المؤمن حتى يكون أخف عليه من صلاة مكتوبة يصلها في الدنيا) .

ئەجار ديمەنيكى ترى رۆژى قىامەت نايىش دەكاو دەفەرموى: ﴿ويوم بعض الظالم على يديه يقول: يا ليتني اتخذت مع الرسول سبيلاً﴾ ئەى موحه مەد ! بىر لەرۆژى قىامەت بکەرەوه، بىر لەو رۆژە بکەرەوه : کە موشریکەکان و ستەمکاران دەستى خۆيان دەگەزن ؛ ئەک دەستىكى بەلگوو هەردوو دەستى خۆى دەگەزى، جا يان بەنۆرە هەر جاره قەپال بە دەستىكى دا دەکا، يان بە يەكەوه گاز لە هەردو دەستى دەگرى، ئەمەش لەبەر ئەو تەنگانەو ناخۆشى يەى تىى کە وتوو. بەهۆى پەشيمانى لە ئەندازە بە دەرى هەلى لە دەستچووى: بەهۆى ئەوهى کە لە دنيادا فرسەتى لە دەست داوه، پشتى لە حق کردووه شوێن پەيامى پيغه مەبەر نە کە وتوو، پەنجەى خۆى دەگەزى: کە بۆچى لە تەك پيغه مەبەر دا ريگای سەرفرازى نە گرتەبەر ! هاوار دەکاودەلى:

﴿يا ويلتا ليتني لم اتخذ فلاناً خليلاً﴾ ئەى هاوار بۆخۆم ! ئەى مردن لە کوێى وەرەبۆم رۆژتەو فریام بکەرەوه، ئای چم بەخۆم کرد ! خۆزگە فلانکەسى: کە ريگای لى گوم کردم نە مکردايە بە دۆستى گيانى بە گيانى خۆم ! شوێنى نە کە و قمايه و خۆم بەم مەرەدە نە بردايە و رۆژم بەم رۆژە رەشە نە گەيشتايە !!

﴿لقد أضلني عن الذكر بعد اذ جاءني﴾ بێگومان ئەو هاو ئە خراپەم ريگەى لى تێکدام، گومراى کردم، لە يادى خوداو قورئان لای دام، پاش ئەوهى قورئانم پى گەيشت ويستم شوێنى بکەوم سەرى لى تێکدام و نە يهيشت نيمانى پى بهيتم، لێم بوو بە شەيتان و لە خستەى بردم ! ئەجا پەرورەدگار دەفەرموى: ﴿وكان الشيطان للإنسان خذولاً﴾ بێگومان شەيتان بۆ ئادەمیزاد ريسواکەرە، هەر دەيهوى ئادەمیزاد

خودابچی، هیچیان بۆ دروست ناکری به لکوو بۆ خۆیان دروستکراون،
دارای زیان و قازانچیش نین نه بۆ خۆیان نه بۆ غهیری خۆیان.

به کورتی پهروهردگار خودایه کی تاك و ته نهاییه، له هه موو كهس بی
ئاتاجه، هه موو كهس ئاتاجی نه وه له كهس نه بووه و كهسی لی نه بووه،
كهس هاو کوفی نیه، هیچ خودانین جگه له نه وه، هه ر نه و شیایوی په رستش
بۆ کردنه هه ر نه وه به دیهینه ره، هه رچی نه وه بیهوی ببی ده بی، هه رچی
نه یه وی ببی نابی، خاوه نی صیفاتی جه مال و كه مال له كه سیك نه و بناسی
به ندایه تی بۆ بكا پابه ندی فەرمان و جله و گیریه كانی بی به خته وه ری
دونیا و قیامه ته !!

بتپه رشت و موشریکه کان گومر ابوون و سورن له سه ر گومرایی،
عیباده ت بۆ غهیری به دیهینه ره ده کهن، عیباده ت به شتی واده کهن دارای
زیانده و قازانجی نیه بۆ خودی خۆی ! به لکوو له عیباده ت که ره کان بی
ده سه لات ترن !!

هه لویست و ره خنه ی موشریکه کان له قورئان

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا إِفْكٌ
أَفْتَرْتَهُ وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ أَخْرُوتَ فَقَدْ جَاءُوا ظُلْمًا وَزُورًا
﴿٤﴾ وَقَالُوا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٥﴾ أَمْ كُنْتُمْ تَقُولُونَ
أَنْزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ
فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٦﴾

ئىبنوئەبى حاتمەم و حاکم و ھى تریش لەئىبنوعەبباسەو ە رىوايەت دەکەن، دەفەرموی: (موشرىکەکان وتیان: ئەگەر موحەممەد وەکوو بۆ خۆی دەلی: پىغەمبەرەم، راست بکا بۆچی خوداکەى دىقەدیقەى پى دەکاو ھەررۆژە ئایەتتیکى بۆ دەنیرى بەینا و بەینیش بۆى نانیرى. بۆچی ھەموو قورئانى بەجاریک بۆ نانیرى.

ئیتەر پەرەردگار ئایەتى ﴿وقال الذين كفروا: لولا نزل عليه القرآن جملة واحدة﴾ ى ناردە خواری.

پەيوەندى نەم كۆمەلە ئایەتە بەھى پىشەوە لەم رەووەیە:

لەو پىش پەرەردگار پەلپ و بیانوی موشرىکەکانى یاس کرد، قسەو بیروبۆچونى پوچیانى راناند: ئەجار لیژەدا ئەو رەون دەکاتەو کەو پىرای ئەو ھەموو بەلگەو نیشانانە کافرەکان تەمبى خواردو نەبوون، بەگوێى پىغەمبەریان نەکردو پشتیان لەقورئان ھەلکرد!

دەفەرموی: ﴿وقال الرسول﴾ پىغەمبەر ھانای بۆ خودای خۆى برد: نارهەتى خۆى لەچنگ موشرىکەکان راگەیانندو وتى: ﴿يارب ان قومي اُخذوا هذا القرآن مهجورا﴾ ئەى پەرەردگارم! ئەو ھەتا گەلەكەم بەئاشکرا پشت لەقورئان ھەلەدەکەن و گوێ بۆ ئایەتەکانى ناگرن، ئیمانى پى ناھینن، تەنانت کار گەشتۆتە ئەو لەکاتیک دا مەن ئایەتى قورئانیان بۆ دەخوینمەو ئەوان دەیکەنە گال و بوغل و ژاوەژا و بۆ ئەو ھى گوێیان لى نەبى.

و ەکوو لەشوینیکی تردا دەفەرموی: ﴿وقال الذين كفروا: لاتسمعوا لهذا القرآن والغوا فيه، لعلکم تغلبون﴾ (فصلت ۲۶) ئەوان لەھەموو رۆیەکەو قورئانیان تەرك کردبوو، گوێیان بۆ کلۆر نەدەکرد نەیان دەویست گوێیان لى پى، دەترسان کاریان تى بکاو دواى نەتوانن دلیان لەسەرى لا بەرن، تەركیان کردبوو لى وێ وردنە دەبوونەو، بۆ ئەو ھى حەقیقەتیان بۆ

دەربىكەۋى . پىيى ھىدايەت ئامىزىن و نوورو ھىدايەتى لىۋەربىگرن،
تەركىيان كىردىبوو نەياندە كىرد بەياساى ژيانىيان، رازى نەبوون قورئان
دەستورو ياساى ژيانىيان بى.

بىگومان پىغەمبەر دەيزانى كە پەرۋەردگار ئاگاسى لىيەتى: كە
گەلەكەى قورئانىيان تەرك كىردو، ۋەلى ئەۋە دوعاۋ پارانەۋەيە، ھانا بىردنە
بۆ خودا، خودا دەكا بەشايەد: كەھەرچى تواناۋ دەسەلاتى ھەيە خەرجى
كىردو، ھەموو رىيازىكى مەعقۇول و رەۋاى گىرتتەبەر بۆ بلاۋكىردنەۋى
ئايىن و چەسپاندنى قورئان لەدلى قورەيشىيەكان دا ۋەلى گەلەكەى گوتىيان
بۆ نەگىرت و رويان لى ۋەركىپرا.

ئەبجار پەرۋەردگار دلنەۋاى پىغەمبەر دەكاۋ دەفەرمىۋى: ﴿وَكَذَلِكَ
جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا مِّنَ الْجَرْمِينَ﴾ ئەى پىغەمبەرى خۆشەۋىست!
بەھەلۋىستى ئەۋ موشرىكانە خەفەتبار مەبە، ئەۋە سۈننەتى خودايە
لەبوونەۋەردا، داب و نەپىتى پەرۋەردگارە لەمەخلوقاتى دا، ۋەكو چۆن ئەۋ
موشرىكانەمان مۆلەت داۋە، بوختان و قسەى ناشىرىنت بۆ ھەلبەستى،
ئىختىيارمان پىداۋن بەۋىستى خۇيان قورئان پاشگۈى بىخەن، ھەر بەۋجۆرە
بۆ ھەموو پىغەمبەرىكى پىش تۆ لەپىغەمبەرى گەلە پىشەنەكان
بەرھەلستكاروۋوژمن و ستەمكارمان داناون، بانگەۋازى خەللكەكەيان
كىردو بۆ گومراۋبون و ستەمكارى.. ۋەكو لەشۋىنىپكى تىردا دەفەرمىۋى:
﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ﴾
(الأنعام/۱۱۲).

جا ئەۋ پىغەمبەرەنە صەبرىان گىرتوۋە، پشوو درىژبوون: تۋىش ئەى
موحەممەد! ۋەكو ئەۋ پىغەمبەرەنە صەبر بىگرەۋ بەردەۋام بە لەسەر
گەياندنى پەيامى خۆت و تەركى سەرشانت ئەنجام بەدە . ئىبنوعەبباس
دەفەرمىۋى: دوژمنى پىغەمبەر ئەبوجەھل بوو، دوژمنى جەزىرەتى موسا

قارونی ئامۆزای بوو. هه موو پیغه مبه ریك دوژمنی هه بوه پشتیان له په یامه كهی كرده، خه لکیان هه لئاوه بۆ ئیمان نه هیئان و پشت هه لکردن، به لām پهروه ردگار ره هه نوماپی پیغه مبه رانی خۆی كرد بۆ دۆزینه وهی ریازی سه ركه وتن به سه ر دوژمنه كانیان دا !

بیگومان ئهم دیاردهی هه بوونی به ره هه لستكار بۆ هه موو پیغه مبه ریك حیکمه تیکی یه زدانیه، چونکه په یدا بوونی سته مکارو موشریک بۆ دوژمنایه تی پیغه مبه ران بوته هۆی به هیژبوونی وره و عه زم و جه زمی پیغه مبه ره کان، له بۆته دانیان و قالبوونیان و سوربوونیان له سه ره رنامه ی خۆیان، تیگۆشان و جیهاد بۆ روبه ربوونه وهی تاوانباران سته مکاران، هه رچه نده ئه رکیکی قورس و گران بووه و زۆری فیداکاری و ماندو بوون ویستووه، به لām ئه و تیگۆشان و جیهاده بووه ته نیشانه ی بانگه وازی حه ق و راست و جودا کردنه وهی له بانگه وازی ته زیرو پرپوچ، هه ر ئه و تیگۆشان و فیداکاری له بۆته دانه بووه ته ئامیتری مشت و مال کردنی بانگه وازی که ره کان و راست و ناراستی لیک جیا کردۆته وه .

ئه گه ر بانگه وازی کردن و جیهاد و تیگۆشان کاریکی ئاسان و ساده بوایه، ریگا ته خت و پان و پۆربوایه به گول و گولزار برازینرایه وه، به ره هه لستکار و دوژمن له ریگادا نه بوونایه، به درۆخه ره وه سته مکار نه بوونایه به کۆسپ و ته گه ره، هه موو ئاده میزادیک ده بوو به خاوه ن ده عوه هه رکه سه بۆخۆی لافی پیغه مبه رایه تی لی ده دا، بانگه وازی حه ق و ناحه ق تیگه لاوه بوون، ده بووه پشیروی فیتنه و ناشوب . وه لی هه بوونی به ره هه لستکارو دوژمنی ده عوه په یامه کان ئه وانه واده کهن، تیگۆشانه که به جیدی بی و زامنی سه رکه وتنیش بی . ئیش و ئازارو قوربانی دانیش ده بنه ده سته چیله ی خه باته که .

كەوابوو تىككۆشان وقوربانى دان و نازارچەشتن كەسەك ئىنەنجامى دەدا :
 كەخواھەنى بانگەوازی حق بىۆ ھەلگىرى پەيامى راست و دروست بىۆ،
 ئەوانە دەتوانن پەرە بەبانگەوازیيە كەيان بەدن و سوربن لەسەرگەشتن
 بەقۇناغ، ئەوانە دەتوانن بگەن بەناكام : كەژيانى قىامت بەسەر ژيانى
 دونيادا پاساو دەدەنەو، ژيانى خۇيان لەپىناو پەيامە كەياندا بەخت
 دەكەن، كەسەك ورەبەرزو دلقام و بەرچاوپون نەبىۆ، چاوەروانى پاداشتى
 نەپراو ھى بەھەشت نەبىۆ، ناتوانى پەرە بەبانگەوازیو تىككۆشان لەپىناو
 پەيامە كەى دا بدا، خاوەن ئىمانى پتەوو دلىيا لەراستى پەيامە كەى
 دەتوانى بەرەو ناسۆى رون ھەنگاو ھەلئىنى و تەنيا رەزامەندى خوداى
 مەبەست بىۆ گوئى بەھىچى تر نەدا !

ئەو ھى كەباوەو زۆر روودەدا ئەو ھى : زۆر ھى جەماوەر لەكاتى گورىس
 كىشە كىۆى نىوان حق و بەتال دا خۆبەلايەك دا ساغ ناكاتەو، بەلكوو
 ھەكوو تەماشاكەر دەروانىتە صىراعە كە، ھەتا واى لىۆ دىۆ خواھەنى
 بانگەوازیيە حق و راستەكە قوربانى زۆر دەدا ئىش و نازارى زۆرى پىۆ
 دەگا، كەچى ھەربەر دەوامەو كۆل ناداو سورە لەسەر گەيانەندى پەيامى
 خۆىو پابەندە بەبەرنامەى خۆى!! ئالەو كاتەدا جەماوەرى تەماشاكەر
 زياتر وردەبنەو ھەو پترە خۆياندا دەچنەو ھەو دىانەوئى بزائن: ئەم خۆراگرانە
 كىن و چى واى لىۆ كردون سووربن لەسەر پەيامى خۇيان؛ پاش لىكۆلئىنەو ھەو
 وردبونەو ھەو راستيان بۆ دەردەكەوئى پۆل پۆل دەچنەو ھەو كەمپى ھەلگرانى
 پەيامى حق و راستەو ھەو .

بۆيە پەرەردگار بۆھەموو پىغەمبەرەك كۆمەلئىكى دوژمن
 لەستەمكاران بۆ داناو، واى داناو تەوانباران رىگا بەبانگەوازی حق
 بگرن، ھەلگرانى دەعوە سووربن لەسەر گەيانەندى بانگەوازی خۇيان و
 كۆسپ و تەگەرەكان قەلاچۆ بكەن، صىراع بەرپا دەبىۆ تىكراچوون

سەرھەلەدەدا، ئاکامیش لەوھپیش دیاری کراو، خاوەن باوھپان بەمراد دەگەن و سەرکەوتن بەدەست دەھینن و حق بالادەست دەبی، ھیدایەت بۆحق و ئاکام سەرکەوتنە.

﴿ وکفی بربک ھادیا ونصیرا ﴾ بەسە کە خودای تۆ ھیدایەت دەربیی و یارمەتیدەربیی. ھیدایەتی ئەوانە بدا کە ئیمانێتی پێ دەھینن و بەرژووەندی دۆنیای قیامەت لەشویئکەوتنی تۆدا دەبینن، یارمەتیت بدا بۆئەوھێ سەرکەوتوبیی بەسەر دۆژمنەکانت دا لەدۆنیای لەقیامەت دا.

پەرورەدگار لەئایەتەکەدا ھیدایەت و سەرکەوتنی خستۆتە پەنایەکەو، چونکە ھیدایەت رێبازو ھۆکاری سەرکەوتنی موسوڵمانانە بەسەر موشریکەکان دا، موشریکەکانیش بۆیە خەلکیان لەشویئکەوتنی قورئان مەنع دەکرد چونکە دەیانزانێ ئەگەر ئەو خەلکە شوێن پەيامی قورئان بکەون، ئەوان باریان لاردەبێ و تەرازوی ھێز و بەرژووەندیان لاسەنگ دەبی!

سەرھەلەدانی بەرھەڵستکارو تاوانباران لەسەر رێبازی پێغەمبەران شتیکی سروشتییە، بانگەوازی حق بۆ چارەسەری فەسادو نەخۆشییەکە، کە لەناو کۆمەڵگادا بنجی دا کوتاوە، بۆ چارەسەری فەسادێ ئیاداری و فەسادێ کۆمەلایەتی و فەسادێ بیروبۆچون و بارودۆخە، تاوانباران لەپشت ئەم فەسادە جۆراوجۆرانە خۆیان مەلاس داو، حەزو ئارەزوکانیان لەم جۆرە کەش و ھەوايانەدا گەشە دەکەن و دەستەبەر دەبن، کوردی وتەنی: (ماسی لەئاوی قورپادا دەگرن) وەکوو میٹشە پەشەوان لەجەوی پیس و بۆگەن دا دەژین و نەش و نەما دەکەن، بەبۆنی گول و گولزار گیانیان دەردەچێ، وەکوو کرمە پیسەوان لەناو ئاوی پاک و رەوان دا ناژین حەزیان لەزەلکاوو ئاوە بۆگەنەییە .

ئەجار سىياقە كە شوبهەو رەخنەيەكى تىرى موشرىكەكان رادەنوئىنى و دەفەرموى: ﴿وقال الذين كفروا: لولا نزل عليه القرآن جملة واحدة﴾ كافرەكان وتيان: ئەو: بۆچى قورئان بەيەكجارو بەكۆمەل بۆ موخەمەد ئايەتە خوارى؟ ئەم چكە چكە چيە ھەر رۆژە ئايەتتىكى بۆ دىو ھەر رۆژە سورەتتىكى بۆ دىتە خوارى؟ بۆچى وەككوو تەورات كەبەيەك چەل بۆ موسا ﷺ ھاتە خوارى، يان ئىنجىل بۆ عيسا و زەبوور بۆ داود كە بەيەكجار نازل بوون، ئەمىش ئاوا نازل ئابى؟

بۆ وەلامى ئەو رەخنەيە دەفەرموى: ﴿كذلك لنثبت به فؤادك ورتلناه ترتيلا﴾ ئىمە بۆيە بەو جۆرە قورئان بۆ تۆرەوانە دەكەين، بەشەش و پارچەپارچە دەيىنئىرەنە خوارى بۆ ئەو دىت بەو قورئانە پتەو بىكەين، بتوانى لەبەرى بىكەي يو فىرىبى و تەنقىزى بىكەي، ھەريەشىتىكى بۆت دى بەتەواوى لەدلت دا جىگىربى و موسولمانەكان پىئو دى رايىن و ئەحكامەكانى بەجوانى ھەزم بىكەن!

يىگومان قورئان بەرنامەى ژيانەو كەتەلۇكى بوونەوەرە، بۆيە نىردراو ھەل و نەتەو ەدروست بىكا، كۆمەلگا پىكەو ەبىنى، دەستور دابنى!!

پەرورەدەكردنى كۆمەل و رام كردنيان لەسەر دەستورو ياسا پىئويستى بەكات ھەيە، پىئويستى بەو ھەيە زەمىنە خۆش بىكرى و شەو رستەكانى قورئان كاريگەرەين، بەگويەرى پىئويستى ئەو كۆمەلەو بۆ وەلامى روداو پرسىارەكانى، بۆ چارەسەركردنى ەردو نەخۆشەيەكانى ئايەتەكان نازل بن.

دل و دەرونى ئادەمىزاد وادارپۇراو ەشەوو رۆژىك ناتوانى سەر لەبەر گۆراني بەسەردابى، بەماو ەيەكى كورت ناتوانى كىتابىكى وا ھەزم بىكا: كە ھەموو دەستورى ژيانى تىدا كۆكرابىتەو ەبەلكوو دەبى دلەكان تىنوويان بىو روداو سەرھەلبەن و موشكىلە بەرپا بن ئەجار رۆژ بەرۆژ بەگويەرى پىئويستى و چارەسەركردنى موشكىلەكان قورئان بىتە خوارىو

ورده ورده ئەو كۆمەلگايە بەنورە يەزدانىيە ئاشنا بىرىۆ باربە
هەلگرتنى و كارپىكردنيەو بەگرن و لەسەرى رابىن !

قورئان غىزايەو دەبى بەگويرەى پىويست پىشكەش بىرىۆ هەر
وەجەبەى دەيدىرتى لەو جەبەى پىشوو لاي خۆشتر بى و زياتر ئامادە باشى
تىدابى بۆ وەرگرتنى . قورئان هاتوو بەئەو بەرنامەى هەموو
بوارىكى ژيان بى، بەرنامەى پەرورەدەيەك بى لەگەل سىروشتى
ئادەمىزادا گونجاو بى، بۆيە بەشەش و پارچە پارچە بەگويرەى پىويستى
كۆمەلگاي موسولمانان نازل بوو، بۆيە بەو شىو هاتوو پىت بە پىت و
رستە بەرستەى هەزم بىرىۆ تەنفيذ بىرىۆ پەيرەوى بىرى، ئەمەش
پىويستى بەكات و زەمىنە بۆ خۆشکردن هەبوو .

**زانايانى تەفسىر زۆر حىكمەت و سووديان بۆ بېرىبوونى قورئان و هاتنە
خوارەوەى بەوشىو بەشەشەى بەيانكردوو :**

هەرە گرنگەكانى ئەمانەن :

۱- ئارامگرتنى دلى پىغەمبەر ﷺ و موسولمانان و وەگىرى بوونيان
بە شەرىعەتى خداو .

۲- زەمىنە خۆشکردن بۆ لەبەرکردنى قورئان و لى تىگەيشتنى و
پەيرەوکردنى حوكمەكانى بەشىوئەكى وردو چوپىر . چونكە پىغەمبەر ﷺ
بۆ خۆى نەخويندەواربوو، گەل و نەتەو كەشى لەسەرەتادا
نەخويندەواربوو . ئەگەر قورئان هەمووى بەيەكجار نازل ببوايە
نەياندەتوانى كۆنترۆلى بىكەن و يەكسەرەموويان بۆهەزم نەدەكرا .

۳- بىنىنى پىغەمبەر بۆ جویرائىل لەكات و شوپنى جياجىادا وزەو
ورەى زىدەى بە پىغەمبەر بەخشىو، بۆتە هاندەرى كەلەسەر گەيانندنى
بانگەوازیيەكەى بەردەوام و پىشوو درىژى، لەبەرەمبەر سەر رەقى
موشرىكەكان دا خاوەن عەزم و حەزم بى .

٤- لابر دنى حەرەج لەسەر ئەوانەى موکولەفن: واتە نەهاتووە بەیە کجار ئە حکامى زۆرو جۆراو جۆر بخاتە سەر شانى موکە لەفەکان، ئە گەر داوا لە موسولمانان بکرایە کە بە یە کجار ئە حکامەکانى شەریعەت تەنفیز بکەن ديارە تووشى ئەرك وئورکى قورس دەبوون و نەیان دەتوانى بە جیيان بهێتن.

٥- رەچاوکردنى یاسای تەدەرەج و سەرکەوتنى پلە بە پلە لە یاسا دانان دا. بێگومان داب و نەرپیتی کۆنینه و عورف و عادەتى گشتى لەناو عەرەبەکان و غەیری عەرەبەکانیش دا کاریگەرى خۆیان هەبوو، جا ئە گەر بهاتایە و بەیە کجار داوایان لى بکرایە واز لە داب و نەرپتە میراتى و عورف و عادەتە سەردەمە بهێتن ئەرکیكى قورس و گران دەبوو، وەکوو دەگوترى: (ترك العادة مرض) پشتیان هەلە کردو نەهاتنە سەر خەت و یە کسەر بانگەوازییە کە یان رەت دە کردەو .

کە وابوو لەروى حیکمەت و دانایی یەو یەو بەرژە وەندى کۆمەلگا داخوای ئەو بوو: کە گۆرپنى ئەو داب و نەرپتە وردە وردە و قۆناغ بە قۆناغ بى و بە گۆرەى پتویست بۆ ئەو گۆرانکارییە قورئانى پیرۆز نێردراو تە خوار .

٦- چارەسەرکردنى روداوە هەنوکی یەکان و وەلامدانەوێ پرسیارە جیا جیا کان بە شتو یەکی گونجاو لەبار. ئە گەر بەیە کجار قورئان بهاتایە تە خواری پلان و نەخشەکانى شەپو ناشتى پيش وەخت بۆ دوژمنان ناشکرا دەبوون، دوژمنان دەیان توانى فرت و فیل بدۆزنەو بۆ سەرکەوتن بەسەر موسولمانان دا .

بێگومان قورئان بەو مەنەج و پرۆگرامە ناوازهى خۆى شۆرشىکى بنەرەتى بەرپا کرد، دل و دەروونەکانى واپەرەو دە کردن لە واقیعی ژيان دا موعجیزە دروست بکەن، موسولمانان بە تەواوى ئەو مەنەجەیان لە خۆیان

دا بەرجەستە کرد ئاویڤنەى بالا نما بوون بۆ ئەو مەبدەئو بنەمایانەى قورئان لەخۆى گرتوون، بەلام کاتى موسولمانان لەم مەنەجە بىئاگابوون، قورئانیان واخستە بەرچاو کە کتیبى روشنبیری یە یان کتیبى خویندەنەو یە بە مەبەستى عیبادهتکردن وبەس ! ئەک مەنەجى پەرورەدەکردن و یاسای ژیان و دەستورى کار، ئیتر موسولمانان وەکوو پیویست سودیان لەقورئان وەرەگرت ، چونکە لەتەوەرەى ئەو مەنەجە چوونەدەرەو کە خودای زاناو دانا بۆى دانابوون !

بەراستى قورئان پيش ئەو ی کتیبى بەلاغە ئەدەب بى، یان نمونەى ھەرەبەرزى چمكى ئەدەبى دەقى بەلاغە ئامیز بى، یان بەمەبەستى عیبادهت و خوداپەرستى بخویندریتەو و لەبەر بکرى، یان کتیبى روشنبیری و چیرۆک و میژوو بى، پيش ئەمانە ھەموو یاسای ژیانە، قانونى کۆمەلە، بەرنامەى پەرورەدەکردن و ریکخستەنە، کتیبى ئەخلاق و رەوشتە، نامەى پەندو ئامۆزگارییە، کەتەلۆکى بوونەوەرە..

ئەجار پێوەدەچى و زیاتر متمانە دەخاتە دل و دەروونى پێغەمبەرەو، پتر دلنیای دەکا لەسەر ئەو کەبەلگەى بەھیزو دوژمن بۆردەر پشتگیری دەکا، ھەتا موشریکەکان زیاتر کیشەو نیزاع بەرپا بکەن و پەلپ و بیانووی جیاجیاو ناقولاً بگرن و رەخنەى ناشیرین و بىبەنەما ئاراستە بکەن خودا زیاتر پشتگیری پێغەمبەر دەکا و بەلگەو ئایاتى زیاترى فێردەکا .

دەفەرموى: ﴿ وَلَا يَأْتُونَكَ بِمَثَلٍ إِلَّا جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ وَأَحْسَنَ تَفْسِيرًا ﴾ ئەو موشرىک و سەررەق و پەلپ و بیانووگرانە گومانىک ناخەنەو بەلگەيەک ناھيئەنەو و قسەيەک ئاراستە ناکەن بەمەبەستى دژايەتى کردنى حەق و گومان خستەنە سەر پێغەمبەرىتى تۆ ئەى موحەمەد ! ئیلا ئیمە وەلامیان دەدەینەو بەلگەى بەھیزو چەسپاو بەجۆرێک: کە ھەموو

خودابچی، هیچیان بۆ دروست ناکری به لککوو بۆ خۆیان دروستکراون،
دارای زیان و قازانچیش نین نه بۆ خۆیان نه بۆ غهیری خۆیان.

به کورتی پهروهردگار خودایه کی تاك و ته نهاییه، له هه موو كهس بی
ئاتاجه، هه موو كهس ئاتاجی نه وه له كهس نه بووه و كهسی لی نه بووه،
كهس هاو کوفی نیه، هیچ خودانین جگه له نه وه، هه ر نه و شیایوی په رستش
بۆ کردنه هه ر نه وه به دیهینه ره، هه رچی نه وه بیهوی ببی ده بی، هه رچی
نه یه وی ببی نابی، خاوه نی صیفاتی جه مال و كه مال له كه سیك نه و بناسی
به ندایه تی بۆ بكا پابه ندی فەرمان و جله و گیریه كانی بی به خته وه ری
دونیا و قیامه ته !!

بتپه رشت و موشریکه کان گومر ابوون و سورن له سه ر گومرایی،
عیباده ت بۆ غهیری به دیهینه ره ده کهن، عیباده ت به شتی واده کهن دارای
زیانده و قازانجی نیه بۆ خودی خۆی ! به لککوو له عیباده ت که ره کان بی
ده سه لات ترن !!

هه لویست و ره خنه ی موشریکه کان له قورئان

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا إِفْكٌ
أَفْتَرْتَهُ وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ ۖ فَقَدْ جَاءُوا ظُلْمًا وَزُورًا
﴿٤﴾ وَقَالُوا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ۖ أَكُتِّبَتْهَا فَهِيَ تُمْلَىٰ
عَلَيْهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ۖ ﴿٥﴾ قُلْ أَنْزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ
فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ۖ ﴿٦﴾

مەبەست بەيانکردنى خراپى و ەزە و ھالى موشرىكەكانە لەبەرانبەرى
خۆشى و كامەرانى موسولمانەكان دا .

لەصەحیحى بوخارى دا فەرموودەيەك ھەيە لەئەنەسەوہ رىوايەت كراوہ
دەفەرموى: پياويك وتى: ئەي پيغەمبەرى خودا ! چۆن رۆژى قىامەت
كافرەكان لەسەر رو دەروپەندىن ؟ لەوہلام دا پيغەمبەر ﷺ فەرمووى:
(ان الذي أمشاه على رجليه قادر على أن يمشيه على وجهه يوم القيامة).

بيگومان ئەو كەسەي لەسەر دووقاچ لەدونىادا دەروپيئنى دەتوانى
رۆژى قىامەت لەسەر رو بپروپەنى. تيرمىزى لەئەبوھورەيرەوہ رىوايەت
دەكا: دەلى: پيغەمبەر ﷺ فەرمووى: رۆژى قىامەت بەسى كۆمەل ھەشەر
دەكرين: كۆمەلتيكيان بە پىادە، كۆمەلتيكيان بەسواری، كۆمەلتيكيان
لەسەر رو دەروپەندىن. وترا: ئەي پيغەمبەرى خودا ! چۆن ئادەمىزادان
لەسەر رو دەروپەن ؟ پيغەمبەر ﷺ لەوہلام دا فەرمووى: (ان الذي أمشاهم
على أقدامهم قادر على أن يمشيهم على وجهم أما أنهم يتقون بوجوههم
كل حذب و شك).

چيروكى ھەندى لەپيغەمبەران و سزاي بەدروخەرەوہكانيان

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ
وَجَعَلْنَا مَعَهُ أَخَاهُ هَارُونَ وَزِيرًا ﴿٣٥﴾ فَقُلْنَا أَذْهَبَا إِلَى
الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَذَمِّرْنَاهُمْ تَدْمِيرًا ﴿٣٦﴾ وَقَوْمِ
نُوحٍ لَمَّا كَذَّبُوا الرُّسُلَ أَغْرَقْنَاهُمْ وَجَعَلْنَاهُمْ لِلنَّاسِ
آيَةً وَأَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٣٧﴾ وَعَادَ آوْتَمُودَا

وَأَصْحَابُ الرَّسِّ وَقرُونَا بَيْنَ ذَلِكَ كَثِيرًا ﴿٣٨﴾ وَكُلًّا ضَرَبْنَا
لَهُ الْأَمْثَلَ وَكُلًّا تَبَرْنَا تَنْبِيرًا ﴿٣٩﴾ وَلَقَدْ أَنزَلْنَا عَلَى الْقَرْيَةِ
الَّتِي أَمْطَرَتْ مَطَرًا سَوِيًّا أَفْكَمَ يَكُونُوا يَكُونُوا يَكُونُوا
كَانُوا لَا يَرْجُونَ نَشُورًا ﴿٤٠﴾

له وه پيش شوبه وه گوماني موشريكه كاني ده باره ي قورئان و
پيغه مبهرايه تي حه زره تي موحه مده ﷺ و رابووني قيامه ت رانواند، نه مجار
بو دله وايي پيغه مبهر ﷺ چيروكي بري له پيغه مبهران له گهل گهل كانيان
ده گيريتته وه . ويرا ي دله وايي پيغه مبهر ﷺ هه ره شه و ترساندني
موشريكه كانيشي تيدايه . دهيان ترسيني له وه ي نه گهر بهرده وام بن له سهر
كوفرو بيديني خويان، دوور نيه هه مان عه زاب و عيقابي گهل
پيشينه كان نه مانيش بگيريتته وه و به ده ردي نه وان بچن .

ئيتستا ئيتر جهوله يه كه به نيوباس و خواسي شيوه ي له ناوچوني هه ندي
له و گهل به ده بخته چاره ره شانهي رابوردو ده كاو چوار چيروكمان بو
ده گيريتته وه :

چيروكي حه زره تي موسا و هارون (عليهما السلام):

يه كه مجار به چيروكي حه زره تي موسا و هارون ده ست پي ده كاو
ده فهرموي: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَا مَعَهُ أَخَاهُ هَارُونَ وَزِيرًا﴾
سوئند به خودا ئيمه موسامان كرده پيغه مبهر و نامهي ئاسمانيمان پيئداو
ناردمان بو سهر فيرعه ون، هاروني برايشمان كرده يارمه تيدهرو وه زييري،
نه ويش پله وپايه ي پيغه مبهريمان پي به خشي، ﴿فَقُلْنَا: أَذْهَبَا إِلَى الْقَوْمِ

ده باره ی نازل بوونی ئەم نایه ته کوله بی "مقاتیل" ده لیت: مه به ست
(النضر) ی کور ی (الحارث) ه ئە بوو؛ پرماندی: که قورئان ده ست
هه لبه سته، مه به ستیش به ﴿وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ﴾ (عه داس و
یه سارو جه بر) ه ئەم سی که سه نه هلی کیتاب بوون، ته وراتیان ده خوینده وه
هه وال و ئە حکامیان لیوه نه قل ده کرد. جا که موسولمان بوون
پیغه مبه ر ﷺ زۆر له گه لیان ئاخاوتنی ده کردو له گه لیان کۆده بوه وه. ئیتر
(النضر) نه بوختانه ی پرماند.

په یوه ندی ئەم کۆمه له نایه ته به هی پیشه وه نه وه یه: پهروه ردگار
له نایه ته کانی پیشودا باسی یه کتا په رستی کرد. بیرو بوچونی بت
په رسته کانی ره تکرده وه، ئە مجار دیته سه رباسی پیغه مبه رایه تی و
ره خسه و تانه ی موشریکه کان: که ئا راسته ی قورئان و پیغه مبه رایه تی
حه زه ته ی موحه مه دیان ده کرد، ئە واقیعه راده نوینی واته دوا ی
ده ستریزی کردیان بو سه رمه قامی خودا ده ستریزی ده که نه سه ر
مه قامی پیغه مبه ر ﷺ.

دوا یی به شیوه یه کی گاته پیکردن ره ددیان ده داته وه، نه فامی و
که وده نییان ده خاته روو: ده فره مووی: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا: إِنَّ هَذَا إِلَّا
أَفْكٌ أَفْرَاهُ، وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ﴾ ئەو کافرو موشریک و نه فامانه
ده لیت: ئەم قورئانه جگه له درۆیه کی هه لبه ستره و هیچی تر نه، موحه مه د
خۆی هه لی به ستوه و کۆمه لیک ی تریش یارمه تی ده دن، نه وانه ی نه هلی
کیتاب بوون و ئیستا ئیمانیان به موحه مه د هیناوه شتی فیرده که ن و
یارمه تی ده دن بو کۆکردنه وه و هه لبه ستنی ئەم قورئانه!

ئه مجار خودا بیرو بوچونه که یان ره دده کاته وه و ده فره مووی:
﴿فَقَدْ جَاوُوا ظُلْمًا وَ زُورًا﴾ به راستی قسه یه کی پوچ و بی بناغه یان
هیناوه، بو خۆیان ده زانن که درۆ ده که ن و نه وه ی ده یلین درۆو سته مه،

چىرۆكى گەلى نوح ﷺ:

ئەمبار دېتە سەر نىمىش كىردنى چىرۆكى دووھەم و دەفەر موى: ﴿وقوم نوح لما كذبوا الرسل﴾ ئەمى موحەممەد باسى ئەو غەزەب و لەناو بىردن و قەلاچۆكردنە بىكە: كە دەرحەق گەلى نوح ئەنجام درا لەكاتىك دا پىغەمبەرى خۇيان - كە حەزەرەتى نوح بو - بەدرۆخستەو، نۆسەدو پەنجە سال لەناو يان دا بو، بانگەوازی كىردن بۆ يەكتا پەرستى و شۆين كەوتنى پەيامەكەى، و پىراي مانەوہى ئەو ھەموو ماوہ درىژە لەناو يان دا جگە لەكۆمەلىكى كەم نەبى كەسى تر ئىمانى پىئەھىنا.

كە دەفەر موى: ﴿كذبوا الرسل﴾ مەبەست بە درۆخستەوہى حەزەرەتى نوحە، بەلام چونكە كەسىك پىغەمبەرىك بە درۆبخاتەوہ وەكوو ئەوہ واىە ھەموو پىغەمبەرانى بە درۆخستەنەوہ بۆيە لەجياتى (رسول) (رسل) ھىنا. چونكە ھىچ جوداوازى لەنىوان ئەم پىغەمبەرەو ئەو پىغەمبەرانەدا نىە، ھەموويان بنەماكانى بانگەوازیە كەيان يەكتا پەرستى و ازەھىنان لەبتەپرستى و بىروا بىوون بە پىغەمبەرايەتى و رابوونى رۆژى قىامەتە. ئەو كەسەى پىغەمبەرىك بەدرۆبزانى وەكوو ئەوہ واىە ھەموو پىغەمبەران بە درۆبزانى.

جا كە نەتەوہى نوح حەزەرەتى نووحيان بە درۆخستەوہ ﴿أغرقناهم﴾ بە توفان خىكاندەمانن. ﴿وجعلناهم للناس آية﴾ كىردەمانن بە پەندەو غىبەرەت و ئامۆژگای بۆ ئادەمىزادانى دوا خۇيان، ھەر كەسى روداوہ كە بخوینىتەوہ و بىرى لى بىكاتەوہ پىئە پەندەنامىز دەبى.

﴿واعتدنا للظالمين عذابا أليماً﴾ ئىمە ئامادەمان كىردوہ بۆ ستەمكاران غەزەبى بەئىش و كوشندە، ھەر كەسى ستەمكار بى و بىروا بەھەبوونى خوداى تاك و تەنھا نەكا، ئىمان بە پىغەمبەرەكانى نەھىتى،

ثُمَّ يَشْهَدُ بِهٖ تَوْنِدُو بِهٖ شِيْوَهٗی تَرْسَنَکْ لَهٗ نَاوْمَانْ بَرْدَنْ . وَهٖ کُوو لَهٗ نَایَهٗ تِیْکِی تَرْدَا دَهٗ فَرْمُوی: ﴿وَكَمْ اَهْلَكْنَا مِنَ الْقُرُونِ مِنْ بَعْدِ نُوْحٍ﴾ (الاسراء/۱۷).

جیروؤکی حەزرەتی لوکا علیه السلام:

ٲه مجار دٲته سهر چٲروٲکی هزره تهٲی لوط عليه السلام و ددفرموی: ﴿ولقد أتوا
على القرية التي أمطرت مطر السوء﴾ واته: ٲه ندو ناموژگارٲیه کی تر بو
موشریکه کانی مه ککه بگٲرٲه وه، ٲه وٲش ٲه وه ٲه: ٲه و موشریکه ٲه کاتی
هاتو وچوٲان بو شام له وه رزی هاوٲن دا به لای شاری (سدوم) دا: که
گه وره ترٲن شاری گه لی لوط بو و هاموشو ده کهن، به چاوی خوٲان
شوٲنه واری ٲه و شاره وٲرانه ده ٲٲنن! ٲه و رده گار ٲه و شاره ی هه لگٲرٲه وه،
ژٲروزه به رٲی کرد، به رد بارانی کردن به به ردی سوآلهت: چونکه سه رٲٲچٲان
کردو ٲٲغه مبه ره که ٲان به درو خسته وه!

﴿ اُفلم یکنوا یرونها، بل کانوا لایرجون نشوراً ﴾ نایا نهو قوره‌یشییانه له کاتی هاموشو کردنیان بهو ده‌قهردها شوینه‌واری نهو گونده‌یان نه‌بینیوه؟ نازانن خودا چی به‌سهره‌یینان له‌سهر نه‌وهی پیغه‌مبه‌ره که‌یان به‌درؤخسته‌وه، سهر پیچی فەرمانی خودایان کرد؟ خو نه‌وان به‌چاوی خو‌یان نه‌و ناسه‌واره ده‌بینن، به‌لام په‌ند وهر ناگرن!

بنه‌مای ته‌مبّی نه‌بوونه‌کیان به‌درۆخته‌وهی پیغه‌مبه‌رو ئیمان
نه‌هێنایان ته‌وه‌یه: نه‌وان گهل و نه‌ته‌وه‌یه‌کن برپایان به‌زیندوبوونه‌وه‌ نیه،
پێیان وایه‌ دواى مردن جارێکی تر ناده‌میزاده‌کان روژی قیامت
زیندوونا‌کرینه‌وه، نه‌و حیساب و کیتاب و سزاو پاداش و عیقاب‌ه‌ی تیی‌دا
روده‌دا درۆیه‌ ! هۆکاری بنه‌ره‌تی پشت‌ه‌هل‌کردن‌یا نه‌ له‌په‌یامی ئیسلام و
بانگه‌وازی پیغه‌مبه‌ر بروا نه‌بوونایه‌.

ئەوان ئەگەر برۆیان بە قیامت هەبۆیه و چاوه‌ڕوانی سزاو
پاداشتی دواڕۆژ بۆنایه ئاوا پشتیان هەڵنەده‌کردو

پشتيان وهرنده گيڤا !! هۆي دلره قى و دلره شيان پروانه بوونيانه به قيامه ت
هه موو هه لس و كهوتىكى خراب و ناپه سه نديان له م بى پروايى يه وه
سه رچاوه ده گرى !

گالته كردنى موشريكه كان به پيغه مبهر ﷺ و دروشم دار كردنى

بانگه وازيبه كهى به گومرپايى

وَإِذَا رَأَوْكَ إِن يَخِذُواكَ
إِلَّا هُزُؤًا أَهَذَا الَّذِي بَعَثَ اللَّهُ رَسُولًا ﴿٤١﴾ إِنَّ كَادَ
لَيُضِلَّنَا عَنْ إِلَهِنَا لَوْلَا أَن صَبَرْنَا عَلَيْهَا وَسَوْفَ
يَعْلَمُونَ حَيْثُ يَرَوْنَ الْعَذَابَ مَنْ أَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٤٢﴾ أَرَأَيْتَ
مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوْنَهُ أَفَأَنْتَ تَكُونُ عَلَيْهِ وَكِيلًا ﴿٤٣﴾
أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ أَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ أَوْ يَعْقِلُونَ إِنْ هُمْ إِلَّا
كَأَلٍ لَّنْ عَمِمْ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٤٤﴾

ريوايه تڪراوه كه نهم ئايه ته روايه ئايه تي (٤١) ده ره قى به نه بوجه هل
نازل بووه، چونكه داب و نهرىتى وابوو: همر كاتى پيغه مبهر ﷺ له گه
هاوه لانى به شويىن كدا برۆيشتايه نه بوجه هل به گالته پيكر دهنوه ده يگوت:
﴿أَهَذَا الَّذِي بَعَثَ اللَّهُ رَسُولًا ؟﴾ .

دوای راواندنی هه لۆیستی موشریکه کان ده رباره ی نازل بوونی قورئان له خوداوه و تانه دان له پیغه مبه رایه تی حه زره تی موحه مده و ئیمان نه هیتانیان به په یامه که ی گوتمان نانه وه و په لپ و بیانو و گرتن، ره خه گرتنیان له شیوه ی هاتنه خواره وه ی قورئان و له وه پیشیش رانواندنی دیمه نه تر سناکه کانی رۆژی مه حشه ریان و له دونیاش دا شوین تیشکاندنی به درۆخه ره وه کان و چۆنیه تی له ناوبردنیان.

ئه بچار دیته سه ر باسی شه وه: که ئه وه نه فامانه به هیچ شتی که په نندا میژنابن و عارنانین. به لکوو په ره به قسه و قسه ناشیرینه کانی خۆیان ده دن، گالته به خودی پیغه مبه ره ده که ن و ده یانه وێ له ریزو نرخی دابشکینن، لاقرتی به وه ده که ن که چۆن شه و بۆ شه رکی پیغه مبه رایه تی هه لبرێراوه. زیده رۆیی له بیرو بو چونی گو مر انا میژیان دا ده که ن.. به جورێک په یامه که ی به گو مر ا نازه ده که ن و هه وا خواهانی خۆیان له وه ده ترسینن: که بانگه وازییه که ی کاریان تی بکا و ئیمان به پیغه مبه ره بهینن.

ده فهرموی: ﴿وَاذْأرَأَوْكَ اِنْ يَتَّخِذُوكَ الْاٰهْزَوا﴾ شه ی پیغه مبه ره! ئیمه ئاگامان لیه شه موشریکه نه فام و گیل و که ذابانه، شه وانه ی بروایان به خودا و پیغه مبه ری خودا نیه: هه ر که چاویان پیت ده که وێ ده که نه شوینی گالته کردنی خۆیان و به چاوی سوکه وه سه یرت ده که ن.

بیگو مان له وه پیش پیغه مبه ره پر به چاوانیان بوو، تا نه کرابوه پیغه مبه ره خاوه ن ریزو پله و پایه بوو له ناویان دا، ده یانزانی: که له خانه واده یه کی ره سه ن و خیل و هۆزیکێ ریزداره، له هه لسه وکه وت و ره وشتی رازی بوون، ته نانه ت به نازناوی (الأمین = محمد الأمین) بانگیان ده کردو ناویان ده هیتا.

رۆژى كېشەى بەردە رەشەكەى كابەش كەردىانە براگەورەو بەبرىارەكەى رازى بوون، ئەو رۆژەى لەسەر كىيوى صەفا كۆى كەردنەو پەرسىياري لى كەردن و پىيانى فەرموو: ئەرى ئەگەر بلىم: ئىستا وا لەپشت ئەو كىيە سوپايەك ھەيەو دەيەوى لەبەرەبەيان دا پەلامارتان بدا، ئەرى بىروام پى دەكەن؟ ھەمويان وتيان: بەلى بىروات پى دەكەين، تا ئىستا درۆمان لى نەديوى. وەلى كەكرا بە پىغەمبەر و بۆ سەريان رەوانەكرا، ئەو قورئانە گەورەو بەفەرەى بۆ ھىنان، دەستيان كەردەو بەگالتە پىكەردنى و دەلتىن:

﴿أَهَذَا الَّذِي بَعَثَ اللَّهُ رَسُولًا؟﴾ ئەو ئەمەيە خودا كەردىيەتى بە پىغەمبەر و رەوانەى كەردەو؟! بەراستى قسەكەيان و بەم جۆرە تەعبىرە شتىكى ناشىرىن و قىزەون بوو!

ئەجار ئايا ئەوان ئەم قسەيان لەقەناعەتەو بوو پىيان و ابوو: كەسايەتى پىغەمبەر ﷺ شىاوى ئەم گالتە پىكەردنەيە؟؟ بىروايان و ابوو ئەو پەيامەى ئەو ھىناويەتى شىاوى ئەم بىرئىز كەردنەيە؟؟ نەخىر ئەو پىلاننىكى نەخشە بۆ كىشراو بوو لەلەيەن گەورە گەورەكانى قورەيشەو ئەنجام دەدرا، دەيانەويست لەكەسايەتى پىغەمبەر كەم بىكەنەو، كاريگەرى قورئان پىچىننەو.

ھۆكاريك لەھۆكارەكانى بەرەنگار بوونەو بى بانگەوازي يەكەى پىغەمبەر ئەو بوو: كە دەترسان پەلە كۆمەلەيەتيەكەيان لەدەست بچى، بارە ئابوورىيەكەيان لى شىئوى بىر و بۆچونە جۆراو جۆرو بى ئاغەو خەيالپلاو كەيان بى شۆيەكەوتو بىئىتتەو! كۆرۈكۆمەلىيان دەبەستە بۆ دارشتنى پىلان و نەخشەو بۆ بەرەنگارى كەردنى پەيامى پىغەمبەر ﷺ و لەسەر ئەم جۆرە پىلانە رىك دەكەوتن و دەشيانزانى كە لەواقىع دا درۆ دەكەن!

ئىنرئىسحاق لەسىرەكەى دا رىوايەتى كىردوۋە دەلىلى: ۋەلىدى كورى
 موغەيرە پىار ماقوۋلى قورەيشىيە كان بوو، كۆمەلىك لەپىاۋەكانى
 قورەيش لى كۆبوۋنەۋە، كاتەكەش كاتى ھەجىردىن بوو، پىتى گوتى: ئەى
 كۆمەلى قورەيش! ئەۋا ۋەرزى ھەجىردىن نىزىك بۆتەۋە، لەھەموو
 لايەكەۋە شاندىكانى ھەرب دىنە ئەم ۋالەۋە مىۋانى ئىۋە دەبن،
 ھەمووشىيان ھەۋالى ئەم كابرايەى ئىۋەيان بىستە - مەبەستى
 پىغەمبەرە - ھەمووتان راۋو بۆچۆنتان دەربارەى ئەۋ بىكەن بەيەك،
 نەچن ھەرىكە لەلاى خۆيەۋە قسەيەك بىكاۋ قسەكانتان دژايەتتيان
 تىبىكەۋىۋ قسەى ئەمتان قسەى ئەۋتان بە درۆ بختەۋە، قسەى
 ھەندىكتان قسەى ھەندىكى تىرتان رەت بىكاتەۋە !!

ھەموۋيان تىكرا وتيان: دە بفرموو: (ئەبو عبدشەمس) تۆ پىمان بلىۋ
 فەرمانان پىبىكە تا ئەنجامى بدەين!

ۋەلىدەتى: نەخىر ئىۋە بلىن. من گوى بىستم.

وتيان: ھەموۋومان دەلىين: كۆلەۋەنانىيە.

ۋتى: نا ۋەللا ئەۋ كاھىن نىيە ۋ ئەۋەمان بۆ ناچىتە سەر، چونكە ئىمە
 بۆخۇمان كۆلەۋەنانىمان دىۋن، ئەم قورئانە لەپىرتەپىرتى كۆلەۋەنانى ناچى.
 وتيان: دەلىين: شىتە.

ۋتى: نەخىر شىت نىيەۋ ناتۋانن بەشىت لەقەلەمى بدەين.

وتيان: دەلىين: شاعىرە.

ۋتى: نەخىر شاعىر نىيە ئىمە بۆ خۇمان شىعر دەناسىن ۋ ناشناى ھەموو
 جۆرەكانى شىعرىن، ئەم كەلامە لەشىعر ناچى.

وتيان: دەلىين: ساحىرە.

ۋتى: نەخىر موحەممەد ساحىر نىيە ۋ ھەلەس ۋكەۋتى لەجادو باز ناچى ۋ
 فەرت ۋفىلى ساحىرانى نىيە.

ئەجار ئەي (عبدشمس) تۆ فەرمانت بەچىيە؟

وتى: بەخودا قسەكانى كاريگەريەكى تەواويان ھەيە، ئەوھى دەيلى تابلې شيرين و تۆكمەو پرماناو دل و ھەست و ھۆش وە خورپە ھىنەرن، ئىمە ھەرچەندە بە نەتەوھەيەكى زمانپاراو رەوانبىژ ناسراوين ناتوانين كەلامى ئاوا جوان و پرمانا دابريژين. باشتين قسە ئىمە دەرھەق بە موھەمد بىكەين و بلاوى بکەينەو ھەمومان جەختى لەسەر بکەينەو ئەوھە بلىين: ساحيرىكە سىحريكى ھىناوہ كورو باوك ليك دەکا، براو برا ليك جيادەكاتەوہ، ژن و ميژد ليك دېردۆم دەکا. پياو لەھۆزو عەشیرەتى دوور دەخاتەوہ.

لەسەر ئەم پلانە برياريان دا و كۆتاييان بە كۆرەكە ھىنا. ئيتەر لەوہ دوا قورەيشيەكان لەسەرە پىگاي خەلك دادەنيشتن لەكاتى وەرزی حەجدا ھەركەسيكى غەربىيە بەلايان دا تىپەربووايە پىيان دەگوت: دەخيل سەد دەخيل توخن موھەمد نەكەوى وريابە نەكەوييە داو تەلەكەيەوہ !! ئەمە نمونەيەك بوو لەداو و پىلان و فرت و فيليان دژى پىغەمبەر بە مەبەستى كەمكردنەوھى رىژو نرخی لەدلى ئادەمیزادان دا، بۆ خوڤيان دەيانزانى: كە درۆ دەكەن بەلام ترسى لەدەستدانى پلەو پايسەي كۆمەلايەتى خوڤيان ھەبوو، دەيانەويست بەوجۆرە درۆو فرت و فيلانە لەپيش چاوى جەماوەر سووكى بکەن لەريژ و نرخی دابشكىنن.

جا لەكاتىكدا گالتەيان پى دەكردو لەريژو نرخیان دەشكاند لەقسەو گفتو گۆيان ئەوہ دەرەكەوت: كە پىغەمبەر ﷺ تەواو كارى تىكردون و قورئان سەرسامى كردون، ھەرچى دەكەن دەرەقەتى نايەن و نازانن چىبکەن، لەناو خوڤيان دا بە يەكتريان دەگوت:

﴿ان كاد ليضلنا لولا أن صبرنا عليها﴾ نزيك بوو موھەمد لەبت پەرستى ژيوانمان بکاتەوہو وامان لى بکا واز لەئايىنى باوك و باپىرى

خۆمان بەيىنن و يماختە سەر ئايىنى ئىسلام، ئەگەر خۆمان نەگرتايە و رىخۆلە بەكىش نەبووينا يە دەمىك بوو ھەلى خەلەتاند بووين !! ئەمە بەئاشكرا ئەو دەگەيەنئى كە ئەو دەيلىن: پىچەوانەى ئەو يە لەناخيان دايە. چونكە ئەوان بۆ ماوھى چل سال پىچەمبەريان ناسيوە رۆژيەك لەرۆژان درۆيان لى ئەيىنيو، تانەو تەشەرتىكيان ئاراستە نەكردو، ھەمىشە لەبەرچاويان خاوەن رىزو حورمەت و تەقدىر بوو.

ئەمجار لەم قەشيان دا كە دەلئىن : ﴿ان كاد ليضلنا لولا أن صبرنا عليها﴾ دانانە بە كاريگەرى بانگەوازی پىچەمبەر لەسەر دل و دەروونيان، بەجۆريەك خەريكبوون واز لەئايىنى خۆيان يىنن و چىتر بىتەرستى نەكەن و موسولمان بن و دەست بكەن بە يەكتاپەرستى . ئەمجار لەبەر خۆبەزلزانی و سەر رەقى و عىناد بانگەوازیيەكەى بەگومراکردن و رىلى ونبوون لەقەلەم دەدەن !

بۆيە پەرورەدگار بەشيوەيەكى كورت ھەرپەشەيان ئاراستە دەكا و دەفەرموى: ﴿وسوف يعلمون حين يرون العذاب من أضل سبيلا﴾ لەو بەولاو دەزانن : ئايا ئەو دەيلىن ھاتوو ھىدايەتە يان گومرايىيە! بىگومان ئەو كاتەى عەزابيان بۆدى دەزانن: كى رىگاي لى گوم بوو و سەرلى شيواو ؟ ئەوان يان موسولمانان: كە پىچەمبەر پىشەوايانە !

بىگومان ئەمە ھەرپەشەيەكى سامناكە لەسەر خۆگىل كردن و روو ھەرگىزان لەبەلگەو دەليل و تىفكرين، لەسەر ئەو پىچەمبەر بەگومرا ناوزەد دەكەن ! وەلى ئەو كاتەى كە حق و ناحەقيان لى مەعلووم دەبى، زانىارىيەكەيان سود بەخش نابى، كاتى عەزاب دەيىنن كاتى سەرە مەرگ و غەرغەرەيە، يان لەرۆژى قىامەت دايە، ئەو كاتانەش تىگەيشت و ئيمانھىتان بى سوودە .

ئه مجار روی خیطاب ده کاته پیغه مبه ر^ﷺ و دلخوشی ده داته وه له سه ره سهره رقی موشریکه کان و گالتسه پیکردن و نه زیسه تدانی، له کاتیکدا پیغه مبه ر^ﷺ که مته رخه می نه کرده و به دلسوژی په یامی خسوئی پی گه یاندون و به لگه و نیشانه ی پتوئیستی بو هیناونه وه . شیایو ته وه نیه ناوا به ناپیایو به گژی دا بچن و هه لویستی ناوا ناشیرینی به رامبه ر بنوینن.

ده فهرموئی: ﴿أُرَايْتَ مِنْ أَتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ، أَفَأَنْتَ تَكُونُ عَلَيْهِ وَكِيلًا﴾
 ئایا تو پیت وایه نه ی موحه ممد ! که سیك هه واو ئاره زو بازی به سه ریا زالبی و ئاره زو په رست بی، سه ریچی و یاخی بوونی لی بوو بیته خویه کی سروشتی، تو ده توانی هیدایه تی بده یو له گومرایی ده ری بهیئی ؟!
 که سیك هه زو ئاره زو په رست بی، ئاره زوه کانی کردبن به خودای خوئی فهرمانبه رداریان بی و لاسایی کردنه وه ی کویرانه ی به سه ردا زال بی، گوئیچکه ی خوئی له ئاست حق و راستی هاخنین، به لگه و ده لیلی رون و ناشکرا نه بیسی، هه رچی هه واو ئاره زوئی داخوازی بی پابه ندی بی.
 بیگومان نه ی موحه ممد تو ناتوانی بیخه یه سه ره هیدایه ت و به ری بازی به خته وه ری ئاشنا بکه ی . نه و هه رچی هه واو هه وه سی به جوانی بزانی نه و ده ی کاته مه نه هج و ئایینی خوئی . ده ی که سیك وابی زور زه جمه ته له گومرایی رزگاری بی. وه کوو له نایه تی کی تر دا ده فهرموئی: ﴿أَفَمَنْ زَيْنَ لَهُ سُوءَ عَمَلِهِ فَرَآهُ حَسَنًا، فَإِنْ لَمْ يَضِلْ مِنْ يَشَاءِ ..﴾ (فاطر/۸) .

ئیبنو عه بباس ده فهرموئی: له سه رده می نه زانی دا پیایو وا هه بوو ماوه یه ک بیتیکی دا تاشر او له به ردی سپی ده په رست پاش ماوه یه ک بیتیکی جوانتری ده بیینی وازی له په رستنی بتی پیشوو ده هیئاو دهستی ده کرد به په رستنی بتی تازه .

که‌وابیّ موشريك و بته‌رسته‌کان هیچ به‌لگه‌و ده‌للیان به‌ده‌سته‌وه نه‌بوون له‌سه‌ر بیرو بۆچوونه‌کانیان جگه له‌لاسیی کردنه‌وهی کوێرانه‌و شوێنکه‌وتنی هه‌واو ئاره‌زۆ.

به کورتی پیڻغه ممبر ﷺ تنها راگه یاندن و ناموژگاری لهسره، ئهركی پیڻغه ممبر موژده دانه به ته قواکارن و ترساندنې سرپېچیکارانہ . خستنه سر ریازی حق و توفیق دانیان به دهست خودایه و بهس ! وه کوو له شویتنیکي تردا ده فرموی: ﴿لست علیهم بمسیطر﴾ (الغاشیة/ ۲۲) یان ده فرموی: ﴿وما انت علیهم بجبار﴾ (ق/ ۴۵).

ئايەتەكە دەربېرىنىڭكى سەرسۇپھىنەرى تېدايە، وئىنەى نمۇنەى
 حالەتتىكى قول دەكىشى، حال و وەزعى نەفسىك بەيان دەكا : كە هېچ
 كېشەرو پىتوهرىكى راست و دروستى نىە . گەردنكەچى ھەواو ئارەزوى
 خۆيەتى و ھەزو شەھوہەت پەرستە، گەردنكەچى هېچ تەرازويەكى
 عدالەتكارى نىە، مەنطىق و بەلگەكارى تىئاكەن، ھەواى سەركەشى
 خۆى كرده بە خوداى خۆى دەپپەرستى.

جا لهم روانگه وه پهروه ردگار خیطاب ئاراسته ی پیغه مبهری خو ی ده کاو به هیدی و هیمنی ده رباره ی نه و جوړه که سانه ده دوی و به وشه ی ﴿أرأیت...﴾ ده ست پی ده کاو وینه ی نه م جوړه که سانه که به لگو ده لیل کاریان تی تا کاو حه قیقه ت لایان نرخ ی نه، ده خاته رو، نه مهش بو دل دانه وه ی پیغه مبهرو ﷺ بو نه وه ی به ئیمان نه هینانی موشریکه کان دلته نگ نه بی، پی تی راده گه یه نی: که نه و جوړه که سانه نه هلی هیدایه ت نین، به که لکی نه وه نایه ن پیغه مبهرو ﷺ زوره ملییان لی بکا بو نه وه ی ئیمان بنن .

ئەجار ھەنگاویکی تر دەھاویژی بۆ تەحقیرکردنی ئەوانەى ئارەزو
بەرستن و گۆچکە بۆ بەلگەو دەلیل ناگرن و خۆبەرست و

ههواپه رستن. ده فهرموئ: ﴿أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ أَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ أَوْ يَعْقِلُونَ،
إِنْ هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلًا﴾ وشه ی (أم) به مانا (بل) ه واته:
ئهتۆ واز له وهی پێشوویینه، پیت وایه: کهوا زۆریه ی ئهوان شنه وان و
بیستنه که یان سود به خشه؟ به تیفکرین و لی وۆرد بوونه وه گوی راده گرن؟
یان پیت وایه لهو په یامه ی به سهریان دا ده خوئینه وه جوان جوان حاله ی
ده بن و ئه خلاق وره وشتی جوانی لی وۆرده گرن؟!

پیت وایه ئهوانه شیاری ئهوهن: کهوا خۆتیاں له گهڵ ماندوو بکهی و بانگهوازیان بکهی بۆ ئهوهی لهعه قیدهی بهتالهوه بیانگوژییهوه بۆ بیرو باوهری راست و سهحیح؟

نه خيّر وامهزانه پيٽ وانهبی، چونکه ئەوان لە تايبه تمەندی ئاده میزادی روت کراون، ئاماده باشی تیفکری و دهرک کردنیان تیدا نیه ئەوان دهق و کوو ئاژەل وهان، به لکو له ئاژەلش گومرا ترن و له وانیش بی عهقل ترن، چونکه ئەو ئاژەلانه ههلسوکه وتی واده نوینن سودو قازانجی خویان و خاوهنه کانیشیان تیدابی، خۆده پارێزن له زۆر شت که زیانی خویانی تیدابه.

بەلام ئەو مەشھۇر ئىكەن ھەست بە بەرژەۋەندى خۇيان ئاگەن،
ئەۋەتا لەتەۋان دا رۇچوۋىن و خۇيان فرى داۋەتە ئاۋ ھىلاگەتەۋە، سۇپاسى
نازۇ نىعمەتەكانى خۇدا ئاگەن بەسەريانەۋە، دان ئانئىن بە چاكەى خۇدا
لەگەلىان دا و نازاننى شەيتان چەند دۇرۇمىيانە . شىتەك ئاگەن لەپاشەرۇژدا
پاداشتى لەسەر ۋە بەرگرنەۋە، خۇيان ناپارەتزن لەۋ شتەنەى
دەبنە ھۆى سزار عىقابى كوشندە بۇيان، بۇ خۇيان بە دەستى
خۇيان غەقل ۋىرو فەكرى خۇيان لەكار خەستون تا خالىان بەۋ خالە
گەشتەۋە !!

خودابچی، هیچیان بۆ دروست ناکری به لککوو بۆ خۆیان دروستکراون،
دارای زیان و قازانچیش نین نه بۆ خۆیان نه بۆ غهیری خۆیان.

به کورتی پهروهردگار خودایه کی تاك و ته نهاییه، له هه موو كهس بی
ئاتاجه، هه موو كهس ئاتاجی نه وه له كهس نه بووه و كهسی لی نه بووه،
كهس هاو کوفی نیه، هیچ خودانین جگه له نه وه، هه ر نه و شیایوی په رستش
بۆ کردنه هه ر نه وه به دیهینه ره، هه رچی نه وه بیهوی ببی ده بی، هه رچی
نه یه وی ببی نابی، خاوه نی صیفاتی جه مال و كه مال له كه سیك نه و بناسی
به ندایه تی بۆ بكا پابه ندی فەرمان و جله و گیریه كانی بی به خته وه ری
دونیا و قیامه ته !!

بتپه رشت و موشریکه کان گومر ابوون و سورن له سه ر گومرایی،
عیباده ت بۆ غهیری به دیهینه ره ده کهن، عیباده ت به شتی واده کهن دارای
زیانده و قازانجی نیه بۆ خودی خۆی ! به لککوو له عیباده ت که ره کان بی
ده سه لات ترن !!

هه لویست و ره خنه ی موشریکه کان له قورئان

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا إِفْكٌ
أَفْتَرْتَهُ وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ أَخْرُوتَ فَقَدْ جَاءُوا ظُلْمًا وَزُورًا
﴿٤﴾ وَقَالُوا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٥﴾ أَسْكَتَبَهَا فَيَهِىَ ثُمَلَى
عَلَيْهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٦﴾ قُلْ أَنْزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ
فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٦﴾

پاش نه‌وهی په‌روه‌ردگار نه‌فامی و سه‌ره‌قی موشریکه‌کانی را‌گه‌یاند،
پشت هه‌ل‌کردن و رو‌وه‌ر‌گ‌یرانیان له‌حق و راستی و مونا‌قه‌شه‌و ده‌مه
ده‌مییان له‌و باره‌وه‌روون کرایه‌وه، نه‌جار قسه‌و قسه‌لۆکی موشریکه‌کان
به‌جی‌دیلێ و به‌شیوه‌یه‌کی ناسک و له‌طیف ئاخاوتن له‌گه‌ل پی‌غه‌م‌به‌ر
ده‌ست به‌ ده‌کا.

ئاخاوتنه که بریتیه لهجه ولهیه کی کورت بهناو بوونه وهردا، دلی پیغه مبهری بۆلاده کیشی و په یوهستی ده کا به خودای به دیهینهر، ههر ئه م په یوه نذییه به سه بۆ ئه وهی پیغه مبهر ﷺ هه موو غه م و ناره حه تی سه رپیچی موشریکه کانی له دلدا نه میئنی، سه رنجی راده کیشی بۆلای دیارده کانی بوونه وهر (به شیک له دیارده کانی) ئه و په نجه ره ی بۆ ده کاته وه بۆ ئه وهی لییه وه پروانیته ئه و ئاسۆ بهر فراوانه و فرت و فیلی موشریکه کان له بهر چاوی بینه تارماییه ک و له هیچ هیچ ترین .

هه‌میشه قورئانی پیرۆز دلّه‌کان و عه‌قله‌کان ته‌وجیه ده‌کا بۆ شه‌وی سه‌رنج له‌بوونه‌هر بده‌ن، عه‌قل و دلّه‌کان پیکه‌وه ده‌به‌ستێ و ئاراسته‌ی دیاره‌کانی بوونه‌هریان ده‌کا .

ههسته كان ده ورورژینسی بۆ ئه وهی به ههستیکی تازه وه به دلئیکی
کراوه و عهقلئیکی وردینه وه پيشوازی له دهنگ ورهنگی دیارده کان بکاو
بیانکاته نیشانهی هه بوونی خودایه کی زاناو دانا . له گهڵ بوونه وه ردا
تیکهڵ ببی و تیتی رامینۆ نیشانه کانی سهر روبهری بوونه وه ر بیینی و
بزانی ئهم که وه دهستی قودره تی به دیهینه ریکی زاناو داناو تاک و ته نها
نه خشی بۆ کیشاوه و به دیهیناوه، له هه موو کون و قوربنیکی دا
له هه موو دیارده و گۆران و تارمایی و گهر دیله و قه باره یه کی دله هه ر
شتیکی حیسی ده رکی ده کاو چاوی ده بیینی و گو یچکه ی ده بییسی
هه موو ئه مانه به تاک و به کو بکاته شوینی لی ورد بوونه وه فکر کردنه وه و

خودابچی، هیچیان بۆ دروست ناکری به لکوو بۆ خۆیان دروستکراون،
دارای زیان و قازانچیش نین نه بۆ خۆیان نه بۆ غهیری خۆیان.

به کورتی پهروهردگار خودایه کی تاك و ته نهاییه، له هه موو کهس بی
ئاتاجه، هه موو کهس ئاتاجی نه وه له کهس نه بووه و کهسی لی نه بووه،
کهس هاوکوفی نیه، هیچ خودانین جگه له نه وه، هه ر نه و شیایوی په رستش
بۆ کردنه هه ر نه وه به دیهینه ره، هه رچی نه وه بیهوی بی ده بی، هه رچی
نیه وی بی نابی، خاوه نی صیقاتی جه مال و که مال له کهسیک نه و بناسی
به ندایه تی بۆ بکا پابه ندی فەرمان و جله و گیریه کانی بی به خته وه ری
دونیا و قیامه ته !!

بتپه رشت و موشریکه کان گومر ابوون و سورن له سه ر گومرایی،
عیباده ت بۆ غهیری به دیهینه ره ده کهن، عیباده ت به شتی واده کهن دارای
زیانه و قازانجی نیه بۆ خودی خۆی ! به لکوو له عیباده ت که ره کان بی
ده سه لات ترن !!

هه لویست و ره خنه ی موشریکه کان له قورئان

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا إِفْكٌ
أَفْتَرْتَهُ وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ ۖ فَقَدْ جَاءُوا ظُلْمًا وَزُورًا
﴿٤﴾ وَقَالُوا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ۖ أَكُتِّبَتْهَا فَهِيَ تُمْلَىٰ
عَلَيْهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ۖ ﴿٥﴾ قُلْ أَنْزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ
فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ۖ ﴿٦﴾

دهی باجه ند ساتیک لهو فیستیقاله که ونیهی: که پهروه ردگار
 بانگه وازیمان ده کا بۆ ته ماشا کردنی وچانیک بدهین و تیتی رامینین!
 ۱- ﴿الم تر الى ربك كيف مد الظل، ولو شاء لجعله ساكنا﴾ ته تو
 ناروانی نهی پیغه مبهرا! هه روا هه موو که سیك ئهم خیطابه ده بیسی
 بابروانی. بۆ به دیهینراوی خودای تسۆ که نهو به دیهینراوانه نیشانهی
 به توانایی و تاك و تنهایی خودان و به لگهن له سهر لوطف و رهحه تی بۆ
 بهنده کانی، نهوه تو ناروانی و نابینی خودای تسۆ چۆن سیبه ری دریژ
 کردۆته وه؟ بهنده کانی چۆن له سایه ی دا دهحه سیئنه وه، خویان له گهرمای
 خۆر ده پاریزن، له خۆره لائنه وه تا خۆرئاوا بوون ههرکه ویستیان له گهرمای
 خۆر خویان بپاریزن په نا بۆ سیبه ری خودا کرد ده بهن!

خۆ نه گهر خودا بیویستایه سیبه ری وا دروست ده کرد گۆرانی به سهردا
 نه هاتایه وه هه لکشان و داکشانی نه بوایه، کورت و دریژی تیدا
 نه هاتایه ته دی. به لام خودا بۆ بهرژه وهندی بهنده کانی له ساته کانی رۆژدا
 به گویره ی وهرزو شوین جواداوازی تیدا به دی هیناوه، بۆ نه وه ی سودبه خش
 بی بۆ ئاده میزادو ئاژهل و گیانه بهرانی ترو گژو گیاو درهخت، بۆ نه وه ی
 بیکه نه نیشانه ی کات و مه زنده ی کاته کانی رۆژی پی بکه ن.

ته نانه ت شهر عزانان سیبه ریان کردوه به نیشانه ی کاتی هه ندی نوێژ بۆ
 نمونه ده لێن: نوێژی نیوه رۆ له کاتی لادانی خۆره له هیللی (نصف النهار)
 واته : کاتی گه رانه وه ی سیبه ر به ره و خۆره لاته و مه یل کردنی خۆر
 بۆلای خۆرئاوا، هه روا کاتی عصر نه و کاته یه: که سیبه ری هه موو
 شتیك به نه ندازه ی شته که بی یان دوو هینده ی بی.

بیگومان دیمه نی سیبه ری نهرم و له طیف ئارامی یه که به دلی ماندوی
 پیغه مبه ر ده دا، شنه بایه کی فیتکی نه سیمی به سه ر گیان و جهسته دا
 هه لده کا، ئیش و ئازاریك که له موشریکه کانه وه توشی بویوو دهرمانی

دەکا، ئەوەتا دواى ئەوەى ئەزىيەت و ناپرەھەتى جۆراوجۆرى لە کافرەکانەو
توش بوو، پەرورەدگار تەوھىيە دلى بەندەى خۆى ھەزرەتى موحەممەد ﷺ
کرد بۆ وردبوونەو لە ديمەنىكى سروشت، ئەو تەوھىيە شىفای دەردو
گیانی زیندو کەرەو، روناکی و ئارامی و هیوا بەخش بسو لەبەرەمبەر
تاریکی کوفرو ئینکەبەرى و یاخى بوونی موشرىکەکانى مەککە .

﴿ثم جعلنا الشمس عليه دليلاً﴾ پاشان ئیمە خۆرمان گىپراو
بەنیشانەو بەلگەى ھەبوونی سیبەر! ئەگەر دەرکەوتنى خۆر نەبوايە،
کەس ھەستى بە سیبەر نەدەکرد، چونکە ھەموو شتێک بەدژەکەى
دەناسرێ! سیبەر بریتىە لەتاریکییەکى خەفیف، بەھۆى قەبارەى کەو
تیشکى خۆر ناکەوئیتە سەر شوئینێک چونکە ئەو قەبارەى بەتە ناو
لەنیتوان تیشکەکەو ئەو شوئینەدا . ئەجار ئەو سیبەر بەگوێرەى جولانى
زەوى لەبەرەمبەرى خۆردا ھەلکشان و داکشانى بەسەردا دى، کورتى و
دریژى لى پەیدا دەبێ، خۆر بەتیشک و گەرماییەکەى نیشانە دەبێ
لەسەرى !

﴿ثم قبضناه الينا قبضاً يسيراً﴾ پاشان سیبەرمان لادا و جى گۆرکى
پى دەکەین وردەوردەو بەکالە خو بەگوێرەى بەرزبوونەو ھى خو
پتھەلاچونى بەرەو ناوەرەستى ئاسمان ، سیبەرى ھەموو شتێک
ھەلەکشیتەو، جگە لەژێر درەخت و ھەلاش دا نەبێ سیبەر نامىنى و
خۆر ھەموو شوئینێک دەگریتەو .

لەپەیدا بوونی سیبەر و گۆرانکاری تیتیدا دواى ھەلھاتنى خۆر تا
ئاوابوونی و جى گۆرکى لى ھەلھاتنەو بەھالىکەو بۆ ھالىکى ترو ھەلکشانەو
سیبەرەکان و داکشان و شۆربوونەو ھیان بە گوێرەى ھیکمەتێکى یەزدانى،
بەلگەى بەھێزن لەسەر ھەبوونی خودای بە تواناو زاناو داناو خواو
رەھمەت و فەضل و بەخشش .

يىگومان ديمه نى سيىبه ره كان له وده مه دا: كه خۆر به ره و ئاوابوون ده كشى و سيىبه ره كان دريژده بنه وه و شورده بنه وه، تاواى لى دى خۆر له ئاسوى ئاوابوون نزيك ده بيتته وه، ئه مجار له پريكاو له نكاويك ده پروانى قه باره ي خۆرو روناكى نه ماون و سيىبه ره كانيش هيچ تارمايه كيان نه ماوه؟ بۆ كوى چون؟ يىگومان ئه وه ده ستى قودره ته ي سه ره تا به ديه يئاوه هه ره ئه وه ده سته نه يئنى به وه رى گرتۆته وه، هه موو سيىبه ره كان چوونه ناو تاريكى شه وه وه.

٢- ﴿هو الذي جعل الليل لباساً والنوم سباتاً﴾ په ره وردگار خودايه كي وه هايه تاريكايى شه وي كردوه به داپۆشه ر بۆ ئيوه و هه موو زينده وه ريك، به لكوو بۆ هه موو شتيكى سه ر زه وي. كه شه و دادى ئه م جيهانه ي ئاده ميزادى تيدا ده ژى ده لى پۆشاكي له به ر كردوه و به تاريكايى خۆى داپۆشيوه. له شه ودا جم و جول ده وه ستي، ئاده ميزادو زۆربه ي گيانله به ران خه و دايانده گرى. وه كوو له ئايه تيكي تر دا ده فه رموى: ﴿والليل اذا يغشى﴾ (الليل/١).

خه و تن نيمچه مردنيكه، خه و وه كوو مردن جم و جول ناهيلى، هه موو گيانله به ره كان يان بليين زۆربه يان له شه ودا په نا بۆ نووستن ده به ن به مه به ستي مانه وحه سانه وه ي جه سته و هه سته كان و ئاميڤى هه سته كان دواى جم و جول و هه ول و تيكۆشاني رۆژ و كار كردن و خويندن و خويندنه وه، به نوستن جم و جولى جه سته ناميڤنى، ئه عصاب و جه سته و گيان به يه كه وه خه ريكي پشوو دانن.

﴿وجعل النهار نشوراً﴾ په ره وردگار رۆژى كردوه به كاتى بلاؤبوونه وه به ناو زه وي دا، زينده وه ران و ئاده ميزاديش له گه ليان به ناو دايه زه مين دا بلاؤده بنه وه بۆ به ده سته يئنانى بژيوو پيداويستى ژيان، هه ر به كه به جوريك له هه ول و تيكۆشاني ژيان دايه و ده يه وي پيداويستى ژيان داين بكا.

جا وه کوو چۆن خه و ده شو بهيته مردن و غونه يه كه له و، ههروه ها به خه بهر هاتن و جم و جول ده ست پي كردن و بلا و بوونه وه به ناو زه وي دا ده ق ده شو بهيته زيندو بوونه وي رۆژي قيامه ت.

نوستن دا پرانه له جم و جول و ديتن و بيست و هه ست كردن، نووستن خپ بوونه، دوايي كه به ره به يان هه ناسه هه لده يني و جم و جول ده كه ويته وه ناو زينده وه رانه وه، ژيان ده گه رپيته وه بو ناويان ده ق ده شو بهيته زيندو بوونه وي رۆژي قيامه ت، كه و ابو نوستن نيمچه مردنيكه و به خه بهر هاتن له خه و جوړه رابونيكي ره ستاخيزه. كه و ابني له هه موو خوليكي زه وي و مانگ و خوړ دا مردن و زيندو بوونه ويه كه به سه ر ئاده ميزاد و گيانله بهراني تر دا راده بري.

له وه تاي ئه م چه رخ و فه له كه له گه پر دان و ئاده ميزاد له سه ر زه وي په يدا بووه جگه له مردنه راستي يه كه، له گه ل هه موو خوليكي دا يه زه مين دا كه به رده وام و بي ماندو بوون و راوه ستان و سوان و له كار كه و تن له گه پر دا يه و دي و ده چي رۆژانه ديار ده ي ئه م نيمچه مردنه دووباره ده يته وه به سه ر ئاده ميزاد و گيانله بهراني تر دا تي ده په ري به لام ئاده ميزاد لي بي تاگان و لي ورد نا بنه وه و به عه قل و هۆشه وه سه رنجي ئاده ني. بير له وه ناكه نه وه: كه ئه مه نيشانه ي هه بووني خودا يه كي زانا و دانا يه و ئه نه خشه ي ئه م ديار دانه ي كي شاه و و ساته وه ختيك و چه ركه يه كي بي تاگا نابي و نوستني به سه ر دا نا يه .

٣- ئه مجار ديته سه ر ديار ده ي (با) ي مزگيني هاوهر به باراني ژيان به خش و زيندو كه ره وه ي سه ر وشت ده فه رموي: ﴿وهو الذي أرسل الرياح بشراً بين يدي رحمته﴾ په روه ر دگار خودا يه كي وه ها يه (با) هه لده كا بو ئه وه ي مزگيني باريني ره حمه تي خودا بدا به ئاده ميزادان، نيشانه ي ئه وه بي كه نزيكه هه ور گه وال گه وال بوه ست و باران بباري تن .

﴿وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا﴾ ئىمە لەبەرزاىى يەوہ؛ لەھەورەوہ ئاویکی پاك و پاکەوہ کەر دەنیڕینە خواری، ھۆی درێژە پێدانى ژيان و پاککەرەوہی جەستەو پۆشاک و شتى تریشە، بۆ ھەموو بواریکی ژيان سودى لى دەبینن. بێگومان ژيان لەسەر زەوى بەھەموو جۆریکیەوہ، لەسەر ئاوی باران دەژیا، جا یان راستەوخۆ یان دەبیته ھۆی پەیدا بوونی جۆگەو کانیاو و بیروچۆم.

وہلى ئەوانەى کە ژيانیان راستەوخۆ لەسەر بارانە ئەوان زیاتر ھەست بەم رەھەتە دەکەن، ئەوان چاوەروانى بارانن و ھەست دەکەن کە ژيانیان پابەندە بەبارینی بارانەوہ، ئەوان چاوەروانى ھەلکردنى باى وادەن و دەزانن: کە ئەو بايە ھەورەکان کۆدەکاتەوہ و نیشانەى بارینی بارانە. بەکورتى ئاوسەرچاوەى ژیانە ﴿وَخَلَقْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ﴾ (الانبیاء/۳۰). ئەگەر ئاوەبى ژيان نابى ژيانى گيانلەبەرەن و روہک و درەخت و گژو گيا پەيوەستە بەبوونی ئاوەوہ.

ئەجار بايىسى باران بارینەکە دەھینىتەوہ و دەفەرموى: ﴿لَنْحْيِي بِهِ بِلْدَةَ مِثَا﴾ واتە باران لەھەورەوہ دەبارىن بۆ زیندوکردنەوہى زەوى تینوو، زەویيەك گژو گياکانى بوونە پوش و پەلاش و نەش و نمايان تێدانەماوہ، دارو درەختەکانى پتوستان پىیەتى، گيانلەبەرەکانى ژيانیان لەسەر ئەو بارانە بەندە، جا کە بارانەکە دەبارى و زەوى تێرئاو دەبى و گژ و گياى ناوسكى زەوى ھەمووى چەکەرە دەکا و سەردەردىنى و دەخەملى و وزەوى دەپازىتەوہ. وەکوو لەنايەتیکى تردا دەفەرموى: ﴿فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ، وَأَنْبَقَتْ مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ﴾ (الحج/۵).

﴿وَنَسْقِيهِ مِمَّا خَلَقْنَا أَنْعَامًا وَأَنْاسِي كَثِيرًا﴾ بۆئەوہى لەئارى ئەو بارانە بخواتەوہ گيانلەبەرەکان و ئادەمیزاد بەتايبەتى: کە ئەوان زیاتر پتوستان

پێیه تی بۆ درێژه دان به ژيان و ئاودێرکردنی کشت و کالیان، وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فەرموی: ﴿هو الذي ينزل الغيث من بعد ما قنطوا وينشر رحمته﴾ (الشوری/٢٨).

به کورتی پهروهردگار له سود به خشی ئاودا دووشتی باس کردوه، یه که میان: رسکان و شین بوونی گژو گیاو درهخت. دووه میان: بۆ درێژه پێدانی ژيانی ئاژه ل و ئاده میزاده. ههه بۆیهش به تایبه تی باسی ئاده میزاد و ئاژه لێ کرد، چونکه باڵنده و گیانله به ره کانی تر ههه چهنده ئهوانیش به بی ئاو ناژیه و پێویستیان به ئاو بۆ درێژه پێدانی ژيان، به لام ئهوان له ئاژه ل و ئاده میزاد پشوو درێژترن و ده توانن ماوه یه کی زۆر به بی ئاو بژین، ده توانن رێگایه کی دورو درێژ بهر بۆ پهیدا کردنی ئاو.

له نایه ته که دا ئاژه لێ پێش ئاده میزاد خست، چونکه ئاژه ل زیاتر پێویستی به ئاو ههیه و ناتوانی وه کوو ئاده میزاد ته عبیر له پێویستی خۆی بۆ ئاو بکا، به لام ئاده میزاد جوهره ها پیلان و نه خشه ده زانی بۆ وه دهسته پێنانی، له لایه کی تره وه ته گهر ئاده میزاد ئاویان دهست کهوت بۆ کشت و کال و ئاژه لیان دیاره بۆ خواردنه وهی خۆشیان ههیه.

ته عبیره قورئانیه که مانای پاک و پاککردنه وه بۆ ئاو که به زهقی ده رده خا، تارمایی یه کی تایبه تی ده خاته سهه ژيان، ئه ویش دیارده ی پاک و خاوی نی یه، چونکه یه زدان ده یه وی ژيان پاک و خاوی نی بی، ههه بهه ئاو پاک و پاکه وه که ره وه روبه ری زهوی ده شوو ژيان ده خاته ئاو ره که گیاو ده نکه تۆم و ده یانها و سی نی و چه که ره یان پی ده کاو ده یان ره خسی نی! ئاده میزاد و ئاژه لیش تیر ئاو ده کا.

ئه بجاو دوا به دوای راناندنی ئه م دیمه نه که و نی یانه: که به نازل کردنی ئاوی پاک و پاکه وه که ر کو تاییان هات، لایه کیش له قورئان ده کاته وه: که له ئاسمانه وه نازل کراوه بۆ پاککردنه وهی دل و گیان، سه ره زه نشی ئه وه یان

دهكا: بۆچی بهباراندنی باران كه یفخۆشن و بهنازلبوونی قورئان كه یفخۆش نابن ؟

﴿ ولقد صرفناه بينهم ليدكروا ﴾ بئگومان بهلگه و دهلیلهكانی قورئان له حالیکه وه دهگۆرێن بۆ حالیکێ تر، جارێك به شیوهی ههڕه شهو ده میك به شیوهی سه رگوزه شتهو چه لیك به شیوهی فەرمان و جله و گیرى و کاتیکیش به شیوهی رانواندنی دیمه نه كانی بوونه وهر، بۆ ئه وهی ئاده میزاد به خۆیان دا بچنه وه و پەندو عیبهت وهر بگرن . به هه موو شیوه یهك قورئانیان به سه ردا راده نوێنین، ئاراسته ی دل و دەر و ون و هه ست و گیانیانی ده كه یین، له هه موو لایه كه وه به لگه یان بۆ ده هیئینه وه، هه موو هۆکارێکیان بۆ ده خه ینه گه ر بۆ ئه وهی ئاده میزاده كان بیر بکه نه وه، هه ر کاتی رێگه ی بیر کردنه وه به خۆدا چونه و هیان گرته بهر رێگای حه قیقی ده دۆزنه وه و ئیمان ده هیئن. په ی به و ئیمان ده بهن: كه له سهروشتیان دا رسکا وه هه وا و ئاره زو بازیی له بیرى بردونه وه، به لام

﴿ فابی اکثر الناس الا کفوراً ﴾ زۆریه ی خه لك په ند ئامیز نابن، ئیمان ناهێئن، له جیاتى شوکرو ملکه چ کردن بۆ خودا کافرده بن و ئینکاری نیعمه ته كانی خودا ده که ن !

ئمه ئه گه ر راناو له ﴿ صرفناه ﴾ دا بگه ر پێتسه وه بۆ قورئان . به لام هه ندی له موفه سسرین راناوه كه ده گێر نه وه بۆ باران ئه و کاته مانای ئایه ته كه به م جوړه ده بی، بئگومان ئیمه بازاران بلا و ده که ینه وه، له شوینی که وه ده یگۆرێنه وه بۆ شوینیکی تر و ئه م زه وى پێ ئا و ده ده یین و له و زه وى ده گرینه وه.

له ولاتیك ده ییارتین و له ولاتیك نا، هه و ره كان له نا و چه یه كه وه ده گۆرێنه وه بۆ نا و چه یه کی تر بۆ ئه وهی ئاده میزادان شوکرو سوپاسی خودا بکه ن به سه ر یانه وه. په ندو عیبهت وهر بگرن، بزائن: كه ئه و بارانه

خودا دهیبارینی، خودا وهرزه‌کانی بۆ دهره‌خسینی و هه‌وره‌کان تیک ده‌چرژینی و له‌کوی بوی له‌وی باران ده‌بارینی .

جا له باتي شهوي ئادهميزادان سوپاسي بکهن پتي کافر دهبن، باران بارينه که پال غميري خودا ددهن، دهلین: وهرزو ژینگه، يان فلاڼ تهستیره بارانی بو باراندين . به ههر حال هم مانايش ههرچنده وي چووه به لام مانای په کهم جوانتره و باشت ده چه سپي.

﴿ولو شئنا لبعثنا في كل قرية نذيرا﴾ نه گهر بمان و یستایه له هه موو شارو شارو چکه یه ک دا پیغه مبه ری کمان ره وانه ده کرد، خه لکی له سزای به ئیشی دۆزه خ بترساندایه، به لأم و یستمان وانه بوو و پریاری ئه وه مان داوه : که تۆ ره وانه بکه ین بۆ سهر عاله می جندۆکه و ئاده می زاد، بۆ سهر هه موو دانیش توانی سهر زه وی و فهر ماغان پی کردوی: که ئهم قورئانه به هه موو جیهان بگه یه نی و پیغه مبه ری هه موو ئاده می زادی هه ره له ئیستاوه تا دونیا کۆتایی دی.

کهوایی ئەرکی سەرشارنی پیڤه مېهر قورس و گرانه؛ به تاقی ته نیا به ره و رووی ئاده میزاد ده بیته وه، زۆربه شی ههواو ئاره زۆ په رسته، په ره و ردگار ته نیا یه که له بهنده کانی بو ئه م کاره هه لێژاردوه و ئه و ئه رکه گران و پیرۆزه ی خستۆته سەرشارنی ئه و. وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فەرموی: ﴿لَتَنْذِرُ ام الْقُرَىٰ وَمَنْ حَوْلَهَا﴾ (الشوری/۷) یان ده فەرموی: ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اِنِّیْ رَسُوْلُ اللّٰهِ الْیَکُم جَمِیْعًا﴾ (الأعراف/۱۵۸) .

له‌صه‌حیحی بوخاری و موسلیمیش دا هاتوو ده‌فرموی: (بعثت الی
الأحمر و الأسود) واته: من نیردراوم بۆ لای ناعه‌ره‌ب و عه‌ره‌ب. هه‌روا
له‌فرموده‌یه‌کی‌تردا که دووباره بوخاری و موسلیم ریوایه‌تیا‌ن کردوه،
ده‌فرموی: (وکان النبی یبعث الی قومہ خاصۃ وبعثت الی الناس عامۃ)
پیغه‌مبه‌رانی پی‌شوو ده‌نیردرا‌ن بۆ سه‌ر گه‌له‌که‌یا‌ن به‌ تایبه‌تی، به‌لام من

له قولایی ناخیانه وه به بیستنی ئایه ته کانی نه هه ژانایه و ترس
له قورئان وه له رزه ی نه هیئانایه هه رگیز ئهم فرمانانه یان
به جه ماوه ری خو یان نه ده کرد!!

دوای ئهم ئاوردانه وه سه ریته له قورئان ده چیتته وه سه ر رانواندنی
دیمه کانی بوونه وهر، نه وه تا دوای دیمه نی (با) ی خوشووه زو باراندنی
ئاوی پاک و پاکه وه کمر دیمه نی ده ریا راده نوینی و ده فهرموی:

۴- ﴿وَهُوَ الَّذِي مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ هَذَا عَذْبٌ فَرَاتٌ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ
وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا وَحِجْرًا مَحْجُورًا﴾ پهروه ردا گار خودایه کی وه هایه
دوو ده ریای ئاوی سویره شیرین له په نایه که وه ی خستوونه گوپی، ناهیتلی
ئاوه کانیان تیکه له به یه ک بن، ئهم ئاوه یان شیرین و گه واریه، ئه وه یان تال
و سیره له په نایه که وه ن هه ردوکیان ئاون که چی تیکه له به یه کتری نابن
ده لئی په رده له ناویان دایه ده لئی دووشتی دژ به یه کن و پیکه وه
هه ئناکه ن، ئه و دوو ده ریایه له پیش چاو هه ردوکیان ئاون، به لام له راستی دا
له یه کتر جوداوازن.

وه کوو له ئایه تیکی تر دا ده فهرموی: ﴿مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ، بَيْنَهُمَا
بَرْزَخٌ لَّا يَبْغِيَانِ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ (الرحمن/ ۱۹-۲۰) یان
ده فهرموی: ﴿وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا أَلَمْ يَعْزِزْهُمُ
لَا يَعْلَمُونَ﴾ (النمل/ ۶۱) به لئی: له نیوان دوو ده ریادا په رده یه کی قودره ت
هیه، ناهیتلی تیکه لاوین.

پهروه ردا گار له سروشتییان دا هیژیککی مانیه وه دافیه ی وای
دروستکردوه ناهیتلی بچن به ناو یه کدا. سروشتی واپارشتوون له ناو
یه کتر دا حدل نه بن، مونا فهریه کی وایان له نیوان دایه: که له وانه نیه ئه و
مونا فهریه تیک بچی، ئهم حاله ته یان به رده وامه و گوپانی به سه ردا نایه.

ده باره ی نازل بوونی ئەم نایه ته کوله بی "مقاتیل" ده لیت: مه به ست
(النضر) ی کور ی (الحارث) ه ئه بوو؛ پرماندی: که قورئان ده ست
هه لبه سته، مه به ستیش به ﴿وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ﴾ (عه داس و
یه سارو جه بر) ه ئەم سی که سه نه هلی کیتاب بوون، ته وراتیان ده خوینده وه
هه وال و ئه حکامیان لیوه نه قل ده کرد. جا که موسولمان بوون
پیغه مبه ر ﷺ زۆر له گه لیان ئاخاوتنی ده کردو له گه لیان کۆده بوه وه. ئیتر
(النضر) نه بوختانه ی پرماند.

په یوه ندی ئەم کۆمه له نایه ته به هی پیشه وه ئه وه یه: پهروه ردگار
له نایه ته کانی پیشودا باسی یه کتا په رستی کرد. بیرو بوچونی بت
په رسته کانی ره تکرده وه، نه مجار دیته سه رباسی پیغه مبه رایه تی و
ره خنه و تانه ی موشریکه کان: که ئا راسته ی قورئان و پیغه مبه رایه تی
حه زه رته ی موحه مه دیان ده کرد، نه و واقیعه راده نوینی واته دوا ی
ده ستریزی کردیان بو سه رمه قامی خودا ده ستریزی ده که نه سه ر
مه قامی پیغه مبه ر ﷺ.

دوا یی به شیوه یه کی گاته پیکردن ره ددیان ده داته وه، نه فامی و
که وده نییان ده خاته روو: ده فره مووی: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا: إِنَّ هَذَا إِلَّا
أَفْكٌ أَفْرَاهُ، وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ﴾ نه و کافرو موشریک و نه فامانه
ده لیت: ئەم قورئانه جگه له درۆیه کی هه لبه ستره و هیچی تر نه، موحه مه د
خۆی هه لی به ستوه و کۆمه لیک ی تریش یارمه تی ده دن، نه وانیه ی نه هلی
کیتاب بوون و ئیستا ئیمانیان به موحه مه د هیناوه شتی فێرده که ن و
یارمه تی ده دن بو کۆکردنه وه و هه لبه ستنی ئەم قورئانه!

نه مجار خودا بیرو بوچونه که یان ره دده کاته وه و ده فره مووی:
﴿فَقَدْ جَاوُوا ظُلْمًا وَ زُورًا﴾ به راستی قسه یه کی پوچ و بی بناغه یان
هیناوه، بو خۆیان ده زانن که درۆ ده که ن و نه وه ی ده یلین درۆو سته مه،

يان مېينە، دابەشى كىردۈن بەدوۋ بەش: نېرىنە نژادىيان وەپال
دەدرى، مېينە دەكرىنە ھۆكارى خىمايەتى ژن و ژن خىوازىي و
خەزۈرۈ زاوايەتى .

ژيانى ئادەمىزاد كە لەودلۆپە ئاۋە پەيدا دەبى زۆر سەرسۈرپەينەرترە
لە پەيداۋونى ژيان بەھۆى ئاۋى ئاسمانەۋە لە خانەيەكى ناۋ (ھەزاران
خانە كە لە دلۆپە ئاۋى پياۋدا ھەيە) لە مىنداللان دا تىكەل بە ھىلكەى
ئافرەت دەيى ئەۋ ئادەمىزادە سەرسۈرپەينەرە دەخولقى: كە
سەرسۈرپەينەرترىن كائىناتى زىندۈە .

لەنىۋ ئەۋ خانە ويكچوانەى ناۋ دلۆپە مەنى پياۋو ئەۋ ھىلكە
ويكچوانەى ناۋ مىنداللانى ئافرەت كەبە شىۋەيەكى
سەرسۈرپەينەر خانەيەك لەگەل ھىلكۆكەى ئافرەت تىكەلاۋ دەبن، نېرو
مىدروست دەبى. چۈنىەتى پەيداۋونى نېرىيان مى، ئادەمىزاد
نەيتىيەكەى نازانى، زانىيارى ئادەمىزاد ناتوانى ئەۋ زانىيارىيە كۆنترۆل
بكاۋ بەدەستى بېنى، يان عىللەت و بايسى بزانى.

بەللى زانىيارى (طب) گەيىشتۆتە ئەۋە بزانى: كە ئەگەر فلان
جۆرى مەنى پياۋ تىكەل بە فلان ھىلكۆكەى ئافرەت بوۋ، مىندالەكە
كۆر يان كىچ دەبى، بەلام نەيتىيە ئەۋە بۆچى جارى ۋاھەيە ئەۋ فلان جۆرە
خانە تۆماۋە لەگەل فلان جۆرە ھىلكۆكە يەككەگرن ؟ ئەم سەرو سىماۋ
رەنگ و روخسارە ، قەدو بالاۋ لەش و لارە چۆن لەناۋ ئەۋ خانە ھەرە
بچكۆلەيەدا لەباۋك و دايكەۋە گواسترايەۋە بو ئەۋ ئادەمىزادە
تازە پەيداۋوۋە . چى ۋاى كۆر ئەمە كۆرېى و ئەۋە كىچ بى. ھىچ ۋەلام
نېن جگە لەۋە كە دەفەرموى: ﴿وكان ربك قديراً﴾ خوداى تۆئەى
موھەممەد! خاۋەن تۈۋاناۋ دەسەلاتە .

ئەگەر ئادەمیزاد ورده کاری لەو تۆماوہ بکا: کہ ئادەمیزادی لی پەیدا دەبی، سەری گێژ دەبی و توشی و پربوون و سەر سوپمان دی لە کاتیک دا: کہ لی کۆلینەوہ ئەنجام دەدا دەر بارە ی هەبوونی ئەو هەموو تاییە تەندییە مادی و مەعنە وییانە ی ئادەمیزاد کہ لەوخانە بچکۆلە دا حەشار دراو، چۆن ئەو هەموو پێکھاتە گەرای و رەچە لکیانە ی باوک و دایک و خزم و کەس و کار لەناو ئەو خانە هەرە بچکۆلە یە دا گواسترایەوہ بۆ ئەو کۆرپە لە نێرینە یان مێینە یەو هەریە کە یان بە گوێرە ی خۆی؟!

هەموو خانە رەچە لک و گەرایە ک نێر بی یان می بی، چەند کڕۆمۆسۆم و جینە ی لە خۆگرتوون، کڕۆمۆسۆم مادە یە ک ی عوضویە خالە گەردیلە یە ک ی زۆر بچوکە دەوری جینە کە ی داوہ، رۆلی هە یە لەنەقل کردنی رەوشتە میراتی یە کان دا. جین: ھۆکاریکی سەرەکی و یە کالاکەرەوہ یە بۆ ئەو شێوہ و روخسارە ی دوا ی کائینە زیندوہ کە لەسەری دەبی.

ھەر لەخانە کە ی دا وێرای کڕۆموسوم و جیناتە کان مادە یە ک ی تر هە یە پێی دەگوتری: (السیتوبلازم) ئەمەش تەرکیباتیکی کیمیای سە یرو سەمەرە یە دەوری کڕۆمۆسۆم و جینە کان ی داوہ .

ئەمە بەلگە یە ک ی ترە لەسەر بەتوانایی خودای مەزن، کہ ئادەمیزادی لە جوانترین شێوہ دا دروست کردوہ، ھێزو توانای جیسسی و عەقلی داوہ تی، رێبازی زانین و بیرکردنەوہ ی نیشان داوہ، بەسەر هەموو دروستکراوانی جیھان دا بالا دەستی کردوہ، دەتوانی بۆ بەرژوہندی خۆی بە کاریان بێتی. پاک و مۆنەزەھە ئەو خودایە کەوا دەست رەنگین و کاردروست و ژیان بەخش و بەدیھێنەری بوونەوہرە.

نه فامی موشریکه کان له باره ی په رستنی شتی نه شیاووه
رینمویی کردن بو به ندایه تی کردنی خودا

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ

مَا لَا يَنْفَعُهُمْ وَلَا يَضُرُّهُمْ ۖ وَكَانَ الْكَافِرُ عَلَىٰ رَبِّهِ ظَهِيرًا ﴿٥٥﴾

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿٥٦﴾ قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ

مِنْ أَجْرٍ إِلَّا مَنْ شَاءَ أَنْ يَتَّخِذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ﴿٥٧﴾ وَتَوَكَّلْ

عَلَىٰ الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ ۚ وَكَفَىٰ بِهِ ذُنُوبٍ

عَبَادِهِ خَيْرًا ﴿٥٨﴾ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا

فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ الرَّحْمَنُ فَسَلِّ بِهِ

خَيْرًا ﴿٥٩﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ اسْجُدُوا لِلرَّحْمَنِ قَالُوا وَمَا الرَّحْمَنُ

أَنْسَجِدُ لِمَا تَأْمُرُنَا وَزَادَهُمْ نُفُورًا ﴿٦٠﴾ نَبَارَكُ الَّذِي جَعَلَ

فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَجَعَلَ فِيهَا سِرَاجًا وَقَمَرًا مُنِيرًا ﴿٦١﴾ وَهُوَ

الَّذِي جَعَلَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ خِلْفَةً لِّمَنْ أَرَادَ أَنْ يَذَّكَّرَ أَوْ أَرَادَ

شُكُورًا ﴿٦٢﴾

لەم کەش و ھەوایەدا؛ کەش و ھەوای دروست کردن و مەزەندە کردن، وێرای ئەوەی کە خودا ژيانی زیندە و ھەرائی لە ئاوی ئاسمان و ئاوی تۆماو دروستکردووە، ئەو ھەموو تاییبە ئەندایانەیی تێدا بەدی ھێنان، ئەو ھەموو رەوشت و دیاردانەیی لەناو ئەو خانە ھەرە بچکۆلەییەدا لە باوک و دایکەو ھەواستووەتووە بۆ ئەو ئادەمیزادە تازە رسکاوە، خانەییەکی بە نێر داناوو ھەموو دیاردەو رەوشتە میراتەکانی تێدا ھەشار داو، خانەییەکی بە مێنە بریارداو ھەموو رەوشتە میراتەکانی تێدا ھەشار داو !

ئەو ئەو ئەم کەش و ھەوایەدا عیبادەت کردن بۆ غەیری خودا بەشتیکی نەفامی و سەیر دادەنری. بۆیە لێرەدا سووربوونی موشریکەکان لەسەر پەرستنی بێگانەکان رادەنویستی و دەفەرموی:

﴿ويعبدون من دون الله مالا ينفعهم ولا يضرهم﴾ ئەو موشریکە نەفامانە عیبادەت دەکەن جگە لەخودا بۆ شتێک: کە عیبادەتکردنەکیان بۆ سودیان پێتاکەییەن و عیبادەت نەکردنیشیان بۆیان زیانیان بۆ کێش ناکا. ھیچ بەلگەیان بەدەستووە نین لەسەر پەرستش بۆ کردنیان جگە لەشوێن کەوتنی ھەوا و ھەوایی خۆیان و لاسایی کردنەوێ کۆیرانەیان بۆ باوک و باپیرانیان.

﴿وكان الكافر على ربه ظهيرا﴾ کافرو موشریکەکان بە سەرپێچی کردنیان بۆ فەرمانی خودا و ئەنجامدانی تاوان و یارمەتیدەری شەیتان، ھەمئاهەنگی ئەو دەکەن، دژی خودا دەجوڵێنەو، دوژمنی ئایینی خودان، ئەوان کە دژی پێغەمبەرن، دژی خودان، جا ئەوان چێن ھەتا دژی خودا بچوولێنەو، و بەرەبەرەکانی خودا بکەن؟!

ئەجار دڵنەوایی پێغەمبەر دەکا و ئەرکی سەرشاری سووک دەکا و پێی رادەگەییەن: کە ئەو ھەوایی لەسەر پێغەمبەرە تەنیا مۆژدەپێدان و ترساندنە، جیھاد کردنە لەگەڵ کافرەکان و پەيام گەیانندنە، ئێتر لەو دەرا گوێی

به دژایه تی تاوانباران نه داو به هیچیان نه زانی، خودا بۆ خۆی دهره قه تیان
 دیو له عۆده یان دی دهرانی شیایو چ عه زاییکن!
 ده فهرموی: ﴿وما أرسلناک الا مبشراً و نذیراً﴾ ییگومان موشریکه کان
 نه حمه ق و نه فامن، چۆن ده بنه یارمه تیده ری شه یتان و سه ریچی فهرمانی
 خودا ده کهن، پیغه مبه ری ره وانه کردوه به موژده ده رو ترسینه ر؛ موژده ی
 به هشت بدا به وانه ی پابه ندی فهرمانی خودان، سه ریچی کارانیش
 بترسینی له ناگری دۆزه خ. نه تۆش نه ی پیغه مبه ر! ته نها ترسینه رو
 موژده ده ری، حیساب و لیكۆلینه وه عیقاییان به ده ست خودایه، به وه
 خه فه تبار مبه به: که ئیمان ناهیتن. ئایا کی له وه نه فامتره بیه وی نه زیه تی
 که سیك بدا که هه ولی نه وه یه تی له دونیاو قیامه ت دا تووشی به خسته وه ری
 بکا؟!

﴿قل ما أسألكم علیه من أجر﴾ نه ی پیغه مبه ر! به و کافرا نه بلی:
 من له پیناو نه م بانگ کردن و راگه یاندنه داوای کریتان لی ئاکه م، من
 پاداشتی خۆم له خودا داواده که م و مبه ستم ده سته به رکردنی
 ره زامه ندی خودایه!

﴿الا من شاء أن يتخذ الی ربه سبیلاً﴾ واته: هه رگیز من داوای
 پاداشتان لی ئاکه م، به لام نه گه ر که سیك بیه وی له خودا نزیک بیته وه،
 له ریگای خودا دا مال و گیان ببه خشی بۆ نه وه ی پاداشتی باشی ده ست
 بکه وی با ده ست به کاری بۆ ساته وه ختیك رانه وه ستی. واته: وامه زانن نه و
 عیباده ته ی ده یکه ن کریته وه ده یدهن به من. به لکۆ ئیوه داوای نه جر بکه ن
 بۆ خۆتان به کردنی کاری باش و عیباده تی خوداو سوپاسگوزاری
 نیعمه ته کانی. پاداشی من لای خودایه وه نه و پاداشم ده داته وه!

پتویسته ئامازه به وه بکری: که کاکله و پوخته ی بانگه وازی
 پیغه مبه ر ﷺ بریتی بووه له مرژده دان و ترساندن، واته: با وانه زانین: که

ده باره ی نازل بوونی ئەم نایه ته کوله بی "مقاتیل" ده لیت: مه به ست
(النضر) ی کور ی (الحارث) ه ئه بوو؛ پرماندی: که قورئان ده ست
هه لبه سته، مه به ستیش به ﴿وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ﴾ (عه داس و
یه سارو جه بر) ه ئەم سی که سه نه هلی کیتاب بوون، ته وراتیان ده خوینده وه
هه وال و ئه حکامیان لیوه نه قل ده کرد. جا که موسولمان بوون
پیغه مبه ر ﷺ زۆر له گه لیان ئاخاوتنی ده کردو له گه لیان کۆده بوه وه. ئیتر
(النضر) نه بوختانه ی پرماند.

په یوه ندی ئەم کۆمه له نایه ته به هی پیشه وه ئه وه یه: پهروه ردگار
له نایه ته کانی پیشودا باسی یه کتا په رستی کرد. بیرو بوچونی بت
په رسته کانی ره تکرده وه، نه مجار دیته سه رباسی پیغه مبه رایه تی و
ره خسه و تانه ی موشریکه کان: که ئا راسته ی قورئان و پیغه مبه رایه تی
حه زه ته ی موحه مه دیان ده کرد، نه واقیعه راده نوینی واته دوا ی
ده ستریزی کردیان بو سه رمه قامی خودا ده ستریزی ده که نه سه ر
مه قامی پیغه مبه ر ﷺ.

دوا یی به شیوه یه کی گاته پیکردن ره ددیان ده داته وه، نه فامی و
که وده نییان ده خاته روو: ده فره مووی: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا: إِنَّ هَذَا إِلَّا
أَفْكٌ أَفْزَاهُ، وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ﴾ نهو کافرو موشریک و نه فامانه
ده لیت: ئەم قورئانه جگه له درۆیه کی هه لبه ستره و هیچی تر نه، موحه مه د
خۆی هه لی به ستوه و کۆمه لیک ی تریش یارمه تی ده دن، نه وانه ی نه هلی
کیتاب بوون و ئیستا ئیمانیان به موحه مه د هیناوه شتی فێرده که ن و
یارمه تی ده دن بو کۆکردنه وه و هه لبه ستنی ئەم قورئانه!

نه مجار خودا بیرو بوچونه که یان ره دده کاته وه و ده فره مووی:
﴿فَقَدْ جَاوُوا ظُلْمًا وَ زُورًا﴾ به راستی قسه یه کی پوچ و بی بناغه یان
هیناوه، بو خۆیان ده زانن که درۆ ده که ن و نه وه ی ده یلین درۆو سته مه،

پشت به ستن به غهیری خودا پشت به ستنه به شتیکی روخاوو به رقه رار نه بوو، خو په نادانه بو سیبه ریک که زوو به سهر ده چی، که وایی پشت به ستن ههر ده بی به خودایه ک بی: که زیندوه و نامری، به رقه راره و نافه وتی، پشتی پی به سته و حمدو سوپاسیشی بکه، له هه موو عهیب و خوشیک له هه موو کم و کوری یه ک به دووری بگره، گوی مه ده به هه لویستی کافره کان کاری نه وان حه والهی خودای هه میشه زیندو بکه، نه و ناگاداری تاوان و هه لویستیانه و هیچی لی گوم نابی.

﴿و کفی به بذنوب عباده خیراً﴾ نه تو به سته نهی موحه مه ده! که خودا ناگاداریه کی ته وای ههیه به تاوانی به نده کانی، نهی و ناشکرای لاچون یه که و هه موو کارو کرده و هه کانیانی له سهر تو مارکردون و سزاو پاداشتیان له سهر ده داته وه چاکه به چاکه و خراپه به خراپه .

نه مهش ته سه لادانه وهیه بو پیغه مبه و هه ره شهیه له کافره کان: که نه گهر نیمان نه هیتن بابزانن خودا لیسان غافل نیه و ناگاداری هه موو شتیکیانه !

نه محار ههر له روانگی نمایشکردنی زانیاری ره هاو توانای ره ها له سهر سزاو پاداشدانه وهی خودا بو به نده کانی. باسی به دیهینانی ناسمانه کان و زهوی و کۆنترۆل کردنی گه وره ترین مه خلوقات ده کا: که عهرشی مه زنه .

ده فهرموی: ﴿الذي خلق السموات والأرض في ستة أيام ثم استوى على العرش، الرحمن فاسأل به خیراً﴾ خودای باخبه ره زانا به هه موو شتیک، نه و ناسمانه کان و زهوی و ته وهی تییان دایه، له ماوهی شهش رۆژدا به دی هینان و پاشان کۆنترۆلی عهرشی کردو به وشیه وهی: که شیای خودایه نیستیوای له سهر کرد. و پرای بالاده ستی و کۆنترۆل کردنی عهرش، خاوهن ره حم و به زهیی یه، له گهل ره همه ته که شی دا ناگاداره به سهر هه موو شتیک دا .

شایانی باسه ئەو روژانەی بوونەوهریان تێدادرۆست کراوە جیاوازن لەم
روژه ئاساییانەی ئیستای ئیمە لەسەر زەوی، چونکە روژی ئیمە دیاردەوی
یاسا و نیظامی کۆمەڵەی خۆرین. پێوەریکی هەڵخولانی فەلەکین، ئەم
پێوەرە دوا بە دیهینانی ئاسمانەکان و زەوی هاتۆتە کایەو، روژی ئیمە
ئەندازە زەمەنییەکی بەهۆی خولانەوێ زەوی بە دەوری خۆی داو
لەبەرامبەر خۆدا دیتە کایەو. کەوابی ئەم شەش روژهی بوونەوهری تێدا
خراوەتە گەر لەو روژانەن کە هەر خودا بۆخۆی دەزانی ئەندازەکیان
چەندبوو و چۆن بوون، لەوانەیە ئەو شەش روژه بریتی بن لە شەش
قۆناغ و ئەطواری دورو درێژی ناو ئاسمانەکان و زەوی تا سەرەنجام ئەم
بوونەوهریان لێ پێک هات .

کهچی وپرای ئەم هەموو شکۆمەندی و زانایی و دانایی و بەدەسەلاتییە
خودا ، ئەو موشریکە نەفامانە ئەگەر بانگیان لی بکری بۆ خوداپەرستی
بە شیوەی گالته پێکردن و مل نەدان بۆ بەندایەتی دەلێن: عیبادهتی چی و
بۆ کی ی بکەین ؟!

ده فەر موی: ﴿واذا قيل لهم: اسجدوا للرحمان قالوا وما الرحمان؟﴾
 ئەگەر پێیان بگوتری: سوژدە بۆ ئەو خودایە بەرن ناوی (الرحمن) ە وێرای
 شکۆمەندی و خواوەن دەسەلاتی و بەتوانایی خۆی خواوەن رەحم و بەزەبێشە ،
 لەو ئەلام دا دەلێن: (الرحمان) کێیە؟ ﴿أنسجد لما تأمرنا؟﴾ نایا سوژدە بۆ
 کەسێک بەرین فەرمانمان پێ دەکە ی بە سوژدە بۆ بردنی ؟ هەر بەو ئەندە
 کە تۆ فەرمانمان پێ دەکە ی بە بێ ئەو ی ئێمە بیناسین و بزانی کێیە سوژدە ی
 بۆ بەرین ؟ بەم لە هەجەو شیوە ناخواتنە و ئەلامی بانگەوازی یە کە دەدە ئەو !
 دەلێن: رەحمان کێیە ئێمە سوژدە ی بۆ بەرین ؟ سەرپرەقی و خۆ بە زلزانینیان
 گەیشتبووە ئاستێک بلێن: ئێمە جگە لەو رەحمانە ی لەیە مامە یە رەحمانی تر
 نانا سێ !! مەدەستیان (مسیلمە) ی درۆزن بو.

﴿وَزَادَهُمْ نَفُورًا﴾ ئەم فەرمان پێکردنەیان بەسوژدە زیاتر شیلگیری کردن و پتر رویان وەرگێراو لەحەق و راستی دوور کەوتنەوێ . ئەمجار خودا رەدەدی دەمدریژی و خۆبەزلزانی و گالته کردنیان بەخوداو بە پیغەمبەردانەوێ بەوێ ئەو خودایە ناوی (الرحمان) ه داوایان لی دەکری سوژدە بۆ بەرن خودایەکی خاوەن دەسەلات و شکۆمەندە، ئەگەر تۆزیک بیر بکەنەوێ خێرا دەیناسن و سوژدە بۆ دەبن و عیبادهتی بۆ دەکەن !

ده فەرموی: ﴿ تبارک الذي جعل في السماء بروجا ﴾ پاك و مونه زهه
 ئەو خودایە یەكێك لە ناو پیرۆزەکانی (الرحمان) ه و لە ئاسمان دا
 ئەستێرە ی گەرەو زەبەلاحی دروست کردون قوئاغ و مەدارو جەمسەر ی
 بۆ ئەو ئەستێرانە داناو: کە ژمارەو قەبارەیان هەر خودا بۆ خۆی دەیزانی
 چەندەو چۆن. ئەوەتا ئەو خودایە ی ئێوە برۆای پی تا کەن برێک
 لە مەخلوقاتەکانی ئەو ئەبراجە گەرەو جۆراو جۆرانەن .

﴿وجعل فيها سراجاً﴾ هەر له چوارچێوهی ئەو بورجانەدا خۆری کردووه به چرای پرشنگذارو روناکی بۆ گۆی زهوی و وه کوو له شوێنێکی تردا ده فەرموی: ﴿وجعلنا سراجاً وهاجا﴾ (النبا/۱۳).

﴿وقمراً منيراً﴾ ههروههها مانگی نورانی داناوه که له شهودا روناکایی
خۆی دهدها به گۆی زهوی .

﴿وهو الذي جعل الليل والنهار خلفة لمن أراد أن يذكر أو أراد شكورا﴾ پەرەردگار خودایەکی وەهایە شەو و رۆژی بەدیھێنان و یەک بەدوای یەک پەیدادەبن، رۆژ تەواو دەبێت شەو دیتە جیگای شەو دەرواو رۆژ دیتە شوینی، ھەریەکەیان دەبیتە جی نشینی ئەوێتریان، کەسێک بەرۆژ ئیشی رۆژی بۆ تەواو نەکرا دەتوانێت بەشەو ئەنجامی بدات، ئەگەر شەو ئیشی شەوی بۆ تەواو نەکرا دەتوانێت بەرۆژ قەرەبوی بکاتەو.

له حەدیشی بوخاری و موسلیم دا هاتووە دەفەرموی: (ان الله عزو جل یبسط یدە باللیل لیتوب مسیء النھار، و یبسط یدە بالنھار لیتوب مسیء اللیل).

ٺه‌بوداودی (الطیالسی) له‌(الحسن) ریاوایت ده‌کاو ده‌لی: عومه‌ری کورپی (المخاطب) رۆژێکی نوێژ^١ چه‌شته‌نگاوی زۆری کرد (صلاة الضحی)ی زۆر درێژ‌کرده‌وه، پێیان وت: ئه‌وه چی‌بوو ئه‌م‌رۆ شتیکت کرد له‌وه‌پێش نه‌تکرده‌وه؟ له‌وه‌لام دا وتی: شتیکم مابوو له‌ ویردی شه‌وم بیه‌خوینم ویستم ئیستا ته‌واوی بکه‌م .

شەھەر رۆژ بۇخۇيان دوونىشانەي بە توانايى و گەورەيى پەرورەدگارن
بەلام بەھۆي زۆر دووبارەبوونەھيان سەرئىجى ئادەمىزادان راناكىشن ۱ ئانەم
مەزەندە کردنەو يەك بەدوايەك دا ھاتنەھيان بەسە بۆكەسانىك يىانەھۆي
بىر بکەنەھو بزانتن چيان لەسەر پىئويستە بىکەن، شوکرو سوپاسى نىعمەتە
جۆراو جۆرەکانى خودا بکەن ، بىر لەنىعمەتە زۆرر لەبن نەھاتوہکانى
بکەنەھو .

خۆ ئەگەر خودا ئاوا بەو جۆره بەدی نەهێت نایەو لەناو خۆیان دا نۆرەیان نەکرد نایە ژیان لەسەر گۆی ئەم زەوییه بەردەوام نەدەبوو، نەئادەمیزادو نەگیانلەبەرێ. ترو نەدرەخت و روەکی لەسەر نەدەژیا.

زانایان ده‌لین: ئیستا کورە‌ی زه‌وی هه‌موو بیست و چوار کاتژمی‌ریک به‌ده‌وری می‌حوهری خۆ‌ی دا خولێک ته‌واو ده‌کا. یان ده‌لین: له‌هه‌موو کاتژمی‌ریک دا هه‌زار میل ده‌بێ، خۆ نه‌گهر وابهاتایه له‌ کاتژمی‌ریک دا (۱۰۰) میلی بېریاهه ئه‌و کاته شه‌وو روژمان ده‌هینده‌ی ئیستا درێژ ده‌بون، له‌م حاله‌دا به‌روژ خۆر هه‌موو شتیکی ده‌سوتاند، هه‌رچی گیاه و گژو دار و دره‌خت هه‌یه، به‌روژ گری ده‌گرت. به‌شه‌ویش هه‌موو شتیکی ده‌یبه‌ست، که وابوو پاکی و مونه‌ززه‌هه له‌هه‌موو عه‌یب و نه‌نگی‌یه‌ک ئه‌و خودایه‌ی ئاسمانه‌کان و

زهوی به دیهینان، هموو شتیکی به نندازه و نه خشه
دروست کرده، هموو دروستکراویکی نیشانهی حکمت و
داناییه !

دهوشتی به ننده کانی خودا

وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ
هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا ﴿٦٣﴾ وَالَّذِينَ
يَبْتَغُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيمًا ﴿٦٤﴾ وَالَّذِينَ يَقُولُونَ
رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا
﴿٦٥﴾ إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ﴿٦٦﴾ وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا
لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا ﴿٦٧﴾
وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ
الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ
أَثَامًا ﴿٦٨﴾ يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ
مُهَانًا ﴿٦٩﴾ إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا
قَالَ لَكَ بِذَلِكَ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا

رَحِيمًا ﴿٧٠﴾ وَمَنْ تَابَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَإِنَّهُ يَتُوبُ إِلَى اللَّهِ
 مَتَابًا ﴿٧١﴾ وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ
 مَرُّوا كِرَامًا ﴿٧٢﴾ وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ
 لَمْ يَخِرُّوا عَلَيْهَا صُمًّا وَعُمْيَانًا ﴿٧٣﴾ وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا
 هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْ لَنَا
 لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا ﴿٧٤﴾ أُولَئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرْفَةَ بِمَا
 صَبَرُوا وَيُلَقَّوْنَ فِيهَا تَحِيَّةً وَسَلَامًا ﴿٧٥﴾ خَالِدِينَ
 فِيهَا أَحْسَنَتْ مَسَافِرًا وَمَقَامًا ﴿٧٦﴾ قُلْ مَا يَعْبَأُكُمْ رَبِّي
 لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ فَقَدْ كَذَّبْتُمْ فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا ﴿٧٧﴾

ثم كؤمه له نایه ته له سورته پیناسه ی بهنده راستاله کانی خودا
 ده کهن، رهوشته تایه تییه کانیان و که سایه تییان دیاری ده کهن،
 هر ده لای تهوان پالفتی ناده میزادن و له ناکامی تهم جیهاده
 دورو دریژه ی پیغه مبهران سهره نجامی مه عره کی نیوان حق و به تال
 هاتوونه بهرهم و بهروبومی نهو هول و تیکوشانه دورو
 دریژه ی پیغه مبهرانن.

لهوه پیش نهوه ی راگه یاند: که موشریکه کان گالته یان به ناوی
 (الرحمان) ده کردو ده یانگوت ره همان کی یه تا ئیمه به ندایه تی بو بکه یین ؟؟

ئىتر لەم كۆمەلە ئايەتەدا ئەو رادەگەيەنى: (عباد الرحمن) ئەوانەن و ئەوانە شياوى ئەو: كە وەپال خودا بدرين! پييان بگوتري بەندەي رەحمان! ئەو تا ئەوانە بەرپەوشت و هەلسوگەوت و دل و دەروون و كازو كردهو شياوى ئەو بەندەي رەحمان بن! ئەوانە نمونەيەكى زيندو واقيعين بۆ ئەو كۆمەلەي: كە ئىسلام دەيەوى دروستى بكاو نەركى بلاو كەردنەو ئايين و پاراستنى لە ئەستۆيگرن، جيهاد بكەن لە ئاوا .

تابه و شیویه ره وشتی موسولمانانی راستال دهست نیشان ده کاو
ده فمرموی: ﴿وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا﴾ بهنده
راستاله کانی خودا ته وانن: که به ته دهب و یقاره وه به سهر زهوی دا ده پون!
له رویشتن و جم و جولیان دا لارو له نجه و ده عیه و ته که ببور ناکن.

بەسەر زەویدا دەپۆن بەرۆیشتنیکى لەسەرەخۆو سادە، خۆیان بانادەن، قونگرانی ناکەن، بەزۆر باریکی رۆیشتنی نااسایی بەسەر خۆیان دا ناهیتن، ئاوردانەو و فرت لەرۆیشتنەکیان دا ناکەن ! رۆیشتن وەکوو ھەموو جەم و جولێکی تر رەنگدانەوێ کەسایەتییە، نیشانەیی ئەو ھەست و شعورانەییە : کە لەناخیان دا پەنگیان خواردۆتەو، ئادەمیزادی لەسەرەخۆو خواوەن رەوشتی بەرزو دلتارام و بەشەخصیەت رەوشتەکانی لەرۆیشتنی دا دەرەکەون، و یقارو لەسەرەخۆیی و پشوو درێژی کەسایەتیی دیاردەکەوێ.

مانای «يَمِشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا» ئەوێ نەه موسولمانان ملی خۆیان کوزو بکەن و سەری خۆیان داخەن و شل و شێواو لەش داهێزران شپەرێو؛ گوايه ئەوێ نیشانەى تەقوا و خوداپەرستى يە. نەخێر هەرگیز نابێ ئەم جۆرە مانایە بۆ ئەم نایەتە بکەین .

ئەو ەتا پىغەمبەر ﷺ كە لەھەموو رەوشتییكى بەرزو جوان دا
مامۆستای مرقایەتی بوو: كە بەر یگادا دەرۆشت بە جوانترین شیوە
دامەزراوی و لەسەرەخۆیی دەرۆشت ، لەھەمان كات دا گورج و گۆل و
چاپوك و یتەو !

ئەبۇھورەيرە دەفەرمۇي: كەسم نەدىوہ بەئەندازەي پيغەمبەر ﷺ جوان بى، دەتگوت خۆر لە دەم وچاوى دا شۆق دەداتەوہ، كەسم نەبينيوہ ھيئەدى پيغەمبەر ﷺ خوشرەوبى، دەتگوت زەوى دەپيچيئەوہ، ئيمە زۆر تينمان بۆ خۆمان دەھيئا ھەتا پيى رابگەين، لەھەمان كاتدا پەلەپەل و ھانكە ھانكى لى نەدەبينرا، كە دەرۆيى ھيزو تواناو عەزم و حەزمى لى ھەست دەكرا.

جا موسوئمانان : که شوین که وتووی تهو رابره مهزنه، هه موو شتیکیان به جیدی و یقارو شکومه ندیه، دلیان پره له مه بهستی بهرزو گه وره پیرۆز، گوی به نه فامی ته حمق و شه قاره کان نادهن، کات و جوهدی خویان به وه لام دانه وهی موها ته راتی نه فامان به فیرو نادهن، خویان زور به بهرزتر له وه ده زانن دم له ده می ته وان بنین و خویان بکه نه ته و لاشی خویری و سه سه ری بازان ..

ته نانه ت (و اذا خاطبهم الجاهلون قالوا سلاما) که نه فام و سه سه ری
یه خه یان پی ده گرن، ده لئین: سلاوتان لی بی و وه لام دانه وه ی ئیوه کاری ئیمه
نیه، ئیمه کات و جوه دی خو مان به ده مه ده می له گهل ئیوه دا به فیرو
نا ده یین، نه گهر سه سه ری و نه زانیك قسه یه کی ناشیرینیان پی بلی:
به هه مان شیوه وه لامی ناده نه وه، به لکوو لیبور دویی نیشان ده ده ن و
چاوپوشی ده که ن، نه ک له بهر زه عیفی و بی هیژی به لکوو له بهر نه وه ی
خویان زور له وه به بهر زتر ده زانن: که خویان هه له و گیری وه لام دانه وه ی
نه وانه بکه ن ، نایانه وی کاتی زیرینی خویان به و وشه بی سودانه بکوژن !

ئەمە ھەلسوگەوتیانە لەروژ دا بەشەویش سەرگەرمی تەقواو
خوداپەرستین، بێر ئەبوونەوەر دەکەنەو، لەترسی عەزابی خودا
فرمێسک دەپێژن، دەمیەک سوژدەبردن و قورئان خوێندنە،
تاوێکیش بێرکردنەو، بە خوداچونەو دادگایی کردنی نەفس و
وێژدانە. روژیان لەشەویان باشتەرە شەویان لە روژیان
بەفەرتر .

ده فرموی: ﴿والذین یبیتون لربهم سجداً و قیاماً﴾ نهواندی شهو
بهروژ ده که نهوه خهریکی نویشتر کردن، تاویک به پیوه و ده میک
له سوژ ده دان .

تەعبىرەكە لەناو كىدارەكانى نوڭژدا ھالەتى سۆزدەو ھالەتى راوەستان زەق دەكاتەو، بۆ وىنە كىشەنى جەم و جولى (عباد الرحمن) لەناو تارىكايى شەودا خەلك نووستون و ئەوان بەخەبەرن.

ناده میزادانی تر له پرخه‌ی خه‌ودان و شه‌وان خه‌ریکی نویژن به‌پتوه
 فاتح‌ها ده‌خوینن یان چوونه سوژده‌و سه‌ریان له‌سه‌ر زه‌وی داناوه، بیرو
 هوشیان، چپه‌و ناخاوتیان، راوه‌ستان و روکوع و سوژده‌یان ته‌نیا بو
 خودایه‌و به‌وه‌وه مه‌شغوئن، وازیان له‌خه‌وی شیرین هیناوه، خه‌ریکی
 شتیکی شیرینترن، گیان و هه‌ست و شعوریان به‌خوداوه په‌یوه‌سته،
 له‌خودا ده‌پارینه‌وه، چاویان بریوه‌ته باره‌گای په‌روه‌ردگار !

لہم حالت و جم و جول و خوداپہرستیہیان دا دلیان پرہ لہتہقوا، پرہ
لہترس و خوفی عذاب دوزخ.. وہکوو دہفرموی: ﴿والذین یقولون:
ربنا اصرف عنا عذاب جہنم﴾ ٹوانہی لہخودا دہترسن بہترس و
لہرزوہ لی دہپارینہوہ، بہحہرزوہ ہاواری لی دہکھن، دہلین: خودایہ
ئاگری دوزخنمان لی دوزرخہوہ، ہلہو گیری ٹہو شوینہمان نہکھی،
چونکہ ﴿ان عذابہا کان غراما﴾ بیگومان ئاگری دوزخ بہردہوامہو

له یه خه ی ئاده میزادی تاوانبار نابیتتهوه، وه کوو خاوهن قهرز وایه بۆ
قهرزدارو بهربینگی پی ده گری تا تۆله ی خوی لی نهستی نی وازی
لی تاهینی!

﴿انها ساءت مستقراً و مقاماً﴾ بیگومان دۆزه خ خراب جیگه یه کی
حه وانه وه تیدا مانه وه یه، نه وانه به چاوی خویان دۆزه خیان نه بینیه به لام
بروایان به هه بوونی هه یه وه وینه ی قورئان کیشاویه تی بۆیان ده رباره ی
دۆزه خ هه می شه له بهر چاویانه، بۆیه بهو جوړه ترسیان لی هی هه یه
هه می شه دهستی دو عاو پارانه وه بهرز ده که نه وه، ده لالینه وه ده پارینه وه:
که خودا تووشی وه عه زابه یان نه کا، نه وان به شو نویژو راوه ستان و
سوژده بردن بۆ خودا دلنیا نابن و پشتینی لی ناکه نه وه، پییان وایه
چه ندیک تاعه ت بکه ن نه گهر فاضل و ئیحساننی خودا نه بی، نه گهر
ره حمه ت و عه فوی خودا نه یانگریته وه لهو عه زابه رزگاریان نابی بۆیه
سه رباری نهو شو نویژو خودا په رسته یان نهو پارانه وه و لاله وه یه ش
نه نجام ده دن.

ته عبیری قورئانه که وادی نه که ده کی شی وه کوو نهو بلینی دۆزه خ
بهربینگی هه موو که سیك ده گری، دهسته و یه خه ی هه موو که سیك
را ده وهستی، ده می کردۆته وه خه ریکه هه موو که سیك هه لלוوشی. چنگی
کردونه وه ئاماده یه هه موو که سیك له دور و نزیک تیکه وه پیچی!

به نده کانی خوداش شو به خه بهرو سه رگه رمی نویژ کردن و پارانه وهن و
ترسی نه وه یان هه یه دۆزه خ بیانگریته وه بۆیه له خودا ده پارینه وه که
له و عه زابه سامنا که بیان پاریزی و شالای بی تامانی ترسناکی دۆزه خ
نه یانگریته وه! نهو شوینه ناخۆشه: که هه رناوه که می ئاده می زاد وه له رز
دینی نه بیته شوین و نیشته مه نیان!

ئەوان واتە: (عباد الرحمن) وێرایی ئەو رهوشته بهرزانهیان و سهرباری ئەو لهخودا ترسان و تهقوا کاربیهیان، لهژيانى ئابوريشيان دا ميانه‌په‌وو موخته‌ديلن. ده‌فه‌رموی:

﴿والَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يَسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا﴾
ئەوانه ته‌گه‌ر بۆ خۆيان و مال و منداليان مال خه‌رج بکه‌ن ده‌ست بلاوی ناکه‌ن، زياد له‌پيويست سه‌رف ناکه‌ن، ئەوه‌نده‌يش رژدو چروک نين پيداويستی خۆيان و مال و منداليان دابين نه‌که‌ن، به‌لکوو به‌ئه‌ندازه‌ی پيويست مال و دارایی خۆيان ده‌به‌خشن و خه‌رجی ده‌که‌ن، ميانه‌په‌وو ناوه‌ندکارن.

شايانی باسه له‌ئيسلام دا هه‌رچه‌ند (ملکيه فرديه) له‌چواچه‌وه‌و سنوريکی تايبه‌تی دا ئيعتيرافی پي‌ده‌کړی هه‌موو که‌سيک بۆی هه‌یه دارایی و خاوه‌نيه‌تی هه‌بی بۆ ئەنده‌يه‌که له‌مال، وه‌لی که‌س نازاد نيه له‌وه مالي خۆی چۆن خه‌رج ده‌کا بيکا، به‌لکوو مال خه‌رج‌کرده‌که‌ی سنوورداره، به‌وه‌ده‌بی ميانه‌په‌وبی، (نه‌شيش بسوتی نه‌که‌باب) نابی هينده ده‌ست بلاوی زه‌ره‌ر به‌خۆی و مال و کۆمه‌ل بگه‌یه‌نی. نابی ئەوه‌نده‌ش ده‌ست قوچاو بی دلی نه‌یه مال و سامان له‌شتی پيويست دا خه‌رج بکا، نه‌خۆی نه‌کۆمه‌ل سودی لی نه‌بينن.

مال و سامان ئاميرو ئەداتی کۆمه‌لايه‌تين بۆ ده‌سته‌به‌رکردنی خزمه‌ت بۆ کۆمه‌ل! ده‌ی ده‌ست‌بلاوی و ده‌ست قوچاوی نه‌و ياسا کۆمه‌لايه‌تیه ده‌شيوتنن و هه‌بس کردنی مال و سامان ئەزمه‌ی ئابوری لی ده‌که‌ويته‌وه، به‌ره‌للا کردنيشی به‌بی‌حيساب و مه‌زه‌نده‌کردن ئەخلاق و ره‌وشت تیک ده‌دا.

ئه‌وه‌کوو مامه ته‌حه‌ی کړنوو پا‌ره له‌هه‌مبانه‌ی دا بشيريه‌وه‌و نه‌هي‌لی روناکی ببيني، دلت بپروا نه‌دا جوتی پي‌لاوی لی بکړی! نه‌وه‌کوو (ئه‌و)

کابرایه ی که له بنه ماله یه کی خانه دانی هه ولیربووه و له بهر ریزی
بنه ماله که ی ناوی ناهینم) نرخ ی مال و سامان نه زانی. ده گێر نه وه ده لێن:
شه وێک نه و زاته چوو ده ست به تاو بگه یه نی که چوو له سه ر پێشاو
دانیشتوو چرای لی گوژاوه ته وه یان روناکی پتویست و به دلی نه و نه به و،
دهستی به باخه لی دا کردوه و پاره ی ده رهیناوه و ده کوو که ره گه لاو شقارته ی
لی داوه و دینار به دیناری سوتاندوه بۆ نه وه ی له بهر روناکی کاری ده ست
به تاو گه یاندنی نه نجام بدا، هه تا لی بوه ته وه چل و پینج تاکه دیناری
کردوه به قوریانی میز کردنی که له بهر روناکی، نه مه له کاتی که (٤٥)
دینار بژێوی مانگی کی (٢٠) خێزانی پی دهسته بهر ده بوو!

بیگومان میانه ره و ی به نه ندازه ی به ره قاچ راکیشان بناغه ی ئابوریه و
کۆله که ی پارێزگاری کردنی مال و سامانه ئیمام نه حه ده له عه بدو لای
کۆری مه سعو ده وه ریوا یه تی کردوه ده لی: پێغه مبه ر ﷺ فره مویه تی:
(ما عال من اقتصد) که سێک یاسای ئابوری به رچا و بگری و به نه ندازه و
پێوان مال و سامان خه رج بکا هه رگیز هه ژار ناکه و ی.

نه به به کری (البزار) له حوزه ی فه وه ریوا یه ت ده کا ده لی: پێغه مبه ر ﷺ
فره مویه تی: (ما احسن القصد في الغنى ، ما احسن القصد في الفقر، ما
احسن القصد في العبادة) زیده ره و ی له ه یچ شتی که دا په سه ند نه ته نه ات
له عیبا ده ت و خودا په رستیش دا، پێغه مبه ر ﷺ : که بیستی هه ندی
له ها وه لان بریار یان دا وه ته رک ی دونیا بکه ن بانگی کردن و ئامۆژگاری
کردن، پاشان فره مووی: چا و له من بکه ن نه وه تا من شه ونو ئێژیش ده که م و
ده خه وم به ر ژۆرش ده بم و پێش نا بم، ژنیش ماره ده که م و پێداویستی
ها و سه ری تی دا بین ده که م، هه ر که سێک له سوننه تی من لا بدا نه وه له من
نه و په ی ره و ی په یامی منی نه کردوه !

به کورتی ئیسلام میانه په وه و میانه په وی خوڅ ده وی، ده ستبلاوی هو ی
فه وتانی مال و دارایی تا ک و کو مه له، ده ستبلاوان برای شه یتانن په ی په وی
فه رمانی نه و ده کهن، وه کوو له شوینکی تر دا ده فه رموی: ﴿ان المبذرين
کانوا اخوان الشیاطین﴾ (الاسراء/ ۲۷) نه و ده شمان له بیر نه چی هیچ کاتی
ئیسراف له خیر دا نه، خیرش له ئیسراف دا نه.

حەسەنى بەصرى دەفەرموى: كەسێك لەرێگای خودا دا مال بەخشى
چەندێك ببەخشى بە دەستبلاو ناژمێردى. عومەرى كۆرى خەتتاب
دەفەرموى: بەسە بۆ ئادەمیزاد دەستبلاوى كە هەرشتێكى ئارەزو ئىـ
بىكړىو بىخوا. ئىنوماجە لەئەنەسى كۆرى مالىكەوە رىوايەت دەكا
دەلى: پىغەمبەر ﷺ فەرموێهەتى: (ان من السرف ان تأكل كل ما اشتهيت).

نیشانەو رهوشتی (عباد الرحمن) وێپرای ئەو رهوشت و صیفاتانەهی
باسکران دوورکەوتنەوهیانە لەهاوڵدانان بۆ خوداو لەئادەمیزاد کوشتن و
لەداوێن پیسی ! دەفەر موی:

﴿وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ هَآءَآخَرًا﴾ بهنده راستالہ کانی خودا که سانیکن: که هاوہل بۆ خودا داناننن، کهس ناکہ نہ شہریکی خودا بہ لکوی بہ خالیصی و دلسۆزی عیبادهت تہنہا بۆ خودا دہ کهن.

﴿ولا يقتلون النفس التي حرم الله الا بالحق﴾ به ناره او به نه نه سست
كهس ناكورژن، مه گهر كوشتنه كه حق بى كا برا تاوانىكى كردبى شياوى
كوشتن بى ؛ وه كوو نه وه له نايىنى ئىسلام پاشگهز بىته وه، يان دواى
دهسته بهر بوونى خيژانى جه لال بوى داوين پيسى بكا، يان به ناحق
ئاده ميزادىك بكوژى ناله م حالانه دا به فهرمانى حاكم و قاضى نه و
تاوانبارانه بكوژى كوشتنه كهى به قهتل بو حيساب ناكرى، چونكه به حق
و به پى شريعته تى خودا نه نجامى داوه، ﴿ولا يزنون﴾ ههروه ها داوين
پيسى ناكهن!

ده باره ی نازل بوونی ئەم نایه ته کوله بی "مقاتیل" ده لیت: مه به ست
(النضر) ی کور ی (الحارث) ه ئه بوو؛ پرماندی: که قورئان ده ست
هه لبه سته، مه به ستیش به ﴿وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ﴾ (عه داس و
یه سارو جه بر) ه ئەم سی که سه نه هلی کیتاب بوون، ته وراتیان ده خوینده وه
هه وال و ئه حکامیان لیوه نه قل ده کرد. جا که موسولمان بوون
پیغه مبه ر ﷺ زۆر له گه لیان ئاخاوتنی ده کردو له گه لیان کۆده بوه وه. ئیتر
(النضر) نه بوختانه ی پرماند.

په یوه ندی ئەم کۆمه له نایه ته به هی پیشه وه ئه وه یه: پهروه ردگار
له نایه ته کانی پیشودا باسی یه کتا په رستی کرد. بیرو بوچونی بت
په رسته کانی ره تکرده وه، نه مجار دیته سه رباسی پیغه مبه رایه تی و
ره خنه و تانه ی موشریکه کان: که ئا راسته ی قورئان و پیغه مبه رایه تی
حه زه رته ی موحه مه دیان ده کرد، نه و واقیعه راده نوینی واته دوا ی
ده ستریزی کردیان بو سه رمه قامی خودا ده ستریزی ده که نه سه ر
مه قامی پیغه مبه ر ﷺ.

دوا یی به شیوه یه کی گاته پیکردن ره ددیان ده داته وه، نه فامی و
که وده نییان ده خاته روو: ده فره مووی: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا: إِنَّ هَذَا إِلَّا
أَفْكٌ أَفْرَاهُ، وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ﴾ نه و کافرو موشریک و نه فامانه
ده لیت: ئەم قورئانه جگه له درۆیه کی هه لبه ستره و هیچی تر نه، موحه مه د
خۆی هه لی به ستوه و کۆمه لیک ی تریش یارمه تی ده دن، نه وانه ی نه هلی
کیتاب بوون و ئیستا ئیمانیان به موحه مه د هیناوه شتی فیرده که ن و
یارمه تی ده دن بو کۆکردنه وه و هه لبه ستنی ئەم قورئانه!

نه مجار خودا بیرو بوچونه که یان ره دده کاته وه و ده فره مووی:
﴿فَقَدْ جَاوُوا ظُلْمًا وَ زُورًا﴾ به راستی قسه یه کی پوچ و بی بناغه یان
هیناوه، بو خۆیان ده زانن که درۆ ده که ن و نه وه ی ده یلین درۆو سته مه،

بە کوورتى راقە كەران لە ماناس ﴿فأولئك يبدل الله سيئاتهم حسنات﴾ دوو رايان ھەيە:

۱- ئەوان لە جىياتى خراپە كارى و تاوان چاكە دەكەن .

ھەسەنى بەصرى دەفەرموى: خودا كارى خراپەى بۆ گۆرپىون بەچاكە، لە جىياتى ھاوەلدانان بۆ خودا يەكتاپەرستى دەكەن، ، لە جىياتى داوین پىسى و فىسق و فجور خۆپارىزو تەقواكارن، ، لە جىياتى كوفرو ئىلحاد موسولمان بوون و يەكتاپەرستن. واتە: ئەوان گۆرانكارى لە ھەلسو كەوتى خۆياندا دەكەن، خوداش لە قىامەت دا پاداشتيان دەداتەو .

۲- راي دوو ھەم ئەو ھەيە: دەلێن: ئەو تاوان و خراپە كارىيان بە ھۆى تۆبە كردنەو دەبنە كارى باش و پەسەندو تۆبە كار روپەرپكى تازە لەژيانى خۆى دا دەكاتەو، ئەمەش لەم روو ھە دێتە جى چونكە ھەركاتى دواى تۆبە كردنەكەى بىر لە تاوانەكانى رابوردوى دەكاتەو تۆبە نىستىغفارى زياد دەكاو تاوانەكانى رابوردوى بۆ دەبێتە چاكەو خێر .

بىگومان ھەموو كاتى دەرگاي تۆبە كراو ھەو لەسەر پشتم، ھەركەسى وىژدانى بە ناگابى و بىھوى تۆبە بكاو بگەرێتەو بۆ لاى بە دىھێنەرى خۆى، كەس نىە بتوانى بىگێرێتەو دەرگاي تۆبەى لى دا بجا، ھەركەسىك بى و ھەرتاوانىكى ئەنجام دابى: كە وىستى تۆبە بكا تۆبەى قبولە مەگەر لە ھالەتى سەرەمەرگ و گيانە لاودا، يان لە كاتى ھەلاتنى خۆر لە لاى خۆر تاواو .

طەبەرانى لە ھەدىشى ئەبولمۇغەيرەو لە صەفوانى كورپى عومەرەو لە عەبدوررەھمانى كورپى جوبەيرەو لە ئەبوفەرەو دەلى: پىاوى ھاتە لاى پىغەمبەر ﷺ وتى: ئەى پىغەمبەرى خودا ! ئايا ئەگەر پىاوىك ھەرچى تاوان ھەيە بىكاو ھىچ نەمىنى ئەيكا، ئايا رىگاي تۆبەى دەمىنى؟!

پیتغه مبهەر ﷺ فهرمووی: موسولمان بووی ؟ وتی: بهائی ئیمانم هیناوه .
 پیتغه مبهەر فهرمووی: (فافعل الخیرات واترك السيئات فيجعلها الله لك
 خیرات کلها) کاری چاکه بکهو واز له خراپه کاری بهیینه، ئیتر خودا
 هه مسوو خراپه و تاوانه کانی پیتشوت بۆ ده کاته خیروفر. وتی: تاوانه
 گه وره کانیشم ؟ پیتغه مبهەر ﷺ فهرمووی: بهائی: ئیتر کابرا تاگوم بسو ههر
 (الله اکبر)ی ده کرد .

ئه مجار مهرج و یاسای تۆبه کردن داده نی و ده فهرمووی: ﴿ومن تاب
 وعمل صالحاً فانه يتوب الى الله متاباً﴾ که سیک له تاوانی رابووردوی
 په شیمان بیتهوه، کردهوی باش ئه نجام بدا .

تهوبه به په شیمان بوونهوه وازهینان له تاوان دهست پی ده کاو
 ئاکامه که شی ئه نجام دانی کاری باش و په سنده به جۆرتیک بیسه لیتنی: که
 تۆبه کهی به راست بووه . واته: وازهینان له تاوان و ئه نجام دانی
 کردهوی چاک چونکه تاوان کردهوه و جم و جوله، که وازت لی هینا
 ده بی بهشتیکی دژ شوینه کهی پرپکهیهوه، به کردهوی دژو به جم و جۆلی
 دژ ئه و فراغه پرپکهیهوه . ئه گینا به کاریگهری ئه و بۆشاییه نه فس
 ده گهریتتهوه بۆ سهر تاوانه که .

هه لبه ته له قورئان دا نمونه ی ئه م ئایه ته زۆرو زه به ندهن وه کوو
 ده فهرمووی: ﴿الم يعلموا ان الله هو يقبل التوبه عن عباده﴾
 (التوبه/١٠٤) یان ده فهرمووی: ﴿قل يا عبادي الذين اسرفوا على انفسهم
 لا تقنطوا من رحمة الله، ان الله يغفر الذنوب جميعا، انه هو الغفور
 الرحيم﴾ (الزمر/٥٣).

ئه مجار دوا ی ئه م رونکردنهوه ناواخته ده گهریتتهوه بۆ رانواندنی نیشانهو
 رهوشتی (عباد الرحمن) و ده فهرمووی: ﴿والذين لا يشهدون الزور واذا
 مروا باللغو مروا كراماً﴾ تهوانی: که شایه دی درۆ نادهن، به ئه نهقه ست

درۆ له سه ر كه سانی دی هه ئنا به ستن، یان ئاماده ی شوینی درۆ نابن، هه ر شوینیك بزائن درۆ ده له سه ی تیدا ده كری ئه وان توخنی ناكه ون، خۆیان به رز ده گرن و دوور ده كه ونه وه له ئاماده بوون له و شوینانه، ئه گه ر واش ریکه وت به لای كۆرۆ كۆمه لئیکي له و جۆره دا تپه پربوون خۆیانی تپوه ناگلیئنن، به لكوو به شیوه یه کی خۆپاریزیو به رز سروسشتی به لای دا تپه ر ده بن. ئه وه نده فیراغی نیه به وشته پڕوپوچانه وه خۆ خه ریک بکا.

ئایه ته كه به زه قی دوو حوكمی لی وهرده گرین:

۱- شایه تیدانی به درۆ هه رامه و تاوانی گه وره یه .

۲- خۆپاراستن له كۆرۆ كۆمه لی له غوو له هوو شوینی درۆ كردن و ئه و جۆره شتانه پتویسته .

له سه حیحی بوخاری و موسلیم دا فه رموده یه ك هاتوه: ئه بویه كه ره ربوایه تی كرده ده لی: پیغه مبهر ﷺ فه رموی: (الا انبئکم باکیر الکبائر؟) سی جار فه رموی: ئه ری هه وائتان نه ده می به گه وره ترینی تاوانه گه وره کان؟ عه رزمان كرد: به لی قوربان به فه رموو؛ ئه ویش فه رموی: (الشرك بالله و عقوق الوالدین) هاوه لدانان بۆ خودا، ئه زیه تدانی باوک و دایک. جا له و کاته دا كه ئه مانه ی فه رموون پالی دابوه وه ئیتر هه ستاو دانیشته و فه رموی: (الا وقول الزور) بشزانن شایه تی درۆش له تاوانه گه وره کانه، ئیتر هه ر دووباره ی ده كرده وه ده یگوته وه هه تا له دلی خۆماندا وتمان خۆزگه بپه نگی بویه.

عومه ری کوپی خه تتاب چل جه لده ی له شایه دی به درۆ ده داو ده م و چاوی ره ش ده كردن و سه ری ده تاشین و به به بازاردا ده یگیان!

يه كيكى تر له نيشانه كانى (عباد الرحمن) نهويه: كه شتيان بير
هيترايه وه زوو بيريان ده كه ويته وه، نه گهر په ندو ئاموژگارى کران زوو
په ند ئاميز دهن، دل و دهرونيان بو ئايه تي خودا كراويه ده فهرموى:
﴿وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَمْ يَخْرُوا عَلَيْهَا صُمًّا وَعِمْيَانًا﴾
نه وانى كه ئاياتى خودايان ياد بخريته وه به سه رياده كه ون و جوان گوئى
ده دهنى و سوورن له سه ر نه وه ي گوئيان لى بى و تى بگهن، به گوئى چكه ي
كراوه و چاوى وردبينه وه، به دلى كراوه و به ئاگاوه ئايه ته كان ده بيسن و
تتيان ده گهن!

نه كه وه كوو كافرو مونافيق و موسولمانه تاوانباره كان: كه قورئان
ده بيسن هيچ كاريان تى تاكاو واز له وه زع و حاله ي خوئيان باريان پيوه
گرتوه ناهيئن. به لكوو به رده وام دهن له سه ر كوفرو تاوانبارى خوئيان و
سورده بن له سه ر نه فامى و ياخى بوون! هه رچه نده قورئانيان بو بخويندري
كاريان تى تاكا ده لى كهر و كوئرن و هيچ نابيسن و هيچ نايين!
يان ده توانين ئايه ته كه به و جوړه مانا بكه ين كه به كينايه تانه
له په رستشى بته رسته كان بكا. واته: (عباد الرحمن) وه كوو نه و
بته رستانه نين كوئران به وه شيان بو بته رستى گرتيته وه و خوئيان به سه ردا
دابه و حقه نه بيسن و راستى نه بينن و چاوه پروانى هيدايت و هه رگرتن
نه كهن. به لكوو (عباد الرحمن) حقه ده بيسن و راستى ده زانن و به چاوى
رون و دلى كراوه و هه ست و هوشه وه بيو باوه رى خوئيان و هه رگرتوه،
ده زانن قورئان هه وه ئايه ته كانى راست و پيوژن، ئيمانتيكى راستالانه يان
پى هيئاوه و له ناخه وه برويان به په يامى په روه ردا گاره، كوئران به خوئيان
به سه ردا نه داوه و سووربوونيان له سه ر خودا په رستى له زانيياريه وه
سه رچاوه ي گرتوه.

له ئاكام دا (عباد الرحمن) هەر بهوهنده وازناهیتن که شهو به خه بهرو
سه رگه رمی خودا په رستین و ئەو هه موو رهو شته بهرزانه یان تیدا کۆبونه وه،
به لکوو ئاواته خوازی ئەوه و هه وه نه وه یه کیان هه بی شویتنی ئەوان
بگرنه وه له سه ر ریبازی ئەوان برۆن، مال و خیزانیان له په گهزو جوړی
خویان بی، چاویان پی فیتک ببنه وه، دلیان پییان ئارام بگریۆ ژماره ی
(عباد الرحمن) زۆر بن، هه روا ئاواته خوازن خودا بیانکاته (قدوة حسنة) و
رابه ری باش بو ریبازی حق.

ده فهرمو ی: ﴿والَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ
أَعْيُنٍ، وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا﴾ واته: ئەوانه ی له خودا ده پارینه وه: که
هاوسه ری خوداناس و مندالی صالح و به ئەمه ک و په په ره و کاری ئاین و
خیرخوازو لاشهریان بداتی. وه هه وه نه وه ی وایان لی بکه ویتته وه چاوو دلیان
پییان رون بیته وه، ویزدانیان ئارام بگری: چونکه موسو لمان: که ده بی نی
موسو لمانانی تر کاری باش و په سه ند ئەهجام ده دن چاوو دلیان رو شن
ده بنه وه، هه روا له خودا ده پارینه وه که ببنه (قدوة) ی باش و خه لکی
چاویان لی بکن.

ئه مه ش نیشانه ی نه وه یه که (عباد الرحمن) پییان خو شه خودا په رستی
خویان و هاوسه رو وه هه وه نه وه یان په یوه ست ببن و کوړو کچ و نه وه یان
تیکرا ببنه خودا په رست و خیر و پاداشتی ئەوانیشیان ده ست بکه و ی.

ئیمامی موسلیم فهرموده یه کی له ئەبوهورهیره وه ریوایه ت کردوه:
ده ئی: پیغه مبه ر ﷺ فهرمو یه تی: (اذا مات الانسان انقطع عمله الا من
ثلاث: صدقة جاریه او علم ینتفع به او ولد صالح یدعو له) هه ر کاتی ک
ئاده میزاد مرد، له هه موو کرده وه یه ک داده بری مه گه ر سی شت نه بی:
خیری کی هه می شه بی و نه برا وه ی کرد بی، وه کوو ئەوه کاری زیکی لی دابی
بیری کی ناوی هه لکه ند بی. یان زانیارییه کی بلا و کردیته وه و خه لکی

سودی لی وهریگرن، یان مندالتیکی صالحی له دوا به جیمایی دوعای خیری بو بکا.

ئەجار پەرورەدگار پاداشتی ئەوانەیی ئەو رەوشت و صیفاتیانە دیاری دەکا و دەفرموی: ﴿اولئك يجزون الغرفة بما صبروا ويلقون فيها تحية وسلاما﴾ ئەوانەیی ئەو رەوشتە بەرزانیان هەن ئەو کردەو پەسندانە ئەنجام دەدەن قەصر و بالەخانەیی بەرزو رازاوێ بەهەشتیان بەپاداش دەدەینی، چونکە بەردەوام بوون لەسەر ئەو کردەو پەسندانەیان، وێرایی شویینی خۆش و رازاوێ دلگیر سلاویان لی دەکری و ریزیان لی دەگیری، لەناشتی دا ژیان بەسەر دەبەن، وەکوو لەنایه تیکی تر دا دەفرموی: ﴿والملائكة يدخلون عليهم من كل باب، سلام عليكم بما صبرتم فنعم عقبى الدار﴾ (الرعد/٢٣-٢٤).

ئایەتە کە ئەو دەگەییەتی: کە خوداپەرستان وێرایی لەرزەت و خۆشی بەهەشت ریزو ئیحتیرامیشیان لی دەگیری، بەپێچەوانەیی موشریک و ستەمکاران: کە وێرایی سزای دۆزەخ سوکایەتیشیان پێ دەکری. ﴿خالدين فيها حسنت مستقراو مقاما﴾ خوداپەرستان لەناو نازو نیعمەتی بەهەشت دا دەمیئنەوێ بۆ هەتاهەتایە نابڕیتەو، لی ئی وەرپەزنا بن، لی ئی دەرنانچن، دەریان ناکن.

﴿قل ما يعبا بكم ربي لولا دعاؤكم﴾ ئەی پێغەمبەر بە موشریکانە بلی: خودای من بێ تاجە لەبەندەکانی و چ پێویستیەکی بە ئیوێ نیه، کە ئەرکی ئیمان و عیبادهتیشی خستونە ئەستۆ بۆ سوودی خۆتانە، کە عەزابیشتان دەدا لەبەر یاخی بوونتانه، ئەگەر ئیمانی پێ نەهێتن و عیبادهتی بۆ نەکەن چ موبالاتیکتان پێ تاکا و هیچ ریزتان لای خودای من نابێ.

بیگومان پهروهر دگار بهنده کانی بو ټهوه دروست کردن عبادته تی بو
 بکهن و به تاءک و تنها بیناسن ! وه کوو له شوینیکي تردا ده فهرموئ:
 ﴿وما خلقت الجن والانس الا ليعبدون﴾ (الذاریات/۵۶) ټهوه موشریکانه
 به چی دهنازن ؟ چ سهره ورئیکیان هیه ؟! خو ټهوه زه وییه ی هه موو
 ټاده میزادی له سهره له ټاست بوونه وهردا وه کوو گهر دیله یه ک وایه
 له یوشایی به کی فراوان دا .

نه مجار ناده ميزاد هم موويان به شيكن لهو هم موو گيانله بهرانه ي له سهر
زه وي ده زين، نهو موشريكانه هم موويان گهل و نه ته وه يه كن لهو حه مكه
گهل و نه ته وانه ي سهر زه وي. چين و تويژيكي ناده ميزاديش له رزگارتيك دا
بريتيه له روپه پريك له كتيبكي قه باره گه وړه كه هر خدا بوخوي
ده زاني ژماره ي لاپره كاني چه نده !!

﴿ فقد كذبتم فسوف يكون لزاما ﴾ ئیوه تهی کافرو موشریکه کان !
 نه گهر پیغهمبرانی من به دروؤحه نه وه و پرواتان به زیندوبونه وه نه بی
 نه وه باش بزنانن: نه وه به دروؤخستن نه وه و سه ریچیگر دنه تان
 ده بیته هوی له ناوچون و سزا دانتان له دونیاو قیامت دا .

بەيارمەتى خودا لىڧەدا سۈرەتى (الفرقان) تەواۋ بوۋ
خودا يارمەتيمان بىدا بۆ تەواۋ كىردىس سۈرەتەكانى تىر ...

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سورہ تی الشعراء

ئەم سۈرەتە ئاۋازىدا بەسۈرەتتى (الشعراء) چۈنكى لەكۈتايى يەكەي دا بەرامبەرىيەك لەنىۋان شاعىرە گومىراۋ سەرلى شىۋاۋەكان و شاعىرە موسولمانەكان دا دەكا . بەسى ئايەت رەددى موشرىكەكان دەداتەۋە: كەدەيانگوت موحەممەد شاعىرە ۋ قورئان شىعەرە.

بہ یوہندی و ہوناسہ بہی بہ سورہتی (الفرقان) ہوہ :

پەيۋەندىۋ مۇناسىۋەتلىك (الفرقان) ھەۋە لىپوۋى ناۋەرپۇك ۋە سەرەتاۋ كۆتايىدا لىك چوون ۋە مۇناسىۋەتلىك بەھىزە.

له‌رووی ناوه‌پۆکه‌وه ئهم شیکه‌ره‌وه و رونکه‌ره‌وه‌ی ئه‌و ئایه‌تانه‌یه: که
له‌سوره‌تی (الفرقان) دا به‌ موجه‌لی هاتوون، بۆ‌نموونه له‌وێ دا
له‌باسی چیرۆکی پیغه‌مبه‌ره‌کاندا فه‌رمووی: ﴿وَقُرُونًا بَيْنَ ذَلِكَ
كَثِيرًا﴾ لی‌ره‌دا چیرۆکی هه‌زره‌تی ئیبراهیم و قه‌ومی شوعه‌یب و قه‌ومی
لوطی درێژه‌ پێدا و رونی کرده‌وه.

لهروی سهره تاشه وه ههر دوو سوره ته که به وه سپ و ثمنای
قورئان دهستیان پی کراوه، لهوی فهرمووی: ﴿تبارک
الذي نزل الفرقان﴾ لیهرهش ده فهرمووی: ﴿تلك آیات
الكتاب المبين﴾.

له‌روی کۆتاییشه‌وه هه‌ردوو سوره‌ته‌که ده‌شوبه‌ینه یه‌کتر . سوره‌تی (الفرقان) به‌هه‌ر شه‌ له‌ کافره‌کان و وه‌سپ کردنی موسو ئامنان، به‌وه‌: -که بارقوڵ و بشوو درژن و خو به‌له‌هو و له‌عب هه‌له‌و گیر ناکهن-

كۆتايى ھات، لىرەش دا سورەتەكە بەھەرەشە لەستەمكاران و راگەياندى رەزامەندى خودا لە موسولمانەكان كۆتايى پىدى.

ناوەرۆكى سورەتەكەش وەكوو ھەموو سورەتە مەككىيەكان باسى عەقىدەيەو جەخت دەكاتەو ھەسەر يەكتاپەرستى و راستى پىغەمبەرەيەتى و زىندوبوونەو ھاتنى قىامەت.

سەرەتا دەست دەكا بەباسى قورئانى پىرۆزو رونکردنەو ھى مەبەستە سەرەككىيەكانى دەربارەى ھىدايەت و مزگىنى دان بە موسولمانان و ھەرەشە كردن لەكافرەكان و چەسپاندنى ھاتنە خوارەو ھى قورئان بەشىو ھى نىگا و سروش بۆ سەر پىغەمبەر، ھەرەھا دلدانەو ھى پىغەمبەر ﷺ: كە بەپشت ھەلگەردن و پرو ھەرگىرانى گەلەكەى خەفەتبار نەبى، ئەمجار بەلگە ھىنانەو بەرسكاندن و دروستكردنى گژو گيا لەسەر ھەبوون و تاك و تەنھايى خودا !

زۆربەى سورەتەكە لەچىرۆك پىك ھاتو ھە، لەمەجموعى (۲۲۷) ئايەت (۱۸۰) ئايەتى چىرۆك، ھەموو چىرۆكىكى پىشەكى و كۆتايى ھەيە، چىرۆكەكە بەخۆى پىشەكى و بەدوادا چوئەو (تعقيب) بابەتتىكى تەواو وىكچوو دەخاتە رو، تەعبىر لەباس و ناوەرۆكى سورەتەكە دەدەنەو .

چىرۆكەكانى ئەم سورەتە تارمايى سەرپەقى و بەدرۆخستەو ھى گەل و نەتەو ھەكافرەكانى پىتو ھەيە: كە پەيامى پىغەمبەرەكانىيان رەتەكردۆتەو ھە پەرورەدگارەش ھەرەشەى لەناوېردن و عەزابى دۆزەخى لى گردون، چونكە ئەم سورەتە لەئاكامى روبرو بوونەو ھى كافرەكانى قورەيش لەگەل پىغەمبەردا ھاتۆتە خواری.

چیرۆکی پێغه مبه رانی پێشو له گه له نه ته وه کانیان دا نایش ده کا، بو
ئه وه ی قوره یشییه به درۆ خه وه کانی پێغه مبه ر بترسن و به خۆیان دا
بجنه وه !

سهره تا چیرۆکی ههزره تی موسا عليه السلام و موعجیزه کانی و گفتوگۆی له گهڵ
فیرعه و نوبی مله و پێدا ده باره ی یه کتا په رستی، ئه مجار ئیمانیه ئانی
ساحیره کان به خودای موسا و هارون راده نوینی، به شوین ئه ودا چیرۆکی
ههزره تی ئیبراهیم عليه السلام له گهڵ باوکی و گه له به تپه رسته که ی داو
پوچ کرد نه وه ی به تپه رستی و چه سپاندنی تاک و ته نهایی
به روه ردگار تو مار ده کا.

ته مجار چيروکي پايه بهرزاني وه کوو حه زره تي نوح وهودو صالح و
لوط و شوعه يب (عليهم السلام) ده هي نني و جيهادو تي کو شان و
هه ول و ته قه لائي نهو پيغه مبه رانه بو ئيمان هي ناني
نه ته وه کانيان و ره خنه و هي رشي نهو زاتانه بو سهر بيرو با وه ري پو چي
گه له کانيان و سهره نجامي به درو خسته نه وه ي پيغه مبه ران و تي دا چوني
مله ورو سهر ره ق و يا خي بو وه کان به عه زابي سه ختي
ريشه کي شکه رو بي ئاماني خودا يه که يه که ته تومار ده کا .

ئەمجار پاشەکییەکی بۆ سۆرەتە کە هیئەتە ئەرەبە تەئەسەسە
دەچەسپینی: کە قورئان نیگای خودایەو هەلبەستراوی شەیاتینی نیەو
موحەممەد رەوانە کراوی خودایە بۆ سەر هەموو گەل و نەتەرەکان،
کۆلەوانە و شایەر نیە، لەنەرەبە یەکتەرەستانەو دوورە لە کردەرەبە
مۆشریکەکان .

﴿لعلك باخع نفسك ألا يكونوا مؤمنين؟﴾ ئەو ھەجىھ تۆتھى
مۇھەممەد خەرىكى خۆت بھەوتىنى چۈنكە ئەوانە ئىمان ناھىتن؟!
نانا ئەو ھەندەت بەلاۋە ناخۇش نەبى: كەپروات پى تاكەن . ئەتۆ لەو ھە
بەرپرسيار نىت، تۆ بەس گەياندىنى پەيامى خۆت لەسەرە، ترساندن و
مۇژدەدانى خۆت لەئەستۆيەو بەس ! ئەو ھە نەجام بدەو ئىتر بەئىمان
نەھىتانيان خەفەتبار مەبە . وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿فلا
تذهب نفسك عليهم حسرات﴾ (فاطر/۸) يان دەفەرموى: ﴿فلعلك باخع
نفسك على آثارهم ان لم يؤمنوا بهذا الحديث اسفا﴾ (الكهف/۶) ئەوان
خۇيان لەئىمان نەھىتاني خۇيان بەرپرسيارن .

﴿ان نشأ نزل عليهم من السماء آية فظلت أعناقهم لها خاضعين﴾
 پهروه ردگار به سهر هه موو شتيك دا به تواناو ده سه لاته، نه گهر مه يلمان
 لي بئي له تاسمانه وه نيشانه يه كي واياي بو نازل ده كهين ناچارياي ده كهين بو
 پروا كردن و مليان پي شورده كهين بو ثيمان هيئنان، به زوره ملي واده كهين
 مله ورو گه وره كانيان ملكه چ بكن و ثيمان بيئن، به لام خودا نه وويست و
 تيراده يه نه بووه واي بريار نه داوه: كه به زوره ملي خه لك ثيمان بهيئي،
 تيمه نامانه وي هيج كهس به زوره ملي و به نابه دلي موسولمان بيئي.

ده مانه وی ئاده میزاد به ویست و ره زامه ندی و ئیختیاری خو یان برپا بکهن و ئاین قبول بکهن نه که به زهخت و زوره ملی. وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فرموی: ﴿ولو شاء ربك لآمن من في الأرض كلهم جميعاً، أفأنت تكره الناس حتى يكونوا مؤمنين﴾ (یونس/ ۱۱۸).

سوننه تی خدا واجاری بووه، پیغه مبهراڼ بنیږی بۆ گهل و نه ته وه کان،
نامه یان بۆ بنیږی، بانگه وازی بکړیڼ موږده و مزگیڼییان پی ږدی بۆ
ته وه ی به قه ناعه ته وه و له ناخه وه موسولمان ین .

بەلام بى پروايان بەگشتى و قورەيشىيەكان بەتايىبەتى لەكوفرو
گومرايىدا رۆچون، سەررەق و ملنەدەرن، ﴿وما يأتِيهم من ذكر من
الرحمن محدث الا كانوا عنها معرضين﴾ نامەيەكى ئاسمانىيان بۆ نايە،
پەياممىكى خوداييان پى راناگەيەندرى ئىللا: كە بۆيان دى زۆرەسيان روى
لى وەردەگىپن، بەدرۆي دەخەنەو، مەبەست و بايىسى تازەکردنەو
نازلىکردنى نامە ئاسمانىيەكان بۆ دوبارەکردنەو تەئكىد كەردنەو
بىر خستەنەو موزدەدان و ترساندنە، بۆ رونكردنەو جۆراو جۆرە، بۆ
ئەوئى سەرنج بەدن و فيكرى خۆيان بىخەنەكار، ھىدايەت وەربىگرن و
ئىصلاھى ھالى خۆيان بىكەن، وەلى ھەتا ئىمە پەياميان بۆ تازە
بىكەينەو، وەعظ و نامۆزگارىيان بىكەين ئەوان شىلگىرتەدەبن و پتر
سوردەبن لەسەر بەدرۆخستەنەو پىغەمبەرانى ئىمە !

ئەوئەتا رىزدارتر ئادەمىزادمان كەردە بە فروستادەو دوانامەي
ئاسمانىيان پىدا ناردە: كە قورئانە، نامەيەكى ناوازەو سەرناسايە لەبارەي
تەعبىرو تەنسىقى فەننىيەو موعجىزەيە، لەروى فىكرو ھىزەو، لەروى
پىكەو جۆشخواردنى ئايەت و سورەتەكانىيەو موعجىزەيە.

لەھەموو بارىكەو تۆكمەو تەواو سەرناسايە، ھەموو تەوجىھات و
تەشرىعاتى پىكەو گونجاو لەبارن، ھەموو بواريكى ژيانى گرتۆتەو،
وەلامى ھەموو روداويك و پرسیاريكى تىدايە، تۆزقالتىك دژايەتى تىدا
بەدىناكرى، پەپرەو پروگراممىكى كامىل و تەواوى ژيانە لەگەل سىروشتى
ئادەمىزاد گونجاو لەبارە، ھەموو ھىلەكانى دەچنەو سەرىدەك
جەمسەرو بەيدەك قوئەو پەيوەست دەبن، لەھەموو رويەكەو
موعجىزەيەو لەتواناى ئادەمىزادو جندۆكەدا نىيە كەلاممىكى ئاوا بىخەنە
رو... كەچى ئادەمىزاد پىشتى لى ھەلەكەن و روى لى وەردەگىپن !

يىگومان پەرۋەردگار ويستى وابوہ قورئان موعجيزەى پەيامى ئىسلام بى، نەيويستوۋە موعجيزەى پىغەمبەرى ئىسلام موعجيزەيەكى مادى كاتى بى، نەيويستوۋە موعجيزەيەكى زەخت ئاسايان بۆ بنىرى ۋە زۆرە مىلى ناچارىيان بكا برواي پىيەكەن. چونكە پەيامى ئىسلام دواپەيامى ئاسمانە بۆ دانىشتوانى سەر زەوى، پەيامىكە ئاراستەى ھەموو گەل و نەتەۋەكان كراۋە بۆ ھەموو سەردەم و رۆژگارىكە، پەيامىكى تايبەت و داخراۋ نىيە بۆ گەلىك و سەردەمىكى تايبەتى .

كە وابوۋ واپىويست بوو موعجيزەى پىغەمبەرى سەردارو خاتەم موعجيزەيەكى كراۋە بەردەوام بى، بۆ نزيك و دوور، بۆ ھەموو گەل و نەتەۋەكان، بۆ ھەموو چىن و توۋىزەكان، بۆ ھەموو چەرخ و سەردەمىكى دوارۆژگارى ھاتنى ئىسلام . ئاشكرايە موعجيزەى مادى لەعادەت بەدەر، تەنھا كار لەوانە دەكا: كەچاويان پىي دەكەوى ۋە ھاۋچەرخى رودانى موعجيزەكەن، پاشان دەيىتە چىرۆك و دەگىپرديتەۋەو كاريگەرى لەواقىع دا نامىنى، بەلام ئەۋەتا قورئانى پىرۆز (۱۴) سەدەيە ئادەمىزاد پىي ئاشنابوون، نامەيەكى كراۋە نەخشە بۆ كىشراۋە، ئادەمىزادى ھەموو سەردەمىك ياساى ژيانى خۆيانى لى ھەلدەگوۋىزن و، ھەتازياتر پىيەۋە پابەندىن باشتر پىشيان دەخاۋ لەژيان دا سەركەۋتووتردەبن و بەرزىان دەكاتەۋە بۆ جىھانىكى بالاترو ئاسۆيەكى بەرفراوانترو بەرزتر.

ئىستا ئىمە دەتوانىن جوانترىن ياساى ژيانى لى ۋەربگىرىن و ئەوانەى دواى ئىمەش دىن دەتوانن زياتر لەئىمەى لى ۋاگوۋىزن. چونكە بۆ ھەموو داۋاكارىيەك دەگوۋىچى ۋە بۆ ھەموو كەس ۋەلامى پىيەو سەرچاۋەيەكى صاف و رونوۋ تالى ئى ھەلىتەنجى بەكۆتانايەو برانەۋەى نىيە. كەچى وىراى ئەۋ ھەموو خىرو فەرو پەسەندىيەى زۆرىيەى ئادەمىزاد پىشتى

لی ھەلەدە کەن و گوئی پێ نادەن، نایکەنە بەرنامە ی ژانیان، لی و
وردنابنەو و ناخویننەو و پروایان پێ نیو بەراستی نازان:

﴿فقد کذبوا فسیأتهم أبناء ما کانوا به یستھزئون﴾ بێگومان ئەو
موشریکە قورەیشییە سەررەقانە قورئانیان بە درۆخستەو، پروایان بەو
ذیکرە حەقە یەزدانییە نەکرد، نەک ھەرئەوئەندەو بەس! بەلکوو
گالتەشیان پێ کرد. لەو بەولایە ھەوالتی ئەم بە درۆخستەو یان بۆ
پێغەمبەر و پەيامەکی دەزانن، بۆیان ئاشکرا دەبێ چەند ھەلەبوون و چۆن
خۆیان تووشی چارەپەشی و بەدبەختی کردو!

و ھەکوو لە شوینیکی تردا دەفرموی: ﴿ولتعلمن نبأ بعد حین﴾
(ص/ ۸۸) یان دەفرموی: ﴿یا حسرة علی العباد ما یأتیهم من رسول
الا کانوا به یستھزئون﴾ (یس/ ۳۰) بە کەیفی خۆیان گالتە بە قورئان
بکەن گالتە بەو ھەرەشانە بکەن: کە تی یدایەو ئاراستە ی ئەوان کراو
لەو بەولایە ھەوالتی ئەو عەزابەیان بۆدی، نەک ھەوالتی روت بەلکوو خودی
عەزابەکە دەچیژن و بۆ خۆیان دەبنە روداو و ھەوالتی روداو کەیان و ھەکوو
چیرۆک دەکەوێتە سەردەم و زوبانی چینیەکانی دوا خۆیان! سەیرە ئەو
موشریکانە داوای ئایەتی خاریق و سەرنج راکیش لە پێغەمبەر دەکەن و
بێ تاگان لەو ھەموو نیشانەو بەلگەو دیمەنە سەرسورپھینەرانی
دەورو بەریان!

﴿أو لم یروا الی الأرض کم أنبتنا فیھا من کل زوج کریم﴾ ئەو بەو
بەدئیکی کراو و ھەستیکی بینەرانیو سەیری بوونەو و ناکەن!!
خۆ ھەموو روپەرپکی بوونەو و نیشانە یە کەو دل ئارایش دەداو تیمانی
تیدا دەرسکیئێ!

ئایا ناروانن بۆ زەوی: کە ئیمە دروستمان کردو و لە ھەموو دارو
درەخت روھ کێک جۆرە ھامان تیدا رسکاندو، بەروبووم و میوھ ی جۆراو

جۆرمان لهو درهخت و روه كانه پهیدا کردوه، بابه دل و چاوی وردبینیه وه
بروانن بۆ ئه و دیاردانه و بیانکه نه به لگه له سهر گهره بی و به ده سه لاتی
خودا و بزائن: که به دیه یته ری ئه و شتانه و هه موو بوونه وهر خودایه کی
بالاده ست و زاناو داناو کار دروسته !!

﴿ان في ذلك لآية و ما كان اکثرهم مؤمنين﴾ بێگومان لهم رسکاندن و
رواندنه ی درهخت و گژو گیایه لهزه وی دا به لگه ی به هیز ههیه له سهر
به ده سه لاتی خودا له دروستکردن دا، له هیتانی عه زاب و فه وتاندنیان و
ئه جار زیندو کردنه وه ی رۆژی قیامت و سزاو پاداشت دانه و هیان هه رکه سه
به گوێره ی کرده وه کانی، وێرای هه بوونی ئه م هه موو به لگه و نیشانانه
زۆریه ی زۆری ئاده میزاد ئیمان نا هیتن، به لکوو پیغه مبه رو په یامه که ی
به درۆده خه نه وه، سه ریچی فه رمانه کانی ده که ن !!

﴿وان ربك هو العزيز الرحيم﴾ بێگومان خودای تۆ ئه ی پیغه مبه ر!
توانای به سهر هه موو شتیک دا ههیه، ده توانی هه موو مله ورێک په رویتنی و
هه رچی بیه وی بیکه ده توانی ئه نجامی بدا، به ره حم و به زه ییه بۆ
به نده کانی، هه رکه سیك لی ی یاخی ببی خیرا عه زابی بۆ نانێری، به لکوو
مۆله تی ده دا ناردنی عه زابی بۆ سهر دواده خا بۆ ئه وه ی له گو مپایی خۆی
بگه ریته وه، ئه جار که ههر سووربوو له سهر تاوان و یاخی بوون، به توندی
ده یگری و ئیتر رزگار بوونی نیه.

بێگومان له بوونه وهر دا زۆر به لگه و نیشانه هه ن بۆ ئه وه ی ئاده میزاد
له ریگه یانه وه ئیمان به هیتن، وه لی سه رباری ئه وه ش ره حمه تی خودا
واداخواز بووه پیغه مبه رانی ش بنییری بۆ روشن کردنه وه و ریگا
نیشانان بۆ موژده دان و ترساندن، بۆیه دوابه دوای ئه و
ئاماره کردنه چیرۆکی پیغه مبه ره کان ده گی ریته وه.

چیرۆکی یه کهم: چیرۆکی موساو هارون (علیهما السلام) له گهل

فیرعه ون و دارو دهسته که ی دا

بهشی یه کهم: منه تگردنی فیرعه ون به سه ر موسادا:

که به خپوی کرد

وَإِذْ نَادَىٰ رَبُّكَ مُوسَىٰ أَنْ أَنْتَ الْقَوْمَ
الظَّالِمِينَ ﴿١٠﴾ قَوْمَ فِرْعَوْنَ أَلا يَتَّقُونَ ﴿١١﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي أَخَافُ
أَنْ يُكَذِّبُونِ ﴿١٢﴾ وَيَضِيقُ صَدْرِي وَلَا يَنْطَلِقُ لِسَانِي فَأَرْسِلْ
إِلَىٰ هَارُونَ ﴿١٣﴾ وَهُمْ عَلَىٰ ذَنْبٍ فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ ﴿١٤﴾ قَالَ
كَلَّا فَادْهَبَا بِأَيْتِنَا إِنَّا مَعَكُمْ مُسْتَمِعُونَ ﴿١٥﴾ فَأَتَا فِرْعَوْنَ
فَقَوْلًا إِنَّ رَسُولَ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦﴾ أَنْ أَرْسِلَ مَعَنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ
﴿١٧﴾ قَالَ أَلَمْ نُرَبِّكَ فِينَا وَلِيدًا وَلَبِثْتَ فِينَا مِنْ عُمُرٍ سِنِينَ ﴿١٨﴾
وَفَعَلْتَ فَعَلَتَكَ الَّتِي فَعَلْتَ وَأَنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿١٩﴾
قَالَ فَعَلْتُهَا إِذَا أَوْنَا مِنْ الْضَّالِّينَ ﴿٢٠﴾ فَفَرَرْتُ مِنْكُمْ لَمَّا خِفْتُكُمْ
فَوَهَبَ لِي رَبِّي حُكْمًا وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٢١﴾ وَتِلْكَ نِعْمَةٌ تَمُنُّهَا
عَلَىٰ أَنْ عَبَّدْتَ بَنِي إِسْرَءِيلَ ﴿٢٢﴾

چیرۆکی حەزرەتی موسا و هارون لە گەڵ فیرعون و دارو دەستە کە ی داو
لە گەڵ نەتەوێ ئیسرائیل دا زۆرجار لە قورئان دا دووبارە بوو تەو:
لە (سورة البقرة) و (الأعراف) و (یونس) و (هود) و (طه) و (الشعراء)
و (النمل) و (القصص) و (المؤمن) و (فصلت) و (النازعات) دا بە ئوسلوبی
جیا جیا و بە کورتی و بە درێژی غایش کراوە، دووبارە کردنەوێ چیرۆکی موسا
بەو شیوازە جیا جیا یانە بۆ دلدانەوێ پێغەمبەرە تاخەفەت بە سەر رەقی و
نەفامی قورەیشییەکان نەخوا، ئەزیزەتانی کافرەکانی مەککە ی لە سەر
شان سوک ببی.

ئەم کۆمەڵە ئایەتە زنجیرە یەکن لە چیرۆکی حەزرەتی موسا
لە سورهتە کە دا جیگای گونجاویان وەرگرتووە! لە گەڵ ناوەرۆکی سورهتە کە و
مەبەستی سورهتە کە دا وێک دەکەون، ئاماژە دەکا بە سەرنجی
موشریکەکان و ئاکامی بە درۆخەرەوێ کان دیاری دەکا، دڵنەوایی
پێغەمبەر دەکا لە سەر ئەو ئەزیزەت و ناپەرەتیە ی لە گەڵ کە یەوێ تووشی
دەبی. ئاماژە ی ئەوێ تێدا یە: کە پەرورەدگار چاودێری بانگخوازانی
ئایینی خۆی دەکا و هەرچە نە بەرواڵت بی دەسەلات و کەم دەست و
زەعیفن و دوژمنانیان ملهورو خاوەن دەسەلاتن، خاوەن دارو دەستە و
یاسا و زەهرو زەنگن، سەرەنجام سەرکەوتن هەر بۆ رێپەرەوانی ئایینی
خودایە.

بێگومان ئەو مەوقیفە ی چیرۆکە کە غایشی دەکا دەق دەشوبهتتە ئەو
مەوقیفە ی پێغەمبەر و موسوڵمانانی تێدا بوون لە مەککە و لە کاتی
نازلبوونی ئەم سورهتە.

ئەم ئەلقە یە ی چیرۆکە کە ئەلقە ی پێغەمبەر یەتی و بە درۆخستەوێ،
باسی هەلوێستی فیرعون و دارو دەستە کە ی دەکا: کە موسایان
بە درۆخستەوێ، هەرچە نە حەزرەتی موسا ﷺ موعجیزە ی جۆرا و جۆری

لهسەر راستی پیغه مبهرایه تی خۆی هیئایهوه، برۆیان پیته کرد، موعجیزه و نیشانه کاری لهو ملههوه و دارو دهسته که ی نه کرد تاسهره نجام پهروهردگار بهعه زابی ریشه کیشکه ری خۆی لهناوی بردن لهده ریادا خنکاندنی. تۆله ی سهر رهقی و مل نه دانی لیستاندن، عه زابی دۆزه خیشیان لهوی بهستی !!

سهره تای چیرۆکه که به نیگا کردنی پهروهردگار بۆ موسا عليه السلام دهست پی ده کاو ده فهرموی: ﴿وَاذْ نَادَى رَبُّكَ مُوسَى﴾ ئه ی موحه ممد! ئه وه بۆ گه له که ت باس بکه و بۆ په ندو نامۆژگاری بۆیان بگیڕه وه کاتیک خودای تۆ نیگای بۆ موسا کردو له ته نیشتی راستی کیوی طوره وه (الوادی المقدس) دا ئاخوتنی له گه ل کردو کردی به پیغه مبهرو فروستاده ی خۆی، فهرمانی پی کردو پیی فهرموو:

﴿أَنْتَ الْقَوْمُ الظَّالِمِينَ﴾ برۆ بۆ سهرگه لی سته مکارو له خودا یاخی بوو (قوم فرعون) گه لی فیرعه ون و دارو دهسته که ی. بانگه وازیان بکه بۆ خودا په رستی یه کتاپه رستی، پییان بلی: وازیین له فیرعه ون په رستی و سته مکاری، له هاوه لدانان و خۆ به زلزانی.

ئه عجار خیطاب ئا راسته ی هه زره تی موسا عليه السلام ده کاو ده فهرموی: ﴿أَلَا يَتَقُونَ﴾ ئه وه بۆ فیرعه ون و دارو دهسته که ی لیم ناترسن؟ بۆ خۆیان لهعه زابی سه ختی خودا ناپاریژن؟ بۆ ترسی سهره نجامی سته مکاری خۆیان نه؟ بۆ له ملههوری خۆیان واز نه یینن؟ به راستی کاری ئه و سته مکارانه سهر سوپه ی نه ره و شیای ئه وه یه خه لکی سهریان لییان سوپه یینی، هه روا هه موو سته مکاریکی وه کوو ئه وان جیگای سهرسام بون و سهر سوپه مانن !!

هه لبه ته هه لویستی فیرعه ون له لای هه زره تی موسا رون و ئاشکرا بوو؛ ده یزانی چ ملههرو سته مکارو خۆ به زلزانیکه، ده یزانی ئه و ئه رکه ی

خراوە ته ئەستۆی ئەركیكى قورس و گرانه، بۆیه هانا بۆ خودا دەباو لێ
دەپاریتەوه نەك بۆ ئەوهی خو له هەلگرتنی ئەركەكە قوتاریكا، بەلكوو بۆ
ئەوهی بشتگیری لێكاو یارمەتی بدا بۆ هەلگرتنی ئەو ئەركە قورسە.

﴿قال رب اني اخاف ان يكذبون﴾ وتی خودایه ده ترسم به دروم
بخنه وه؛ ئیتر خه فته تباریم به وه لویسته یان و تازار به دل و دهر و نم بگا.

﴿ويضيق صدري ولا ينطق لساني﴾ تەنگەتاو بېم بەو ەي: كە پېم دەلەين و زوبانم ەو كوو پتويست بۆ نە گەرپى و نە توانم مەبەستى خۆميان بىز ابگەيەنم.

﴿فأرسل إلى هارون﴾ هارونی برام له من ده مپراست ترو قسه زانتره،
ئەویش له گه لمددا بکمره فروستاده، جویرائیل بنیره بۆلای ئەوو نیگای بۆ
بنیره باله گه ل من دا ئەویش ئهرکی پێغه مبهرايه تی هه ل بگری و یارمه تیم
بدا بۆ بانگه وازی و ئاخوتن له گه ل فیرعه ون دا، بۆ ئەوهی بتوانین ئهرکی
سه رشانمان به ری کوی پکی ئه نجام بده ی ن.

له لایه کی ترهوه ﴿وَلَهُمْ عَلَيَّ ذَنْبٌ فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُون﴾ هۆزو نه ته وهی قیبطیه کان تاوانیکیان له سه رمنه، کاتی خۆی به هه له قیبطی یه کم له ده ست کوژراو له ئاکامی ئه و روداوه دا له میصر ده رچووم، ده ترسم نه گهر به ته نیا برۆم بۆ سه ریان بمکوژن و ئه و کاته له رتیه په یامه که م پوچ بێته وه، به لام هارون هیچ تۆمه تیکی له م باره وه له سه ر نیه و نه گهر ئه و ببێته هاو به شم له هه لگرتنی په یامه که دا ئیتر مه به سه ته که مان دێته جی و کاره که مان مه یسه ر ده بی.

ئەم ئايەتتە ئامارەي ئەوھشەي تەييارە: كە پەيغەمبەرەنەش ترس و خەفەيان بەسەردادەي وەكوو باقى ئادەمەزادەي تر. پەيغەمبەرى ئەسلا مەش لەبەش نازەبوونەي ئايەتەي ﴿والله يعصمك من الناس﴾ (المائدة/ ٦٧) دا

جۆره ترسيكى هه بوو له دوژمنه كانى، به لام به نازلبوونى ئايه ته كه
دنيا بوو ترس و خوڤى نه ماو هه رهس و حيمايه كانيشى ئيزن دان.

بينگومان هه زه تى موسا عليه السلام خه مى بانگه وازيبه كهى بوو، خه مى
ئه وهى بوو له يه كه م ناخاوتن و ده ست پيكر دنى بلاو كردنه وهى
په يامه كهى دا زمانى بگيرى و نه توانى به باشى په يامى خودا بگه يه نى و
بانگه وازيبه كه به كزو لاوازى بكه ويته بهر گويچكهى
فيرعه ون و نه ته وه كهى.

نه جار ترسى ئه وهى لى نيشت بيكوژن و ئيتر به ته واوى دهعه كه په كى
بكه وي. كهس نه بى بيگرته نه ستوى خوڤى! ئيتر په روهردگار دلباي
كردو ئه و ترس و خوڤى لى ره وانه وه. ﴿قال: كلا فاذهبا بآياتنا انا معكم
مستمعون﴾ په روهردگار فهرموى: ئهى موسا ئه و گومانه له دهروونى،
خوت ده رهاويزه، له هيچ شتيك مه ترسه، چونكه فيرعه ون و دارو
دهسته كهى ناتوانن بتكوژن، نه مه ده باره ي داخوازى يه كه م بوو،
به وشه ي ﴿كلا﴾ وه لامى دايله وه.

ده باره ي داخوازى دووهم به وشه ي ﴿فاذهبا﴾ وه لامى دايله وه، هه لبه ته
ته عبيره كه وه كوو ده ليتن: (تهى مه سافه ي كردوه) قوناغى قبوولبوونى
داخوازيه كه، قوناغى ناردنى بو لاي هارون، قوناغى گه ييشتنى
موسا عليه السلام بو ميصرو چاوپيكره وتنى له گه ل هه زه تى هارون دا، ئه م
قوناغانه ي هه موو پيچاونه وه و يه كسه ر ديمنه كه هه زه تى موسا و هارون
به يه كه وه نيشان ده دا: كه فهرمانى خودايان ئاراسته ده كرى: كه بچن
بانگه وازى خودا به گويچكهى فيرعه ون دا به دن.

ده فهرموى: ﴿فاذهبا بآياتنا﴾ ئهى موسا ئه تۆ هارونى برات: كه داوات
كرد ببيتته يارمه تيدهرت برۆن بو لاي فيرعه ون به نيشانه و موعجيزه ي
ئيمه: كه نيشانه و به لگه ي راستى پيغه مبه رايه تى و په يامه كه تانه، ئه من

یارمه‌تیده‌رتانم کۆمه‌گیتان پی‌ده‌که‌م پشتیوانتانم، وه‌کوو له‌شوینیکی‌تردا ده‌فه‌رموی: ﴿لَا تَخَافَا إِنِّي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَأُنْذِرُ﴾ (طه/۶۶) ئیمه‌شنه‌واين به‌وه‌ی پێیان ده‌لێن و به‌وه‌ی وه‌لامتان ده‌ده‌نه‌وه‌.

﴿فَأْتِيا فِرْعَوْنَ فَقُولَا: إِنَّا رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ بچن بۆ لای فیرعه‌ون به‌نه‌رم و نیانی و له‌سه‌ره‌خۆ پێی بلێن: ئیمه‌پێغه‌مبه‌ری خوداین، خودا ئیمه‌ی ره‌وانه‌ کردوه‌ بۆ سه‌ر خۆت و نه‌ته‌وه‌که‌ت، هاتووین بۆلات و داوات لی‌ده‌که‌ین: که‌ ﴿أَنْ أَرْسَلَ مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ﴾ نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل مه‌ره‌خه‌س بکه‌ی، ئازادیان بکه‌ی چیر نه‌یانچه‌وسێنیه‌وه‌و خۆتیان به‌سه‌ردا نه‌سه‌پێنی، وازیان لی‌پێنه‌ با عیباده‌تی خودای بوونه‌وه‌ر بکه‌ن و له‌گه‌ل‌خۆمان ده‌یانبه‌ینه‌ره‌ بۆ خاکی پیروژ(الأرض المقدسة) که‌ فه‌له‌ستینه‌.

فیرعه‌ون روی لی‌وه‌رگێژان و به‌چاوی سوک سه‌یری کردن، روی کرده‌ موسا و ﴿قَالَ: أَلَمْ نَرْبِكْ فِينَا وَلِيْدًا، وَلَبِثْتَ فِينَا مِنْ عَمَرِكِ سِنِينَ؟﴾ وتی: ئه‌وه‌ تۆ ده‌لێی چی؟ و چ لافیک لی‌ده‌ده‌ی؟ تۆ هه‌رئه‌وه‌نه‌بووی به‌ مندالی له‌مالی‌خۆمان دا به‌خێومان کردی؟ چه‌ند سال له‌ده‌رباری کۆشکی ئیمه‌دا ژیا‌نت به‌سه‌ربردو ئه‌و ماوه‌ دووردریژه‌ له‌مالی ئیمه‌ دا‌بووی نازو‌نیعه‌مان به‌سه‌ردا رشتی! ئیستا هاتووی سپله‌یی خۆت ده‌رده‌خه‌ی کوفرانی نیعه‌مان ده‌که‌ی به‌وجۆره‌ قسه‌مان له‌گه‌ل‌ده‌که‌ی. ئه‌وه‌ له‌که‌یه‌وه‌ بو‌یته‌ پێغه‌مبه‌ر !!

﴿وَفَعَلْتَ فَعَلْتِكَ الَّتِي فَعَلْتَ وَأَنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ﴾ هه‌روه‌ها تۆ ئه‌و کرده‌وه‌ ناشیرینه‌ت کرد، پیاویکی قیبطیت کوشت کابرا ناشپه‌زی من بوو له‌دارو ده‌سته‌ی خۆمان بوو، به‌و کرده‌وه‌یه‌ت ده‌رت خست تۆ سپله‌یی و نازو نیعه‌ت و پیاوه‌تی ئیمه‌ت به‌سه‌ره‌وه‌ له‌به‌رچاو نیه‌و کوفرانی نیعه‌ت ده‌که‌ی! ئه‌مه‌ش ره‌وشتی پیاوی به‌وه‌فا نیه‌!

هه لّبه ته فیرعه ون سهری سورماوه له حه زه تی موسا عليه السلام: که ئهم داوا گه وره یه ئاراسته کردو وتی: ﴿إنا رسول رب العالمین﴾ ههروه ها وتی: واز له نه ته وهی ئیسرائیل بهیینه و له گه لّ خو مان ده یان به یینه وه بۆ خاکی فه له ستین! چونکه فیرعه ون دوا دیداری له گه لّ موسادا ئه وه بووه مندالێکی بی باوک و دایکه و له باله خانه ی پاشایه تی دا گه وره بووه و دوا یی کابرایه کی قیبطی کوشتووه و هه لاتووه.

ئێستا هاتۆته وه له جیاتی ئه وهی داوای عه فوو لیبوردن بکا هه ولّ بدا فه رمانی لیبوردنی بۆ ده رچۆ و نه یکوژنه وه، ئهم داوا گه وره یه ده کاو به م شیوه یه هاتۆته پێشه وه، بۆیه فیرعه ون به و جوړه ئیستی هزاو به که م زانی نه وه لّامی حه زه تی موسای دایه وه. وتی: ئایا ئه مه پاداشتی ئه و پیاوه تی به مانه که له گه لّمان کردی، به مندالی ده بوا یه وه کوو مندالێه کانی تر بکوژرایه ی نه مان کوشتی، ئه جار له باله خانه ی کۆشکی پاشایه تی دا به خێومان کردی ئێستا هاتووی داوامان لی ده که ی وازی تین له و ئاین و یاسایه ی له سه ری راهاتووین و ده ته وی ده سه لّاقمان له چنگ ده ربی نی، ئه و کۆشک و باله خانه ی تی یدا گه وره بووی بیروخی نی؟؟ سه رباری ئه وه ش پیاویکی ده رباری ئیمه ت کوشتووه هه لّاتی، ئه و (رب العالمین) ه ی ئه مپۆ بانگه وازی بۆ ده که ی ئه و کاته نه ته ده ناسی و ه ییج باسی ئه وت نه ده کرد!!

ئابهم جوړه فیرعه ون هاته ئاخاوتن و وه لّامی حه زه تی موسای دایه وه، به خه یالی خۆی موسا عليه السلام بۆرده داو ده مکوت ده بی، به تایه تی روداوی کوشتنی کابرای قیبطی، حه زه تی موسا عليه السلام ده رباره ی پیاوه تی به خێو کرد نه که وه لّامه که دوا ده خا، بۆ روداوی کوشتنه که وه لّامی دایه وه.. ﴿قال: فعلتها اذن وأنا من الضالین﴾ حه زه تی موسا به فیرعه ونی گوت ئه من ئه و کاره ناشیرینه م کرد؛ ئه و کابرا قیبطی یم له و کاته دا

كوشت بهههله بوو بهتهنقهست نهكوشت نهوکارهم کاتیک ئه نجام دا نیگام بۆ نه کرابوو، ئهرکی پیغه مبهرایه تیم نه خرابوه سهرشان، یان نه مزانی ئه و مسته کۆله یهم ده بیته هۆی گیان ده رچوونی به مه بهستی کوشتن ئه م مسته کۆله یهم لی نه دا. به لکوو به مه بهستی ناو بیژیکردن و ته مبی کردن لیم دا، لیدانه که سهری کیشا بۆ گیان ده رچوونی.

به کورتی ئه و کوشتنه ی منی پی تاوانبار ده که ی به ته نقهست نه مکردوو به ههله بووه. ئه و کارهم نه نجام دا من له و کاته دا نه قام بووم، ده مارگیری نه ته وه بی پالی پیوه نام نه ک دلسۆزی بۆ بیرو باوه ری راست.

﴿ففرقت منکم لما خفتکم﴾ که کاره که شم له دهست قه و ماو کا برا کوژرا، هه لاتم بۆ ولاتی مه دیهن له ترسی سزای ئیوه، چونکه کا برایه کی ده رباری خۆتان هات و هه والی دامی: که ئیوه خه ریکن ده ستگیرم بکه ن و بمکوژنه وه، پنی گوتم: تازوه خۆت ده رباز بکه ﴿ان الملا یاتمرون بک لیقتلوك﴾ (القصص/۲۰) نه منیش له ترسی گیانی خۆم قاچاندم! به لام خودا بۆی به خیرگیرام ﴿فوهب لی ربی حکماً﴾ خودای خۆم تیگه یشتن و زانیاری و دانایی پی به خشیم.

﴿وجعلنی من المرسلین﴾ کردوومی به ره وانه کراوو پیغه مبه را! نه گهر به پیر بانگه وازی به که مه وه بی ئاسوده ده بی، نه گهر سهر پیچی بکه ی به هیلاک ده چی، نه من نیگام بۆ هاتوه و کراوم به پیغه مبه ر، شتیکی تازه قه للاً نیم و یه کیتم له کۆمه لی پیغه مبه ران، زۆر خودا پییداوی تریش وه کسوو من خودا نیعمه تی فروستاده بی پی به خشیون و ئه رکی پیغه مبه رایه تی خستونه ته نه ستۆ!

نه مجار چه زره تی موسا ده رباره ی به خیتو کردنه که شی وه لامی ده داته وه به وه: که هه رچهند ته وی به مندالی به خیتو کردوه به لام گهل و نه ته وه که ی چه وساندۆته وه، چاکه ی له گهل یه کیل کردوه، نه ته وه یه کی نازار داوه.

لَيْنِ اُتَخَذَتْ اِلٰهًا غَيْرِيْ لَا جَعَلَنَّاكَ مِنَ الْمَسْجُوْنِيْنَ ﴿٢٩﴾ قَالَ
 اَوْلَوْ جِسْتُكَ بِشَيْءٍ مُّبِيْنٍ ﴿٣٠﴾ قَالَ فَاَتِ بِهٖ اِنْ كُنْتَ مِنَ
 الصّٰدِقِيْنَ ﴿٣١﴾

وه کوو زانیمان چه زه تی موسا ﷺ به راشکاوی ره ددی فیرعه ونی
 دایه وه، پاساوی بۆ پیاو کوشتنه که هینایه وه، پیاوه تی به خێو کردنه که شی
 پووج کرده وه.

جا: که فیرعه ون نهو وه لاهمه راشکاوانه ی له موسا وه بهرگویی که وت و
 بۆی ده رکه وت موسا و هارون سوورن له سهر بانگه وازی خۆیان و ده یانه وی
 فیرعه ون واز له نه ته وه ی ئیسرائیل بیئیی و بگه پرنه وه بۆ خاکی پیروزو
 ده ست بکه ن به خودا په رستی و چیدی فیرعه ون خۆیان به سهر دا نه کا
 به خودا!

فیرعه ون باری مونا قه شه که ی گۆری و ره خنه ی له ناوه پۆکی
 بانگه وازی به که گرت وه کوو ده فهرموی: ﴿قال فرعون: وما رب
 العالمین؟﴾ فیرعه ون پرماندی وتی: خودای بوونه وه چیه؟ نهو خودایه ی
 تۆ به (رب العالمین) ناوی ده به ی و ده ئینی نهو کردوومی به پیغه مبه ر
 چیه و چ که سه !؟

پرسیاره که ی به نه و په ری ئینکاری و سهر سو پرمانه وه ئا پاس ته کرد،
 به جۆریک: که نهو شته ناگو نجی و عه قل و هری ناگری و به که لکی نه وه نایه
 له باره یه وه بدوی ئین. هۆی نه م پرسیاره ناشیرینه ی نه وه بوو ده یگوت: جگه
 له من خودای ترتان نیه، وه کوو له شو ئینیکی تر دا ده فهرموی: ﴿ما علمت
 لکم من اله غیري﴾ (القصص/ ٢٨) برۆای وانه بوو خودای به دیه ی نه ر
 هبه ی، پی ئی و ابوو بۆ خۆی خودایه و به س!

حه زرهتی موسا ﷺ وه لآمی ده داته وه به سیفه تیک: که نیشانهی خودایه تی پهروه ردگاره ده فرموی: ﴿قال: رب السموات والأرض وما بينهما ان کنتم موقنین﴾ هه زرهتی موسا ﷺ وتی: ئه وه خودایه ی منی کردوه به پیغه مبهرو رهوانه ی کردوم به دیهینه رو خاوه نی ناسمانه کان و زهوی وه وهی تیایاندایه له ئه ستیره مانگ و خۆر، ئه وه خودای ئه وه بوونه وهره به رفراوانه یه: که تو ئه ی فیرعه ون ده ستت به دامانی ناگا، نه ده سه لآت ده یگاتئ نه زانیاریت که شفی ده کا، خودای هه موو بوونه وهره به ناسمان و زهوی و هه رچی تیایاندایه له ئه ستیره ده ریاو کیوو چۆم و دارو دره خت و روه ک و ئاده میزادو هه موو گیانله به رانی ترو هه موو شته کانی تریش ..

﴿ان کنتم موقنین﴾ نه گهر ئیوه پرواتان هه یه وه خاوه نی ویزدان و هه ست و شعورن، هه موو ئه وه شتانه خه لقنده به نده ی پهروه ردگارن، گهر دنکه چ و ژیریاری یه زدانن، به ویستی خۆی هه لیان ده سوورپینی و گۆرانکاریان تیدا ده کا. یان نه گهر ئیوه پرواتان وایه ئه م مه خلوقاته جوړاو جوړانه ده بی خودایه ک به دیهینابن ئه وه بزائن ئه وه به دیهینه ره (الله) یه ئه وه خودایه یه شوینده ستی له ناو بوونه وهره دیاره و دروستکراوه کانی نیشانه ی هه بوونی خۆینی، وه کوو له شوینیکی تردا ده فرموی: ﴿قال: فمن ریکما یاموسی؟ قال: ربنا الذی اعطى کل شیئ خلقه ثم هدی﴾ (طه/۴۹-۵۰).

فیرعه ون وه لآمه که ی موسای به دل نه بوو، ترسی ئه وه شی هه بوو قسه کانی موسا ﷺ له دلی ئاماده بان دا کاریگهری بی، بۆیه روی کرده دارو دهسته که ی، ویستی نه هیلی و ته کانی هه زرهتی موسا له دلیان دا کاریگهرین ﴿قال لمن حوله ألا تسمعون؟﴾ فیرعه ون به ده ورو به ره دارودهسته که ی گوت ئه وه گویتان لی یه چ قسه یه کی سه یرو سه مه ره

دهكا؟! ئاگاتان لى يه دهلى چى ؟ ئاها چۆن له بهر پرسىاره كان هه لى ؟
 من ده لى يم: (رب العالمين) چيه ؟ ئهو كردارو رهوشته كانى
 باس دهكا بۆمان !

بهلام حه زره تى موسا ﷺ مۆله تى نه داو خىرا صيفه تىكى ترى
 پهروه ردگارى به گوى دا دا (قال: ربكم ورب آبائكم الاولين) حه زره تى
 موسا ﷺ وتى: ئهو خودايه ي منى رهوانه كردوه خوداي ئيوهش و خوداي
 باوك و باپىرانى رابوردوتانه، ئهو به ديهيتنه رى ئيوهش و باوك و
 باپىرانيشتانه، مه بهستى نهويه بلئ: ئيوه به كه لكى خودايه تى نايه ن،
 باوك و باپىرانتان هه بون و ئىستا نه ماون، كاتىكيش هه بوه ئيوه نه بوون
 دوايى پيدا بوون و ئيوهش ده مرن و كه سانى ديكه شوئيتان ده گرته وه،
 كه وابى ئيوه له نه بوه وه هاتوونه گۆرپه پانى بوونه وه، دوايش
 ده چنه وه ده رىاي عه ده مه وه، ده ي كه سىك نه مه حالى بى چۆن
 به كه لكى خودايه تى دى ؟!

خوداي من خودايه كى (واجب الوجود) هه ره هه بوه وه هه رده بى،
 سه ره تاو كۆتابى نيه، هه ره ئهو خودايه هه ره ئهو شياوى خودايه تيه.
 هه لبه ته نه مه زۆر له سه ره شانى فيرعه ون قورس و كاريگه ر بوو،
 چونكه موسا به ره ورپوى خۆى له به رده م ده ست و پتوه ندو پياو ماقولانى
 ده رباردا پى ئى راگه ياند: كه (رب العالمين) خوداي هه موو بوونه وه ره
 به فيرعه ونيشه وه، فيرعه ون به نده يه كه له به نده كانى و خودانيه و شياوى
 خودايه تى نيه، به لكو خوداي گه له كه شى و خوداي باوك و باپىرانيشيانه،
 كه وابوو فيرعه ون به ميرات خودايه تى بۆ نه ماوه ته وه و له وه پيش و
 له وه دواش و له هه موو سه رده م و رۆژگارئك دا ته نها يه ك خودا هه يه جگه
 له (رب العالمين) خوداي ترين !

ئیتیر فیرعه‌ون و اقسی و پرماو قسه‌ی و یچوی ده‌ست نه‌که‌موت ره‌ددی
موسای پی‌بداته‌وه، په‌نای بۆ وه‌لامی ههرزه‌گۆیانه‌ بردو ویستی له‌بناغه‌وه
مه‌سه‌له‌ی فروستاده‌یی و پیغه‌مبه‌رایه‌تی رت بکاته‌وه و به‌شتی‌کی
بی‌بناغه‌ی دابنی و له‌دل و سه‌رنجی بیسه‌رانی دوور بخاته‌وه..

﴿قال: ان رسولکم الذی ارسل الیه مجنون﴾ فیرعه‌ون به‌دارو
ده‌سته‌که‌ی خۆی گوت: بی‌گومان پیغه‌مبه‌ره‌که‌تان: که‌ گوایه‌ ره‌وانه‌کراوه
بۆ سه‌رتان پیاویکی بی‌عه‌قل و فامه، شی‌ت و ویته، له‌پرسیار تی‌تاگا
تاوه‌لامی بداته‌وه، قسه‌ تی‌که‌لا و پینکه‌لا و ده‌کا و لافی نه‌وه لی‌دی‌دا: که
جگه‌ له‌من خودای تر‌تان هه‌یه!! نه‌ری تائیستا ئیوه قسه‌ی و
بی‌جیتان بیستوه؟!

به‌لام ئه‌م گالته‌کردن و بوختانه‌ی فیرعه‌ون، ئه‌م بی‌ته‌ده‌بی و سه‌ره‌رقی و
مله‌ورپیه‌ی فیرعه‌ون ده‌ستی موسای نه‌به‌ست و نه‌یتوانی تۆز قالی‌ک
له‌هه‌لویتسی خۆی بیهینیتته‌ خوار، به‌لکوو به‌رده‌وام بوو له‌حه‌ق بیژی
خۆی و سوورتربوو له‌سه‌ر گه‌یاندنی په‌یامه‌که‌ی .

﴿قال: ربّ المشرق و المغرب و ما بینهما ان کنتم تعقلون﴾ هه‌زهره‌تی
موسا ^{عليه‌السلام} وتی: خودای من خاوه‌ن و به‌دیهینه‌ری خۆره‌لات و خۆرئاوایه،
خودای من خۆره‌له‌دینی و رۆژ به‌دی‌دینی، خۆر ئاوا ده‌کا و شه‌و ده‌هینی،
خودایه‌کی وه‌هایه‌ له‌خۆره‌لاته‌وه هه‌موو جۆره‌ نه‌ستیره‌و مانگ و خۆر
هه‌له‌دینی، له‌وتیه‌ ده‌یان هینی و له‌خۆرئاواوه ئاودیویان ده‌کا.

ئه‌م هه‌موو بوونه‌وه‌ره‌ هه‌له‌ده‌سوپینی و گۆرانکاریان تیدا به‌دی‌دینی.
یاسای بۆ داناون و هه‌ریه‌که‌یان کاری خۆی نه‌نجام ده‌دا، هه‌یچیان
له‌جهمسه‌ری خۆی ده‌رنه‌چای و به‌ته‌وه‌ره‌ی خۆی دا دیو ده‌چی، نه‌وه‌ی
سه‌ره‌رشتی ئه‌م بوونه‌وه‌ره‌ ده‌کا هه‌له‌ده‌سوپینی خودای منه (رب
العالمین) ئیوه‌ نین، نه‌گه‌ر عه‌قل و به‌صیره‌تتان هه‌بی، له‌دیارده‌کانی

بووننه وەر ورد بېننه وە، دەزانن: كەسەر پەرشتى كردنى ئەم بووننه وەرە
لەتواناى ئىئو دا نىه، جا ئەگەر فیرعه ون راست دەكاو ئەو خودایە باياساى
بووننه وەر پىچەوانە بکاته وە، باخۆرو مانگ و ئەستیرەكان لەخۆرئاواوە
هەلئىنى، باتاوتىك لەهەلسوران راگیران بکا !

بىگومان هەلهاىنى قەبارە پىرشنگدارەكان لەخۆرەلەتە وە ئاوا بوونيان
لەخۆرئاواوە دیمەنىكى گەر وە سەرنج راکىشن، بەلام بەهوى
دووبارە بوونە وە بەردەوام و رۆژانه يان ئولفەتيان پىئو گىراو و كەمتر
سەرنجيان دەدرىتى، دەى بەدیهىتى ئەم دياردانە دەبى كىبى؟ خو
فیرعه ون و غەبرى فیرعه ونیش هەرچەندە ملهپرو سەررەق بن جورئەتى
ئەویان نىه پال خۆيانى بدن !!

جا: كە حەزرەتى موسا عليه السلام لەبوارى بەلگە هینانە وە دا بەسەر فیرعه ون
دا زالبوو، فیرعه ون هیچی بەدەستە وە نەما بەربەرەكانى حەزرەتى
موساى پىكا، پەناى بۆ هەرپەشە كردن برد، ئەو داب و نەرتى ملهپرو
طاغوتەكانە هەر كە لەبوارى مونا قەشەدا بۆریان خوارد پەنا بۆ
هەرپەشە و زەبرو زەنگ دەبن، بەهیتزو گورزو دەسلاتی خۆیان دەنازن !

لەلایەكى ترە وە ملهپرو طاغوت هەمیشە لەهۆشیار بوونە وەى گەل و
نەتە وە دەترسن، لەبەئاگا هاتنە وەى گەل زەندەقيان دەچى، رقيان لەهیچ
كەس نىه هیندەى ئەوانەى گەل و نەتە وە هۆشیاردەكەنە وە، زۆر بەداخن
لەوانەى كۆمەل بەئاگا دیننە وە، هۆشیارى دەكەنە وە، بۆیە دەبینین
فیرعه ون كە هەست دەكا قسەكانى حەزرەتى موسا عليه السلام كاریگەر وە
لەو تەرى حەساس دەدن، خیرا هەل دەچى و چاوى لى دەچنە پشتى
سەرى، بەهەرپەشەى توند كۆتایی بەحیوارەكە دەهیتى، گۆرەپانى دانوسان
وە لا دەنى و چەكى هەرپەشە دەخاتە كار !

﴿قال: لئن اتخذت الهاً غيري لأجعلنك من المسجونين﴾ فيرعهون به نه وپه پری تورپه یی و بوغراییی یه وه وتی: نه گهر جگه له من که سیکی تر به خودا بزانی و بانگه وازی بو په رستنی بکه ی له به نندیخانه ت ده په ستیوم، ده تخزینمه ناو چوارچیوهی دیواری به نندیخانه له ژتیر زهوی داو ده تخمه ژتیر نازارو نه شکه نجه وه تا گیانت ده رچی!

به لّام هه‌په‌شه کار له‌حه‌زه‌تی موسا عليه السلام ناکهن و پیتیان چاو‌ترستین نابیی، له‌چی بترسی؟ ئەو خودای له‌گه‌ل‌دایه‌و پیت‌ه‌مبه‌ری خودایه، ئەو روپه‌ره‌ی فیر‌ه‌ه‌ون ده‌یه‌وی دای‌بخاو لی‌ی بیده‌نگ بن سه‌ره‌له‌نووی هه‌لیده‌داته‌وه‌و به‌شیوه‌یه‌کی تر ده‌یخاته سه‌ر می‌زی مونا‌قه‌شه‌و جیدال، له‌به‌رامبه‌ر هه‌په‌شه‌و گو‌ره‌شه‌ی فیر‌ه‌ه‌ون دا موع‌جیزه ده‌خاته کارو به‌ل‌گه‌ی راستی پیت‌ه‌مبه‌رایه‌تی خۆی راده‌نوینی.

﴿قال: أَوَلَوْ جِئْتُكَ بِشَيْءٍ مُّبِينٍ؟﴾ حەزرەتى موسە ﷺ فەرمووی:
 نایا ئەگەر راستی پەیامی خۆمت بۆ بینم و بەلگەی حاشا هەڵنەگریشت
 بۆمە بەردەست هەر دەخەیه بەندیخانە؟؟ بەمەش حەزرەتى موسە ﷺ
 فیرەونى خستە ناو مەوقیفیكى حەریجەو، لەبەرچاوی بینەران و
 ناگاداری دارو دەستەى بینەرانى دەربار: کەگوتیان لەقسەکانى موسە بوو
 فیرەون کەوتە بەردەم دوورپێانیکی خەتەر، ئەگەر گویژاناگری بۆ
 بەلگەى موسەو داواکەى رەت دەکاتەو ئەو نیشانەى ئەو یە فیرەون لە
 بەلگەکانى موسە دەترسێ. لەو پێشیش گوتیوەتى: موسە شیتە ، دەى
 چۆن پیاو لەبەلگەى تادەمیزادى شیت دەترسێ . کەوابوو ناچارە دەبێ
 بلی: باشە بەلگەکان نیشان بدەو بیاننەتە.

﴿قال﴾ فيرعمون بهنا چاری وتی: ﴿فأت بها ان كنت من الصادقين﴾
 دهی ئەو شتەیی بە لاتەموە بەلگە یەکی بەهێزە بیهێنە بابییین، کوا ئەو
 موەجیزە ئاشکرایەیی لاتەمو بەخەیاڵی خۆت یێغە مەبرایەتی خۆتی

پى ده چه سپىنى ؟ ئەگەر راست ده كهى و درۆ ناكهى ده كوا نيشانمان بده !
 يىگومان فيرعهون بهه موو جورتيك دهيه ويست شك و گومان له دهوورى
 موساو پهيامه كهى دروست بكا بۆ ئەوهى بهلگه كانى له دل و دهروونى
 بيسه راندا كاريگەر نهبن .

موعجيزه ي حهزره تي موسا ﷺ و هه ئويستى فيرعهون بهرامبهري

فَالْقَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُّبِينٌ ﴿٣٢﴾ وَنَزَعُ يَدَهُ
 فَإِذَا هِيَ بَيْضَاءُ لِلنَّظَرِ ﴿٣٣﴾ قَالَ لِلْمَلَأِ حَوْلَهُ إِنَّ هَذَا لَسِحْرُ
 عَلِيمٍ ﴿٣٤﴾ يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِ فَمَاذَا
 تَأْمُرُونَ ﴿٣٥﴾ قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَبْعَثْ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ
 ﴿٣٦﴾ يَا تَوَكَّلْ بِكُلِّ سَحَابٍ عَلِيمٍ ﴿٣٧﴾

وه كوو له وه پيش زانيمان، موناقه شهى فيرعهون و موسا ﷺ كه يشته
 بنهست و فيرعهون به ته هه دواوه داواى له موسا كرد: كه موعجيزه ي خوى
 بنوينى. جا كه ته هه دواكهى فيرعهون كه يشته قوناغى كوتايى، نيت
 حهزره تي موسا ﷺ دوو موعجيزه ي ماددى خوى نيشان دا.

﴿فَالْقَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُّبِينٌ﴾ حهزره تي موسا ﷺ عهصاي
 دهستى هاويشت، له پريتكا بوو به ماريكى گه وره بهرچاوو ناشكرا، واته
 بوو به ماريكى راستى و هيچ چاوبهسته كى و روكهش كردنى تيدا نه بوو،
 عهصايه كى بى گيان به قودره تي خودا گيانى تى چوو، بوو به ماريكى
 ناسايى .

هاتوو ده بنه دیموكراتى و ده گه پینه وه بۆ راي گهل . له وه پيش به مله وری
خۆی ده پۆیششت و كهسى به هیهچ نه ده زانى و حیسابی بۆ
كهس نه ده كرد!!

بۆیه فیرعه ون له په یامى موسا ترساو ناوقه دى پچراو دلى وه له رزه
كهوت، ناچار په نای بۆ گهل بردو وینستى بیان وروژینى و ئه وان له درى
بجولینى ! وتى: ئهم كابرا سىحربازه ..

﴿یرید أن یخرجکم من أرضکم بسحره فماذا تأمرون؟﴾ ده یه وى
ئیه له خاکی باوک و باپیری خۆتان وه ده رنى و به وى سىحره كه یه وه
به سهرتان دا زال بى، ده یه وى دووبه ره کی بخته نیتان تانه وه كوومه لتان
به شبهش بكاو دارو ده ستهى خۆی زۆر بكاو ورده ورده كیشه وه تان لی بكا
تا لاواز ده بن نه جار فرمانه وایى به كه تان لی داگیر بكا، نه ته وه ی ئیسرائیل
له گهل خۆی به رى ! ئه مه پلان و نه خشه ی ئهم كابرایه یه وه ده یه وى ئه
ئامانجه به ده ست بیتی، راو و بۆچونى خۆتانم بۆ روون بکه نه وه، پیم بلین: چى
بکه م باشه و چون به رهنگارى ئهم خه تهره بيمه وه، من له قسه ی ئیه
ده رناچم، چیتان بریاردا من ته نفیذى ده كه م.

ئه مه جۆره ئوسلو ویتكه ده یه وى به م جۆره راپه رینیان تیدا دروست
بكاو هه لیاننى بۆ یه كیه تی و یه كریزى له به رامبه ر حه زره تی موسادا،
به لكو به سه رى دا زالبین و ده رى بکه ن !

هه لبه ته ئه مانیش هه موو پیاوی ده ربارى كۆشكى فیرعه ون و چلكاو
خۆر بوون، ده ترسان نه گهر موسا عليه السلام سه ربكه وى به رژه وه ندیه كانیان
له كیس بچن، پله و پایه یان نه میتى، بۆیه خیرا یه كیان گرت و به كۆپرای
هه موانیان چاره سه ریان ئه وه دۆزیه وه: كه به رهنگارى سىحره به سىحره بکری!
﴿قالوا: أرجه وأخاه﴾ وتیان: پاشا کارى موسا و براكه ی دوا بجه، جارى
په له مه كه له سزادانیان.

وَإِنكُمْ إِذْ أَلِمْنَ الْمَقْرِينَ ﴿٤٢﴾ قَالَ لَهُمُ مُوسَىٰ أَلْقُوا مَا أَنْتُمْ مُلْقُونَ
 ﴿٤٣﴾ فَأَلْقَوْا حِبَالَهُمْ وَعِصِيَّهُمْ وَقَالُوا بِعِزَّةِ فِرْعَوْنَ إِنَّا لَنَحْنُ
 الْغَالِبُونَ ﴿٤٤﴾ فَأَلْقَىٰ مُوسَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ
 ﴿٤٥﴾ فَأَلْقَى السَّحَرَةُ سَجِدِينَ ﴿٤٦﴾ قَالُوا أَمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٧﴾
 رَبِّ مُوسَىٰ وَهَارُونَ ﴿٤٨﴾ قَالَ أَمَنْتُمْ لِي قَبْلَ أَنْ أَدْنَىٰ لَكُمْ إِنَّكُمْ
 لَكَايِرُكُمْ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السِّحْرَ فَلَسَوْفَ تَعْمَلُونَ لَأُقَطِّعَنَّ أَيْدِيَكُمْ
 وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ خَلْفٍ وَلَا صَلْبَتَكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٩﴾ قَالُوا لَا ضَيْرَ إِنَّا
 إِلَىٰ رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ ﴿٥٠﴾ إِنَّا نَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لَنَا رَبُّنَا خَطِيئَتَنَا أَن كُنَّا
 أَوَّلَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٥١﴾

فیرعهون و یاساوله کانی و یستیان به (فسو) نووری خودا بکوژیننهوه،
 هه رچهند کافرو بی پروایان پییان ناخوش بی خودا نووری خوئی بلاو
 ده کاتهوه، تهواوی ده کا. داب و نه ریتی خودا وایه له بوونه و ده ردا هه رکاتی
 ئیمان و کوفر بهرام بهر یه ک بوهستن، له هه رشویتییک حهق و بهتال
 روبه روی یه ک بوهستن، له هه رشویتییک حهق و بهتال روبه روی یه ک بوونهوه،
 هه رده بی ئیمان و حهق سه ربکهوی، ﴿بل نقذف بالحق علی الباطل
 فیدمغه فاذا هو زاهق و لکم الویل مما تصفون﴾ (الانبیاء/ ١٨) ﴿و قل
 جاء الحق و زهق الباطل ان الباطل کان زهوقا﴾ (الاسراء/ ٨١).

بەللى پىرپارەو فىرەھونى ملھور دەرۋى كىردە، بەتايىبەتى كە لەسەر
پىشنىياري پىاوماقۇلان و دارو دەستەى دەرپار پەسند كراوہ دەبى
جى بەجى بىرىو پاشگەزبۇنەھى تىدا نىہ.

﴿فجمع السحرة لىقات يوم معلوم﴾ ساحىرەكان كۆكرانەھو
لەھەرچواردەورى مىصرپاھىندران لەرۆزى دىارى كراودا: كە دەلىن: رۆزى
نەورۆز بوو، لەكاتى چىشتەنگاودا لەشوىنى دىارى كراودا خىركرانەھو
ئامادەكران !

وہكوو لەرىوايەتى جۆراو جۆردا ھاتوہ ساحىرەكان زۆرزان و لىھاتو
كاراما بوون، لەفەننى سىحردا دەستىان زۆر بالا بوو، كۆمەلىكى
رۆشنىرو تىگەىشتو بوون، ژمارەيان زۆر ھەمە جۆر بوون، ھەندىك
دەلىن: دوانزە ھەزارو ھەندىك دەپىژن: زىاتر بوون.

ئىبنو ئىسحاق دەلى: ھەمويان لەژىر نەخشەو پلانى چواريان دا
كارىان دەكردو ئەو چوار كەسە مامۇستاو رىش سىپىيان بوون ناويان
(سابوور، عاذوور، حطحت، مصفى) بوو دىارىكردنى رۆزى
بەرامبەرىكردن لەلايەن ھەزرەتى موساۋە دىارى كرا: وەكوو دەفەرموى:
﴿قال: موعدكم يوم الزينة، وان يحشر الناس ضحى﴾ (طە/۵۹).

ھەزرەتى موسا ﷺ ويستى رۆژەكە رۆژىكى قەرەبالغ و رۆژىكى
پشودان بى، بۆيە رۆزى چەژنى نەورۆزى ھەلبۇاردو ئەوانىش بەلايانەھو
پەسند بوو! ھەزرەتى موسا ﷺ ويستى (مباريات) ھەكە لەبەرچاوى
زۆرتىنى خەلك دا ئەنجام بدرى، زۆرىەى جەماوەر ئاگايان لى بى چۆن ھەق
بەسەر بەتالدا سەردەكەوى !

﴿وقيل للناس: هل أنتم مجتمعون﴾ داوا لەجەماوەر كرا ئامادەى
ئەو (مباريات) ھەبىن، ياساۋل و دارو دەستەى فىرەھون خەلكيان ھەلدەنا بۆ
ئامادەبوون و بىنىنى ئەو شتەى لەو رۆژەدا رودەدا. چۈنكە فىرەھون و

پىاۋەكانى دۇنيا بوون لەسەر كەوتن و بالادەستى خۇيان و پىيان وابوو: ھەر ئەوان سەردە كەون، بۆيە پىيان خۇش بوو زۆرتىنى جەماۋەر كۆبىيىتە ۋە ۋە سەركەوتنى خۇيان و تىشكانى ھەزرىتى موسا بىيىن و كەس لەۋەدوا بىروا بە موسا نەكا. لەلايەكى ترەۋە ھەزرىتى موسا عليه السلام دىيە ۋىست زۆرتىنى جەماۋەر ئاگادارى روداۋە كەبىن و بزانن چۆن پەيامى ھەق بەسەر بەتال دا زال دەبى و چۆن موعجىزە سىحر دەپوچىنىتە ۋە !!

ياساۋل و پىاۋەكانى فىرەون دندەنەى خەلكيان دەدا بۆ كۆبونە ۋە ۋە ھاۋبەشى كىردن و دەيانگوت: ﴿لعلنا نتبع السحرة ان كانوا هم الغالبين﴾ ھىوادارىن ساحىرەكان سەربىكەون و ئىمە لەسەر بىرو باۋەرى خۇمان بىيىنە ۋە ۋە شوپىن ئەم ئايىنە نەكەۋىن: كە موسا بانگەۋازى بۆ دەكا. سەيرە وتيان: شوپىن ساحىرەكان بىكەۋىن، نەيانگوت: شوپىن ھەق دەكەۋىن چ لەساحىرەكانە ۋە بى چ لەموساۋە بى. چونكە ۋەكوو گوتراۋە: (الناس على دين ملوكهم) ئەۋانئىش چلكاۋ خۇرى فىرەون بوون و ھەزىيان لى بوو ساحىرەكان سەربىكەون.

ئەجار دىمەنى ساحىرەكان رادەنوتى لەخىزەت فىرەون داۋ پىش دەست پىكردنى بەرامبەرى كىردنە كە دۇنيا دەبن لەپاداش ۋەرگرتن و پلەۋ پاىە پىدان! دەفەرمۇي: ﴿فلما جاء السحرة قالوا لفرعون: ائن لنا لأجراً ان كنا نحن الغالبين؟﴾: كە ساحىرەكان ھاتنە لای فىرەون و دەمراست و لىپىرسراۋو مامۇستاكانيان لەگەل فىرەون دا گفتوگۇيان كىرد وتيان: ئەگەر ئىمە سەركەوتىن و موسامان بۆردا، پاداش و پلەۋ پاىەمان دەدرىتتى؟ جەنابى پاشا جائىزە ۋە غەدىنەى بۆ دىارى كىردىن؟!

﴿قال: نعم﴾ فىرەون وتى: بەلى پاداشى نەغدىنەم بۆ دىارى كىردن، ئەگەر سەربىكەون مال و سامانىكى زۆرتان بەسەردا دەرىژم، وىراى ئەۋەش و زىاد لەۋەش ﴿وانكم اذا لمن المقربين﴾ ئىۋە لەمن تىزىك

دەبنەوہو دەتانکەمە ھاونشینى خۆم، واتە: ساحیرەکان داواى پاداشى مالى يان پلەو پایەیان کرد فیرعون وادەى ھەردوک پاداشتەکەى پیدان ! ھەلۆیستى خۆیان نواند کۆمەلێكى بەکرێگراو، فیرعون بەکاریان دیتى بۆ مەبەستى خۆى بەھرو زانیارى خۆیان دەفرۆشن بەپرە پارەيەك، يان بەپلەو پایەو مەرحەبایەكى فیرعون چ پەيوەندییەکیان بەبیرو باوەرپوہ نیە، ھەر ئەم جوۆرە چلکاو خۆرانەن بەدریژایى میژوو طاغوت و ملھورەکان بەکاریان دیتن، خزمەتى خۆیانیان پى دەکەن، درۆ دەلەسەیان بۆ ھەلەبەستەن بەشیعو پەخشان پیتان دا ھەلەلێن ! شاھەتى دلتسۆزىو پیاو چاکیان بۆ دەدەن !!

ئىستا ئەوا ساحیرەکان لەخزمەت فیرعون دا وادەى پاداش دانەوہو بەخشینی پلەو پایەیان وەرگرت. فیرعون وادەى زیاد لەپیتۆستى پیدان، ئەجار ساحیرەکان دەکەونە گفتوگۆ لەگەڵ ھەزرەتى موسادا دەربارەى ئەوہى ئایا کیتان دەست پێشکەربن ..

﴿قال لهم موسى: ألقوا ما أنتم ملقون﴾ ھەزرەتى موسا ﷺ ڕیگای دا: کە ساحیرەکان لەپیشدا سیحرى خۆیان بنوینن، پى وتەن: ئیوہ ئەوہى دەتانەوى بێخەنە بەرچاوو بېھاویژن بابزاندري چيە! گوريس و ھەبل و پەتکى خۆتان بھاویژن، ھەزرەتى موسا ﷺ دلتيا بوو لەسەرکەوتن، متمانەى بەخودای خۆى ھەبوو.

﴿فألقوا جواهرهم و عصيهم﴾ ئىتر ساحیرەکان گوريس و گۆچان و عەصاکانى خۆیان ھاویشتن ھەموو دەست رەنگینیو کارامایی خۆیان خستەکار، جیوہیان کردبوە ناو گوريس و عەصاکانیان، بەتەواوى کارامایی خۆیان بەکار ھینابوو، تەنانەت سیحەرکەیان ھیندە گەورەو سەر سوپەینەر بوو، ترسیکی خستە ناو دلتى ھەزرەتى موساوه ، ھەبل و عەصای خۆیان ھاویشتن ..

﴿وقالوا: بعزة فرعون وانا لنحن الغالبون﴾ وتیان: به‌هیممه‌تی
 فیرعه‌ون و هیژو توانای نهو ئیمه سهرکه‌وتوده‌یین . کاته‌که چیشته‌نگاو
 بوو، گوریس و عه‌صا‌کانیان به‌جیوه (زئبق) ناواخن کرابوون، خۆره‌تاو
 گهرمای گه‌یاندە جیوه‌که و گوریس و عه‌صا له‌گۆره‌پانه‌که‌دا که‌وتنه‌جم و
 جول و گۆره‌پانه‌که‌یان پرکرد، ته‌نانه‌ت حه‌زهره‌تی موسا ﷺ وای گومان
 برد: که نه‌وه جم و جولێ سروشتی‌یه .

چاو به‌سته‌کییان له‌خه‌لکه‌که‌کرد، ته‌نانه‌ت بینهران هه‌موویان
 به‌حەزهره‌تی موساشه‌وه ترسان، وایانزانێ ماری راستین. وه‌کوو
 له‌ئایه‌تیکی‌تردا ده‌فه‌رموی: ﴿فاذا حبالهم و عصيهم يخيل اليه من
 سحره انها تسعى، فاجس في نفسه خيفة موسى قلنا لا تخف انك انت
 الاعلى﴾ (طه/۶۶-۶۸) یان ده‌فه‌رموی: ﴿فلما القوا سحرهم اعين الناس
 واسترهبوهم، وجاؤوا بسحر عظيم﴾ (الاعراف/۱۱۶) ئالهم کاته‌دا
 فیرعه‌ون و دارو ده‌سته‌که‌ی که‌یفخۆش بوون و پێیان وابوو: ساحیره‌کان
 سهرکه‌وتنیان به‌ده‌ست هێناو ئیتر عه‌صای موسا تازه‌ده‌ره‌قه‌تی نه‌و
 هه‌موو مارو نه‌ژدیها‌یانه‌ نایه‌!!

ئه‌جار په‌روه‌ردگار فره‌مانی به‌حەزهره‌تی موسا ﷺ کرد: که هیچ ترسی
 نه‌بی و عه‌صاکه‌ی به‌هاویژی، ﴿فألقي موسى عصاه، فاذا هي تلقف ما
 يأفكون﴾: که‌حەزهره‌تی موسا ﷺ عه‌صاکه‌ی هاویشته‌، ئیتر له‌پریکا
 هه‌رچی گوریس و عه‌صا هه‌بوون: که به‌هۆی جیوه‌وه وایان لی‌گه‌ردبوون،
 وه‌کوو ماری راستی بێنه‌به‌رچاو، هه‌مووی قوت دان و هیچی
 لی‌نه‌هیشته‌نه‌وه، مو‌فاجه‌شه‌ روی‌دا، به‌خه‌یالی ساحیره‌کان دا نه‌هاتبوو،
 نه‌وان هه‌رچی کارامایی و ده‌سته‌نگینی خۆیان هه‌یه‌ خسته‌بویانه‌ گه‌رو
 له‌هه‌موو لایه‌که‌وه ساحیری ماهیرو لی‌زان کۆکرا‌بوونه‌وه، موسا به‌تاقی
 ته‌نی و که‌سی له‌گه‌ل نیه‌ جگه‌ له‌عه‌صاکه‌ی . که‌چی له‌ماوه‌یه‌کی زۆر

كه مدا هم موو ئو ماره سيحر كردانهى هه لگوشين و ئاسه واريان نه ما، ئو هم موو ماره درۆزنانهى ساتيك له وه پيش گۆره پانيان پر كردبوو، ده هاتن و ده چوون هيچيان نه مان و عه صاي موسا لولى كردن و قوتى دان ! وه كوو له نايه تيكى تر دا ده فهرموى: ﴿واوحينا الى موسى ان الق عصاك، فاذا هي تلقف ما يافكون، فوقع الحق وبطل ما كانوا يعملون﴾ (الأعراف/ ۱۱۷-۱۱۸).

ئيتير عيلم و زانيارى كاريگه رى خۆى ده رخت، ئه وان زانيان: كه نه مهى موسا ده ينوئى سيحر نيه و له هى ئه وان ناچى، جگه له ئيمان هيتان هيچى تريان به ده سته وه نه ما، ﴿فألقي السحرة ساجدين﴾ ساحيره كان به ناچارى به رودا كه وتن و چوونه سوژده، چونكه دلتيا بوون ئه وهى هه زره تى موسا كردى له ژوور تواناي ئاده ميزاده وه يه و ئه وه كرده وهى خوداي بوونه وه ره، بۆيه هيچيان به ده سته وه نه ما جگه له وهى كه خرا نه حاله تى سوژده بردن بۆ ئو خودايهى: كه به ده يه ينه رى بوونه وه رو ئه وانو مو عجيزه ي ئاواى به خشيوه به موسا.

﴿قالوا آمنا برب العالمين، رب موسى و هارون﴾ واته: ساحيره كان به يه كده م وتيان: ئيمانمان هيتا به (رب العالمين) به خوداي بوونه وه ر، خوداي موسا و هارون. چى تر له حاله تى گومرايى دا نامي نينه وه، ئيمانمان هه لبارد به سه ر كوفردا، هه قمان وه رگرت و به تالمان وه لانا، فيرعه ون به هيچ نازانين و له زه برو زهنگى ناترسين و به ته ما به خشش و پاداشى نين.

پيش ساتيك به ته ما سه ركه وتن و پاداش وه رگرتن بوون له فيرعه ون، به ته ما بوون كيسه پاره وه ر بگرن و ببنه هاو نشيني فيرعه ون و له مه جليسى دا كاتى له گه ل به سه ر به رن، خاوه ن عه قيدو قه ضيه نه بوون، به لام ئو هه قه ي چاويان پى كه وت و كارى له ناخيان كرد، يه كسه ر له ناخوه هه موو سيرو بۆچون و خه يالتيكى هه لوه شانده وه، سه ر له به ر

ده باره ی نازل بوونی ئەم نایه ته کوله بی "مقاتیل" ده لیت: مه به ست
(النضر) ی کور ی (الحارث) ه ئه و بوو؛ پرماندی: که قورئان ده ست
هه لبه سته، مه به ستیش به ﴿وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ﴾ (عه داس و
یه سارو جه بر) ه ئەم سی که سه نه هلی کیتاب بوون، ته وراتیان ده خوینده وه
هه و آل و ئە حکامیان لیوه نه قل ده کرد. جا که موسولمان بوون
پیغه مبه ر ﷺ زۆر له گه لیان ئاخاوتنی ده کردو له گه لیان کۆده بوه وه. ئیتر
(النضر) نه و بوختانه ی پرماند.

په یوه ندی ئەم کۆمه له نایه ته به هی پیشه وه نه وه یه: پهروه ردگار
له نایه ته کانی پیشودا باسی یه کتا په رستی کرد. بیرو بوچونی بت
په رسته کانی ره تکرده وه، ئە مجار دیته سه رباسی پیغه مبه رایه تی و
ره خسه و تانه ی موشریکه کان: که ئا راسته ی قورئان و پیغه مبه رایه تی
حه زه رته ی موحه مه دیان ده کرد، ئەو واقیعه راده نوینی واته دوا ی
ده ستریزی کردیان بو سه رمه قامی خودا ده ستریزی ده که نه سه ر
مه قامی پیغه مبه ر ﷺ.

دوا یی به شیوه یه کی گاته پیکردن ره ددیان ده داته وه، نه فامی و
که وده نییان ده خاته روو: ده فره مووی: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا: إِنَّ هَذَا إِلَّا
أَفْكٌ أَفْرَاهُ، وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ﴾ ئەو کافرو موشریک و نه فامانه
ده لێن: ئەم قورئانه جگه له درۆیه کی هه لبه ستره و هیچی تر نه یه، موحه مه د
خۆی هه لی به ستوه و کۆمه لێکی تریش یارمه تی ده دن، نه وانه ی نه هلی
کیتاب بوون و ئیستا ئیمانیا ن به موحه مه د هینا وه شتی فێرده که ن و
یارمه تی ده دن بو کۆکردنه وه و هه لبه ستنی ئەم قورئانه!

ئه مجار خودا بیرو بوچونه که یان ره دده کاته وه و ده فره مووی:
﴿فَقَدْ جَاوُوا ظُلْمًا وَ زُورًا﴾ به راستی قسه یه کی پوچ و بی بناغه یان
هینا وه، بو خۆیان ده زانن که درۆ ده که ن و نه وه ی ده یلێن درۆ سته مه،

ساحیرەکانی پاشا بۆری دەدەن و دەمکۆتی دەکەن، ساحیرەکانیش خۆیان
ئامادەکردووە بەتەما وەرگرتنی جائیزە و پاداشن، تەنانەت :
کە گوریسەکانیشیان هاویشتن بەھیمەت و عیزەتی فیرەون هاویشتیان،
دەی ئەوەتا لەچەند ساتیەک دا تێدەشکیـن و دان بە تیشکانی
خۆیان دا دەنـن!

شۆرشیکی گەرەو مەزن بوو، کورسی فیرەونی لەقاند، بەلکوو ژێرو
زەبەری کرد، ئەو خەیاڵ و بیرو بۆچونانە ی پوچ کردووە : کە گوايە فیرەون
خودایە یان لەنەوێ خوداکانە - وەکوو لەبیری سەردەم و رۆژگارد
وابابوو - !

ئەوانە ی لـی ئەلگەرەنەو ساحیرەکان بوون، چـین و تووژیکی کاریگەر
لەژێر دەسلەلاتی چوونەدەرەو، ساحیر و جادوگەر لەو رۆژگارە دا چـین و
تووژیکی خاوەن پلەو پایە بوون، سیحر کاریکی پیرۆزو ریزدار بوو،
کاهین و بەرپرسەکانی پەرستگاگان ئەنجامیان دەدا، ئەمانیش چـین و
تووژیکی زۆرو قسە رویشتوو بوون، دەی ئەوا ئەوانە تیکرا ئیمانیان
بەخودای موسا و هارون هیـنا، هەلبەتە جەماوەریش ئەمڕۆ یا سبە ی
شوینیان دەکەون، حەقیقەتیان بەچاوی خۆیان دیوە، لەپیش چاوی ئەوان
ساحیرەکان خودایەتی فیرەونیان رەت کردەووە کەوتنە سوژدەو ئیعلانی
ئیمانەینانی خۆیان کرد؛ دەی تازە جگە لەزەبرو زەنگ و قامچی و دارو
فەلاقە هیچ شتیکی تر نەماوە پارێزگاری عەرش ی فیرەون بکا، زەبرو
زەنگ و هیـزو دەسلەلات بەبـی بیرو باوەر کورسی و فەرمانڕەوایی
پی تاپارێز رین .

بۆیە فیرەون بەتەواویی ترساو تینی بۆ هات و پەنای بردە بەر
تەھدیدو ھەرەشە ی توند، سەرەتا ویستی ساحیرەکان تۆمەتبار بکا بەوێ :
کە لەگەڵ موسادا لەژێرەو یەکیان گرتووە موانەریان کردووە .

﴿قال: آمَنتُم له قبل أن آذن لکم!﴾ وتی: ئەو بەبى ئەوئى من رىگاتان پىدەم و رازى بم ئىماتتان هینا؟ ﴿انه لکبر کم الذی علمکم السحر﴾ بىگومان موسا مامۇستاو ساحیرە گەورە کەتانه، ئەو فیرى سیحرى کردون و لەو پىش رىک کەوتون، ئەگینا چۆن بەبى رەزامەندى من ئیمان دەهیتن؟ وادیارە بەئەنقەست سیحرە کانتان وا ئەنجام دا ژیر بکەون!!

بىگومان ئەم تۆمەتبار کردنەى فیرەون بۆ ساحیرە کان پەیوەندى یەکی دوورى ھەيە، چونکە ئەوکاتەى ھەزەرەتى موسا ﷺ لەمالى فیرەون دا پەرورەدە دەکرا، ھەندى لەکاھینە کان سەرپەرشتى پەرورەدە کردنەکیان دەکردو ھەزەرەتى موسا ﷺ ھاتوچۆى ھەندى لەکاھینەکانى کردو، جا فیرەون ئەم پەيوەندى یە دىرینەى زیندو کردو ھەو ھینایەو گۆرى، بەلام بەپىچەوانەو چونکە دەبوايە بلى: موسا قوتابى ئیوہ بوو ھو ئیوہ فیرى سیحرتان کردو، بەلام بۆ چەواشە کارى زلکردنى مەوزوعە کە لەبەر چاوى جەماوەر ئاوا پاساوى دایەوہ !

ئەجار دەستى کرد بەھەرپەشە کردن و وتی: ﴿فلسوف تعلمون﴾ لەوہ بەولاوہ دەزانن: تۆلەى من چۆن دەبى و چیتان پىدەکەم. ﴿لأقطعن أیدیکم و أرجلکم من خلاف و لأصلبنکم أجمعین﴾ بەتەئکید دەست و قاچتان بەپىچەوانەو دەبرم؛ دەستى راست و قاچى چەپتان دەبرم و ئەجار بەدەست و قاچ براوى ھەمواتتان ھەلەدەھاوہسم و بەو تەعزیبە دەتانکوژم !

بەلام ھەرپەشە کوا کار لەودلە ئیمان دارە تازە موسولمانبوانە دەکا؟ ھەرچەندە دەیانزانى: فیرەون ملھورو طاغوتەو ئەوئى دەبلى: تەنفیذى دەکا، بەلام ئەوان برىواو ئیمانەکیان زۆر لەزولم و ستەمى فیرەون بەھیتەر بوو، بەھىواشى و بى ئەوئى خۆیان تىک بدەن، یان بپارتنەو ھو سکالابکەن .

وتيان: ﴿لا ضير انا الى ربنا منقلبون﴾ چ زەرەرۈ زيانئىكمان پسى ناگا،
چىت لەدەست دى بىكە، چ باكممان لەھەرەشەو عەزابى تۆنىە،
ھەموومان گىيائى مردنن، ھەموو كەس دەبى بىرى، ئىمە بۆلای خودای
خۆمان دەگەپرى ینەو، پاداشتى خودامان دەوى، خودا بۆخۆى دەزانى
چمان پى دەكەپرى چۆن تەعزىبمان دەدەى، ئەو لەپاساوى ئەویدا پاداشتمان
دەداتەو، ژيانى بەختەو ەرىمان دەداتى: كەژيانى جاويدانى ناو بەھەشتى
رازو ەيە .

﴿انا نطمع ان يغفر لنا ربنا خطايانا ان كنا اول المؤمنين﴾ ئىمە
بەتەماي ئەو ەين خودای خۆمان لەتاوانەكائمان بىورى، لەتاوانى ئەو
سىحرو جادو بازىيەى بەزۆر پىت ئەنجام داین چاوپۆشيمان لىكە. لەبەر
خاترى ئەو ەى لەم فستىقالەدا يەكەم دەستەو كۆمەل بووین ئيمانمان ەینا،
يان لەبەر ئەو ەى يەكەم كۆمەلەين لەقىبى يەكان: كە ئيمانمان
ەینا، ئىتر فىرەون ھەموويانى شەھىد كردن و ھەرەشەى خۆى بىردە
سەر، بەتەئىكىد خوداش وادەى خۆى بىردۆتە سەرو بەبەھەشتى بەرىنى
شادمان كردون.

ئەللا لەكايگەرى ئيمان كاتىك لەدل و دەروون دا پەيدا دەبى و جىگىر
دەبى، كاتىك گيان دادەپۆشى و ئارامى دەخاتە نىو نەفس و ەتزو تواناى
دەداتى: دل و دەروون تىر دەكاو ھەرچى لەجىھان دايە بەلایەو
پوشىكە !!

وشەى (طمع) لەم شوئىنانەدا بەمانا يەقىن دى. وەكوو ھەزەرەتى
نېبراھىم عليه السلام فەرمووى: ﴿والذي اطمع ان يغفر لي خطيئتي يوم الدين﴾
(الشعراء/۸۲).

ده باره ی نازل بوونی ئەم نایه ته کوله بی "مقاتیل" ده لیت: مه به ست
(النضر) ی کور ی (الحارث) ه ئه بوو؛ پرماندی: که قورئان ده ست
هه لبه سته، مه به ستیش به ﴿وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ﴾ (عه داس و
یه سارو جه بر) ه ئەم سی که سه نه هلی کیتاب بوون، ته وراتیان ده خوینده وه
هه وال و ئه حکامیان لیوه نه قل ده کرد. جا که موسولمان بوون
پیغه مبه ر ﷺ زۆر له گه لیان ئاخاوتنی ده کردو له گه لیان کۆده بوه وه. ئیتر
(النضر) نه بوختانه ی پرماند.

په یوه ندی ئەم کۆمه له نایه ته به هی پیشه وه ئه وه یه: پهروه ردگار
له نایه ته کانی پیشودا باسی یه کتا په رستی کرد. بیرو بوچونی بت
په رسته کانی ره تکرده وه، نه مجار دیته سه رباسی پیغه مبه رایه تی و
ره خسه و تانه ی موشریکه کان: که ئا راسته ی قورئان و پیغه مبه رایه تی
حه زه ته ی موحه مه دیان ده کرد، نه واقیعه راده نوینی واته دوا ی
ده ستریزی کردیان بو سه رمه قامی خودا ده ستریزی ده که نه سه ر
مه قامی پیغه مبه ر ﷺ.

دوا یی به شیوه یه کی گاته پیکردن ره ددیان ده داته وه، نه فامی و
که وده نییان ده خاته روو: ده فره مووی: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا: إِنَّ هَذَا إِلَّا
أَفْكٌ أَفْرَاهُ، وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ﴾ نهو کافرو موشریک و نه فامانه
ده لیت: ئەم قورئانه جگه له درۆیه کی هه لبه ستره و هیچی تر نه، موحه مه د
خۆی هه لی به ستوه و کۆمه لیک تریش یارمه تی ده دن، نه وانیه ی نه هلی
کیتاب بوون و ئیستا ئیمانیان به موحه مه د هیناوه شتی فیرده که ن و
یارمه تی ده دن بو کۆکردنه وه و هه لبه ستنی ئەم قورئانه!

نه مجار خودا بیرو بوچونه که یان ره دده کاته وه و ده فره مووی:
﴿فَقَدْ جَاوُوا ظُلْمًا وَ زُورًا﴾ به راستی قسه یه کی پوچ و بی بناغه یان
هیناوه، بو خۆیان ده زانن که درۆ ده که ن و نه وه ی ده یلین درۆو سته مه،

راست و ملیان نه‌دا، زۆر به‌تون‌دو تیژی به‌ره‌نگاری موساو په‌یامه‌که‌ی بو‌ونه‌وه، عه‌زاب و چه‌وسانه‌وه‌یان بو‌ نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل روژ به‌روژ زیادی ده‌کرد، په‌روه‌ردگار فه‌رمانی به‌حه‌زهره‌تی موسا عليه‌السلام کرد: که په‌ به‌نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل بکا له‌خاکی میصره‌وه به‌ره‌وه فه‌له‌ستین بیانبا، به‌شه‌وه خۆیان ساز بدن و له‌شار ده‌رچن.

حه زره تی موسا عليه السلام فرماني پەر وەر دگاري به جي هينا، له پيش دا نه ندازه که زور خشل و زيرو زيويان له قيبطي يه کان وەر گرت به ناوی ته ووه جه ژنيانه و خوياني پي ده پازينه وه، شه وداهات و مانگ له که ليتن سمری دهر هينا نيتر نه وان ده ستیان به ره و کردو که و تنه ری.

هزره‌تی موسا عليه السلام پرسياري له پيره ژنيکي کونه سال کړدبوو گوړي
هزره‌تي يوسفی نيشان دا، ئيتړ له سهر وه صييه تي هزره‌تي يوسف خوي:
که رايسپاردبوو هرکاتي نه ته وهی ئيسرائيل له ميصر ده رچوون،
ته وتا بوته‌ي جهسته‌ي ئه‌وي تيدا له گوړنراوه، له گهل خويان بيه‌نه‌وه بو
خاکی فله‌ستين و له‌وي به‌خاکی بسپيرنه‌وه، تابوته‌کي هزره‌تي
يوسف‌نشان له گهل خويان برد !

هه‌لبه‌ته لیڤه‌دا قورشان چه‌ند روداوو روژگاری پی‌چاوه‌ته‌وه، نه‌گینا دوابه‌دوای نه‌و به‌رام‌به‌ری و موباره‌یاته‌ی نیوان چه‌زهره‌تی موساو ساحیره‌کان و ئیمان هینانیان و ئیعدام کردنیان له‌لایه‌ن فیرعه‌ونه‌وه، چه‌زهره‌تی موسا (عليه‌السلام) زۆر ماوه‌ته‌وه، گه‌لیک موعجیزه‌و روداوو بینه‌وبه‌رده له‌نیوان چه‌زهره‌تی موساو فیرعه‌ون و تا‌قمه‌که‌ی‌دا رویان داوه، له‌سوره‌تی (الأعراف) (ئایه‌تی ۱۲۷-۱۳۷) دا ئاماژه‌یان بۆ‌کراوه. (۱)

به لام سیاقه که هه موو شهو روداوانهی پیچاونه وه وهاتۆته سهر رانواندنی

(۱) سهیری جزمی (۹) ی ئەم تەفسیرە لایەرە (۴۵-۶۳) بکە.

کۆتایی چیرۆکه که و ئه وه نمایش ده کا: که له گه ل مه و زوعی سوره ته که دا ده گونجی! ده فهرموی: ﴿وَأَوْحِنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي لَيْلًا أَنْكُم مُّتَّبِعُونَ﴾ واته: نینگامان بۆ موسا کرد: که شه وره و به نه ته وه ی ئیسرائیل بکا، به شه و له گه ل قه ومه که ی به ره و ده ریا بکه ونه پری، (وادیاره فهرمانیان پی کراوه به ره و خالی به یه ککه یشتنی خلیجی سوئس به ره و ناوچه ی ده ریاچه کان ره و بکه ن).

حه زره تی موسا ﷺ چۆنی فهرمان پی کرابو ئاوا هه ل سوکه وتی کرد، په ره و ردگار هه وائی ئه وه ی دابو به موسا ﷺ: که فیرعه ون و له شکره که ی شوئینان ده که ون، به لām پییان ناگه ن و خۆی به نی ئیسرائیلی یه کان رزگاریان ده بی و فیرعه ون و له شکره که ی ده خنکین! وه کوو ریوایه ت کراوه: نه ته وه ی ئیسرائیل چوارسه دو سی سال له خاکی میصر دا مانه وه . ئه و شه وه ی ره و یان کرد جه ژنی (فصح) بوو، ژماره ی ره و کهران وه کوو له ئیبنوعه بیاسه وه ریوایه ت کراوه شه شصه ده هزار پیاده بوون له بیوا، جگه له ژن و مندال .

فیرعه ون به م کهین و بهینه ی نه ته وه ی ئیسرائیلی یه کانی زانیبوو، فهرمانی کرد ئاماده باشی یه کی ته و او (تعبئة عامة) یه ک بکری بۆ به رهنگاری بوونه وه ی ره و کردنه که و نه هیل ی به ئاکام بگا.

بۆ ئه م مه به سته ﴿فَأَرْسَلَ فِرْعَوْنُ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ﴾ که فیرعه ون دنیابوو له پیلانی به نوئیسرائیلی یه کان و زانی بریاریان داوه میصر به جی پیلان رقی هه لساو به ته وای فسقه ل بوو، خیرا فهرمانی دا بنیرن بۆ شارو شارو چکه کانی ولاتی میصر سه ربازو پیاوی سوپا کۆبکه نه وه، چلکاوخۆرو یاساوه کانی فیرعه ون به ولات دا بلا بوونه وه، ده ستیان کرد به کۆکردنه وه ی سه ربازو پۆلیس به لām وادیاره فیرعه ون هه سستی به خه ته رو هیژو توانای هه زره تی موسا ﷺ شوئینکه وتوانی کردبوو، بۆیه هه وائی دا

ورەى لەشكرو دارو دەستەكەى بەرز بىكاتەو، ھەلىنان بۆ ئەوھى لەگەلدا
بىكەونەپرى و دووى بەنوئىسرائىلىيەكان بىكەون نەھىلن دەرچن، بۆ ئەم
مەبەستەش سىسەفەتى بۆ نەتەوھى ئىسرائىل دىارى كىرد، بۆ ئەوھى
لەشەئەن و شىكۆمەندى شوپىنكەوتوانى موسا كەم بىكاتەوھو جۆرە
شەرىيەتىك بدا بە بەدودا چون و گىترانەوھى بەنوئىسرائىلىيەكان بۆ ژىر
ركىنقى خۆى دۇنيا كىردنەوھى لەشكەرەكەش لەسەر كەوتن.

دەلى: ﴿ان هؤلاء لشرذمة قليلون﴾ نەتەوھى ئىسرائىل: كە شوپىن
موسا ﷺ كەوتوون كۆمەللىكى كەم و بىھىزن، بەئاسانى دەتوانىن دىليان
بىكەين، يان بىيانكۆژىن، يان بىيانخەينەوھى ژىر ركىنقى خۆمان. دەى كە ئەوھ
حالىانە ئەدى ئەم ھەموو لەشكەر كۆكردنەوھى لەچى و ئەم تەعبىئە گىشتىيە
لەچى.

﴿انهم لنا لغائظون﴾ ئەوان سەرىپچى فەرمانى ئىمە دەكەن و ھەرچى
ئىمە پىتمان ناخۆش بى ئەوان ئەوھ دەكەن، ئاشوب و فىتنەبى بەرپا
دەكەن، خىل و زىپو زىوھەشىيان بىردوین و رەويان كىردو، لەژىر ركىنقى
ئىمە چوونەدەر. كە وابى ئەوانە خەتەرن و ئىمە بەئاسانى
نايانوئىرىنى !!

﴿وانا لجميع حاذرون﴾ ئىمە ھەموومان و رىياو بەئانگائىن دەزانىن
چى دەكەن و بەتەما چىن، ناھىلن بەمراس بگەن، جەھوى فەرمانپەرەوايى
بەدەست ئىمەوھىيە، چەك بەدەست و خاوەن ھىزو تىوانىن، دەمەوى
قەلاچۆيان بىكەم و لەناويان بەرم . بەكورتى فىرەئون نەيدەزانى چۆن پاسا
بۆ لەشكركىشىيەكەى بىتتەوھو بەچ بىيانوئىيەك سىپاكەى ھەللى بۆ
بەدودا چوونى بەنوئىسرائىلىيەكان .

﴿فاخرجناهم من جنات وعيون و كنوز ومقام كريم﴾ دل و
دەروونى تاقمى فىرەئونمان ھىننايە سەر ئەوھ بەدواى بەنوئىسرائىلىيەكان

ده باره ی نازل بوونی ئەم نایه ته کوله بی "مقاتیل" ده لیت: مه به ست
(النضر) ی کور ی (الحارث) ه ئه بوو؛ پرماندی: که قورئان ده ست
هه لبه سته، مه به ستیش به ﴿وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ﴾ (عه داس و
یه سارو جه بر) ه ئەم سی که سه نه هلی کیتاب بوون، ته وراتیان ده خوینده وه
هه وال و ئە حکامیان لیوه نه قل ده کرد. جا که موسولمان بوون
پیغه مبه ر ﷺ زۆر له گه لیان ئاخاوتنی ده کردو له گه لیان کۆده بوه وه. ئیتر
(النضر) نه بوختانه ی پرماند.

په یوه ندی ئەم کۆمه له نایه ته به هی پیشه وه نه وه یه: پهروه ردگار
له نایه ته کانی پیشودا باسی یه کتا په رستی کرد. بیرو بوچونی بت
په رسته کانی ره تکرده وه، ئە مجار دیته سه رباسی پیغه مبه رایه تی و
ره خنه و تانه ی موشریکه کان: که ئا راسته ی قورئان و پیغه مبه رایه تی
حه زه ته ی موحه مه دیان ده کرد، نه و واقیعه راده نوینی واته دوا ی
ده ستریزی کردیان بو سه رمه قامی خودا ده ستریزی ده که نه سه ر
مه قامی پیغه مبه ر ﷺ.

دوا یی به شیوه یه کی گاته پیکردن ره ددیان ده داته وه، نه فامی و
که وده نییان ده خاته روو: ده فره مووی: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا: إِنَّ هَذَا إِلَّا
أَفْكٌ أَفْرَاهُ، وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ﴾ نه و کافرو موشریک و نه فامانه
ده لیت: ئەم قورئانه جگه له درۆیه کی هه لبه ستره و هیچی تر نه یه، موحه مه د
خۆی هه لی به ستوه و کۆمه لیک ی تریش یارمه تی ده دن، نه وانه ی نه هلی
کیتاب بوون و ئیستا ئیمانیان به موحه مه د هیناوه شتی فێرده که ن و
یارمه تی ده دن بو کۆکردنه وه و هه لبه ستنی ئەم قورئانه!

نه مجار خودا بیرو بوچونه که یان ره دده کاته وه و ده فره مووی:
﴿فَقَدْ جَاوُوا ظُلْمًا وَ زُورًا﴾ به راستی قسه یه کی پوچ و بی بناغه یان
هیناوه، بو خۆیان ده زانن که درۆ ده که ن و نه وه ی ده یلین درۆو سته مه،

حه زه رته موسا عليه السلام دلنه وایي کردن و دلی دانه وه **﴿قال﴾** پییانی فرموو: **﴿کلا﴾** نه خیر نه وان به ئیمه ناگهن، ناتوانن قه لاچومان بکهن، به سهرمان دا زالتابن **﴿ان معي ربي سيهدين﴾** بیگومان من خودام له گه له، شاره زاییم ده کا بو ریگهی رزگار بوون. ئیمه سهرده کهوین، مه ترسن و خه متان نه بی.

نالهم کاته ناسکه دا لهم ویستگه ترسناکه دا: که نه ته وهی ئیسرائیل گیانیان گه یشتبوه سه ری لوتیان و دهستیان له خویان شوستبوو، به هیوای ژیان نه مابوون و چه زره تهی موسا علیه السلام وهی به رده نان و ترس و له رزی لی دهره واندنه وه ، فریادره سیان پی گهیی و شه وه زهنگی ناو میددیان لی به رز ژبووه وه ﴿فأوحینا الی موسی أن اضرب بعصاک البحر﴾ سروشان بو موسا علیه السلام کرد: که به عه صاکه ی له دهریا بدا.

ئەویش غەساکەى لە دەریا دا ﴿فانفلق﴾ فەکان کل فرق کالطود العظیم ﴿ دەریا لێک بلاؤبوو، دوانزە جادەپێی تێکەوتن و ئاوەکە تەبارى بەست، هەر تەبارە ئاوێک دەتگوت: کێوی بەرزو سەرکەشە، رینگاکان بەهەواو بەتیشکی خۆر وشک بوونەووە تەپراییان تێدا نەما، رینگاکان بەگۆڕەى تایەفەو ھۆزەکانى بەنوئیسرايلى بوو، هەر ھۆزەیان بەرینگایەک دا روشتن، بەبى ترس و بیم بەناو دەریادا و بەریبازی وشک دا کەوتنە رى! وەکوو لەشوتنێکی تردا ئاماژە بەئەو دەکاو دەفرموى: ﴿فاضرب لهم طريقاً في البحر يبساً لا تخاف دركاً ولا تخشى﴾ (طە/۷۷).

فیرعهون و له شکره که ی که نه مه یان بینى سه رسام بوون و چه په سان، به چاوى خو یان به روناکی چیشته نگاو نهو دیمه نه سه رسو پهینه ریان بینى و تیر تیر سه بریان کرد.

﴿وَأَرْسَلْنَا ثَمَّ الْآخِرِينَ﴾ تا قم و پیړه کې تر که جه ماعه تی فیرعه ون
 بوون له دهریا نزیکیمان کردنه وهو شوین جه ماعه تی موسا که وتن، پاشه تای

بەنۇئىسرائىلىيەكان لەدەريا دەرچون و پاشەتاي جەماعەتى فیرەئون
هاتنە ناو دەریاوە .

﴿وَأَنجَيْنَا مُوسَىٰ وَمَنْ مَّعَهُ أَجْمَعِينَ﴾ موساو تاقم و کۆمەلای لەگەلای
بوون هەمویانمان رزگارکردن ، کەسیان تێدا نەچوو .

﴿ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخَرِينَ﴾ پاشان دەریامان وێک هێناوە، فیرەئون و
سوپایەکیان هەموو خنکاندن و کەسیان لای دەرنەچوو .

﴿إِن فِي ذَلِكَ لَآيَةٍ﴾ بێگومان لەم چیرۆکەدا، لەسەروداوە
سەیر و سەر سور هێنەرەکانی دا پەندو ئامۆژگاری و نیشانەهەن
لەسەر بەتوانایی خودا و راستی پێغەمبەرایەتی موسا عليه السلام ،
لەسەر رزگارکردنی خودا پەرستان و لەناوبردنی
ستەمکاران .

کەچی وێرایی ئەم بەلگەو نیشانانە ﴿وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ بِمُؤْمِنِينَ﴾
زۆربەی زۆری قیبطیەکان کە مابوونەووە لەناو میسردا هەروا زۆربەی
زۆری بەنۇئىسرائىلىيەکانیش ئیمانیان نەهێنا .

کەوابێ ئەتۆش ئەى موحەمەد! دلتەنگ مەبە بەوێ کە
زۆربەی قورەیشیەکان بەدرۆت دەخەنەووە ئیمانێ پێتاهێنن،
ئەمە داب و نەرتی زۆربەی گەلە پێشینەکان بوو .

﴿وَإِنَّ رَبَّكَ لَھُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ﴾ بێگومان خودای تۆ ئەى موحەمەد!
بالادەست و خاوەن دەسەلاتە . تۆلە لەدوژمنەکانی دەسیێتی و
وازیان لای ناھێنێ، خاوەن رەحم و بەزەییە بۆ بەندە موسولمانەکانی و
چاودێرو پارێزگاریانە !!

چیرۆکی دووهم: چیرۆکی حه زره تی ئیراهیمه عليه السلام

ئهم چیرۆکه پێک دی له سی به ش:

۱- هه ره شه کردن له وانه ی بته رستی ده که ن و به یانکردنی

صیفه تی نه و خودایه ی شیای په رسته

وَأَنزَلْنَا عَلَيْهِمُ

نَبَأًا بَرَاهِيمَ ﴿٦٩﴾ إِذْ قَالَ لِأَيُّهُ وَقَوْمِهِ مَا تَعْبُدُونَ ﴿٧٠﴾ قَالُوا

نَعْبُدُ أَصْنَامًا فَنَظُلُّ لَهَا عَاكِفِينَ ﴿٧١﴾ قَالَ هَلْ يَسْمَعُونَ كُرًا إِذْ

تَدْعُونَ ﴿٧٢﴾ أَوْ يَنْفَعُونَكُمْ أَوْ يُضُرُّونَ ﴿٧٣﴾ قَالُوا بَلْ وَجَدْنَا آبَاءَنَا

كَذَلِكَ يَفْعَلُونَ ﴿٧٤﴾ قَالَ أَفَرَأَيْتُمْ مَا كُنتُمْ تَعْبُدُونَ ﴿٧٥﴾ أَنْتُمْ

وَأَبَاؤُكُمْ الْأَقْدَمُونَ ﴿٧٦﴾ فَإِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِّي إِلَّا رَبَّ الْعَالَمِينَ

﴿٧٧﴾ الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ ﴿٧٨﴾ وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ

﴿٧٩﴾ وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ ﴿٨٠﴾ وَالَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ

يُحْيِينِ ﴿٨١﴾ وَالَّذِي أَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ ﴿٨٢﴾

له سه ره تاي سوره ته که دا باسی خه فه تباری حه زره تی موحه مه دی کرد
له سه ره نه وهی که ئیمانی پی تاهیتن، نه جار بو دلدانه وهی نه و، چیرۆکی
حه زره تی موسای گیرایه وه، بو نه وهی پیغه مبه ر بزانی: که نه و خه م و

خه فه ته تووشی هه زه ته موساش هاتوو، نه مجار به شوین نه وه دا چیرۆکی
 هه زه ته ئیبراهیم علیه السلام ده گێڕیتیه وه بۆ نه وه ی پێغه مبه ر بزانی که خه م و
 ناره ه ته ئیبراهیم علیه السلام له هی موساش زیاتر بوو: چونکه ده بیینی باوک و
 خزم و کهس و کاری به ره و دۆزه خ ده پۆن و ناتوانی رزگاریان بکاو له و
 رتیه به ده ته لایان دا.

هه موو نه م چیرۆکانه ئامازه به وه ده کهن: که سه رپێچی کردنی
 نه ته وه کان بۆ پێغه مبه ره کانیا ن داب و نه ریتییکی کۆنه و به رده وامه،
 پێویست به غه م و ناره ه ته ناکا.

جانیستا دیینه سه ر به شی یه که می چیرۆکی هه زه ته ئیبراهیم
علیه السلام له گه ل نه ته وه که ی دا: که بریتیه له ده رپړینی ناره زامه ندی هه زه ته
 ئیبراهیم علیه السلام دژی خزم و کهس و کاری: که بته رستیان ده کردو هاوه لیا ن
 بۆ خودا داده نا، هه روا نه وه ش رو ن ده کاته وه کی خودایه و کی شیایو
 عیباده ت بۆ کردنه.

ده فه رموی: ﴿واثل علیهم نبأ ابراهیم﴾ نه ی موحه ممه د! چیرۆکی
 هه زه ته ئیبراهیم علیه السلام بۆ گه ل و نه ته وه که ت بخوینه وه بۆ نه وه ی ئیما ن
 به یئن و چاو له ئیبراهیم بکه ن له دلسۆزی و پشت به ستن به خوداو عیباده ت
 بۆ کردنی و یه که تاپه رستی دا، له ته به رپرا بوون له موشریک و سته مکاران.
 بیگومان په روه ردگار هیدایه تی ئیبراهیمی دابوو، هه ر له مندالی یه وه
 به خودا ناسی گه و ره بووو. چا که پی گه یی و ده ست و دوی خو ی ناسی دژی
 نه ته وه که ی وه ستاو ناره زامه ندی خو ی ده رپړی دژی بته رستییه که یان.

نه ی موحه ممه د نه وه یان بۆ بخوینه وه ﴿اذا قال لأبيه وقومه: ماذا
 تعبدون؟﴾ کاتی به باوکی و به گه له که ی خو ی گو ت: نه وه چی یه ئیوه
 ده یان په رستن؟ نه م په یکه ره بی گیانانه چین ئیوه به سه ریاندا کۆم بوونه وه و
 له ده وریان خو تان کۆشه له کرده، بۆیه به م شیوه په سیاره ته حقیر ئامیژه

ئاماژەى بۆ کردن، بۆ ئەوەى سەرنجیان رابکێشێ کە ئەو شتانەى ئەوان عیبادهتیان بۆ دەکەن بەهیچ شتوێهێک شیاوێ پەرستەن نین، هیچ عەقل و یاسایەک پەسەندى ناکا.

خزم و کەس و کارەکەى وەلامیان دایەو، بەشانانزیمو، دانیان نا بەبەتپەرسییەکیان دا ﴿قَالُوا: نَعْبُدُ أَصْنَامًا فَنَظُنُّهَا عَافِيَةً﴾ وتیان: ئێمە بەشانانزیمو، ئەمە بێتەن دەپەرستین و بەخودایان دەزانین و بەردەوامیش دەبین لەسەر پەرستەنیان، شەوو و رۆژ بەندایەتیان بۆ دەکەین!!

حەزەرەتى ئیبراهیم عليه السلام وىستى بەناگایان بێنیتەو، دلى مردویان زیندو بکاتەو، عەقلى خەرەفاویان ئاگادار بکاتەو، ﴿قَالَ: هَلْ يَسْمَعُونَكُمْ إِذْ تَدْعُونَ أَوْ يَنْفَعُونَكُمْ أَوْ يُضْرُونَ؟﴾ پێى گوتن: ئەرى کاتێک ئێو لەو بێتەن دەپارێنەو، عیبادهتیان بۆ دەکەن گوتیان لێتەن؟ ئایا هیچ خێرو قازانجتان بۆ کێش دەکەن؟ یان زیانتان لى دۆور دەخەنەو؟ کەمترین شت بۆ خودایەک پەرستشێ بۆ بکەى ئەوێه: کە نزاو پارانەو، عاییدەکان ببیسى؟ دەى کە ئەمە بێتەن ئێو بەخودایان دەزانن بێگیان و هیچ نەبیس بن دەبێ سوود لەپەرستەنەکیان دا چى بێ؟ بۆ تۆزى بێرناکەنەو، بۆچى بەخۆتاندا ناچنەو؟ چۆن رێگا بەخۆتان دەدەن عیبادهت بۆ ئەو پەیکەرە بێگیانانە بکەن؟!

هەلبەتە ئەوان وەلامیکیان پێنەبوو بۆ ئەم پەرسیارەو گومانیشیان نەبوو لەوێدا: کە ئیبراهیم عليه السلام گالتەو قەشەرییان پێدەکاو پەرسیارەکەى بەتوانجەوێه. بۆیە وەلامیکى سەخیفانەیان دایەو ﴿قَالُوا: بَلْ وَجَدْنَا آبَاءَنَا كَذَلِكَ يَفْعَلُونَ﴾ وتیان: بەلکوو ئێمە باوک و باپیری خۆمانمان ئاوا دیووە بەم شێو، ئەم پەیکەرەکانەیان پەرستووە! ئێمەش چاوە ئەوان دەکەین، ئەم پەیکەرە بێهەستە و قازانج و زیانیان پێدەستەبەرنابى،

بەلام ئىمە پېشىنانى خۇمان بىنيوۋە عىبادەتتە بۇ كىردون ئىمەش بۇيان
دەكەين !

بەراستى ۋەلامىكى خەجالەت ئامىزە، بەلام ئەو پەيكەرپەرستانە
شەرميان نەكردو وتيان، ۋەكوو چۆن قورەيشىيەكانىش بىشەرمانە ھەمان
ھەلسوكەوتيان نواندو پاساۋى بىپەرستىيەكەيان بەۋە دىننايەۋە: كە باوك و
باپىرانيان كىردويانەۋە ئەۋانىش شۆين پىتى ئەۋانىان ھەلگىرتوۋە.

ئەمە بەھىزترىن بەلگەيە لەسەر ئەۋە: كە لاسايى كىردنەۋە لەغەقىدەۋ
بىرو باۋەردا كارتىكى ناپەسندەۋ پىتويستە غەقىدەۋ باۋەر پىشت بەبەلگەي
غەقلى ۋە قلى بىبەستى ئىمان لەسەر بىنج و بىناغەي پتەۋ دابمەزى.

جا لەبەرەمبەر ئەۋ مىشك و شكىيەي موشرىكەكان حەزەرەتى
ئىبراھىم عليه السلام و پىراي بارقولى ۋ پشودرىتى كەم و تىنەي، ناچاربوو ھىرشى
توندىان بىكەتە سەرۋ دوزمنايەتى خۆى دۇيان رابگەيەنى، بەتوندى رەخنە
لەۋ بىروباۋەرە فاسىدە بگىرى: كە رىگادەۋا عىبادەت بۇ ئەۋ جۆرە
پەيكەرەنە بگىرى، ﴿قال: أفرأيتم ما تعبدون﴾ وتى: ھەۋالەم بىدەنى ۋ پىم
بلىن: ئەۋ شتانەي ئىۋە دەيانپەرست و بەخودايان دەزانن ﴿أنتم و آباءكم
الأولين﴾ ئىۋەۋ باوك و باپىراني پىشىنەتان، ھەر لەكۆنەۋە ھەتا ئەمىر
ئايان ئەۋ عىبادەتكىردنەي ئىۋەۋ پىشىنەكانتەن چ سۇدىكى ھەبۋە؟ لە
جىتى خۇيداۋوۋە؟

دەي ئەگەر ئەم پەيكەرەنە كارىگەرپەكەيان ھەيە، با من توۋشى زىيان
بىكەن! خراپەم پىيگەيەنن، چۈنكە ﴿فأنهم عدو لي الا رب العالمين﴾
ئەۋانە دوزمىننى، عىبادەتتە بۇ ناكەم، بەخودايان نازانم، ھىچ
گرىگىكىيان پىتادەم؛ بەلام ﴿رب العالمين﴾ كە خۇدايەكى حەق و راستەۋ
بەدبەيئەرو رىزق و رۆزى دەرەمە، لە دۇنياۋ لەقىيامەت ۋەلىۋ سەر
پەرشتىارمە، ئەمەن ھەر سەرى بەندايەتى بۇ ئەۋ نەۋى دەكەم،

عیبادهت و پهرستشی خۆم ههر ئاراستهی زاتی پاکی ئهو ده کهم و کهسی تر به خودا نازانم، کهوابوو عیبادهت کردم بۆ ئهو بتانه عیبادهتکردنی دوژمنه، بۆیه خۆمی لی دهپاریزم و عیبادهتی کهسیک ده کهم خێرو فەر هه مووی به دهست ئهوه .

ئابهوشیوه هه زههتی ئیبراهیم عليه السلام له پیناوی عه قیدهو بیرو باوهردا دهسبهرداری خزم و خویشی بوو . جاری جودابوونهوهو دوژمنایهتی خۆی بۆ خۆیان و خودا درۆزنهکانیان راگهیاند، ئهو زاته پیروژه (قدوة حسنة) یه بۆ موسولمانان تا روژی قیامت، بۆیه دهبی پرواداران بزائن که له عه قیدهو موجهلهو موساوه مه نیه، هیچ شتی که له بهرامبهر عه قیدهو کیشی نیه، نابێ بۆ خزم و باوک و گهل و نیشتیمان دهستبهرداری بیرو باوهربین، دهبی له پیناوه عه قیدهو دهستبهرداری هه موو شتی که بین، په یوهندی په یوهندی بیروباوهره، شتهکانی تر دوا عه قیدهو، عه قیدهو بناغهیهو شتهکانی تر له سهر ئهو داده مه زین!

هه زههتی ئیبراهیم عليه السلام بۆیه (رب العالمین) ی چهرت کرد چونکه له وانیه بریک له باوک و باپیره پیشینهکانیان خودایان په رست بی، یان له ته که خودادا شتی تریان په رست بی، کهوابوو ئهم چهرتکردنه بۆ نیحیاط پیویست بوو، چونکه باسه که باسی عه قیدهیهو هه ساسه!

ئهم هه لویسته مه بده ئیه هه لویستی خاوهن باوهرانی راسته قینهیه، هه لویستی ئه وانیه: که پشت به خودا ده به ستن و چ باکیان له غهیری خودا نیه، دلیان له راستی هه لویستی خۆیانه و موجهلهو موساوه مه به هیچ شیوهیه که ناکهن!

ئهو تا هه زههتی نوح عليه السلام بهرامبهر کۆمهلی کافرو موشریکه کان ده فهرموی: ﴿فأجمعوا امرکم و شرکاءکم ثم لایکن امرکم علیکم غمه، ثم اقضوا ولا تنظرون﴾ (یونس / ۷۱) .

حه‌زره‌تی هودیش بهرامبه‌ر کافره‌کان فهرموئ: ﴿انی اشهد الله انی بریئ مما تشرکون من دونه فکیدونی جمیعاً ثم لا تنظرون، انی توکلت علی الله ربی و ربکم..... (الایة) (هود/۵۴-۵۵).

نه‌مجار هه‌زره‌تی نیبراهیم علیه السلام، ده‌ست ده‌کا به به‌یانکردنی وه‌صفی په‌روه‌ردگار، پی‌تج صیفه‌تی بۆ به‌یان ده‌کا:

۱- ﴿الذي خلقني فهو يهدين﴾ (رب العالمین) خودایه‌کی ئه‌وتویه منی له‌نه‌به‌وه به‌دی‌هیناوه، هه‌روه‌کوو چۆن هه‌موو مه‌خلوقات ئه‌و به‌دی‌هینان هه‌ر ئه‌و هیدایه‌تم ده‌دا بۆ به‌خته‌وه‌ری دونه‌یاو قیامه‌ت، وه‌کوو له‌شوینیک‌تری ده‌فهرموئ: ﴿الذي خلق فسوی والذی قدر فهدی﴾ (الاعلیٰ/۲-۳). هه‌موو شتیک به‌پیتی نه‌خشه‌و پلانی په‌روه‌ردگار دیۆ ده‌روا، ئه‌و به‌دی‌هیناوه ئه‌و به‌رپویه ده‌باو هیدایه‌تی ده‌دا، که‌وا‌بوو به‌به‌دی‌هینان و هیدایه‌ت هه‌موو سودیک ده‌سته‌به‌ر ده‌بی بۆ ئه‌وانه‌ی بیانه‌وی سوودمه‌تدین.

حه‌زره‌تی نیبراهیم علیه السلام ئه‌وه راده‌گه‌یه‌نی: که به‌نده‌یه‌کی ملکه‌چی فهرمانبه‌رداره‌و ئه‌وه ده‌چه‌سپینتیۆ ده‌فهرموئ: خودا ده‌زانئ منی له‌چی دروست کردوه‌و له‌چی هیناومی من بۆ خۆم نازانم، ئه‌و ده‌زانئ ماهیه‌ت و پینکه‌ته‌ی من چی‌یه‌و چی‌نیه، زانایه به‌هه‌ست و شعورم، به‌حال و سه‌ره‌نجامم، ئه‌و هیدایه‌تم ده‌دا بۆ ئه‌و رێبازه‌ی ده‌یگرمه‌به‌ر، بۆ ئه‌و په‌یره‌وو پرۆگرامی پابه‌ندی ده‌بم، من به‌ته‌واوی خۆم ته‌سلیمی خودای خۆم کردوه.

۲- ﴿والذي هو يطعمني ويسقين﴾ په‌روه‌ردگار ئه‌و خودایه‌یه: که رزق و رۆزیم ده‌دا، هۆکاری بژێوم دابین ده‌کا، باران ده‌بارینئ زه‌وی پی زیندوو ده‌کاته‌وه، دره‌خت و روه‌ک وه‌به‌ردینئ، رزقی به‌نده‌کانی دابین

ده‌کا، خواردن و خواردنه‌وه‌ی بۆ گیانله‌به‌ران فه‌راهم هیناوه‌و پێداویستی بۆ دابین کردوون.

۳- ﴿وَإِذَا مَرَضْتَ فَهُوَ يَشْفِيكَ﴾ هه‌رکاتێ توشی نه‌خۆشی‌یه‌ک بووم هه‌ر ئه‌و شیفابه‌خشه‌، هه‌زه‌تی ئیبراهیم عليه السلام پێغه‌مبه‌ره‌و ده‌زانێ نه‌خۆشی‌و هه‌موو کاریک به‌ویست و ئیراده‌ی خودا دیته‌جی، به‌لام په‌یدا‌بوونی نه‌خۆشیه‌که وه‌پال خودا نادا، چونکه‌ لی‌ره‌دا مه‌قامه‌که مه‌قامی رانواندنی نیعمه‌ته‌کانه‌و له‌به‌ر ئه‌ده‌ب و شه‌رم نه‌خۆشیه‌که پال خۆی ده‌دا شیفاکه‌ پال خودا .

هه‌روه‌کوو چۆن له‌زۆر شوینی تری قورئاندا شتی شه‌رو خراب پال غه‌یری خودا دراوه‌ بۆ نمونه‌ ﴿وَمَا إِنْسَانِيَّةَ إِلَّا الشَّيْطَانُ﴾ له‌بیرچونه‌وه‌که پال شه‌یتان دراوه‌ یان له‌نایه‌تی ﴿وَإِنَّا لَآنَدْرِى اِشْرَآءُ بَمَن فِى الْاَرْضِ اَم اَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُم رَشْدًا﴾ (الجن/۱۰) ئه‌وه‌تا (شر) پال غه‌یر مه‌علوم دراوه‌ به‌لام (رشد) پال خودا دراوه‌، لی‌رشدا هه‌زه‌تی ئیبراهیم عليه السلام نه‌خۆشیه‌که‌ی پال خۆی داوه‌.

۴- ﴿وَالَّذِى يَمِيتَنِى ثُمَّ يَحْيِىنِى﴾ په‌روه‌ردگار خودایه‌کى ئه‌وتۆیه‌ له‌ژیانی دنیادا ده‌مړینی‌و پاشان له‌ قیامه‌ت دا زیندوم ده‌کاته‌وه‌، که‌سى تر توانای ئه‌وه‌ی نیه‌.

۵- ﴿وَالَّذِى اَطْمَعُ اَنْ يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ﴾ په‌روه‌ردگار خودایه‌کى وه‌هايه‌، به‌ته‌مام رۆژى قیامه‌ت تاوانه‌کانم داپۆشی‌و لێم خۆش ببی، چونکه‌ که‌سى تر دارای ئه‌وه‌ی نیه‌ له‌دونیای له‌قیامه‌ت دا له‌تاوان خۆش ببی. وه‌کوو له‌نایه‌تیکی‌تردا ده‌فه‌رموی: ﴿وَمَنْ يَغْفِرِ الذَّنْبَ اِلَّا اللّٰهُ؟﴾ (آل عمران/۱۳۵) .

وشه‌ی ﴿اَطْمَعُ﴾ ی به‌کاره‌ینا، وتی: به‌ته‌مام وره‌جام وه‌هايه‌ خودا لێم خۆش بى. تا ئاماژه‌بى به‌ئوه‌ که‌هیچ شتێک له‌سه‌ر خودا واجب نیه‌،

پاداشدانەو ھەلگرتنى عەزاب و لیخۆشبونى تاوان فەزل و بەخششى
خودایەو بەمەحضى خودایەتى خۆى ئەنجامى دەدا.

ئەمە نیشانەى بەندەى بەخۆچاراوو موخلیص و راستالە، ئەو ەتا
ھەزەرەتى ئیبراھیمی پیتغەمبەر و خەلیل، و پىراى ئەو خۆتەسلیم کردن و
بەندایەتى کردەى بۆ خودا و ەست کردنى بەو نزیکىەى لە زاتى کردگار،
کەچى ترسى ئەو ەى ەمە تاوانى ەبن، پشت بەتاعەت و خوداپەرستى
خۆى نابەستى، کردەو ە باشەکانى خۆى بەلاو ەبى بايەخن لەناستى نىعمەتە
جۆراو جۆرەکانى خودا، بۆیە لەناخو ە بەتەمای رەحمەت و فەزلى خودایەو
ئەو ئاسۆیە بەفریادەرەسى خۆى دەزانى و پىراى لىبران بۆ
خوداپەرستى و بەندایەتیکردن بەم ەم ەم ەبەو ەبەرەو ژيانى
جاویدانى ەنگاودەنى !!

بەرەستى ئەمە ەستکردنە بەتەقواو لەخودا ترسان، ەستکردنە
بەئەدەب و حیشمەت، ەستکردنە بەنرخ و بەھاو نىعمەتە جۆراو جۆرە
زۆرەکانى خودا کە لەژمارە نایەن، نرخاندنى کردەو ەى ئادەمیزادە کە
لەبەرەمبەر نىعمەتى خودا: کە زۆر کەم و بىئەودن.

سەعدى شیرازى دەلى: ەم ەو ەناسەدانیک دوو نىعمەتە، یەکەمیان:
دریژەپیدەرى ژیانەو ە ئەو ە تریان: راحەتى جانە، دەى ئادەمیزاد ئەگەر
بەدریژایى ژيانى خەریکی سوپاس و ەمدى خودابى پاساوى ەناسە
دانەکەى ناداتەو ە !!

۲- دوعاو پارانەو ەى بەسۆزى ئیبراھیم عليه السلام

رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَالْحَقِّنِي بِالصَّلَاةِ
وَأَجْعَلْ لِي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ ﴿٨٤﴾
وَأَجْعَلْنِي مِنْ وَرَثَةِ جَنَّةِ

النَّعِيمِ ﴿٨٥﴾ وَأَغْفِرْ لِي إِنَّهُ كَانَ مِنَ الصَّالِينَ ﴿٨٦﴾ وَلَا تُخْزِنِي يَوْمَ
يُبْعَثُونَ ﴿٨٧﴾ يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ ﴿٨٨﴾ إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ
سَلِيمٍ ﴿٨٩﴾

دوای نهوهی چهزتهی ئیبراهیم علیه السلام بهوشیوه دلسۆزیه سوپاسی
پهروهردگاری کردو نیعمه ته کانی رانواندن. شهجار دوعاو
پارانه وهیه کی بهسۆزو دلسۆزانه ناراسته ی خودا ده کاو ده فهرموی:

﴿رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا﴾ خودایه! حیکمه ت و خاص ناسیهیه کی وه هام
بده ری چاک و خراپ لیک جیا بکه مه وه، حق و به تال لیک هه لاویرم
بوئه وهی له سهر ریازی حق و راست بده وهام بم تاده گه مه ناکام .

﴿وَالْحَقْنِي بِالصَّالِحِينَ﴾ خودایه! توفیقم بده بو به ندایه تیکردنی خو ت،
بو نه وه بچه پیرو ریزی صالحانه وه، له کۆمه لئی نه وان که دوورن له تاوانی
گه وه ره بچوک، خودایه له دونیاو له قیامه ت صالحم بکه .

پیتغه مبه ری ئیسلامیش له کاتی سه ره مه رگا سی جار فهرموی: (اللهم في
الرفيق الأعلى). له کاتی دوعا کردن و پارانه وهش دا ده فیه رموو: (اللهم
احينا مسلمين، وامتنا مسلمين، و الحقنا بال صالحين، غير خزايا و
لامبدلين). بئگومان پهروهردگار دوعاکه ی چهزتهی ئیبراهیمی وه رگرت
وه کوو له شوینیکی تر دا ده فهرموی: ﴿وانه في الآخرة لمن الصالحين﴾
(العنكبوت/ ۲۷) .

﴿واجعل لي لسان صدق في الآخرين﴾ خودایه توفیقم بده کاری چاک
به نه نجام بکه یه نم و بمکه ره ره چه شکینی کاری باش و خه لک شوینم بکه وی
دوای خو م به باش ناوم بهینن، چهزتهی ئیبراهیم علیه السلام دوعای نه وهی کرد
له عه قیده و بیرو باوه ردا وه جاخ کویر نه بی، دوا خو ی کهسانیک هه بن شوین

ئەو بکەون و بەرئیبازی ئەودا برۆن، خودا زمانی شیرین و پاراویان بداتسێ
بانگەوازی ئادەمیزادان بکەن بۆ رێبازی حەق و راست .

وێدەجی حەزەرەتی ئیبراھیم علیه السلام هەمان دوای کردبێ کاتێک لە گەڵ
ئیسماعیلی کۆری دا دیواری کەعبەیان بەرز دە کردەو: کە دە فەر موی:
﴿ربنا واجعلنا مسلمین لك ومن ذریتنا امة مسلمة لك وارنا مناسکنا
وتب علینا انک انت التواب الرحیم، ربنا وابعث فیهم رسولا منهم یتلوا
علیهم آیاتک ویعلمهم الکتاب والحکمة ویزکیهم، انک انت العزیز
الحکیم﴾ (البقرة/ ۱۲۷-۱۲۹).

پەرورەدگار دوای کە ئیبراھیمی گیرا کردو ئاواتەکانی هێنانەدی
دە فەر موی: ﴿وترکنا علیه فی الآخِرین، سلام علی ابراهیم، کذلک نجزي
المحسنین﴾ (الصافات/ ۱۰۸-۱۱۰) یان دە فەر موی: ﴿وانه فی الآخرة
لمن الصالحین﴾ (العنکبوت/ ۲۷).

هەندێ لە دوای ئاواتەکانی حەزەرەتی ئیبراھیم علیه السلام دوای هەزاران سال
گیرابوون، ئەمەش لە لای ئادەمیزاد ماوێهەکی زۆر دوورو درێژە، وەلی لای
پەرورەدگار کاتێکی دیاری کراوە بۆ تێدا هاتنە جێی گیرابوونی دوای
هاتنەدی ئاواتەکان !

﴿واجعلنی من ورثة جنة النعیم﴾ خودایە! بمخەرە پێری ئەوانەو: کە
دەبنە میراتگری بەهەشت و لەناو نازو نیعمەتەکانی دا ژیان بەسەر دەبن.
لەو پێش دوای کرد خودا بیخاتە گەڵ پێری پیاوچاکان بەو توفیقی بدا
کردەوێ چاک ئەنجام بدا، بەهەشتیش بە میرات دەدرێ بە پیاوچاکان .

ئەجار دوای بۆ باوکی دەکا، هەرچەندە باوکی و گەلە کەسی قسە
ناخۆشیان پێ گوتن و بەر بەرەکانییان کرد، بەلام لەو پێش وادە پێ دابوو:
کە دوای بۆ بکا و وادە خۆی بردەسەر و فەر موی: ﴿واغفر لأبي انه کان
من الضالین﴾ خودایە! لەتاوانی باوکم خۆش ببو هیدایەتی بدە بۆ ئیمان

هينان، چونكه ئهو گومرايه و سهري لى تىكچووه، ههلبهته وهكوو
ئاماژه مان پى كرد دوعا كردنى ههزرهتى ئىبراهيم عليه السلام بۆ باوكى پيش
ئوهوبوو: دلتيا بى: كه ئيمان ناهيئى و دوژمنى خودايه، ههروا چونكه
وهعدى پى دابوو: كه دوعاى بۆ بكا، وهكوو دهفرموى: **وما كان**
استغفار ابراهيم لأبيه الا عن موعده وعدما اياه فلما تبين له انه عدو
لله تبرأ منه ، ان ابراهيم لأواه حلیم **(التوبة/ ۱۱۴)** جا كه بو
دهركوت باوكى دوژمنى خودايه، لى ته بهرپا بوو، زانى: كه خزمایهتى
خزمایهتى رهگهز نيه و هوژايهتى و كهسايهتى: كه عقيده پيكيانه وه
نه بهستته وه چ بايه خيكي نادرىتى! دوستايهتى و خزمایهتى ده بى له سه
بناغى پيرو باوهر دابه زرى!

تەجار داوا دەکا: لە قیامەت دا بەشیوەیه کی گشتی خودا چاوپۆشی
 لی بکا و دەفرموی: ﴿وَلَا تَخْزِي يَوْمَ يُثْعَلُونَ﴾ خودایه رۆژی قیامەت
 ریسوام نەکی، لە ورۆژە دا مەخلوقات زیندودە کەیتەوه، لە سه رزه نشت و
 لۆمهی خۆت بماریزه و له کهم و کوریه کانم ببوره، تاوانه کانم داپۆشه و
 ریسوام مه که!

لەم دوو عاو پارانەوێ ئیبراھیمەوێ دەردەکەوێ: کە ئەو زاتە چەند ترس و بیمی روژی قیامەتی هەبوو، چەند شەرمی لەخودا کردووە چەند ترساوە لەوێ لەو روژەدا ئەبەردەم خودادا ریسوا بێ!

بە تايبەتیی: کە حەقیقەتی ئەو روژە دیاری دەکا، قییەمە راستیەکان روون دەکاتەووە دەفەر موی: ﴿يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ﴾ ئەو روژەی: کە مāl و مندال هیچ سودێکیان بۆ ئاسادەمیزاد نابێت و چ کەلکیان لێوەرناگیری، لەفەرزی مەحال دا ئەگەر پرپەزەوی زیرو زیو بە فیدیە بدات تۆز قاتێک عەزایی خودای لێ کەم نابێتەووە، مāl و خێزانی ناتوانن یارمەتی بدەن و عەزایی لێ تـسـووک بکەن !

لهو رۆژده ئه وهی سودبه خش بئ ته نیا ئیمان به خوداو کرده وهی چاکه
فریای ئاده میزاد ده که ون، دل سوژی له ئایین دا، دوور که وتنه وه له
موشریک و بتپه رستان جودا بوونه وه لییان سودی ههیه بۆ ئه و رۆژه.

مه به ست به ﴿قلب سلیم﴾ دلێکه با وه ڕی پرو پوچی تیدا نه بی، مه یلی
تاوان و سه ریچی کردنی تیدا نه بی، پێش هه موو شتیك نه خوشی کوفرو
نیفاقی تیدا نه بی.

سه عیدی کۆری (المسیب) فه رمویه تی: (قلب سلیم) دلێ موسو لمانه،
چونکه دلێ کافر نه خوشه، نه خوشی کوفرو شریک و نیفاقی تیدایه.

وه صف و دیارده ی رۆژی قیامهت و پهواب و سزای کافره کان و

ژیوان بوونه وه ی بتپه رسته کان

وَأَزَلَّتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٩٠﴾ وَبُرُزَتِ الْجَحِيمُ لِلْغَاوِينَ
﴿٩١﴾ وَقِيلَ لَهُمْ أَنْ مَّا كُنتُمْ تَعْبُدُونَ ﴿٩٢﴾ مِنْ دُونِ اللَّهِ هَلْ يَنْصُرُونَكُمْ
أَوْ يَنْصُرُونَ ﴿٩٣﴾ فَكَبِكُوا فِيهَا هُمْ وَالْغَاوُونَ ﴿٩٤﴾ وَجُنُودُ إِبْلِيسَ
أَجْمَعُونَ ﴿٩٥﴾ قَالُوا وَهُمْ فِيهَا يَخْتَصِمُونَ ﴿٩٦﴾ تَاللَّهِ إِنْ كُنَّا لَفِي
ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٩٧﴾ إِذْ نُسَوِّكُمْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٩٨﴾ وَمَا أَضَلَّنَا
إِلَّا الْمُجْرِمُونَ ﴿٩٩﴾ فَمَا لَنَا مِنْ شَافِعِينَ ﴿١٠٠﴾ وَلَا صَدِيقٍ حَمِيمٍ ﴿١٠١﴾
قُلْ أُنَا لَنَا كَرَّةٌ فَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٢﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ
أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٠٣﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٠٤﴾

پاش ئەو ەي ھەزرەتی ئىبراھىم عليه السلام بەوشىئو ەيخلاص و پەرسۆزەو ە
لەخودا پاراپەو ە، كۆتايى پارانەو ەكەي بەو ەيتنا: كە رۆژى قىامەت
ريسوای نەكا، ئەجار ديمەنيك لەدیمەنەكانى رۆژى قىامەت رادەنوينى،
وينەي ئەو رۆژەي ئىبراھىم لىي دەترسى بەشىئو ەيەكي سامناك دەخاتە
بەرچاو، ھەردەلىي ھەزرەتی ئىبراھىم عليه السلام ئامادەي ئەو رۆژەيەو چاوي
لەدیمەنەكانیەتی و ھانا بۆ پەرورەدگار دەباو بەو نزاو پارانەو ە پەرسۆزە
رودەكاتە بارەگای خودا، بۆ ئەو ەي لەو عەزاب و سزايە دووربي!

﴿وَأَرْسَلْنَا الْجِنَّ لِلْمُتَّقِينَ﴾ ئەو رۆژە رۆژیکە بەھەشت بۆ خوداپەرستان
نزيك دەكریئەو ە، سەیری دەكەن و پەلە دەكەن لەچوونە ناوی، دەرگایان بۆ
دەكریئەو ە دەچنە ژورەو ەو بەمراز دەگەن!

﴿وَبَرَزَتِ الْجَحِيمُ لِلْغَاوِينَ﴾ ئەو رۆژە رۆژیکە دۆزەخ دەردەخری بۆ
گومرپایان بەجۆريك بەناشكرا چاويان پیتی دەكەوي دۆزەخانن ئەو شوین و
جیگایانە، لەنزيكەو ە رادەگیرین و گوئیان لەلۆمەو سەرزەنشەت و
تەقريە، ئەمەش بۆ ئەو ەي زووتر غەم و نارەحەتی دایانگریۆ سزای
گومرپایی و ستەمکاری دونيایان چاويی بکەوي.

ئەجار پيش ئەو ەي فری بدرینە ناو دۆزەخەو ە بۆ زیئە سزادان و
ريسوکردن پرسیاری لۆمەنامیزیان لی دەکری، ﴿وَقِيلَ لَهُمْ: أَيْنَ مَا كُنْتُمْ
تَعْبُدُونَ، مِنْ دُونِ اللَّهِ، هَلْ يَنْصُرُونَكُمْ أَوْ يَنْتَصِرُونَ؟﴾ پيیان دەگوتری:
لەكوین ئەو خودایانەتان: كە پەرستشتان بۆ دەکردن و پیتان وابوو فریاتان
دەكەون و عەزابتان لی دوورەخەنەو ە؟ ئایا بەھانای خۆیانەو ە دین تا
فریای ئیو ە بکەون؟! باش بزانن و دلنیاين، نەدەتوانن ئیو ە رزگاریكەن نە
فریای خۆیان دەكەون. ئیو ەو ە خودا درۆزنەكانتان سوتەمەنی دۆزەخن و
دەخرینەناوی.

هه‌لبه‌ته هیچ وه‌لامیکیان نیه و چاوه‌روانی وه‌لامیشیان لی‌ناکری، خو
ئه‌گهر وه‌لامیش بده‌نه‌وه هیچیان به‌ده‌سته‌وه نیه، که‌وابوو پرسیاره‌که بو
سه‌رزه‌نشت و لۆمه‌کردنه، بو سه‌رکو‌تانه‌وه و چاوشۆرکردنه!!

ئیتیر ﴿فکبکبوا فیها هم والغاوون، وجنود ابلیس أجمعون﴾ به‌ره‌و ده‌م
توردرانه ناو دۆزه‌خه‌وه، خودا درۆزنه‌کانیان و بتپه‌رسته‌کان، سته‌مکارو
سه‌رانی کوفرو شوینکه‌و توانیان، تیکراو به‌کۆمه‌ل هه‌لده‌درینه ناو
دۆزه‌خه‌وه به‌سه‌ریه‌ک دا ده‌ترشین، هه‌روه‌کوو چۆن له‌گه‌ل نه‌وان دا
شوینکه‌و توانی شه‌یتان له‌یاخی بووانی ئاده‌میزادو جندۆکه‌ فری
ده‌درینه ناوی.

پیشخستنی خودا درۆزنه‌کان بو توردرانه ناو دۆزه‌خ بو ئه‌وه‌یه: که
په‌رستشکاره‌کانیان به‌چاوی خۆیان بی‌باهه‌خی خودا درۆزنه‌کانیان زیاتر بو
ده‌ربکه‌وی و له‌رزگار بوون ناهومید بن . هه‌موو ئه‌وانه‌ی سه‌ره‌پیچی
فرمانی خودا ده‌که‌ن و ده‌خرینه ناو دۆزه‌خه‌وه سه‌ریازی شه‌یتانن.
که‌وابوو باسکردنی (جنود ابلیس) ذیکری عامه‌ دوا‌ی خاص.

﴿قالوا - وهم فیها یخصمون - : تالله ان کنا لفي ضلال مبين، اذ
نسویکم برّب العالمین﴾ تا‌قمی گومراو به‌دبه‌خت - له‌و حاله‌ته‌دا: که زۆر
خه‌فه‌تبارو رق هه‌لساون و کیشه‌و جیدال له‌نیوان نه‌وان و گومراکه‌ران دا
گه‌شستۆته‌ چله‌ پۆپه‌و له‌گه‌ل خودا درۆزنه‌کانیان و شه‌یاتینی‌یه‌کان دا
ده‌میان تی‌ک ژه‌نیوه - ده‌لێن: سویند به‌خودا ئیمه‌ له‌زه‌لکاوی گومرایی‌دا
بووین: که ئیوه‌مان ده‌کرده‌ هاوشانی خودا له‌گه‌ل خودا دا یه‌کسان
سه‌یرمان ده‌کردن و وه‌کوو خودا عیبادتمان بو ئه‌نجام ده‌دان، پیمان وابوو
شیایو په‌رستش بۆکردنن! به‌راستی ئیمه‌ سه‌رلی‌شی‌واوو گومرا‌بووین .
له‌نایه‌تیکی‌تردا ئاماژه‌ بو‌ئوه‌وه ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿ان ذلک لحق تخاصم

اهل النار ﴿ص/۶۴﴾. ئیستا دان بهتاوانی خویان دا دهئین، بهلام
چ سوود!

نهجار تاوانی گومپایی خویان دهخهه سهر گومپاکهران و دهئین: ﴿وما
أضلنا الا الجرمون﴾ لهراستی دا کس ئیمه گومپا نه کردوه جگه
لهتاوانبارانی شهیاتینی و سهرانی ملهوپو تاغوت و ریش سپو پیاو
ماقوله کامان. نهوان ئیمهیان گهیانده نهم وۆژه رهشه، وهکسو
لهشویئیکی تردا دهفرموی: ﴿وقالوا: ربنا انا اطعنا سادتنا وکبرائنا،
فاصلونا السبیل﴾ (الأحزاب/۶۷).

ئاوا بهجۆره تاوانه کهیان دهخهه ملی موجرمینهکان و دهئین: سوچی
نهوان بووه... پاشان وهئاگا دینهوهو دهزانن: که کارله کار ترازاهه،
ئیعلائی مال ویرانی خویان دهکن و دهئین: ﴿فما لنا من
شافعين ولا صديق حميم﴾ نهمرۆ ئیمه هیچ تکا کاریکمان نیه قسهیه کی
خیرمان بۆ بکا، دۆستیکی دلسۆزمان نیه فریامان بکهوئۆ توزیک
عزایمان لهسهر سوک بکا، نهوانهه له دونیادا پیمان وابوو: دهبنه
شهفاعه تکارمان لای خوداو عزایمان لی دووردهخههوه درۆوده لهسه بوون،
نه خوداکامان شهفاعه تمان بۆ دهکن و نه دۆستیکمان ههیه
سودیکمان پی بگهیهنی.

دهی نهگهر شهفاعه تکارمان نهبن و دۆستیکمان نهبی سودیکمان
پی بگهیهنی، دهبی نهمان گیرنهوه بۆ دونیابۆ نهوهی ههله کامان راست
بکهینهوه، کاریک بکهین خۆمان لهم سزا سامناکه بیاریژین؟ وهکسو
لهئایهتیکی تردا دهفرموی: ﴿فهل لنا من شفعاء فيشفعوا لنا، او نرد
فنعمل غير الذي كنا نعمل﴾ (الأعراف/۵۳).

دهئین: ﴿فلو أن لنا كرة فنكون من المؤمنين﴾ خۆزگه گهرانهوه مان بۆ
دونیا بۆ دهسته بهر دهبوو، ئیتر نهو کاته ئیمانمان به خردا دههیناو

یہ کتابہرستیمان دہ کردو هیچ شتیکمان نہدہ کردہ ہاوہل و ہاوشانی خودا،
برپروامان بہ پیغہمبہرہ کانی دہ کردو کردہوہی باشمان ئہنجام دہدا، توخن
ئہوکارو کردہوانہمان نہدہکہوتین : کہ لہوہویش ئہنجامان داون .

به لآم شهوه ئاواتيكمو نايه ته دى، نه گهر پرانوه يان هه يه وه شه فاعه تكار،
شه وه ي ده شيلين درو مور او ه غه يه، نه گهر له فهرزيك دا بگهريندرينه وه بو
جيهان و وه زع و حالي دونيايان بو دروست بيته وه، ده ست ده كه نه وه
به سه ريپچي كردني فهرمانه كاني خودا، وه كو وه له شوينيكي تر دا ئامازه
به وه ده كا وه ده فرموي: ﴿ولو ردوا لعادوا لما نهوا عنه وانهم لكاذبون﴾
(الانعام/ ٢٨).

ئەمەش دلدانەوہی پتغەمبەرہ ﷺ بۆ ئەوہی غەم و نارەحەتی
بە درۆختنەوہی لە لایەن قورەیشییەکانەوہ لەسەر سوک ببی و ئەوەندە
دلتەنگ نەبی بەسەرپێچی گەلەکی و رووەرگیپران لە بانگەوازییەکی.
تەنانت لە جیھاندا لەو کاتەدا کە دەکەونە ناو تەنگانەو ناخۆشییەوہ،
ئامادەباشی خۆیان دەردەبرن بۆ ئیمان ھێنان ھەرلەگەل لەتەنگانە کە
رزگاریان بوو خیرا پاشگەز دەبنەوہ، وەکوو لەتایەتیکی تردا دەفەرموی:
﴿وَلَوْ رَحِمْنَاهُمْ وَكَشَفْنَا مَا بِهِمْ مِنْ ضُرٍّ لَلْجَوَّاءِ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ﴾
(المؤمنون/۷۵).

نه بچار له کوټایې چیرۆکه که دا ته عقیبه باوه که ده هیښی و ده فرموی: ﴿ان في ذلك لآية و ما کان اکثرهم مؤمنین﴾ بیتگومان له م لایده ی چیرۆکی نیبراهیم دا که له گهل قه موه که ی دا که و ته هیټانه وه ی به لگه و ده لیل له سهر تاك و ته نهایی خوداو هیچ و پوچی بته کانیان و به به لگه بۆری دان، په ندو ئامۆژگاری هه ن به لگه ی ئاشکرا و غایان هه ن له سهر نه وه: که هیچ خودا نین جگه له (الله) هه رنه و خودایه و هه رنه و شیاوی به تدایه تی

بۆ كرده. وهلى وىراي هه بوونى ئەم هه موو به لگه و ده ليلانه زۆربه ي زۆرى
گهلى ئىبراهيم ئيمانين به خدا و پيغه مبهري خدا نه هينا!!
﴿وان ربك هو العزيز الرحيم﴾ بىگومان خوداي تو ئەي موحه مه د!
كه تو ي كرده به پيغه مبهرو رهوانه ي كردوى بۆ سهر ئاده ميزادو به پير
بانگه وازى يه كه ته وه نايه ن، به تواناو ده سه لاته، ده توانى تو له ي
سهر پيچيان لى بستينى، خاوه ن رهم و به زه ي يه: كه مۆلە تيان ده داو زوو
له ناويان نابا بۆ ته وه ي به خوياندا بچنه وه ئيمان بىنن، هه روه ها خاوه ن
رهم و به زه ي يه بۆ موسو لمانان و كۆمه گيان پى ده كاو به سهر دوژمنانين
دا زاليان ده كا، له قيامه تيش دا له به هه شتى جوان و رازا وه دا به مرازي
خويانين ده گه يه نى!

چيروكى سيبه مى ئەم سوره ته: چيروكى حه زره تى نووچه ﷺ
له گه ل گه له كه ي دا

كذبت

قَوْمُ نُوحٍ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٠٥﴾ إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ نُوحٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٠٦﴾
إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٠٧﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ﴿١٠٨﴾ وَمَا أَسْأَلُكُمْ
عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٠٩﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ
وَأَطِيعُوا ﴿١١٠﴾ قَالُوا أَنْتُمْ لَكُمْ وَاتَّبَعَكَ الْأَرْضَ ذُلُونَ ﴿١١١﴾
قَالَ وَمَا عَلِمِي بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١١٢﴾ إِنْ حَسَابُهُمْ إِلَّا عَلَى رَبِّي
لَوْ تَشْعُرُونَ ﴿١١٣﴾ وَمَا أَنَا بِطَارِدِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٤﴾ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُبِينٌ

۱۱۵ قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يَنُوحَ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمَرْجُومِينَ ﴿۱۱۶﴾ قَالَ
 رَبِّ إِنِّي قَوْمِي كَذَّبُونِ ﴿۱۱۷﴾ فَأَفْنَحْ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ فَتَحَاوَنَجَنِي وَمَنْ
 مَعِيَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿۱۱۸﴾ فَأَنْجَيْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفُلِّ الْمَشْحُونِ
 ۱۱۹ ثُمَّ أَغْرَقْنَا بَعْدُ الْبَاقِينَ ﴿۱۲۰﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ
 أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿۱۲۱﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿۱۲۲﴾

وه کوو زانیمان له وه پیتش له چیرۆکی هه زه ته موسا وه گه پرایه وه بۆ
 روژگارێکی دیرینترو له وه پیتشتر. ئیستاش به هه مان شیوه له چیرۆکی
 هه زه ته ئیبراهیم وه پێدا هه لده کشیته وه بۆ روژگارێکی پیتشتر و چیرۆکی
 دووهم باب هه گه وه ی ئاده میزاد؛ هه زه ته نوح عليه السلام راده نویت، چونکه
 لیره دا هیله میژوویه که گرنه نیه و زنجیره میژوویه که مه به ست نیه،
 به لکوو مه به ست په ند وه گرگرتنه له سه ره نجامی شیرک و به درۆ خستنه وه ی
 پیغه مبه ران.

چیرۆکی هه زه ته نوح عليه السلام وه کوو چیرۆکی هه زه ته ئیبراهیم عليه السلام
 موسا عليه السلام چهند جار له قورئان دا دووباره بۆته وه، هه رجاره به ئوسلو بیته
 رانویتندراوه و بۆ مه به ستیتک هیتراوه.

هه زه ته نوح یه کهم پیغه مبه ره: که په روه ردگار ناردویه ته بۆ سه ر
 دانیشته وانی سه ر زه ی دوای شه وه ی بته په رستیان تپدا په یدابوو. هاته
 ناویان و جله و گیری لی کردن له هاوه لدانان بۆ خوداو بته په رستی،
 له سه ره نجام وله ئاکامی بته په رستی ترساندن، نۆسه دو په نجا سال له ناویاندا
 مایه وه و بانگه وازی کردن، به شه وو به روژ به ناشکراو به چه له گه لیان
 خه ریک بوو، بانگه وازیان به گوێ دا نه چوو، بروایان پی ته کردو به درۆیان

خستەو، كۆمەللىكى كەم نەبى كەس شوئىنى نەكەوت، جاكە لىيان ناومىدبوو دوعاى لەناوبردنى لىكردن و خودا بەتۆفان خنكاندنى.

دەفەرموى: ﴿كذبت قوم نوح المرسلين، اذ قال لهم أخوهم: ألا تتقون؟﴾ گەلى نوح پىغەمبەرانىيان بەدرۆخستەنەو واتە: پەيامى نووحيان رەتكەردەو ئىمانىيان پىئەھىنا، كاتىك نوحى ھاوۋگەز ھاولاتى ھاوۋەشرەت و خزمىيان پىئەگوتن: ئەو بەخودا ناترسن و چۆن بەندايەتى بۆ ئەم پەيكەرانە دەكەن؟ ئايا ترسى سزاي سەختى خوداتان نىھ؟

ھەلبەتە گەلى نوح تەنھا ھەزرەتى نووحيان بە درۆخستەنەو ھەرئەو بانگەوازی كردون، كەچى قورئان دەفەرموى: پىغەمبەرانىيان بەدرۆخستەنەو، چونكە رىسالەى پىغەمبەران لەبنەمادا يەك رىسالەيدە ھەموو پىغەمبەرىك بانگەوازی كردە بۆ يەكتاپەرستى و بەندايەتى كردنى دلسۆزانە بۆ پەرەردگارو پرواكردن بە پىغەمبەرايەتى ھاتنى رۆژى قيامەت. جا كەسەك ئەگەر پەيامى پىغەمبەرىك رەت بكتەو ھەكوو ئەو ۋايە پەيامى ھەموو پىغەمبەرانى رەت كرديتتەو.

بەدرىۋايى مېژوو بانگەوازی پىغەمبەران بۆ يەكتاپەرستى بوو، بۆ گىپرانەو ھى ئادەمىزاد بوو لەبتەپرستى ھاۋەلدانان بۆ خودا بۆ چەسپاندنى راستى پىغەمبەرايەتى بوو، بۆ پرواكردن بەھاتنى رۆژى قيامەت بوو، ھەموو پىغەمبەرىك ئەم بنەمايانەيان دويارەكردنەو بەئوسلوبى خۆيان بانگەوازيان بۆ كردون، ئەم سىشتە سەرەكياانە كوللىياتى بىرو باۋەرى ئىسلامىن و ھەموو پەيامىكى پىغەمبەران ئەم بنەمايانەيان لەخۆگرتون.

ئىتر لەم روۋە كۆمەلگەى ئادەمىزاد دابەش دەكرى بۆ لای دو بەش: كۆمەلگەى موسولمان و كۆمەلگەى كوفر، كەۋابو بەدیدی موسولمانان

گەل و نەتەوێ خودا پەرستەکان لە هەر رەگەزو توخمێک بووبن، لە هەر چەرخ و رۆژگاریک دا بووبن، بە ئومەتی ئیسلام حسیب دەکرین، ئەوی وانه بوو لە پێری کافرانو لە سەنگەری بەرامبەردایە، بۆیە موسوڵمانان برۆیان بە هەموو پیغەمبەرێک هەیهو ریزی هەموان دەگرن چونکە هەمویان تێکرا هەلگری پەیامێکن ئەویش پەيامی یەکتاپەرستی یە. مەروفاهیەتی لە دیدی موسوڵماندا دۆبەشە؛ ئەهلی حەق و ئەهلی بەتال، لە هەموو کات و شوێنێک دا موسوڵمان لە گەڵ ئەهلی حەقە دژی ئەهلی بەتالە، ئەمە بەرنامەییەتی و بەوشێوە هەلسو کەوت دەکا !

حەزەرەتی نوح کە پەيامی خۆی بە گوێی گەلە کەیی دا لە سەرەنجامی بپەرستی ترساندن، دوو صیفەتی خۆی بۆ گەلە کەیی رونکردووە:

۱- پێیانی فەرموو: ﴿انی لکم رسول أمین﴾ ئەمن بۆ ئێوە پیغەمبەرێکی ئەمێندارم، خیانتان پێ ناکەم، دڵسۆزم بۆتان، چیم پێ سپێراوە بە بێ زۆر و نوقسان پێتان رادەگەیەنم و بۆتان شی دەکەمەو.

﴿فاتقوا الله وأطيعون﴾ لە عەزابی سەختی خودا بترسن، گوێیستی من بن لەوێ فەرمانتان پێ دەکەم لە خودا پەرستی و یەکتاپەرستی.

۲- ﴿وما أسألكم علیه من أجر، ان أجري الآ علی رب العالمین﴾ ئەمن لە پاساوی ئەم بانگەوازو ئامۆژگاری کردنەم دا، داوا ی کەری پاداشتتان لێ ناکەم بۆ ئەوە. کالۆ مەبەستی دۆنیاییم ناوی، بۆ و دەستەپێنانی مال و سامان و پلەو پایە دۆنیایی بانگەوازیان ناکەم، پاداشتی من لای خودایە ئەو ئەمرکی بانگەوازی خستۆتە ئەستۆم و هەر ئەویش پاداشم دەداتەو.

راگەیانندی ئەوە: کە لە پاساوی بانگەوازییە کەیی دا مەبەستی کەری پاداشت نیە لەوان و جەخت کردنەو لە سەر ئەوە: کە هیچ مەبەستیکی

خودابچی، هیچیان بۆ دروست ناکری به لکوو بۆ خۆیان دروستکراون،
دارای زیان و قازانچیش نین نه بۆ خۆیان نه بۆ غهیری خۆیان.

به کورتی پهروهردگار خودایه کی تاك و ته نهاییه، له هه موو كهس بی
ئاتاجه، هه موو كهس ئاتاجی نه وه له كهس نه بووه و كهسی لی نه بووه،
كهس هاو کوفی نیه، هیچ خودانین جگه له نه وه، هه ر نه و شیایوی په رستش
بۆ کردنه هه ر نه وه به دیهینه ره، هه رچی نه وه بیهوی ببی ده بی، هه رچی
نه یه وی ببی نابی، خاوه نی صیفاتی جه مال و كه مال له كه سیك نه و بناسی
به ندایه تی بۆ بكا پابه ندی فەرمان و جله و گیریه كانی بی به خته وه ری
دونیا و قیامه ته !!

بتپه رشت و موشریکه کان گومر ابوون و سورن له سه ر گومرایی،
عیباده ت بۆ غهیری به دیهینه ره ده کهن، عیباده ت به شتی واده کهن دارای
زیانده و قازانجی نیه بۆ خودی خۆی ! به لکوو له عیباده ت که ره کان بی
ده سه لات ترن !!

هه لویست و ره خنه ی موشریکه کان له قورئان

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا إِفْكٌ
أَفْتَرْتَهُ وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ أَخْرُوتَ فَقَدْ جَاءُوا ظُلُمًا وَزُورًا
﴿٤﴾ وَقَالُوا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٥﴾ أَلَمْ نَكْتَبِهَا فِي تُمْنٍ
عَلَيْهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٦﴾ قُلْ أَنْزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ
فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٦﴾

خانهدان و بنه ماله‌ی گه‌له‌که مانین، چۆن ده‌بی بیینه ریزی ئەو هه‌ژارو مسکین و بی‌ده‌سه لاتانه‌وه .

به‌راستی ئەمه شو به‌یه‌کی بی‌وه‌ج و به‌لگه‌یه‌کی بی‌هیزه هه‌موو مله‌ورو طاغوتی‌کی نه‌ته‌وه‌کانی رابوردو په‌نایان بۆ بردوه، هه‌رکاتی ویستبیتیان ئیمان نه‌هینن ئەوه‌یان کردوه به‌یانوو: که شوین که‌وتوانی پیغه‌مبه‌ره‌که فه‌قیرو هه‌ژارو بۆره‌ پیاوی نه‌ته‌وه‌که‌ن و ئەوان خۆیان ناکه‌ن به‌هاوه‌ل و هاوشانی ئەوان؛ وه‌کوو شتی‌کی باوو سروشتی هه‌رکاتی‌ک پیغه‌مبه‌ری‌ک بانگه‌وازی کردبی ئەوانه‌ی زوو به‌پیر بانگه‌وازی‌یه‌که‌وه چوون و ده‌ست پیشخه‌ریبون بۆ ئیمان هیتان، بۆره‌ پیاوو ره‌شه‌ خه‌لگ بوون، چونکه ئەوان ترسی له‌ده‌ستدانی کورسی و به‌رژه‌وه‌ندی دونیایان نه‌بووه، هه‌موو کاتی چینی چه‌وساوه‌و ره‌ش و روت زووتر باوه‌شیان بۆ بانگه‌وازی تازه‌ گرتۆته‌وه‌و زوتر موسولمان بوون .

حه‌زه‌تی نووح هیدایه‌ت ده‌ری مرۆفایه‌تی بووه، ئاین جوداوازی ناخاته نیوان ده‌وله‌مه‌ندو هه‌ژاره‌وه‌ ته‌رازوو پتوه‌ری ئاین خودا په‌رستی‌یه، نه‌ک مال و سامان و شان و شه‌وکه‌ت، بۆیه‌ حه‌زه‌تی نووح وه‌لامی‌کی وای دانه‌وه: که له‌گه‌ل مه‌نه‌جی ئاین دا بگوخی‌و صه‌لاحیه‌تی پیغه‌مبه‌ر دیاری بکا، وای وه‌لام دانه‌وه: که حیساب و کرده‌وه‌یان عاید به‌خودایه !

﴿قال: وما علمي بما كانوا يعملون؟﴾ حه‌زه‌تی نووح وتی: من زانیاریم نیه ده‌ریاره‌ی ئەوانه‌و کارو پیشه‌کانیان نازانم چیه‌و چۆنه، له‌بنه‌چه‌و کاروباری ناوخۆییان ناکۆلمه‌وه، من سه‌یری رواله‌ت ده‌که‌م و ظاهر بینم، هه‌رکه‌سی پروام پی‌بکا و ئیمان به‌په‌یامه‌که‌م بینئ به‌شوینکه‌وتوی خۆمی ده‌زانم، نه‌هینی ناودلیان و حیساب و لی‌کۆلینه‌وه له‌گه‌لیان عاید به‌خودایه‌و په‌یوه‌ندی به‌منه‌وه‌ نیه .

خودابچی، هیچیان بۆ دروست ناکری به لککوو بۆ خۆیان دروستکراون،
دارای زیان و قازانچیش نین نه بۆ خۆیان نه بۆ غهیری خۆیان.

به کورتی پهروهردگار خودایه کی تاك و ته نهاییه، له هه موو كهس بی
ئاتاجه، هه موو كهس ئاتاجی نه وه له كهس نه بووه و كهسی لی نه بووه،
كهس هاو کوفی نیه، هیچ خودانین جگه له نه وه، هه ر نه و شیایوی په رستش
بۆ کردنه هه ر نه وه به دیهینه ره، هه رچی نه وه بیهوی ببی ده بی، هه رچی
نه یه وی ببی نابی، خاوه نی صیفاتی جه مال و كه مال له كه سیك نه و بناسی
به ندایه تی بۆ بكا پابه ندی فەرمان و جله و گیریه كانی بی به خته وه ری
دونیا و قیامه ته !!

بتپه رشت و موشریکه کان گومر ابوون و سورن له سه ر گومرایی،
عیباده ت بۆ غهیری به دیهینه ره ده کهن، عیباده ت به شتی واده کهن دارای
زیانده و قازانجی نیه بۆ خودی خۆی ! به لککوو له عیباده ت که ره کان بی
ده سه لات ترن !!

هه لویست و ره خنه ی موشریکه کان له قورئان

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا إِفْكٌ
أَفْتَرْتَهُ وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ ۖ فَبَدَّ جَاءُوا ظُلْمًا وَزُورًا
﴿٤﴾ وَقَالُوا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ۖ أَكُتِّبَتْهَا فَهِيَ تُمْلَىٰ
عَلَيْهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ۖ ﴿٥﴾ قُلْ أَنْزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ
فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ۖ ﴿٦﴾

ده باره ی نازل بوونی ئەم نایه ته کوله بی "مقاتیل" ده لیت: مه به ست
(النضر) ی کور ی (الحارث) ه ئه بوو؛ پرماندی: که قورئان ده ست
هه لبه سته، مه به ستیش به ﴿وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ﴾ (عه داس و
یه سارو جه بر) ه ئەم سی که سه نه هلی کیتاب بوون، ته وراتیان ده خوینده وه
هه وال و ئه حکامیان لیوه نه قل ده کرد. جا که موسولمان بوون
پیغه مبه ر ﷺ زۆر له گه لیان ئاخاوتنی ده کردو له گه لیان کۆده بوه وه. ئیتر
(النضر) نه بوختانه ی پرماند.

په یوه ندی ئەم کۆمه له نایه ته به هی پیشه وه ئه وه یه: پهروه ردگار
له نایه ته کانی پیشودا باسی یه کتا په رستی کرد. بیرو بوچونی بت
په رسته کانی ره تکرده وه، نه مجار دیته سه رباسی پیغه مبه رایه تی و
ره خسه و تانه ی موشریکه کان: که ئاراسته ی قورئان و پیغه مبه رایه تی
حه زه ته ی موحه مه دیان ده کرد، نه واقیعه راده نوینی واته دوا ی
ده ستریزی کردیان بو سه رمه قامی خودا ده ستریزی ده که نه سه ر
مه قامی پیغه مبه ر ﷺ.

دوا یی به شیوه یه کی گاته پیکردن ره ددیان ده داته وه، نه فامی و
که وده نییان ده خاته روو: ده فره مووی: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا: إِنَّ هَذَا إِلَّا
أَفْكٌ أَفْزَاهُ، وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ﴾ نهو کافرو موشریک و نه فامانه
ده لیت: ئەم قورئانه جگه له درۆیه کی هه لبه ستره و هیچی تر نه، موحه مه د
خۆی هه لی به ستوه و کۆمه لیک ی تریش یارمه تی ده دن، نه وانه ی نه هلی
کیتاب بوون و ئیستا ئیمانیان به موحه مه د هیناوه شتی فێرده که ن و
یارمه تی ده دن بو کۆکردنه وه و هه لبه ستنی ئەم قورئانه!

نه مجار خودا بیرو بوچونه که یان ره دده کاته وه و ده فره مووی:
﴿فَقَدْ جَاوُوا ظُلْمًا وَ زُورًا﴾ به راستی قسه یه کی پوچ و بی بناغه یان
هیناوه، بو خۆیان ده زانن که درۆ ده که ن و نه وه ی ده یلین درۆو سته مه،

﴿ثُمَّ أَغْرَقْنَا بَعْدَ الْبَاقِينَ﴾ پاشان، واتە: دۋاي رزگارکردنى نوح و شۆيىنكە وتوانى، باقى ماندهى گەلەكەيمان خنكاند، ئەوانە زۆرىنەى گەلى نوح بوون و سووربوون لەسەر كوفرى خۆيان و سەرپىچى كردنى فەرمانى خدا ، ئىمەيش بەتۆفان لەناومان بردن.

لەھندى رىوايەت دا ھاتووە، رزگاربوەكان ھەشتا يان چل پىساو و چل ئافرەت بوون .

﴿إِن فِي ذَلِكَ لَآيَةٍ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِينَ﴾ بىگومان لەرزگاربوونى نوح و شۆيىنكە وتوانى ھەروا لەھەموو گيانلەبەرىك نىرو مېيەك و ئەجار لەخنكاندن كافرەكان دا پەندو نامۆزگارى ھەيە بۆ ھەركەسيك پىغەمبەرى خدا بەدرۆ بختەوہ يان باوہرى پىكا . ئەمە داب و نەرىتى خودايە؛ ھەميشە پىغەمبەران و شۆيىنكە وتوانى رزگاركردوہ . سەمەكارو ملھور و بەدرۆخەرەوہ كانى قەلاچۆكردون . زۆرىنەى زۆرى ئەو گەلە سەمەكارە موسولمان نەبوون .

﴿وَإِنَّ رَبَّكَ لَھُو الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ﴾ بىگومان خودای تۆ ئەى موحەممەد ! بەھىزو بالادەستە بەسەر ھەموو شتىك دا تۆلە ئەستىنە لەوانەى سوورن لەسەر كوفرو پىغەمبەرانى بەدرۆدەخەنەوہ و سەرپىچى فەرمانەكانى دەكەن، خاوەنى رەحم و بەزەيىيە بۆ ئەوانەى بەندايەتى بۆ دەكەن و تۆبە لەتوانى رابوردويان دەكەن ، ئيمان بە پىغەمبەرەكەى دەھيئن !!

چىرۆكى چوارەمى ئەم سۈرەتە: چىرۆكى حەزەرەتى ھودە ﷺ

لەگەل گەلەكەى دا

كَذَّبَتْ

عَادَ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٢٢﴾ إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ هُودٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٢٤﴾ إِنِّي لَكُمْ

رَسُولٌ آمِينَ ﴿١٢٥﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ﴿١٢٦﴾ وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ
 مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجَرْتُ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٢٧﴾ أَتَبْنُونَ بِكُلِّ رِيعٍ
 آيَةً تَعْبَثُونَ ﴿١٢٨﴾ وَتَتَّخِذُونَ مَصَانِعَ لَعَلَّكُمْ تَخْلُدُونَ ﴿١٢٩﴾
 وَإِذَا بَطِشْتُمْ بَطِشْتُمْ جَبَّارِينَ ﴿١٣٠﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ﴿١٣١﴾
 وَاتَّقُوا الَّذِي أَمَدَّكُمْ بِمَا تَعْلَمُونَ ﴿١٣٢﴾ أَمَدَّكُمْ بِأَنْعَامٍ وَبَنِينَ ﴿١٣٣﴾
 وَجَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿١٣٤﴾ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٣٥﴾
 قَالُوا سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَوَعَضْتَ أَمْ لَمْ تَكُنْ مِنَ الْوَاعِظِينَ ﴿١٣٦﴾
 إِنْ هَذَا إِلَّا لَأُخْلَقَ الْأَوَّلِينَ ﴿١٣٧﴾ وَمَا نَحْنُ بِمُعَذِّبِينَ ﴿١٣٨﴾ فَكَذَّبُوهُ
 فَأَهْلَكْنَاهُمْ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٣٩﴾ وَإِنَّ
 رَبَّكَ لَهوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٤٠﴾

ئەمەش چیرۆکی تەرە بۆ پەندو عیوەت، چیرۆکی جەزەتی
 ھودە ﷺ: کە گەلە کەی بانگەوازی کرد بۆ یەکتاپەرستی و بەندایەتی کردن
 بۆ خودا، لەسزاو تۆلە ی سامناکی خودا ترساندن!

گەلی ھود زێدو نیشتمانیان ولاتی ئەحقافی یەمەن بوو، ولاتی
 ئەحقاف بریتی بوو لەچەند کێوو گردێکی لێیان لەنزیک ولاتی
 (حەرموت) یەمەن. لەدوای تۆفان و فەوتاندنی گەلی نووح ھاتووە
 کۆری ژیاڵە، وەکوو لەشوینیکی تردا قورئان ناماژە بۆ ئەو دەکاو

ده فەرموی: ﴿واذکروا انجعلکم خلفاء من بعد قوم نوح، وزادکم فی الخلق بسطة﴾ (الأعراف/ ۶۹).

ئەم گەلە ستمکارە دواي پاککردنەوهی زەوی لەستەمکارانی گەلی نوح بەتۆفان، هاتنە سەر مەسره‌چی ژیان و خودا خێروبیرێکی زۆری بەسەردارپشتن، جەستەو لەش و لاریان ساغ و پتەوو چوارشانەو بەرزو بلندو خاوەن هێزو توانا، هەرزانی و ئاوو هەوای سازگارو رزق و رۆزی زۆرو جوگا و کانیایو سازگارو گوارا، کەچی و پرای ئەو هەموو نازو نێعمەتانە ی خودا پیتی دابوون، بەندایەتی پەروەردگاریان نەدەکرد، سەرپێچی فەرمان و جلەوگیریه‌کانی خودایان دەکرد، حەزەرەتی هودیان بەدرۆخستەوه و خودا لەناوی بردن! چیرۆکی حەزەرەتی هودو گەلەکە ی لەسورەتی (الأعراف) و سورەتی (هود) و سورەتی (المؤمنون) و نێرەدا هەرجارە بە ئوسلویتیک لەهەرشوێنە بۆ مەبەستیک رانویێندراوه.

لێرەدا وەکوو چیرۆکی حەزەرەتی نووح دەست پێدەکاو دەفەرموی: ﴿کذبت عاد المرسلین﴾ گەلی عاد پێغەمبەرانیان بەدرۆخستەوه واتە: حەزەرەتی هودیان بەدرۆخستەوه بەلام چونکە بەدرۆخستەوه ی پێغەمبەرێک بەدرۆخستەوه ی هەموو پێغەمبەرانیانە بۆیه وشە ی ﴿المرسلین﴾ ی بەکو هیئا!

﴿اذ قال لهم أخوهم هود: ألا تتقون؟﴾ کاتیک (هود) ی هاو‌عه‌شرەت و هاو‌پەرەگەزیا ن پێی گوتن: ئەوه بۆ خۆتان لەسزای خودا ناپارێژن؟ بۆ لەعه‌زابی دۆزەخ ناترسن؟

﴿انني لكم رسول أمين﴾ من بۆئێوه پێغەمبەرێکی دڵسۆزو ئەمێندارم، خیانت لەو پەيامەدا ناکەم: کە خودا خستویه‌تیە ئەستۆم و بەئێوه ی رادەگەیه‌نم.

﴿فاتقوا الله﴾ تەقواي خودا بکەن و پابەندی فەرمان و جلەوگیریه‌کانی بن.

﴿وَأَطِيعُوا﴾ گوی بیستی من بن ، چیتان پی ده لیم به قسه م بکه ن،
خۆشبه ختی و کامه رانی دونیا و قیامه تتان بۆ دهسته بهرده بی !

﴿وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ﴾ ئەمن له سه ر ئەو بانگه وازی و په ندو
ئامر گارییه ی پیتانی راده گه یه نم کری و پاداشتی ئیوه م ناوی، مه به ستم
وه دهسته پیتانی مال و سامان و پله و پایه ی دونیایی نیه .

﴿إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ جهزا و پاداشتی من لای خودایه ،
هر له خودا داوا ده که م پاداشتم بداته وه . خودی ئەم وتاره له سه ر زوبانی
حه زره تی نوح و هه زره تی هود و هه زره تی صالح و هه زره تی لوط و
حه زره تی شوعه یب (علیهم السلام) ئاراسته ی گه له کانیان کراوه ، ئەمه ش
ئامازه یه بۆ ئەوه که په یامی پیغه مبه ران یه ک په یامه وه موویان
بانگه وازیان بۆ خودا به یه ک ناسین و به ندایه تی بۆ کردنی کردوه ،
هه موویان جله و گیریان له بته پرستی کردوه .

بانگه وازی بۆ خودا پرستی و شوین که وتنی په یامی پیغه مبه ران و
به ته مه مانه بوونی و هر گرتنه وه ی پاداش و کری له خه لک و چاو له ده سه تی
که ره می خودا داب و نه ریتی هه موو پیغه مبه ریک بووه ، هه موویان یه ک
ریساله یان هه بووه له یه ک سه ر چاوه وه په یامیان بۆ هاتوه .

ئه محار هه زره تی هود عليه السلام که وته گه تو گو له گه ل نه ته وه که ی داو پیی
فه رموون: ﴿أَتَبْنُونَ بِكُلِّ رِيعٍ آيَةً تَعْبَثُونَ﴾ ئەوه چی یه ئیوه له سه ر هه موو
به رزاییه ک باله خانه یه ک راده به ستن و به رزی ده که نه وه ده یکه نه نیشانه ی
به هیزی ده ست و بازوی خۆتان و شانازی پیوه ده که ن.

واپنده چی قه ومی عاد له سه ر گردو لوتکه ی کتیه کان باله خانه ی به رزو
گه وه ریان بنیات ناو، له دوره وه بیسراون، مه به ستیشیان خۆه لئانه وه و
فه خرو شانازی بوو، هیچ سو دیان لی نه بینییون بۆ تیدا حه وانه وه و نیشته چی
بوون بنیاتیان نه ناو، هه روا بۆیه شیان دروست نه کردون بینه نیشانه ی

ریگاو ریوار ریگیان پی بدۆزیتسه وه، ئەگینا ئەگەر مەبەستیان سوود
لی یینین بوایه قورئان بە عەبەث باسی نەدە کرد. بۆیه نارزامەندی
لە کارەکیان دەربەری چونکە کات بە فیرۆدان و مال بە فیرۆدان و وزە
خەرجدان بوو بێ تەوهی سودیکی هەبێ، خۆخەریک کردن بوو بەشتیک بۆ
دویناو قیامەت سوودی نەبوو !

﴿واتخذوا مصانع لعلکم تخلدون﴾ قەصرو بالەخانە دروست دەکەن بۆ
ئەوهی بۆ هەتا هەتایە ژانیان تیدا بەسەر بەرن، وادەزانن: بۆ هەتا
هەتایە دەمیتنەوهو مردنتان بەسەردا نایە. یان دەتانهوی نەمرین و هەر
لەژیاندا میننەوه، هەرچەندە دۆنیایا بەجی دێلن هەروەکوو چۆن
ئادەمیزادانی پیش ئیوه جیهانیان جی هیشتوه.

ئایەتەکە ئاماژە بەوه دەکا: کە گەلی عاد لەژیارو بیناسازیدا
گەشتونە ئاستیک کارگەو ئامیتری جۆراو جۆریان دروست کردون بۆ
کونکردن و دابڕینی کێو گردەکانی ولاتیان، بۆ دروستکردنی بینای بەرزو
قایم و پتەو بەسەر کێوکانەوه، تەنانەت بەخەیاڵی خۆیان ئەم قەصرو
بالەخانەو قەلا دژوارانەیان لەمردنیش دەیانپاریزن و مردنیش دەگێرنەوه،
هەروا لەکاریگەری کەش و هەواو رەشەباو زریان و لافاوو بومەلەرزه
پاریزگاریان لی دەکەن.

﴿واذا بطشتم بطشتم جبارین﴾ ئیوه وێرای ئەو هەمووئیسرافەي
لەقەصرو بالەخانەو قەلاي قایم و پتەودا دەیکەن، هەلئسوکەوت و
مامەلتان لەگەل غەیری خۆتان دا توندو تیژە، خەلکی دەپوتیتنەوه
دەیانچەوسیتنەوهو ئازارو ئەشکەنجەیان دەدەن، بەناحەق هەلئەتی
توندوتیژ بۆ ئادەمیزادانی تر دەبەن بە زەبرو زەنگ لەگەلئاندا
دەجولیتنەوه.

﴿فاتقوا الله وأطيعون﴾ لەسزای سەختی خودا بترسن، خودای خۆتان

بەدەرستىن، شۇنىن پەيامى من بىكەون، ئەو بۇ ئىو كەلگى ھەيەو
سودبەخشە، كەس لە دونىادا نەمرنابىۋ دونيا تاسەر بۇ كەس نابى.

ئىو دەبوايە لەشۇكرانە ژمىرى ئەو نازو نىعمەت و رزق و رۇزىيەى
پىتان دراو، لەپاساوى ئەو جەستە تۆكمەو پتەوۋ پىتان بەخشراو
بەندايەتى خودا بىكەن، بترسن لەوۋى خودا قارتان لى بگىرىۋ نازو
نىعمەتتان لى بىنىتتەو، سزاو عىقابتان بدا.

ئەجار نىعمەتەكانى خودايان بۇ باس دەكاو دەفەرموى: ﴿وَاتَّقُوا الَّذِي
أَمَدَكُمْ بِمَا تَعْلَمُونَ، أَمَدَكُمْ بِأَنْعَامٍ وَبَنِينَ، وَجَنَاتٍ وَعِوْنٍ﴾ خۇتان
بپارىژن لە سزاو عىقابى ئەو خودايەى نازو نىعمەتى زۆرى بەخشىو
بەئىو، بەخشىويەتى بەئىو ئەوۋى بۇ خۇتان دەيزانن و ھەستى
پىدەكەن؛ ئەوۋتا ئەوھەموو ئاژەل و رزق و رۇزىيەى پىدەخشىون، مندالى
زۆرى پىدارن، باخ و باخات و سەرچاۋەى كانياۋى جوان و صاف و گواراى
بۇ دابىن كىدون، بەروبومى جۇراوجۇرو ميوەجاتى بۇ رەخساندون، دەلە
پاساۋى ئەوۋدا سوپاسى خوداى خاۋەن نىعمەت بىكەن. واز لەسەرپىچى و
سەرپرەقى خۇتان بىنن.

﴿إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ﴾ ئەگەر ئىو بەقسەم نەكەن و
نەيەنە سەر رىيازو مەنھەجى من و سووربن لەسەر كوفرو بىدىنى خۇتان،
ترسى ئەوۋم لىتانە بىكەونە بەر عەزابى رۇژىكى سامناك، كەس فرىاتان
نەكەۋىۋ ھىچ شتىك دادتان نەدا.

كەچى لەوۋلامى ئەم نەصىحەت و ئامۇژگارىيە دىئىۋىيەى ھەزەرەتى
ھوددا ﴿قَالُوا: سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَوَعظْتَ أَمْ لَمْ تَكُنْ مِنَ الْوَاعِظِينَ﴾ وتيان:
چون يەكە بەلامانەۋە ئايا ئامۇژگارى بىكەى، يان ھەر ئامۇژگارى نەكەى،
دلىبابە ئىمە لەھەلۋىستى خۇمان لاناھەين و واز لەداب و نەرىتى خۇمان
ناھىنن. ۋەكوو لەشۋىنىكى تردا دەفەرموى: ﴿وَمَا نَحْنُ بِقَارِكِي آلِهَتِنَا

عن قولك، وما نحن لك بمؤمنين ﴿هـ/۵۳﴾ .

ئەمە تەعبىرو شىۋە ئاخاوتىنىكە ئەۋبەرى سوكاىەتى و سروسىت و شكى
لەخۇ گرتوۋە، كەسىك تۆزقالىك ئەدەب و حىشمەتى تىدابى بەو جۆرە
ۋەلامى ئامۇژگارى ئاۋا دىلسۆزانە ناداتەۋە !

وتيان: ﴿ان هذا الا خلق الأولين﴾ ئەۋەى تۆ ھىناۋتە دەست
ھەلبەستى پىشىنانەۋ درۆۋ دەلەسى ئەۋانە تۆ دووبارەى دەكەيەۋە . يان
ئەم ئايىنەى ئىمە لەسەرى بەردەۋامىن ئايىنى باوك و باپىرانى پىشىنمانە،
ئىمە شوپىن ئەۋان كەۋتوۋىن، ۋەكوۋ ئەۋان ژيان بەسەر دەبەين و ۋەكوۋ
ئەۋان جىھان بەجى دىلن، زىندوبوۋنەۋە قىامەت نىيە، پاداش و سزا
لەسەر كەردەۋە لەگۆرى نىيە، بەھەشت و دۆزەخ خەيالپلاۋن . كەۋابى
﴿وما نحن بمعذبين﴾ ئىمە سزا نادىين، ئەۋە قسەى خۆتەۋ لەگىرفانى
خۆت دەرت ھىناۋە . ئاكامى گىفتو گۆى نىۋان ھەزەرەتى ھود عليه السلام
گەلەكەى ئەۋەبوۋ ﴿فكذبوه﴾ بەدرۆيان خستەۋە، بانگەۋازى و
ئامۇژگارىيەكانىان رەتكەردەۋە .

﴿فأهلكناهم﴾ بە رەشەباى توندو سارد لەناۋمان بىردن، ھۆكارى لەناۋ
بىردنەكەيان لەرەگەزى كەردەۋەى خۆيان بوۋ، ئەۋان بۆ خۆيان خاۋەن ھىزو
تواناۋ زەبرو زەنگ بوۋن، خۇداى مەزن شتىكى بۆ ناردون زۆر لەخۆيان
بەھىزترىۋو، قەلاۋ قەصرو بالەخانەۋ خانۋى لەكىتو داتاشاراۋ دادى نەدان،
عەزابى خۇدا تىكىيەۋە پىچان و قەلاچۆى كەردن . ۋەكوۋ لەئايەتتىكى تردا
دەفەرمىۋى: ﴿فاما عاد فاستكبروا في الأرض بغير الحق، وقالوا: من اشد
منا قوة ؟ او لم يروا ان الله الذي خلقهم هو اشد منهم قوة، وكانوا
بآياتنا يجحدون﴾ (فصلت/۱۵) . رەشەباى سەخت و بەتەۋرژم ھەموۋ
شتىكىيانى تىكەۋە پىچاۋ و ئىرانى كەرد . ۋەكوۋ دەفەرمىۋى: ﴿تقدم كل شيء
بأمر ربها﴾ (الأحقاف/۲۵) .

﴿ان في ذلك لآية﴾ يىگومان لەبەھىلاک بردنى گەلى عاددا بەھۆى ئەوھى: كە پىغەمبەرەكەيان بەدرۆخستەوھ عىبرەت و پەند وەرگرتن ھەيە بۆ ھەموو گەل و نەتەوھىەك: كە تۆمان كىردوھ بە پىغەمبەريان ئەى موھەممەد! پىئوستە پەند لەوان وەرېگرن و سەرپىچى فەرمانى خودا نەكەن.

﴿وما كان أكثرهم مؤمنين﴾ زۆرىەى زۆرى ئەو گەلە لەناوبراوانە لەزانىارى پىش وەختى ئىمەدا بە موسولمان حىيىب نەكراون.

﴿وان ربك هو العزيز الرحيم﴾ يىگومان خوداى تۆئەى موھەممەد! بالادەست و خاوەن توانايەو تۆلە لەدوژمنەكانى دەستىنى و ناھىلى بەسەريانەوھ بچى، خاوەن رەھىم و بەزەبىيە بۆ بەندە ئيماندارەكانى بەمەرجى تۆبە بكەن و بەخۆيان بچارىن.

ئەى چەند گەل و نەتەوھ دواى گەلى عاد بەعەقل و ھۆشى ئەو گەلە خاوەن دەسەلاتە بىريان كىردۆتەوھو بىردەكەنەوھ، وەكوو ئەوان لەخۆيان بايى بوون، ھەتا لەبوارى ژيارو شارستانى دا پىشكەوتوتىووبن زياتر لەخودا دووركەوتونەتەوھو دووردەكەونەوھ!!

ھەتا لەبوارى تەكنۆلۇجىاو چەكسازى دا پىش بكەون پتر سەرپىچى فەرمانى خودا دەكەن، وادەزانن ئەو پىشكەوتن و چەكسازىيە لەخوداى بوونەوھريان بىئاتاج دەكا، ھەركەسە خەرىكى پىشپىكىيە لەبوارى دروست كردنى چەكى كۆكۆرۇ وىرانكەردا بۆ لىدانى غەيرو پاراستنى خۆى، پىي وايە: ئەو چەكە لەدوژمنانى دەپارىزى، بەلام كاتىك بەخۆيان زانىوھ لەھەموو لايەكەوھ عەزابى خودا بەسەريان دا دابارىوھو خودى چەكە كۆكۆرۇ قەلاچۆكەرەكەى كە لەوھو پىش پىئوھى دەنازىن دەبىتتە دوژمنى سەرەكى و ھۆكارى لەناوبردىان. نمونەى رابوردو زۆرن و لەوھدواش زۆر نمونەى تر دىنەدى !!

چیرۆکی پینجەم لە چیرۆکەکانی ئەم سورەتە:
چیرۆکی حەزرتی صالحه عليه السلام لە گەڵ گەلە کەیدا

كَذَبَتْ ثُمُودُ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٤١﴾ إِذْ قَالَ
لَهُمْ أَخُوهُمْ صَالِحٌ أَالَتَنْقُونَ ﴿١٤٢﴾ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٤٣﴾
فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ﴿١٤٤﴾ وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجِرِيَ
إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٤٥﴾ أَتُتْرَكُونَ فِي مَا هُمْ بِأَمِينٍ ﴿١٤٦﴾
فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿١٤٧﴾ وَزُرُوعٍ وَنَخْلٍ طَلَعُهَا هُضِيمٌ ﴿١٤٨﴾
وَتَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا فَرِهِينَ ﴿١٤٩﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا
﴿١٥٠﴾ وَلَا تَطِيعُوا أَمْرَ الْمُسْرِفِينَ ﴿١٥١﴾ الَّذِينَ يَفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ
وَلَا يُصْلِحُونَ ﴿١٥٢﴾ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ ﴿١٥٣﴾ مَا أَنْتَ
إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا فَأْتِ بَيِّنَاتٍ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿١٥٤﴾ قَالَ
هَذِهِ نَاقَةٌ لَهَا شِرْبٌ وَلَكُمْ شِرْبُ يَوْمٍ مَعْلُومٍ ﴿١٥٥﴾ وَلَا تَمَسُّوهَا
بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابٌ يُومٍ عَظِيمٍ ﴿١٥٦﴾ فَعَقَرُوهَا فَاصْبَحُوا
نَادِمِينَ ﴿١٥٧﴾ فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ
أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٥٨﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٥٩﴾

له‌وه پێش چیرۆکی هه‌زه‌تی هه‌دی له‌گه‌ڵ گه‌له‌که‌ی دا بۆ باس کردین، ته‌جار به‌شوێن ته‌وه‌دا چیرۆکی هه‌زه‌تی صالح (عليه السلام) له‌گه‌ڵ ته‌وه‌که‌یان بۆ ده‌گێڕێته‌وه، ته‌وه‌ گه‌له‌ی هه‌زه‌تی صالحیان بۆ سه‌ر ره‌وانه‌ کراوه‌ گه‌لی شه‌ود بووه، ته‌مانیش وه‌کوو گه‌لی عاده‌ عه‌ره‌ب بوون له‌شاری (الحیجر) : که‌ ده‌که‌وته‌ نێوان (واڊی القری) و (شام) واته‌ له‌سه‌ر ریگه‌ی مه‌دینه - شام - نیشته‌جێ بوون، زێدو نیشتیمانیان ته‌وه‌ده‌قه‌ره‌ بوو، شوێنه‌وارو که‌لاه‌ی شارو گوندی روخاویان ئاشکراو نمایانه‌. عه‌ره‌به‌کانی قوره‌یش که‌ له‌هاویندا کاروانی شامیان ده‌کرد به‌سه‌ر شوێنه‌واری ته‌وان دا ته‌یه‌رده‌بوون.

پیغمبر ﷺ: که تشریفی له گهل هاوه لانی دا چوو بو غه زای ته بوبه لای که لاوه روخواه کانی گه لی شمود دا تیپه ریو هاوه لانی ترساندن له و سهره نجامه ی به سهر نه وان دا هات.

ئەم گەلە سىتەمكارە لەدەوائى گەلى عادەتوئە كۆپى ژيانەو، خودا
 ھەزەرەتى صالحى كەردە پىغەمبەر و رەوانەى كەرد بۆسەريان، بانگەوازى كەردن
 بۆ عىبادەتكەردنى خودا و يەكتاپەرستى و پروا كەردن بەپەيامەكەى. بەلام
 ئەوان بەدروژيان خستەو و سەرىچى فەرمانەكانيان كەرد، ئيتەر پەر وەردگار
 بەعەزابى بوومەلەرزە لەناوى بەردن، زەوى لەوژريان دا راتلەقەندراو
 ولاتيان ژيرو زەبەربو و بۆ خوڤيان ئاسەواريان بپاىەو، وەكوو لەشوئىنىكى
 تردا دەفەرموى: ﴿فَأَمَّا ثَمُودُ فَأُهْلِكُوا بِالطَّاغِيَةِ﴾ (الحاقة/۵).

ده فہرموی: ﴿کذبت ثمود المرسلین﴾ گہلی ٹود پہ یامی پیغہ مبرہ رانیان بہ دروختہ و، بروایان بہ بانگہ وازی پیغہ مبرہ کہیان نہ کرد ﴿اذ قال لهم أخوهم صالح: ألا تتقون﴾ کاتیک حہزرتی صالح علیہ السلام کہ لمرہ گہزی خوئیان بوو پیتی گوئن: ؤموہ بو ئیوہ لمہ عیقابی خودا ناترسن؟ ہہتا نیمانی پی یئتن و یہ کتابہ رستی بکن، گوی بیستی فہرمانی من بن

چیتان پی ده لیم به قسم بکهمن ﴿انی لکم رسول أمين﴾ بیگومان من بو
ئیوه پیغه مبه ریکی نه میندارو دلسۆزم .

﴿فاتقوا الله و اطیعون﴾ خۆتان له عه زابی سهختی خودا بیاریزن، له تۆله و
عیقابی بترسن، شوین په یامی من بکهون، پابه ندی فه رمان و
جله و گیریه کانی من بن .

﴿وما أسألكم علیه من أجر، ان أجري الا على رب العالمین﴾ له سهر
بانگه وازی کردنم بۆتان داوای کریۆ پاداشت ناکهمن لیستان، به ته ما پله و
پایه ی دنیایی نیم دهستم بکهوی، نه رکینکه خراوه ته نه ستۆم و پیتانی
را ده گه یه نم، من پاداشتی خۆم له خودا داوا ده کهم، نه و جه زای نه م نه رکهمن
ده داته وه .

﴿أتزکون فی ما هاهنا آمین﴾ نایا پیتان وایه: ئیوه له دنیادا بو
هه تاهه تایه به دنیایی له ناو نازو نیعمهت دا ده میننه وه؟

﴿فی جنات و عیون﴾ پیتان وایه وازتان لی ده هیئری به دنیایی له ناو
باخ و باخات و سه رچاوه و کانیاودا له ززهت و هریگرن هه روا
﴿وزروع و نخل طلعه ا هضیم﴾ له ناو کشتو کال و باخی دارخورمادا: که
خورمای نه رم و شیرین و تام خۆشی لی دهسته بهر ده بی، ته نانهت خورماکه
هیئنده باش و به سووده به ناسانی هه زم ده بی و مه عیده ماندو ناکا.
له به رو بوومی نه و باخ و کشتو کاله تان بخۆن و پیتان وابی ئیتر ژیا نی
قیامهت و حساب و پاداش و سزا نه بی؟

﴿وتتحتون من الجبال بیوتا فارهین﴾ ئیوه داده تاشن له کیتو و شاخ
خانوو مائی ریک و پیک و دلخۆشکه ر، هه می شه له پیش برکی دان و
هه ری هه که تان ده یه وی خانو به ره که ی له هی نه وی تر سه رنج راکیشتر بی،
ده سه تره نگینی زیاتر تیدا به کار ههاتبی، نه و خانوانه به وش یوه یه

داده تاشن و رایانده به ستن نهك بۆ تیدا چه وانه وهو نیشته جی بوون، بهلكوو بۆ خۆه لئانه و شانازی پیوه کردن.

﴿فاتقوا الله﴾ لهسزازه زایی خودا بترسن، ﴿وأطیعون﴾ پابهندی فرمان و جله و گیریه کانی من بن، به باشی ته قوای خودا بکهن و روبه که نه نهو کارو کرده وانه ی سوودی دنیاو قیامه تتان لی دهست ده که وی.

﴿ولاتطیعوا أمر المفسرین﴾ شوین نه وانه مه که ون که له تاوان و سه ریچی فرمانی خودادا زیده رو یی ده کهن، هه می شه سه رگه رمی تاوان و له هوو له عب و رابواردنن. مه به ست پیاو ماقول و مله و پرو طاغوته کانیانن، نه وانه ی بانگه شه ی کوفر و بته رستیان ده کردو نه یانده هیشت جه ماوهره که رو له حق بکهن.

﴿الذین یفسدون فی الأرض ولا یصلحون﴾ نه وانه ی ناشوب و فساد له سه ر زهوی بلا و ده که نه وهو هه موو شتیکی باش تیک ده ده ن و هیچ شتیک چاک ناکه نه وه. واته: کارو کرده وه یان فسادو رو خاندنه، تۆز قالیک چاکسازیان تیدا نیه. ئیوه شوین نهو ناشوب گێرانه مه که ون و خۆتانیان لی پیاریزن!

که چی وه لامی پیغه مبه ری خۆیان به و په ری ناشیرینی دایه وهو ﴿قالوا: أما أنت من المفسرین﴾ وتیان: تۆ جگه له سیحر لی کراو هیچی ترنی، نه م قسانه ی تۆ پیاوی جادو لی کراو ده یانلی، نه تۆ هیچ عه قل و شعورت نیه، ئیمه گوی بۆ نه صیحه ت و ئامۆژگاری شی تی وه کوو تۆ ناگرین!

﴿ما انت الا بشر مثلنا فأت بآیه ان كنت من الصادقین﴾ تۆ ئاده میزادیکی وه کوو ئیمه، جگه له وه هیچی ترنی، نه دی چۆن زیده له هه موومان نیگا بۆ تۆ هاتوو؟ بویته پیغه مبه ری ئیمه؟؟

وہ کوو لہ ئایہ تیکی تردا دہ فہرموی: ﴿الْقِي الذکر علیہ من بیننا ؟ بل هو کذاب اشر، سیعلمون غدا من الکذاب الاشر﴾ (القمر/۲۵-۲۶) .

پیشان سہیر بوو ئادہ میزاد بیئتہ پیغہ مہبرو نیگای بو بی۔
دہ یانگوت: ئەگەر راست بی نیگا بو پیغہ مہبر بی، دہ بی ئەو پیغہ مہبرہ
لەرہ گەزی فریشتہ بی...

ئەجار پیشنیاری ئەوہ یان کرد: کہ حەزەرەتی صالح عليه السلام موعجیزہ یەکیان
نیشان بدا بە لگہ بی لەسەر راستی پیغہ مہبرایەتی یە کە ی، وتیان: ئەگەر
راست دہ کە ی پیغہ مہبری لەو بەردە، حوشتریکی ئاواو ئاوامان بو دەر یینە،
حەزەرەتی صالحیش وەعدو پەیمانی لی وەرگرتن، ئەگەر پیشنیارەکیان
بیئتہ جی ئیمانی پی بھینن، ئەوانیش وەعدیان پی دا.

حەزەرەتی صالح عليه السلام ھەلسا نوژی کردو لەخودا پارایەوہ: کہ ئەو
موعجیزەیان بو بیئیتہ دی. ئیتەر بەقودرەتی خودا ئەو بەردە ی ئامازەیان
پی کردبوو شەق بوو، وشتریکی لەوجۆرە ی خۆیان پیشنیاریان کردبوو ھاتە
دەرەوہ، ئیتەر بریکیان ئیمانیان ھینا و زۆربەشیان پروایان پی نہ کردو
بە کافری مانەوہ.

﴿قال: هذه ناقة لها شرب ولكم شرب يوم معلوم﴾ حەزەرەتی
صالح عليه السلام موعجیزە کە ی نیشان دان و بە لگہ ی راستی پیغہ مہبرایەتی
خۆی نواند، پی فہرمون: ئەمە موعجیزە ی خودایە حوشتریکە بە فہرمانی
خودا ھاتۆتە دی و نیشانە ی راستی پیغہ مہبرایەتی منە، رۆژیک ئاوی
بیرە کەتان بو ئەو دہ بخواتەوہ رۆژیکیش بو ئیوہ، لەو رۆژەدا کە نۆرە
ئاو خواردنەوہ ی ئەوہ ستەمی لی مە کەن و لیی بگەرین بابە ئارەزوی خۆی
ئاوہ کە بخواتەوہ.

﴿ولا تمسوها بسوء فيأخذكم عذاب يوم عظيم﴾ بە ھیچ شیوہ یەک
خرایە ی لەگەل مە کەن، دہست درژی مە کەنە سەر نەبە لیدان و نہ

بە کوشتن، ئەگەر دەست درێژی بکەن سەر عەزابی رۆژیکی گەورەتان توش دێ، ئەو رۆژە گەورەو ناودار دەبێ، چونکە عەزابەکی تێدا دێت. جی، جا ئەگەر رۆژەکە بەھۆی عەزابەکەو بەگەورە بژمێردرێ دیارە عەزابەکە کوشندەبێ.

﴿فَعَقَرُوهَا﴾ و شترەکیان سەربری ﴿فَأَصْبَحُوا نَادِمِينَ﴾ دوایی کە پێشەتای عەزاییان بینی لە کردەوێ خۆیان پەشیمان بوونەو بەلام تازە چ سود.

﴿فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ﴾ عەزابی خودا گرتنی، عەزابەکە بریتی بوو لەو زەوی لەژێریانەو بوومەلەرزەکی توندی لیھات و رایتلەقاندن، گرمەو نالەبەکی زۆر گەورەو بەھێزیان ئاراستە کرا، دلی ھەلکەندن و زەندەقیان چوو، لەشوێن و مەسکەنی خۆیان دا سارار بوونەو جولەیان لی بێرا !

﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً﴾ بێگومان لەروداوو بەسەرھاتی گەلی صالح پێغەمبەردا، لەبەدرۆخستەوێ پەيامەکی لەلایەن گەلەکەیسەو ھەروەھا دەستدرێژی کردنیان بۆ سەر ئەو حوشترەو خودا بەموجیزە بۆی بەدیھێناوون، نیشانەو پەندو ئامۆژگاری زۆرھەن بۆ کەسێک عەقل و ھۆشی ھەبێ. دەبێ چ بەلگەبەک ئەوێندە گەورەبێ لەگەشە بەردیکی دیاریکراو حوشتریکی بەوشیو پەیدابێ و ئاو خواردنەو شیردانیشی ئاوا موعجیزەبێ؟!

بەلام ئەو گەلە سەرلی شتواو بەوھش برۆاییان نەکردو حەزرەتی صالحیان بەدرۆخستەو حوشتری موعجیزە ئاسایان کوشت، عەزابی خودایان بەسەردا نازل بوو. ﴿وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ زۆربەو زۆریان ئیمانیان بە خودا بەپێغەمبەری خودا نەبوو.

﴿وَإِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ﴾ بێگومان خودای تۆ تۆلەستینەو ھە لە دوژمنەکانی و مۆلەتیشیان بدا پاشگوێیان ناخا، خاوەن سۆزو بەزەبێ بە بۆ برۆاداران ئەگەر تۆبە بکەن و بۆ لای خودا بگەرێنەو.

جیروکی شه شه: جیروکی چه زه تی لوطه ﷺ
له گه ل گه له که ی دا

كَذَبَتْ قَوْمٌ لُوطَ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٦٠﴾ إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ لُوطُ أَلَا تَتَّقُونَ
﴿١٦١﴾ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٦٢﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا أَمْرًا وَمَا
أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦٣﴾
أَتَأْتُونَ الذُّكْرَانَ مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿١٦٤﴾ وَتَذَرُونَ مَا خَلَقَ لَكُمْ رَبُّكُمْ
مِنْ أَزْوَاجِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ عَادُونَ ﴿١٦٥﴾ قَالُوا لَيْنَ لَمْ تَنْتَهِ يَلُوطُ
لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمُخْرَجِينَ ﴿١٦٦﴾ قَالَ إِنِّي لِعَمَلِكُمْ مِنَ الْقَالِينَ ﴿١٦٧﴾
رَبِّ نَجِّنِي وَأَهْلِي مِمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٦٨﴾ فَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ ﴿١٦٩﴾
إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَابِرِينَ ﴿١٧٠﴾ ثُمَّ دَمَرْنَا الْأَخْرِينَ ﴿١٧١﴾ وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ
مَطَرًا فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنْذَرِينَ ﴿١٧٢﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ
مُؤْمِنِينَ ﴿١٧٣﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٧٤﴾

نه مهش جیروکیکی تره وه کوو جیروکه کانی تر بو په ندو ناموزگار یسه،
نه ویش جیروکی چه زه تی لوطه، چه زه تی لوطه کوری نارانی کوری
نازه، برازی چه زه تی تیبراهیمه، په روهر دگار له سه رده می تیبراهیم دا

کردی به پیغه مبهرو ناردی بۆ سمر گهل و نهته وهیه کی قهره بالغ که دانیشتووی ولاتی (توردون) بوون، له شاری عاموره و سی شاری تردا نیشته جی بوون، خودای تهعالا له ناوی بردن ولاته که ی کردنه چالایی و ژێرو زه بهری کرد؛ ولاته که یان جیرانی کێوه کانی (بیت المقدس) و بهرام بهر کێوه کانی گهرهك و شیوی که و له پهنا به حری (المیت).

حه زه تهی لوط کرا به پیغه مبهریان بانگه وازی کردن بۆ خودا په رستی و خودا به یهك ناسین و فه رمان بهرداری پیغه مبهری خودا و جله و گیری لی کردن له تاوان کردن و نیازی که ته تان به رمان داهێنراوی خۆیان بوو، پیش تهوان کهس نه یکرد بوو.

﴿ کذبت قوم لوط المرسلین ﴾ گه لی لوط پیغه مبه رانیان به درۆ خسته وه، واته: گه لی لوط په یامی هه زه تهی لوطیان به درۆ خسته وه.

﴿ اذ قال لهم اخوهم لوط ﴾ کاتیک هه زه تهی لوط پێی گوته .
﴿ الا تتقون؟ ﴾ ته وه بۆچی ئێوه له عه زاب و تۆله ی خودا ناترسن؟ بۆچی خۆتان له عه زابی خودا رزگار نا کهن به وه و از له تاوان کردن بهێتن.
﴿ اني لكم رسول أمين ﴾ ته من بۆ ئێوه پیغه مبه ری کی دلسۆزو نه میندارم، چیم پێ سپێرا وه به ته مان ته وه پێتانی راده گه یه نم .

﴿ فاتقوا الله ﴾ له سزاو عیقاب ی خودا خۆتان پیا رتزن، ته وه ی فه رمان ی پێکردن ته نجامی بدهن، ته وه ی جله و گیری لی کردن مه ی کهن.

﴿ و اطيعون ﴾ گو ی بیستی ئامۆزگاری من بن، چیتان پێ ده لێم به گویم بکهن، ئافه رت ماره بکهن، و از له هه تیویازی بهێتن، چیدی کاری نا شیرین و فه حشامێز ته نجام مه ده ن، ته مه په یامی خودایه و پێتانی راده گه یه نم.
﴿ وما أسألكم عليه من أجر ﴾ من له پاساوی ته مانگه وازی کردنه م دا

داوای کری و پاداشتتان لی ناکهم، ﴿ان أجري الا على رب العالمين﴾
 نه جرو پاداشتی من لای خودای بوونه وهره، نه ده توانی پاداشتم بداته وه.
 بیگومان نه دیارده ناشیرینه ی له ناو گه لی لووط دا باو بوو لادان بوو
 له فطره تی ئاده میزادی هه لگه پانه وه بوو له سروشت. پهروه ردگار نیرو
 می تی دروست کردوه، هه زو ئاره زوی نه م دووره گه زه بو یه کتری شتی که
 ئاویتیه ی سروشتیان کراوه، هه ریه که یان له نیرو می مهیلی بو نه وی تریان
 هه یه. بو نه وه ی حیکمه ت و مه شیئه تی خودا له دریژه پیدانی ژیان
 له ریگه ی زاو و زیوه: که له ئاکامی به یه که گه ییشتنی نیرو می وه
 دسته بهرده بی، بیه جی، که و ابو نه م مه یله سروشتیه ی نیرو می بو
 یه کتری به شتی که له قانونه گشتی به که ی بوونه وهره په یرو کردنی ویستی
 خودایه له بهر پیه بردنی نه م بوونه وهره داو مه به سستی کی پیروژه؛ نه ویش
 دریژه پیدانی ژیان له سه ر زه وی به گویره ی یاسای خودا. به لام هه تیوبازی
 چوونه لای نیرو هیچ مه به سستی کی پیروزی تیدا نیه و هیچ ناکامی کی
 په سه ندی لی ناکه ویته وه، له گه ل قانون و یاسای بوونه وهره ناگو نجی !

لادان له یاسای بوونه وهره له کرده وه ی گه لی لووط دا ئاشکرا و غایانه،
 بۆیه که وتبوونه سه ردو و ریئانه یه که؛ یان ده بوو بگه رینه وه واز له کاره
 خه تر ناکه بیئن، یان له ناو بچن، چونکه نه وان له په ره وه ی ژیان
 ده رچو و بوون، به دژی سروشت ده جولا نه وه و هیچ حیکمه تی که له مانه و یان دا
 به و حاله بهر چا و نه ده که وت.

بۆیه هه زه ته ی لووط به توندی دژی هه لویستی نه و گه له سه مکاره
 وه ستاو لۆمه و سه رزه نشتی کردن و پیتی فره موون: ﴿أَتَأْتُونَ الذکران من
 العالمین، وتذرون ما خلق لکم ربکم من أزواجکم﴾ چون پیکشی کاری
 ئاوا ناشیرین ده که ن؟ به ج عه قلی که نه م تاوانه گه وره یه نه نجام ده ده ن؟ چون
 ده چنه لای نیرو نیرو بازی ده که ن؟ هه رکه سی کی بیانی بیه ناوتان نیوه

کاری ئاوا ناشیرینی له گه‌ل دا ده‌که‌ن. په‌روه‌ردگار کاره‌که‌یانی به‌فاحیشه
 ناوبردوه وه‌کوه ده‌فه‌رموی: ﴿اتأتون الفاحشة ما سبقكم بها من احد
 من العالمين﴾ (الأعراف/ ۸۰) ده‌چنه لای نی‌رو ئافره‌ته‌کانتان
 وازلی‌دینن، ناچنه لای ژنه‌کانتان که خودا به‌سروش بۆ ئهو مه‌به‌سته‌ی
 دروست کردون.

﴿بل أنتم قوم عادون﴾ به‌لام به‌راستی ئیوه نه‌ته‌وه‌یه‌کی سنوور به‌زین و
 ده‌ستدریژکارن، زی‌ده‌په‌رویی ده‌که‌ن له‌تاوان دا به‌تایبه‌تی ئهم کاره
 ناشیرینه‌تان که‌که‌س پیش ئیوه نه‌یکردوه.

﴿قالوا: لئن لم تنته يا لوط لتكونن من المخرجين﴾ وتیان: نه‌گه‌ر واز
 له‌م قسانه‌ت نه‌هیئنی ئهی لووط له‌مه‌به‌ولاوه به‌رده‌وام بی له‌سه‌ر
 ده‌عوای پی‌غه‌مبه‌رایه‌تی و سه‌رزه‌نش کردغان له‌سه‌ر ئهم کاره‌مان و چیت
 ره‌خه له‌نی‌ربازی ئیمه‌ بگری ده‌رت ده‌که‌ین و ناهیتلین له‌ناوماندا
 بمیئنی، چیت له‌گه‌لت هه‌لناکه‌ین، وه‌کوو چۆن له‌وه‌پیش
 که‌سانیک که له‌م باره‌وه ره‌خه‌ی لی‌گرت‌ووین
 شاربه‌ده‌رمان کردون.

بی‌گومان له‌بنه‌په‌ت دا هه‌زهره‌تی لووط خه‌لکی ئهو شوین و زی‌ده
 نه‌بوو، کاتیک هه‌زهره‌تی ئی‌براهیمی مامی کۆچی کردو زی‌دو نیش‌تیمانی
 خۆی به‌جی‌هیش هه‌زهره‌تی (لووط)یش له‌گه‌لتیا کۆچی کردو که‌وته ولاتی
 ئه‌رده‌ن و له‌گه‌ل ئهو گه‌ل و نه‌ته‌وه ژیا تا خودا کردی به‌ پی‌غه‌مبه‌رو بۆ
 سه‌ریان ره‌وانه‌ی کرد، بۆ ئه‌وه‌ی له‌و تاوان و کرده‌وه ناشیرینه‌ه
 بیانگیر‌په‌ته‌وه، هه‌زهره‌تی لووط بو‌یرانه وه‌لامسی دانه‌وه، چ باکی
 له‌هه‌ره‌شه‌ی توندوتی‌یان نه‌بوو، به‌راش‌کاوی و به‌ناش‌کرا دژایه‌تی خۆی
 ده‌ربری به‌رامبه‌ریان و پیتی گوتن:

﴿اني لعمركم من القالين﴾ من به‌رامبه‌ر ئهو کرده‌وه ناشیرینه

قیزلیکراوهی ئیوه رق وقارم ههیهو زۆر دژی دهو ستم و به هیچ شیوه یه ک
پیی رازی نیم و ناچیتته دلمه وه، من له ئیوه به ریم و هه پره شه و ته هیدی
ئیوه من له وه له ئیستم ناهینیتته خواری و منیش یه کیکم له وه که سانه ی
دژی نه وه کرده وه ناشیرینه ی ئیوه، ته نانه ت کاره که تان هینده ناشیرینه
خه لکانی تریش قیزیان لییه تی.

نه بچار هانای بۆ پهروه ردگار بردو وتی: ﴿رَبِّ نَجْنِي وَأَهْلِي مَّا يَعْمَلُونَ﴾
خودایه ! له عه زابی کرده وهی نه وانه رزگارم بکه، خۆم و مال و خیزانم
له نه و سزایه ی تووشی نه وان دی له سه ر نه وه کرده وه ناشیرینه یان به دوور
بگه ره پارێزراومان بکه.

﴿فَنَجِّنَاه وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَابِرِينَ﴾ ئیمه یش دو عاکه یان
گیرا کرد، خۆی و خاوه خیزانی و هه موو نه وانه ی ئیمانیا ن پی هینابوو به شه و
هه موو یانمان رزگار کرد جگه له پیره ژنه که ی لئو و نه وه له پی پی
له ناو براوه کان بوو، پیره ژنیکی به دغه سال بوو، برپای به تاینی لئو و
نه کردو له گه ل نه ته وه سته مکاره که دا به کافری مایه وه له گه ل کافراندا
له ناو چوو.

﴿ثُمَّ دَمَرْنَا الْآخِرِينَ﴾ پاشان نه وانه مان له ناو برد که مابو نه وه له گه ل
حه زه تی لئو و نه شوینکه و توانی دا به شه و ده رنه چوون، سه ره گه رمی
هه تیوبازی و کاری ناشیرینی تر بوون، ئیمانیا ن به خودا نه هینابوو برپایان
به پیغه مبه ری خودا نه کرد.

﴿وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنْذِرِينَ﴾ عه زابی سه ختی خۆمانمان
به سه ردا باراندن، عه زابه که گشتگیر بووه موو یانی گه رته وه، به رده بارانمان
کردن، به راستی خراب بارانی که بوو نه وانه ی که به سه ر نه وه گه له
له ناو براوه مان دا باران، بارانی که باراندمان به سه ر نه وه گه له هه پره شه
لیکراوه دا بارانی ره حه مت نه بوو بارانی غه زه ب بوو.

دەلتىن: شارو گۈندە كانيان بە گۈندى (سەلوم) يىشەۋە بەزەۋى دا رۆچۈن و ئاۋ داپۇشېن، واگومان دەبرى شۈيئەۋاريان لەژىر ئاۋى دەرياي (الميت) دايە لە ئوردون.

ھەندى لەزانايانى پىسپۆر لەزانىياري تويژىنەۋە كانى زەۋى دا تەئكىد لەسەر ئەۋە دەكەنەۋە كە دەرياي (الميت) چەند شارىكى قەرەبالغ بە دانىشتوانى داپۇشېۋە، برى لەزانايانى شۈيئەۋار پاشماۋە قەلایە كيان لەنزىك دەرياكەۋە دۆزيۋەتەۋە، لەپەنا قەلەكە شۈيئى قورىبى سەرپرېنيان كەشف كرد.

بە كورتى عەزەبى نەتەۋەى لووط برىتى بوو لە بومەلەرزەيەكى بەھىز ولاتەكەيانى ژىرو زەبەر كەرد، وىپراى ئەۋ بومەلەرزە لەئاسمانىشەۋە بەردەباران و ئاگرىباران كران ولات و شۈيئىيان سوتىئىرا، ئەمجار ئاۋ داپۇشېن.

﴿ان في ذلك لآية﴾ بىگومان لەپوداۋى لەناۋىردنى گەلى لووط دا بەۋ شىۋە سامناكە پەندو ئامۇژگارى ھەيە بۆ ھەركەسىك بەچاۋى وردىيىنەۋە تى بىفكرى. ئەۋە بوو پەرۋەردگار تاۋانبارە ھەتىۋىازە كانى لەناۋىردن ، موسولمانە راستال و خاۋەن باۋەرە كانى رزگار كەردن.

﴿وما كان أكثرهم مؤمنين﴾ زۆرىيە زۆرى ئەۋ گەلە ئىمانيان نەھىئا بوو، سووربون لەسەر كوفرو بى دىنى خۇيان.

﴿وان ربك هو العزيز الرحيم﴾ بىگومان خوداى تۆئەى موھەمەد ! تۆلە سىتىنە لەدوژمنە كانى خاۋەن رەھىم و بەزەيىيە بۆ موسولمانە تۆبە كارەكان.

ئەمە چىرۆكى ھەوتەم و دوا چىرۆكە لەم سورەتە پىرۆزەدا ، ھىئراون بۆ
 عىبەرەت و پەند لى ۆەرگرتن، ھەروەھا بۆ دلدانەو ھەتەسەللا ھاتنى
 پىغەمبەر ﷺ بۆئەو ى دلتەنگ نەبى بەھەلسوگەوتى قورەيشىيەكان،
 بزائى كە بەدرۆخستەنەو ى پىغەمبەران داب و نەرىتى گەلە پىشىنەكانىش
 بوو، ھەموو پىغەمبەرىك لەلايەن گەلەكەيەو ەئەزىت دراو.

ئەمە چىرۆكى ھەزەرەتى شوەبە سەلامى خوداى لى بى، خودا كەردى
 بەپىغەمبەر ەروانى كەرد بۆ سەر ئەھلى مەدەيەن و ئەھلى (الأيكة).
 دانىشتوانى (الأيكة) نەتەو ەيەك بوون خاوەن باخ و باخات و كشتوكال و
 بەروبووم و ميوەجات، پەرورەدگار ھەزەرەتى شوەبەبى بۆ سەرناردن بۆ
 ئەو ى بارى شىواوى كۆمەلايەتییان راست بكاتەو، جلەو گىرييان لى بكا
 لەتەرازوبازى و فەساد نانەو لەسەر زەوى، بانگەوازی كەردن و پەندو
 ئامۆژگارى كەردن كە واز لەتەرازوبازى بەيئن، ئاشوب و فیتنە
 بەرپانەكەن، بەقسەيان نەكەردو خودا لەناوى بەردن.

﴿كذب أصحاب الأيكة المرسلين﴾ واپىدەچى ﴿أصحاب الأيكة﴾
 دانىشتوانى شارى مەدەيەن بن ﴿الأيكة﴾ درەختىكى گەلا پرە، وادىارە
 شارى مەدەيەن ئەم جۆرە درەختەى بەدەورەو ەبووى، شوئىنى شارى
 مەدەيەن لەنتوان و لاتى حىجازو فەلەستىن بسو ەلەدەوروبەرى
 خەلىجى عەقەبە.

ئەصحابولئەيكة پىغەمبەرانىيان بەدرۆخستەو، واتە: ھەزەرەتى
 شوەبەبىيان بەدرۆخستەو، بەدرۆخستەو ى پىغەمبەرىكىش دەبىتە
 بەدرۆخستەو ى ھەموو پىغەمبەران، كەسىك پىغەمبەرىك بەدرۆبختەو
 ەكوو ئەو ەوايە ھەموو پىغەمبەرەكانى بەدرۆخستەو،
 بەدرۆخستەو ەكەشيان ﴿اذ قال لهم شعيب ألا تقون﴾ كاتىك بوو: كە
 شوەب ﷺ پىي گوتن: ئەو ە بۆ لەعەزابى خودا ناترسن ؟

﴿إني لكم رسول أمين﴾ من بؤ ئىوہ پىغەمبەرئىكى دىلسۆزۈ
ئەمىندارم.

﴿فاتقوا الله وأطيعون﴾ لەعەزابى خودا بترسن سەرپىچى فەرمان و
جەلەو گىرىيەكانى مەكەن، شوئىن من بىكەون چىتان پى دەلئىم: بەقسەم
بىكەن و گۆيىستى نامۆزگارىيە كانم بن .

﴿وما أسألكم عليه من أجر ان أجزى الا على رب العالمين﴾ ئەمن
لەپاى ئەم نامۆزگارىو بانگەوازىيەم داواى كرىو پاداشتتەن لى ئاكەم،
كرىو پاداشتەم لاي خودايە، خوداي بوونەوەر دەتوانى پاداشتەم بداتەوہ .

ئابەوشىوہ ھەلئىنان بۆ خوداپەرستى و ئىمان ھىنان، بەئاشكرا پىي
راگەيانندن: كە ئەو پىغەمبەرى ئەوانەو لەخوداوە بۆ سەريان رەوانە
كراوہ، دىلسۆزۈ ئەمىندارە لەگەيانندى پەيامەكەى داو ھىچ مەبەستىكى
دونيائى بە ئەوان نىيە .

ئەمجار چەند نامۆزگارىيەكى سەھرەككىيان ئاراستە دەكاو دەفەرموى:
﴿وأوفوا الكيل ولا تكونوا من المسرفين﴾ ئەگەر شتتەن فرۆشت،
بەتەواوى بۆيان بپيئون، بۆيان بكىشن، ناميىرى پىوانەو كىشانەتان كەم و
كورتى تىدا نەبى، لەو كەسانە مەبن كە مافى خەلكى بەتەواوى نادەن ،
ئەگەر شتتەن كرى زيادە و ھەرمەگرن و تەماعتەن لەمالى خەلك دا نەبى ،
واتە: پىيويستە لەوەرگرتن و پىدان دا يەكسانى بىكەن، چۆن كالا دەدەن
بەكپيار ئاواش كالا لەفروشيەر ھەربىگرن .

﴿وزنوا بالقسطاس المستقيم﴾ بەتەرازوى راست و دروست شت كىشانە
بىكەن ، تەرازوبازى مەكەن ھەكوو لەشويئىتىكى تردا دەفەرموى: ﴿ويل
للمطففين، الذين اذا اکتالوا على الناس يستوفون، واذا كالوهم او
وزنوهم يخسرون، الا يظن اولئك انهم مبعوثون﴾ (المطففين/۱-۴) .

ئەجار جەلەوگىرى ئەو ھەيان لى دەكا: كە ستم نەكەن ، كالای خەلك
بەبى ترخ سەير نەكەن، مافى كەسانى دىكە بەكەم و بى بەھا نەزانن،
لەنرخ و بەھای شتومە كیان دانەشكىنن، دەفەرموى: ﴿ولاتبخسوا الناس
أشياءهم﴾ لە كالائ شتومە كى ئادەمیزادان كەم مەكەنەو، باپتو ھەكانتەن
عادلانە بن، لەكىشانەو پتوانەدا لەژمارەو ھەلسەنگاندن دا لەمەزەندە
كردن و تەخىن دا لەمافى ئەدەبىو مەعنەوى دا عادلانە ھەلسوكەوت
بكەن، ھەرشتەو مافى خۆى بەدەنى، ھەركالایەوبە ھای خۆى بو دىارى
بكەن ھەر رەنجدان و ماندو بوونىك بەگوێرەى خۆى ھەلى سەنگىنن.

﴿وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مَفْسِدِينَ﴾ تاشوب و فیتنهیی له ولاتدا بهرپا مه کهن ، چه تهیی و تالانکاری و کوشت و کوشتارمه کهن، رهزو باخ و باخات و یران مه کهن.

﴿واتقوا الذي خلقكم والجليلة الأولين﴾ بترسن له عزا بى سهختى ئەو خوداىەى به فەزىل و گەورەبى خۆى ئىوہى بەدییەتەو، ئەو گەل و نەتەوانەى پێش ئىوہشى دروست کردو، ئەو ھەموو گەل و نەتەوہ خواوہ دەسلەت و مال و سامان و ھیزو توانایەى پێش ئىوہش ھیتاوانە گوڤەپانى ژيانەوہ دواىى بەھۆى ئەوہوہ کە ئەو گەلانە سەرپێچى فەرمانیان کردو پێغەمبەرەکانیان بەدرۆخستەوہ لەناوى بردن و بوونە بەندو عیبرەتى رۆژگار.

﴿قالوا: انما أنت من المسحرين﴾ وتیان: ئەى شوعەیب تۆ جگە لەپیاویکی جادو لیکراو هیچی تر نی، سیحرت لی کراوە و عەقڵت شیواوە، کئی گوی لەقسەى تۆ دەگریۆ کئی گرنگی دەدا بە ئامۆژگاری تۆ.

﴿وما أنت الا بشر مثلنا﴾ تۆ پياويكى وه كوو ئيمه و هيچى تر، چيت له ئيمه زياتر نيه، ئيتړ چى تۆى والى كرد فەزل و ريزت به سه رمان دا هه بى، بۆچى زنده له هه موامان تۆ بویت به بئغه مبهړ؟

﴿وان نظنك لمن الكاذبين﴾ ئەو ھى ئىمە گوماغان بۆى دەچى ئەو ھىە :
 كە تۆ درۆ دەكەىو لەپىرى درۆزنەكانى، بەئەنقەست قسە ھەلدەبەستىو
 خۆت بە پىغەمبەر داناوە . ئەگىنا لەراستىدا تۆ پىغەمبەر نىت و خودا
 تۆى رەوانە نەكردوہ .

ته گهر هه‌په‌شه‌شمان لی‌ده‌که‌ی به‌عه‌زاب و ده‌لی‌ی ته‌گهر ئیمان نه‌هی‌نن
عه‌زابی خوداتان بو‌دی، ده‌بی‌منه‌ت به‌ئه‌وه ئیمه ئیمانت پی‌تا‌هی‌نن .
﴿فَاسْقُطْ عَلَيْنَا كَسْفًا مِنَ السَّمَاءِ اِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ﴾ ته‌گهر
راست ده‌که‌ی پارچه هه‌و‌ری‌کی پرله‌عه‌زایمان به‌سه‌ردا بده، ئه‌وه عه‌زاب‌ه‌ی
هه‌په‌شه‌مان پی‌لی‌ده‌که‌ی بابۆ‌مان بی‌! هه‌لبه‌ته ئهم داوا‌کاریه‌یان
نیشانه‌ی ئه‌وه بوو: که ئه‌وان سوورن له‌سه‌ر ئینکاری و ئیمان نه‌هی‌نان و
به‌درو‌خسته‌نه‌وه‌ی حه‌ز‌ره‌تی شو‌عه‌یب عليه السلام پ‌روانه‌بوونیان به‌هاتنی عه‌زاب
بو‌سه‌ریان .

نہم ھہ لوئیستہ ھہق دہ شو بہیتہ ھہ لوئیستی قورہ یشییہ کان: کہ چہ ند
پیشنیاریکیان ناراستہی پیغہ مبر ﷺ کردو وتیان نیمانت پی تاہنین تا
فلان شت یان فلان شتمان بو دہستہ بر نہ کہی، ﴿او تسقط السماء کما
زعمت علینا کسفاً، او تأتي بالله والملائکة قبلاً﴾ (الاسراء/۹۰-۹۲).
یان ﴿واذ قالوا: اللهم ان كان هذا هو الحق من عندک فامطر علینا
حجارة من السماء﴾ (الانفال/۳۲).

گهلی شوعه یب پییان وابوو نه گهر عه زابه که یان بو نه یه نیشانه ی
 نه وه یه حه زره تی شوعه یب دروژنه و دروژنیه که ی دهرده که وی بو یه
 حه زره تی شوعه یب عليه السلام وه لامی دانه وه **﴿قال: رب أعلم بما تعملون﴾**
 وتی: خودای من زانتره به کرده وه کاتتان و ده زانی چی ده که ن و زوو یان
 درهنگ سزاتان ده داته وه و تو له تان لی ده سی تی نی، وه لی من هیچ
 ده سه لا تی کم له هی تان و نه هی تانی عه زابدا نیسه، نه وه به ده ست خودابه،

ئەگەر شیاوی عەزاب بن بۆتان دەنیریۆ چۆنی بوی ئاراتان لەگەڵ دەکا.
 ھەزرەتی شوەیب عليه السلام دوعای لی ئەکردن بەلکوو عەزاب دانیانی ھەوالەیی
 خودا کرد. جا کہ بەردەوام بوون لەسەر کوفرو سەر رەقی خۆیان بەگوێرەیی
 پیشنیاری خۆیان خودا عەزابی (یوم الظلة) ی بۆ ناردن.

دەفەرموی: ﴿فَكذبوه فأخذهم عذاب يوم الظلة﴾ کہ بەردەوام بوون
 لەسەر بەدرۆخستنەوێ پیغەمبەرەکیان، ئیتر عەزابی (یوم الظلة)
 گرتنی: کہ بریتی بوو لەگەرماپی یەکی بەشیددەت ھەناسەیی گرتن،
 گەرماکہ ھێندە تووند بوو، سێبەر و ئاو چاری نەکردن، ناچار بوون شار
 بەجی بێلن و روو لەسارا بکەن، ھەورێک لەسەریان پەیدا بوو تۆزیک
 ساردی و نەرمەبایەکی پتوہ بوو، ھەموویان لەژێری دا کۆبونەوہ بەو
 ھیوایەیی لەژێری دا بھەسیئەوہ و کەمێک گەرماپیان لی دۆربخاتەوہ، بەلام
 بەپێچەوانەبوو، ھەورەکہ ئاگر بارانی کردن و ھەموویانی کردە قەرەبروت
 وەکوو لەشویئیکی تردا دەفەرموی: ﴿وان يروا كسفا من السماء ساقطاً
 يقولوا سحب مرموم﴾ (الطور/ ۴۴).

﴿انه كان عذاب يوم عظيم﴾ بەراستی ئەو عەزابەیی بۆ سەر ئەوان
 نێردرا عەزابی رۆژێکی گەورە بوو، عەزابیکی ترسناک و قەلاچۆکەر بوو،
 ئاسەواری بێنەوہ، عەزابێک بوو بریتی بوو لە ھەورە بروسکەو چەخماخەو
 شریخ و ھورپێکی ترسیئەرو تۆقینەر.

﴿ان في ذلك لآية﴾ بێگومان لەم چیرۆکە رەوان و سەرنج راکیئەدا
 پەندو نامۆژگاری بۆ قورەیشییەکان و ھی تریش ھەییە، نیشانەیی راستی
 پیغەمبەراییەتی موحەممەدەو، بەلگەییە لەسەرئەوہ: کہ ھاتنی عەزاب
 بەدەست خودایەو ئەو کات و شوێن و چۆنیەتی دیاری دەکا.

﴿وما كان اکثرهم مؤمنين﴾ زۆریەیی زۆری گەلی شوەیب موسولمان
 نەبوون، بەکافری لەناوچوون.

﴿وان ربك هو العزيز الرحيم﴾ بیگومان خودا تۆئی موحه مد !
خاوه ن ده سە لات و توانایه ، تۆله له تاوانباران ده ستینی و فرهامۆشیان ناکا ،
خاوه ن ره حم و به زهیی به بۆ موسوئلمانان و چاودیریانه .

ئهم چیرۆکانه ئاماژه به وه ده کهن: که هه موو پیغه مبه ران تی کرا
بانگه وازیان بۆ یه ک جۆر ئاین کردوه ، هه موویان بانگه وازیان بۆ
یه کتاپه رستی کردوه ، هه وئیان داوه بۆ ریزگرتن ، له نه خلایق به رزو جوان و
بلاو کردنه وهی فه ضائل و دژایه تی کردنی ره زائیل .

ئهمجار هه ریه که یان چاره سه ری نه خوشیه کۆمه لایه تیه کانیان به شیوه و
شیوازیکی جیاو تایبه تی چاره سه رکردوه . هه ر گه ل و نه ته وه یه ک جۆره
نه خوشیه کی کۆمه لایه تی تیدا به رجه سته بووه ته شه نه ی کردوه . نه وه تا
حه زره تی هود (عليه السلام) دوا ی بانگه وازی یه کتاپه رستی و پابه ندبوون به فره مان و
جله و گیرییه کانی په ره وردگار هه ول دده نه خوشی
شانازی کردن و خۆبه زلزانو بینا رابه ستنی زیاد له پیویست چاره سه ربکا ،
ته ماعکاری و ناشوب و تالانکردن و ریگری و چه ته کاریان تیدا نه هیلی .
نه وه حه زره تی صالحه (عليه السلام) ده یه وی گه له که ی واز له پیشپرکی بیناسازی و
رازاندنه وهی خانووبه ره و قه صرو باله خانه کانیان به یتنن ، هیئنده هه لپه ی
ده سته به رکردنی له ززه ته ماده یه کان نه کهن .

حه زره تی (لوط) یش ناره زامه ندیی توندی خۆی ده برپی به رامبه ر
دیاردیه نیربازی که له ناو گه له کهیدا باو بوو ، به توندی په خنه ی لی
گرتن و کاره که یانی به پیچه وانه ی قانون و یاسای بونه وه ر دانان . حه زره تی
(شوعه یب (عليه السلام) یش به توندی ره خنه ی له ته رازوبازی و سته مکاری
نه ته وه که ی گرت و هه ره شه ی ترسناکی لی کردن ته گه ر سووربن له سه ر
هه لویستی نادرستیان .

همموو پيغهمبهره كان جه ختيان له سهر خودا پهرستي كرده و خهلكيان هه لناره بو دلسوزي له عيبادت كردن دا . ههموويان نه وهيان راگه ياندوه: كه له پاساوي بانگه وازيبه كه يان دا به ته ماي كرى پاداشتي گه له كانيان نين و نه جرو پاداشتي خويان له خودا داوا ده كهن.

ههموويان وره بهرزو پشودريژو دلسوزو بي باك بوون له بهرامبهر سهرپيچيكاران و سسته مكاران دا، هيچ ههره شه و ته هديدك كاري لي نه كردون و پشتيان به خودا قايم و پتهو بووه.

قورئان له خوداوه نيژدراوه بو ترساندن موشريكه كان و

موزده دان به موسولمانان

وَإِنَّهُ لَنَزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٩٢﴾ نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ
الْأَمِينُ ﴿١٩٣﴾ عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنذِرِينَ ﴿١٩٤﴾ بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ
مُبِينٍ ﴿١٩٥﴾ وَإِنَّهُ لَفِي زُبُرِ الْأَوَّلِينَ ﴿١٩٦﴾ أَوْ لَيَكُنْ لَهُمْ آيَةً أَنْ يَعْلَمَهُ
عُلَمَاءُ بَنِي إِسْرَءِيلَ ﴿١٩٧﴾ وَلَوْ نَزَّلْنَاهُ عَلَى بَعْضِ الْأَعْجَمِينَ ﴿١٩٨﴾
فَفَرَّامُ عَلَيْهِمْ مَا كَانُوا بِهِ مُؤْمِنِينَ ﴿١٩٩﴾ كَذَلِكَ سَلَكْنَاهُ
فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ﴿٢٠٠﴾ لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ ۖ حَتَّىٰ يَرَوْا الْعَذَابَ
الْأَلِيمَ ﴿٢٠١﴾ فَيَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٠٢﴾ فَيَقُولُوا
هَلْ نَحْنُ مُنْظَرُونَ ﴿٢٠٣﴾ أَفِعَذَابِنَا يَسْتَعْجِلُونَ ﴿٢٠٤﴾ أَفَرَأَيْتَ
إِنْ مَتَّعْنَاهُمْ سِنِينَ ﴿٢٠٥﴾ ثُمَّ جَاءَهُمْ مَا كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿٢٠٦﴾

مَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يُمَتَّعُونَ ﴿٢٠٧﴾ وَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا
لَهَا مُنْذِرُونَ ﴿٢٠٨﴾ ذِكْرَىٰ وَمَا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٢٠٩﴾ وَمَا نَزَّلَتْ بِهِ
الشَّيَاطِينُ ﴿٢١٠﴾ وَمَا يَنْبَغِي لَهُمْ وَمَا يَسْتَطِيعُونَ ﴿٢١١﴾ إِنَّهُمْ
عَنِ السَّمْعِ لَمْعَزُولُونَ ﴿٢١٢﴾

دوای راناندنی چیرۆکی ئەو پیغەمبەرانه: که خودا گێڕانیەوه بۆ
دلداەوهی پیغەمبەر و تەسەللادانەوهی و ترساندنی موشریکەکانی
قورەیش: که خۆیان توشی ئەو عەزاب و سزایە ی نەتەوه پیشینەکان
نەکەن و پیغەمبەر بە درۆنەخەنەوه. بۆ ئەوهی بە دەردی گەلە پیشینەکان
نەچن و وه کوو ئەوان لەناو نەچن.

نەجار بە شوێن ئەوهدا باسی نازلکردنی قورئان دەکا، بۆ سەردلی
پیغەمبەر ﷺ که بە لگە ی راستی پیغەمبەرایەتی حەزەرەتی موحمەدە،
هەر وەها بۆ ئەوهی لەنیوان سەرەتای کۆتایی سورەتە کەدا تەناسوب دروست
ببی، چونکە سەرەتای سورەتە کە، باسی روو وەرگێڕانی موشریکەکان
دەکا لەقورئان ﴿وما یأتیهم من ذکر من الرحمن محدث الا کانوا
عنها معرضین﴾ (نایەتی ۵). بۆیە کۆتایی سورەتە کەشی
بە باسی قورئان بەرێ دەکا و دەفرموی:

﴿وانه لتنزل رب العالمین﴾ واتە: ئەو قورئانە ی لەسەرەتای
سورەتە کەدا باس کرا، نامە ی ئاسمانی یەو لەخوداوه نازلکراوه بۆ سەر دلی
پیغەمبەری خۆی موحمەد ﷺ .. نامە یەکی فەصیحە و موعجیزە یە،
لەتوانای ئادەمیزاد و جندۆکەدا نیە شتی ئاوا بۆخەنە رو، کەوابوو لەخوداوه

نازل بووه و شاکاری خودای بوونه وەرە، هەروەها هەوالی نەهینی و بەسەرھاتی رابووردوی تێدایە ئەمەش بەنیگا و سروش نەبی تازانری.

﴿نزل به الروح الأمين﴾ ئەمەینداری نیگا و سروش ((جویرائیل)) بۆی هێناوەتە خواری، فریشتە ی پایە بەرز لەعالمی بالاوە ئەو پەيامە پیروژە بەفەرە ی خستۆتە ناو دل و دەرونی تۆو و تی ی گەیانندی، بەبی زیادو کەم قورئانی پیژاگەیانندی ﴿لتكون من المنذرین﴾ بۆ ئەو ی لەپیتری ترسینەرانی بی، گەل و نەتەو کەت بترسینی، بەلکوو هەموو ئادەمیزاد بەگشتی بترسینی لەعەزابی خودا، موژدە بەدە ی بەئەوانە ی شوینت دەکەون و ئەوانە بترسینی: کە سەرپیچیت دەکەن و پەيامە کەت بەدرۆدەخەنەو.

نازلکردنی قورئان بۆسەر تۆ ئە ی موحمەد! ﴿بلسان عربي مبين﴾ بەزوبانی عەرەبی و ئاشکرا و روان و سەرئاسا تابە جوانی تی ی بگەن و قورەیشییەکان بیانیان نەمیئێ. چونکە ئەوان یە کەم گەل و نەتەو یە کەن قورئانیان بەگۆی دا دراو، بەسەریان دا خویندراو تەو، دە ی دەبوا یە زوو بەپیر بانگەوازی ئیسلامییەو بەهاتنایەو خیرا ئیمانیان بەهێنایە، ئەوان پیغەمبەر دەناسن، ئاگایان لەژیانی رابووردوی هە یە، قورئان بەزمانی خوێانەو ئوسلوب و شیو و شێوازی لەه ی کەلامی بەشەر جووداوازەو لەژوور توانا و دەسلاتی ئەوان دایە. لییان عەیان و ئاشکرایە ئەم قورئانە لەجۆری قسەو ئاخاوتنی ئادەمیزاد نیە، لەسەرچاوە یەکی غەیری ئادەمیزادەو هاتووە، کەچی وێرای ئەو ش بەهۆی عیناد و سەرپرەقی خوێان ئیمانیان نەهێنا و پیغەمبەریان بەدرۆخستەو.

﴿وانه لفي زبر الأولین﴾ باس و خواسی قورئان و ئاماژە پیکردنی لەنامە ئاسمانیە پیشینەکان دا هە یە. پیغەمبەران ی پیشوو یە ک لەدوا ی یە ک موژدە ی هاتنی پیغەمبەر و نازلکردنی قورئانیان بەگەلەکانیان داو،

خوارى، بەزمانىكى رەوان و بەلىغ بۆيان دەخوئىتتەو، دەبيىسن و تىي دەگەن و دەزانن: ئەو ھاخاوتنىكى موعجىزەو لەكەلامى بەشەر ناچى و ئادەمىزادو جندۆكە ناتوانن كەلامى ئاوا بىخەنەر، كەچى و تىپراي ئەو ھەرىمانى پىئاھىتن و ئىنكارى دەكەن و جارىك دەلئىن: شىعرە، دەمىك دەبىئىن: چىرۆكە كۆنە، بىرك كاتىش بەقسەى كاهىن و كۆلەو نانى لەقەلەم دەدەن.

دەى ئەگەر قورئانمان نازلېكر دايە بۆسەر ھەندى كەسى ناعەرەب، ېمان ناردايە بۆسەر كەسىك نەتوانى عەرەبى بخوئىتتەو و عەرەبى نەزانىايەو نەيتوانىايە بەسەريان دا بىخوئىتتەو دوبارە پىتى كافر دەبوون و پروايان پىتەدە كرد، دەيانگوت: تىي ناگەين و نازانن چى دەلى، وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿وَلَوْ جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا عَجْمًا لَقَالُوا لَوْلَا فُصِّلَتْ آيَاتُهُ؟﴾ (فصلت/۴۴).

بەكورتى وەك يەك وايە چ جوداوازيبەكى نىيە ئىمە قورئان نازل بىكەين بۆسەر پىاوتىكى عەرەبى ناسراو و رابوردو پاك و بىگەردو بەزوبانىكى عەرەبى فەصيح و بەلىغ و ئاشكرا، گوئىيان لى بىو تىي بىگەن و بىناسن و بزانن كەلامىكى موعجىزەو سەرتاسايە، يان قورئانەكە نازل بىكەين بۆ سەر پىاوتىكى ناعەرەب چ لەزمانى عەرەبى نەزانى لەھەردوو ھاكەدا ئەوان پروايان پىتى ناپى و ئىمانى پىئاھىتن !!

ئەمە بەلگەيەكى ئاشكرا و نىيانە لەسەر دلرەقى و بىوئىژدانى كافرەكانى قورەيش و رۆچونيان لەكوفرو بىددىنىدا، ئەو ھاكەل ئەو ھەشدا نەيئىنى فەصاحت و بەلاغەتى قورئانيان زانىو و لىي ھاالى بوون لەسەر زوبانى كەسىكى وەكوو ھەزەرەتى موھەممەد: كە رابوردو بىنەچەى دەزانن و لەو ھەپش ناسىويانە و بە(الأمین) لەناويان دا بەناوبانگ بوو

بۆیان ده خویندریتهوه، کهچی بههۆی لوت بهرزو ده مارگیریان پشتی لی هه لده کهن و ئیمانی پی تاهیتن.

ئه مجار پهروهردگار ئهم هه لویسته ناشیرینهیان جهخت ده کاتهوه ده فهرموی: ﴿كذلك سلکناه فی قلوب المجرمین﴾ واته: وه کوو چۆن رهوشتی به درۆخستنهوهیان بۆ قورئان به خویندنی کابرایه کی ناعهره ب له دل دا چه سپاوه و جیگیرمان کردوه، ههر بهو جهورهش به درۆخستنهوهی قورئان له دلی قورهیشیه کان دا چه سپاوه و جیگیرمان کردوه، به کورتی رهوشتی دلپهقی و پروانه کردن به قورئان و ره تکردنهوهی، شتیکی سروشتی یه وه گهل خوین و ئیسقانیان تیکه لاوبوه.

قورئانیان بههۆی ئاده میزادی عهره ب یان ناعهره ب بۆ بنیترین نهوان له هه لویستی خویان لانه و واز له کوفرو بیddینی تاهیتن و سوورن له سه ر بته رستی. وه کوو له شوینیکی تردا ده فهرموی: ﴿ولو نزلناه علیک فی قرطاس فلمسوه بأیدیهم لقال الذین کفروا: ان هذا الا سحر مبین﴾ (الانعام/۷).

ئه مجار زیاتر جهخت له سه ر مانای پیشوو ده کاتهوه ده فهرموی: ﴿لایؤمنون به حتی یروا العذاب الالیم﴾ نهوان ئیمان به حق و راستی تاهیتن، به کافری ده میننهوه له دل دا ئینکاری قورئان ده کهن و به درۆی ده خه نه وه هه تا به چاری خویان عه زابی سهخت ده بینن و یه خه یان ده گری. ﴿فیأتیهم بغته وهم لایشعرون﴾ نهو عه زابه سهخته به ناگه هان و گۆزو گومته توشی نهوانه ده بی: که قورئان به درۆ ده خه نه وه، به خویان نازانن: که یه خه یان ده گری و تیکیان هوه ده پیچی؛ جائه و کاته:

﴿فیقولوا هل نحن منظرون﴾ ده لئین: ده بی ئیمه که می مؤلته بدرین بۆ نهوهی به خو ماندا بچینه وهو خودا په رستی بکهین؟؟ واته ئاواته خوازی نهوه ده بن که که میك مؤلته بدرین. به لام نه مؤلته تیان ده درۆ

نەپەشیمان بوونەوهشیان سودی دەبی، بۆ خوشیان دەزانن: که له قیامت
دا پەنانه ماون و هیچ شتێک دادیان نادا، وهلی قسەیه که دهیکەن و
دهیانەوی دلی خۆیان تۆزی خوش بکەن!

له گەل ئەوه دا که ئەوه وهزە و حالیان دەبی، وێپرای ئەو هەموو
هەرەشانە و ترساندنە نەفامی و نەحەقی سەر و دلی گرتوون و داوای
زووهاتنی عەزاب دەکەن. ﴿أفبعذابنا يستعجلون؟﴾ نایا ئەوانە پەلە
له هاتنی عەزابی ئێمه دهکەن؟ بە تەحە دداوه دهلێن: ﴿فاسقط
علينا كسفا من السماء﴾ (الشعراء/ ۱۸۷) یان دهلێن ﴿فاتنا بما تعدنا﴾
(الأعراف/ ۷۰)

نەجار که عەزابە کهشیان بۆدی داوای مۆلەتدان و دواکهوتنی دهکەن؟!
ئەوان بۆیان روون بۆتەوه، چۆن گەلە سته مکارەکانی پێشوومان
له ناو بردن و چۆن ناسه و ارمان برینهوه.

﴿أفرأيت ان متعناهم سنين، ثم جاءهم ماكانوا يوعدون، ما أغنى
عنهم ماكانوا يمتعون﴾ نایا وادهزانن: که داهاتووی کار وهکوو چۆن ئەوان
بۆی چوون ئاوا دەبی؟ ئەمى موخاطەب! گریمان ئێمه ژيانى ئەوانمان
دریژکردهوه و له لهزەت و خوشی دا تەمەنی درێژمان پێدان، دواى عەزابى
هەرپەشه پێلێکراومان بۆ ناردن و بەناگەهان و یەخەى گرتن، نایا ئەو
خۆش رابواردنە، ئەو نازو نيعمهت و خوشی یه عەزابە کهیان له سەر
لادەبەن؟ یان لێیان سوک دهکەن؟ نەخێر تەمەنی درێژو پرنازو نيعمهت،
نەعەزابیان له سەر لادەبا نەلێیان سوک دهکا، ماوهی عەزابی قیامەتیش
کۆتایی نایه و بێ پراڻه وهیه.. وهکوو له نایه تێکی تردا دهفرموی:
﴿يود احدهم لو يعمر الف سنة، وما هو بمزحزحه من العذاب ان
يعمر﴾ (البقرة/ ۹۶) یان دهفرموی: ﴿وما يغني عنه ماله اذا تردى﴾
(الليل/ ۱۱).

به کورتی خوشراپواردنی دریژخایمن، عهزابی خودا رەت ناکاتهوه.
چەندیک ژیان بهخۆشی بهسەر بەرن ئەوکاتە عهزابی خودا یەخەیان دەگری
هیچیان لەبیر نامینێ هەر وادهزانن قەتقەت خۆشیان نەبینیوه، وهکوو
لەشویتنیکێ تردا دەفەرموی: ﴿کأنهم يوم یرونها لم یلبثوا الا عشية او
ضحاها﴾ (النازعات/۴۶).

لە فەرمووده‌ی صەحیح دا هاتووێ ده‌فەرموی: رۆژی قیامەت کافر
دێنن یە کجار لەناگری رۆده‌که‌ن و دەری ده‌هێننه‌وه، ئەجار پیتی ده‌لێن:
ئەری قەت لەزەت و خۆشیت بینیه؟ ده‌لی: نەوه‌للاهی هەرگیز خۆشیم
نەدیوه. ئەجار موسولماننیکێ ژیان ناخۆشی دونیا ده‌هێنن به‌ئاوی
به‌هەشت جارێک ده‌یشۆرن دوا‌ی پیتی ده‌گوتری: ئەری قەت ناخۆشیت
بینیه؟ ده‌لی: ناوه‌للاهی قەت ناخۆشیم نەبینیه.

ئەجار په‌روه‌ردگار یاسای عەدالەتکاریی خۆی راده‌گەیه‌نی و داب و
نەرتی خۆی له‌بونه‌وه‌ردا رون ده‌کاته‌وه‌ ده‌فەرموی: ﴿وما اهلکنا من
قرية الا لها منذرون، ذکرى وما کنا ظالمین﴾ ئیمه‌ هیچ شارو گوندیکمان
وێران نەکردوه‌ مه‌گەر دوا‌ی ئەوه‌ی: که‌ پیغه‌مبه‌رمان بۆ سەر ناردون
بانگه‌وازی دانیش‌توانی ئەوشارو گوندانه‌یان کردوه‌ بۆ خودا په‌رستی و
له‌عه‌زابی خودا ترساندویان و موژده‌ی نازو نیعمه‌تی به‌هەشتیان به‌ده‌نی
ئەگەر ئیمان به‌یئن و پابه‌ندی فەرمان و جله‌وگیریه‌کانی په‌روه‌ردگار بن.

ناردنی فروستاده‌ بۆ سه‌ریان و بانگه‌وازیکردنیان بۆ یادخستنه‌وه‌ و
ئاگادارکردنه‌وه‌یانه‌ ده‌رباره‌ی ئەوه‌ی پتویسته‌ ئەنجامی بده‌ن. به‌هیچ
جوړیک و له‌هیچ حالیک دا ئیمه‌ سته‌مان لی نه‌کردون و به‌نا‌ه‌وا عه‌زایمان
نەداون، به‌لکوو به‌هۆی سووربونیان له‌سەر بیتدینی و په‌رستش کردنیان بۆ
غەیری ئیمه‌ توشی ئەوه‌رده‌ هاتوون! ئیمه‌ دروستمان کردون عیبادەتی
غەیری ئیمه‌یان کردوه‌، نازو نیعمه‌تمان پتی‌داون شوکرانه‌ ژمێرنه‌بوون،

سپلډو پی تەزان بوون، بە شیک لەرەحمەتی خودا ئەو هیە تا پیتغەمبەر
نەنیری و بانگەوازی دانیشتوان نەکا ئەوانیش بە درۆی نەخەنەوێ عەزابی
خۆی ناپۆشینی بەسەریان دا.

ئەمە مەبدەئیکەو چەند جار قورئان ئاماژە ی پێ کردووە وەکوو
دەفەرموی: ﴿وما کنا معذبین حتی نبعث رسولاً﴾ (الاسراء/۱۵) یان
دەفەرموی: ﴿وما کان ربک مەلک القرى حتی نبعث فی امها رسولا یقتلوا
علیهم آیاتنا، وما کنا مەلک القرى الا واهلها ظالمون﴾ (القصص/۵۹).

بیگومان پەروەردگار عەھدو پەیمانی سروشتی لە ئادەمیزاد وەرگرتووە:
کە بە تەک و تەنها بیناسن و تەنها بەندایەتی ئەو بکەن. فیتەرەتیش بۆ
خۆی هەست بە هەبوونی پەروەردگار دەکا، بە مەرجی لە پێرەوی خۆی
لاندا.

وێرای ئەوێش پەروەردگار بە لگە ی جۆراوجۆری لە بوونە وەردا بلاو
کردۆتەو، هەموویان نیشانە ی هەبوونی خودای تەک و تەنها بە دیھێنەرە..
جا ئەگەر ئادەمیزادەکان، وادەر پەیمانی فیتەرەتیان لەبیرچۆو، بە لگە ی
ئیمانیا ن فرامۆش کردن، خودا ترسینەری بۆ ناردون و وادەر بە لئینی
فرامۆش کراویان وەبیر ئادەمیزادەکان هیناوەتەو، لە خەوی غەفلەت
رایان پەراندون.

کەرابوو پیتغەمبەراییەتی وەبیرخەرەوی بیرچوو وەوانە، ئاگادارکەرەوی
بی تاگایانە، ئەمەش زیدە فەضل و رەحمەتی خودایە بۆ بەندەکانی. جا
ئەگەر وێرای ئەوێش بە لگە ی نیشانانە: سەرباری ئەو وادەر بە لئین
وەرگرتنە، ئەجا پیتغەمبەر ناردن و بانگەوازی کردن و ترساندن و
مورژدەپێدان، لە گەل هەموو ئەمانەدا ئادەمیزادەکان موسوڵمان نەبن و
نەینەسەر ریتیازی راست، ئەگەر خودا عەزابیا ن بەسەردا بدا کە ی
ستەمە؟ بە لکو ئەو پیری عەدالەتە.

ئەجار پەرورەدگار رەددى موشرىكەكان دەداتەوہ: كە دەيانگوت:
 موحەممەد ﷺ كۆلەوہ نانۍ يە. ئەو پەيامەى بۆى دى وەكوو ئەو ئىحاو
 جەنجەلوتە وايە: كە شەياتىنيەكان بە كۆلەوہ نانۍەكانيان دەگەيانند.
 دەفەرموى: ﴿وما تنزلت به الشياطين﴾ ئەم قورئانە شەياتىنى و جندۆكە
 وەريان نەگرتووہ بە پىغەمبەريان گەياندى، وەكوو چۆن جەنجەلوت و شتى
 ئاوا بە كاھىنەكان رادەگەيەنن.

﴿وما ينبغي لهم وما يستطيعون﴾ تهنات شہیاتی نی و جندو کہ رایہ یان
ناکہ ویو ناتوانن ٹہوکارہ ٹہ نجام بدہن .

﴿انهم عن السمع لمعزولون﴾ بیگو مان ۛ جندو ڪو شه یاتینی
 دوور خاونه وه لهوهی ناخاوتنی فریشتهی تایهت به نیگا بیسن ، به ڪو
 ریگیان نادری هیچ ناخاوتنیکی فریشتهی ناسمانه ڪان بیسن .

بە كورتى شەياتىنى رايەى ئەو ەيان ناكەوئ قورئان لە ەالەى
بالا ەەربگەن و بەنىگا بۆ يىغەبەرىى بھيتن بەسى بەلگە :

۱- نیگا هیئان بۆ پیئغه مبهرو فیژکردنی ئیشی ئەوان نیه، چونکه رهوشتی ئەوان فەسادو گومراکردنی ئاده میزاده. قورئانیش هه مووی په ندو ئامۆژگارییه، فرمان به چاکه و نه هی له خراپه یه، هیدایهت و نوورو بورهانه، دهی له نیوان قورئان و کارو کرده وهی شه یاتینی دا ئاسمان و رتسمانه.

۲- نهوان ناتوانن: قورئان وهریگرن و بهنیگا بو موحه مدهی بهیئن، توانای تهجه مول کردنی قورئانیان نیه وه کوو دهفرموی: ﴿لو انزلنا هذا القرآن علی جبل لرایته خاشعاً متصدعاً من خشية الله﴾ (الحشر/۲۱).

۳- ئەگەر شیاوی وەرگرتیش بىن و بىتوان تەحەمولى بىكەن و بىگەيەنن ھەر بۆيان ئەنجام نادى، چونكە شەياتىنى دوور دەخريئەو ھەيىستىنى قورئان و ناتوان توخنى بىكەن، چونكە ئاسمان پىرە ھەپارىزەرو

تیر نه‌ستیره پاریزگاری قورئان ده‌که‌ن له‌کاتی نازلبوونی بۆسه‌ر دلی
پّیغه‌مبه‌ر ﷺ .. هیچ شه‌یاتینی یه‌ک بۆی نا‌کری پیتیکی قورئانی ده‌ست
بکه‌وی. به‌وپه‌ری پاریزراوی ده‌ست لی نه‌دراوی له‌عاله‌می بالاوه‌ نه‌و
نیگایه‌ به‌هۆی حه‌زهره‌تی جوهره‌ئیله‌وه‌ ده‌گاته‌ سه‌ر دلی پّیغه‌مبه‌رو
شه‌یاتینی رایه‌یان نا‌که‌وی توخنی بکه‌ون!

نَداب و ره‌وشتی بانگ‌خوارانی ئیسلام و نهرکی سهرشانیان

فَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَكُونَ
مِنَ الْمُعَذَّبِينَ ﴿٢١٣﴾ وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ ﴿٢١٤﴾ وَاخْفِضْ
جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢١٥﴾ فَإِنْ عَصَوْكَ فَقُلْ إِنِّي
بِرِئَاءِ اللَّهِ مَقَامِعْمَلُونَ ﴿٢١٦﴾ وَتَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ﴿٢١٧﴾ الَّذِي
يَرْبِكُ حِينَ تَقُومُ ﴿٢١٨﴾ وَتَقْلِبُكَ فِي السَّجْدِينَ ﴿٢١٩﴾ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ
الْعَلِيمُ ﴿٢٢٠﴾

دوای گیرانه‌وی چیرۆکی پیغمبهران و بەلگە هیئانە‌وه لەسەر راستی
پیغمبەراییەتی حەزەرەتی موحەممەد ﷺ ھەروەھا رەتدانە‌وی بوختان و
بیرو بۆچونی موشریکەکان. خیطاب دەکاتە خودی پیغمبەر و دەیترسینی
لەوه ھاوێل بۆ خودا دانێ !

هه‌لبه‌ته هاوه‌ل دانان بو خودا له لایهن پیغه‌مبه‌روهه شتیکی دوورو
نه‌گونجاوه، به‌لام بو ئه‌وه‌یه: که غه‌یری پیغه‌مبه‌ر خۆیانی لی‌دوور بخه‌نه‌وه‌و

توخنی نه که ون، چونکه هاوөл دانان تاوانیکی هیئده گهوره و مالتویران
که ره، له فەرزیکندا نه گهر پیغه مبه ریش نه نجامی بدا لیئی قبول ناکری و
ده که ویتته بهر عه زابی خودا جاده بی غهیری پیغه مبه ر ﷺ چۆنیان
لی قبول بکری.

له کاتیکندا پیغه مبه ر ﷺ هه ره شهی به عه زاب لی بکری نه گهر له فهرزی
مه حال دا شتیکی تری کرده هاوөлئی؛ خودا! ئه ی ده بی غهیری پیغه مبه ر
وه زعیان چۆن بی نه گهر نه و تاوانه نه نجام بدهن؟؟ به کورتی لهم تاوانه دا
محابات و لیبوردن نیه! هه رکه سی نه م تاوانه گهوره یه نه نجام بدا عه زابی
سه ختی خودا ده چیژی!

ده فهرموی: ﴿فَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتُكُونَ مِنَ الْمَعْذِبِينَ﴾ ئه ی
موحه ممه د! نه چی له ته ک خودا دا خودایه کی تر په رستی، نه که ی هاوөл
بو خودا دابنی، نه گهر وابکه ی به ته نکید له پیپی نه وانه ده بی: که
عه زابی خودا ده یانگریته وه، نه مه مه بده تی که نه م لاو نه ولای تیدا نیه
هه رکه سی ته نانه ت پیغه مبه ریش هاوөл بو خودا دابنی خودا عه زابی ده دا
وده یخاته ناو دۆزه خه وه!!

دوای نه وه ی پهروه ردار هه ره شهی له خودی پیغه مبه ر ﷺ کرد، نه مجار
تهرکی ترساندن خیزان و عه شیره ته که شی ده خاته نه ستوو فهرمانی
پی ده کا: که بانگه وازیان بکا، موژده ی به هه شت بدا به فهرمان به رداران و
سه ریچی کاران له عه زابی دۆزه خ و ناگری سه خت بترسینی، ده فهرموی:
﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾ خزمه نزیکه کانت بترسینه، پییان
رابگه یه نه: که نه گهر له سه ر شیرک و گو مپایی بمینسه وه و ئیمان نه هیئن
سزای سه ختی دۆزه خ چاوه رپیانه.

بوخاری و موسلیم ریوایه تیان کردوه ده فهرموون: که نه م ئایه ته نازل
بوو پیغه مبه ر ﷺ هات و چوو سه ر کیوی صفا، نه مجار هاواری کرد

(يا صبا حاد)! - لەكاتى خەتەردا ئەم رستە دەگوتىڭ - : ئىتر ئەو ھى گوڭى
لەم ھاوارە بوو يان خۆى ھات يان نوڭنەرى نارد، ھەموو خەلك لىتى
كۆيۈنەدە.

ئەجار فەرمۇى: ئەى خىلى (عبد المطلب) ئەى خىلى فيھرا! ئەى خىلى
لوئەى! ئايا ئەگەر من ھەوالتان بدەمى: كە سوپايەكى ئەسپ سوار لەو
ديو ئەو كىتو ھەو دەيەروى لەنكاوئىك لەبەرەبەيان دا ھەلمەتتان بۆ يىنى،
ئايا پىم پروا دەكەن؟! ھەموو نامادەبووان تىكرا وتيان : بەلى پروات
پى دەكەين.

ئەجار پىغەمبەر ﷺ فەرمۇى: (فانى نذير لكم بين يدي عذاب شديد)
دەبزانن: كە من ترسىنەرم بۆتان لەپىش ھاتنى عەزابىكى بەئىش و
سامناك. ئەبولەھەب وتى: دەك لەناوچى دەك مالت ويران بى، ئايا ئەمە
نەبى ھىچ شتىكى تر نەبوو ئەم كۆيۈنەو ھى بۆ ئەنجام بدەى؟!

ئىتر پەرۋەردگار سۈرەتى ﴿تبت يدا ابي لهب وقب....﴾ ى نازل كرد.
ئىمامى موسلىم بەزغىرەى خۆى لە خاتو عائىشەو دەفەرمۇى: كە
ئايەتى ﴿وانذر عشيرتك الاقربين﴾ نازل بوو پىغەمبەر ﷺ ھەستاو
فەرمۇى: ئەى فاطىمەى كچى موھەممەد! ئەى صفىەى كچى
(عبد المطلب) ئەم ناتوانم لای خودا ھىچتان بۆ بكم. لەمالى دونيا
چىم ھەبى داوام لى بكم دەتاندەمى بەلام ناتوانم تۆزىك عەزابى خوداتان
لى دوور بچمەو.

موسلىم و تىرمىزى بەزغىرەى تىرمىزى لە ئەبو ھورەيرەو رىوايەت
دەكەن . دەفەرمۇى: كە ئەم ئايەتە نازل بوو پىغەمبەر ﷺ بانگى
قورەيشىيەكانى كرد بەگشتى و بەتايىبەتى فەرمۇى: ئەى كۆمەلى
قورەيش ! خۆتان لە ئاگر رزگار بكمەن، ئەى كۆمەلى بەنى كەعب خۆتان
لە ئاگر رزگار بكمەن، ئەى فاطىمەى كچى موھەممەد! خۆت لە

ئاگر رزگار بىكە، چونكە ۋەللاھى من ناتوانم تۆز قالىتېك عەزابى خوداتان
لى ۋور بىخە مەۋە بزانن من لە گەل ئىۋەدا خزمایە تىم ھەيە، لە دونیادا
سىلەى رەحم بە جى دىنم و لە قىامەت دا ھىچم بۆ ناكرى.

ئەم رىۋايەتەنە ھى تىرىش ئەۋەمان بۆروون دەكەنەۋە :
كە پىغەمبەر ﷺ بە چ شىۋە يەك نىگای ۋەرگرتوۋە چۆنى گەياندەۋە، چۆن
خىرا خزم و عەشیرەت و ھۆزۈ دەۋرۋىەرى خۆى بانگ كىردەۋە، ئەركى
سەرشانى ئەنجام داۋە كارەكەيانى ھەۋالەى خودا كىردەۋە، بۆى
روون كىردەۋە كە خزمایە تىان بۆ پىغەمبەر دادىيان نادا ئەگەر
كىردەۋە يان خراپ بى.

بانگەۋازى و ترساندن و موژدەدان بە شىك بوۋە لە ئەركى سەرشانى
پىغەمبەر ﷺ ۋە كوو لەچەند شۆيىتىكى قورئان دا ئامارەى پىدە كاۋ
دەفەرموى: ﴿وہذا كتاب انزلناه مبارك، مصدق الذي بين يديه، ولتتذر
ام القرى ومن حولها﴾ (الأنعام/۹۲) يان دەفەرموى: ﴿وكذلك اوحينا
اليك قرآنا عربيا لتذر ام القرى ومن حولها وتتذر يوم الجمع لاريب
فيه﴾ (الشورى/۷) يان دەفەرموى: ﴿تبارك الذي نزل الفرقان على
عبده ليكون للعالمين نذيرا﴾ (الفرقان/۱).

ھەرۋەھا پەرۋەردگار بۆ پىغەمبەرى خۆى رون دەكاتەۋە: چۆن مامەلە
لە گەل ئەۋە موسولمانانە بكا: كە بە پىر بانگەۋازى يەكەيەۋە دىن.
دەفەرموى: ﴿واخفض جناحك لمن اتبعك من المؤمنين﴾ باۋەشى سۆزى
خۆت بۆ موسولمانان بگرەۋە بە نەرم و نىانى مامەلە لە گەل ئەۋانەدا
بكە: كە بە پەيامەكەت باۋەرىيان ھىناۋە، ئەۋ جۆرە ھەلس و كەۋتە نەرم و
نىانەت زياتر دلى ئەۋان بە ئىسلامەۋە پەيۋەست دەكا.

ھەلبەتتە پىغەمبەر ﷺ بە درىژايسى ژيانى لە گەل ھاۋەلا ئىدا
نەرم و نىيان و دلسۆز بوۋە، رەۋشت ۋە خەلاقى قورئانى بوۋە،

رڙيان و هه لسوڪه وٽي ته رجهه مهيه ڪي پرار پري ڦورئان ٻوڙو به مو
لهي لانه داوه.

جا وه کوو فهرمانی پی کردوه له گهل موسولمانان خاوهن سۆزو له سه رخۆبی، ههروه ها فهرمانیشی پی کردوه له گهل یاخی یوان و سه رپه قه کان دا توندو تیژی ده فهرموی: ﴿فَانْ عَصَوْكَ، فَقُلْ اِنِّیْ بِرِیِّ مَا تَعْلَمُوْنَ﴾ نه گهر نه وانه ی ده یانترسینی لیّت یاخی بوون و پابه ندی فهرمان و جله و گهریه کانت نه بوون، پیان بلی: ﴿مَنْ لِّیْتَانْ بَهْرِیْمْ وَ بَهْرِیْسَارِیْ کَارِیْ ئِیْوه نِیْمْ وَ رَوژِیْ سَزایْ کرده وه کانتان وه رده گر نه وه . هه لبه ته ئه م ئایه ته مه که یه یه و ئه و کاته پیغه مبه ر فهرمانی به شه ر له گهل موشریکه کان بی نه کرابوو .

ئەمجا رېئىمونى پېغەمبەر ﷺ دەگا: كە پشت بەخودا بېستىۋ
دەفرەموى: ﴿وتوكل على العزيز الرحيم﴾ ھەموو كارو بارىكت ھەوالەى
خودا بگە، ئەو دەتوانى پراوپر تۆلە لەدوژمنانى بىسىنىتەو، خاوەن سۆزو
بەزەىىيە بۆخۆشەويستانى، ﴿الذي يراك حين تقوم﴾ ئەو خودايەى
كاتىك ھەلدەستى بۆنوژکردن بەموسولمانەكان ئاگاى لىتەو دەتبىنى .

﴿وَتَقْلِبُكَ فِي السَّاجِدِينَ﴾ ههروهه ناگای له حالهتی چوونه رکوع و چوونه سوژدهتهو چاوی لیته: که دهچیه رکوع و سوژدهو پیشنوژیی بۆ خوداپه رستان دهکهی. بۆیه نوژکه رانی به (ساجدین) ناویرد چونکه نزیکترین کاتی بهنده لهخودا نهو کاتهیه که لهسوژدهدایه.

﴿انه هو السميع العليم﴾ بیگومان پرورده دگار شنه‌وایه بۆ و تهو
ئاخاوتنی به‌نده‌کانی، زاناو ئاگاداره به‌کرده‌وه و جم و جولیان، به‌نیازو
مه‌به‌ستیان به‌شاردراوه‌ی نیو دلیان. وه‌کوو له‌تایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی:
﴿وما تكون في شأن، وما تتلوا من قرآن، ولا تعملون من عمل الا كنا
عليكم شهودا ان تفيضون فيه﴾ (یونس/ ۶۱).

ئەمە جەولەى كۆتايى ئەم سورەتە پىرۆزەيە دەربارەى قورئان، لەجاری يەكەم دا ئەوەى چەسپاند: كە ئەم قورئانە لەخوداوە نازل بوو، دوايى ئەوەى راگەياند: كە جندۆكەو شەياتىنى نازلان نەكردووە ئەوان ناتوانن ئەو كارە ئەنجام بدەن. ليرەش دا ئەو دەچەسپيئى: كە شەياتىنى پەيام بۆ ئادەمیزادى وەكوو موحەممەد ناھيئن، ئەوان نازل دەبن بۆ سەر كاهين و كۆلەوانىيان، ئەك بۆسەر پيغەمبەرى دلسۆزو راستگو، نازل دەبن بۆسەر كاهين و فالگرەوكان، ئەك بۆ سەر پيغەمبەرى ئەمين و خاوەن مەنھەج و ھەدەف و عەقيدە.

جا ھەروەكوو قورئان لەوجۆرە نيە: كە كاهين و فالگرەوكان لەشەياتىنى دەبيسن، شيعرو كەف و كۆلى ناو دەروونی ئەو شاعيرانەش نيە: كە غەرقى دەريای خەيال و سەرگردانى سارای قسەو ناخاوتتن، قسەكانيان رەنگدانەوەى حەقيقەت و واقع نين، نمونەى راستى ناودل و قەناعەتى عەقلى نين.

جا چونكە ئيعجازى قورئان لەروى ماناو وشەوہيە، موشريكەكان لەبارەى ماناو رەخنەيان لى دەگرت دەيانگوت: ئەو جۆريكە لەو جەنجەلوتانەى شەياتىنى بەگوڤچكەى كاهينەكانى دادەن، لەبارەى وشەو رستەكانيشەو دەيانگوت ئەمە جۆريكە لەقسەو ناخاوتنى شاعيرەكان.

ئيتەر پەرەردگار رەددى ھەردوو بىرو بۆچونەكانى دانەوہو ئەوەى رون كردهوہ: كە قورئان لەوجۆرە ناخاوتنانە ناچى و حال و وەزعى پيغەمبەر خويشى جوداوازە لەحال و وەزعى شاعير و كاهين، دەفەرموى:

﴿هل أنبئكم على من تنزل الشياطين﴾ ئايا پيئان بلتيم شەياتىنى بۆ سەر كى نازل دەبن و جەنجەلوت و تورەھاتى خويان بەگوڤچكەى كى دا دەدەن؟

﴿تنزل علی کل أفك أثیم﴾ نازل ده بن بۆسر درۆهه لبه ست و تاوانباران، بۆسر درۆزن و فاسق و چه قاوه سوو دهس بره کان: له کاهین و فالگره وه کانی وه کوو (شق) ی کوپی ره هم و سه طیحی کوپی ره بیعه و موسه یلیمه و طولهمه له و کافرو خودانه ناسانه ی بانگه وازی ئاده میزاد ده کهن بۆ ریبازی شهیتان و شوینکه وتنی. ده ی موحه مه د درۆ ریبازی شهیتانه و نه فرینی لی ده کا. کاهینه کان زۆربه ی شتیان درۆ ده له سه یه و چاو بهسته ، موحه مه د له و هه والانه ی داویه تی هه مووی راسته و درۆی تیدا نه بوه.

﴿یلقون السمع واکثرهم کاذبون﴾ کاهینه کان گوچکه یان بۆشه یاتینی یه کان کلۆر ده کهن ، درۆ ده له سه یان لی وهرده گرن ، هه رچی شه یاتینی به گوچکه ی کاهینه کانی داده ن زۆربه ی زۆری درۆ بوختان و گومان و نیشانه ن ، زۆربه ی شه یاتینی درۆزن و بوختان هه لبه ستن ، چونکه نه وان شتیك به کاهینه کان ده لئین: که نه یان بیستوهه ، به درۆ ده لئین: فلائه شتمان له عاله می بالا بیستوه نه یان بیستوه .. کاهینه کانیش درۆزن ده لئین: شه یاتینی فلا ن شتیان پی گووتوین، که له راستی دا پیان نه گوتون. که وابوو بیرو بۆچونی کاهین و فالگره وه کان له سر درۆ ده له سه دامه زراوه و به تال و پوچه !!

یان راناو له ﴿یلقون﴾ دا ده گهریته وه بۆ ﴿الشیاطین﴾ واته: شه یاتینی یه کان نه و شته له عاله می فریشته وه ده بیسن به گوئی کاهینه کانی داده ده ن، نه و وشه و رستانه ی له عاله می نه یی دا به سه ری دا ئاگادار ده بن و ناوه ناوه ده یلزن هه ندیکی درۆ ده له سه پیوه ده نیسن و به گوچکه ی کاهینه کانی داده ده ن، ده بی بلئین: نه مه پیش نه و کاته بووه: که جندۆکه له بیستنی ئاخاوتنی عاله می بالا مه نع بکرتن به تیر نه ستیره و ئاگر باران!

به کورتی واقع باشتین شاهیدو گهواهی دهره وه کوو خۆری ناوه پراستی
 ئاسمان ئاشکراو عه یانه که جوداوازی نیتوان پیغه مبهرو کاهینه کان
 عاسمان و ریسمانه ، ههرچی پیغه مبهره ﷺ له ئاسمانه وه هه والی پیدراوه ،
 هه مووی راسته وه گهل حه قیقه ت و واقع دا یه کسانه ، به دریزایی ژییانی
 پر فهره به ره که تی ، جگه له راستی هیچی لی ته بیستراوه ، به پیچه وانیه ی
 نه وه وه ههرچی کاهینه کان هه والیان پی داوه جگه له درۆ ده له سه هیچی تر
 نه به ، بۆیه میژوو نه فرینی لی گردوون و به چاوی سوکه وه بۆیان ده پروانی و
 عه قل قیزی لی یانه ، تورره هات و قسه پرو پوچه کانیاں که س وهریان ناگری و
 جگه له مندال و پرو پیریژن و پیای سافیلکه وه نه فام که سی تر ،
 پروایان پی تاکا .

ئه عجار دواي نه وه ی پهروه ردگار جوداوازی نیتوان هه زره تی موحه مه د و
 کاهینه کانی رون کرده وه ، ره ددی نه و کافرا نه ده داته وه : که ده یانگوت
 بۆچی ناگو نچی شه یاتی نی قورشان بۆ موحه مه د بینن ؟ وه کوو چۆن
 جه نه لوت و توره هات بۆ کاهینه کان ده هیئن ؟ یان ههروه کوو چۆن شیعر
 بۆ شاعیره کان ده هیئن ؟؟ چونکه له ناو کۆمه لگای موشریکه کانی نه و
 رۆژگاره دا و اباو بوو : که هه موو کاهینی ک شه یاتانیکی هه یه ، فال و
 جه نه لوتی فیرده کا ، که هه موو شاعیری ک شه یاتانیکی هه یه شیعی
 فیرده کا !

ده فهرموی : ﴿ والشعراء يتبعهم الغاؤون ﴾ گو مپراو سه رلی شیواو له
 ئاده میزاد و جندۆکه که شوینی شاعیره کان ده که ون ، نه وانیه ی له ریازی
 حه ق و راست لایان داوه و به خه رافات و توره هات هه لخه له تاون ، شوین
 شاعیر ده که ون ! به لام شوینکه و توانی هه زره تی موحه مه د ﷺ هه موویان
 هی دایه ت دراوو په یه وه کاری ریازی حه ق و راستن په یه باندی فهرمان و جله و
 گیریه کانی پهروه ردگارن ، عیباده تکارو خاوه ن پرواو مرۆف دۆستن .

ئەمجار پەرورەدگار بەدوو بەلگە گوۋراپوونى شاعىرەكان و شوپن كەوتوانيان روون دەكاتەو، دەفەرەموى:

۱- ﴿الم تر انهم فى كل واد يهيمون﴾ ئەتۆ نايىنى ئەى موحەمەد !
يان ئەى بىسەر! كە شاعىرەكان دەم لەهەموو جۆرە قسەو ئاخاوتنىكەو
دەدەن، خۆيان خۆيان بەدرۆ دەخەنەو، ئەمپۆ قسەيەك دەكەن، سبەى
هەلى دەوەشىننەو، ئىستا مەدحى شتىك دەكەن تاوئىكى دى زەمى
دەكەن، ئىستا شتىك بەگەورەو گران لە قەلەم دەدەن پاشان بەپىچەوانەو
بى نرخ و بەهای دەكەن !

ئەم هەلس وکەوتە ناجوامىترانەى شاعىران نىشانەى ئەوئە مەبەستىيان
دەرخستنى حەق و راستى نىيە، نايانەوئى واقع بىينن، حەق پەرست بن ،
كۆمەلئىكى هەوس بازى خەيال پەرورەو سنوور بەزىين !
بەلام پىغەمبەر ﷺ حەق بىزو حەق خوازە، راستگۆو واقع بىينە، بانگەواز
بۆ يەك رىياز دەكات. ئەوئىش رىيازى خودا پەرستىو هەولدانە بۆ
بەختەورى ژيانى دونياو قىامت !

۲- ﴿وانهم يقولون مالا يفعلون﴾ زۆربەى زۆرى قسەو ئاخاوتنى
شاعىران درۆ دەلەسەيە، ئەوى دەيلىن: نايكەن، ئەوى نايكەن دەيلىن.
بەقسە بەخشندەيى پەسەند دەكەن بەكرەو پەردو چروكن .

ناموس و شەرەفى ئەم و ئەو لەكەدار دەكەن هەمىشە خەرىكى
فاحىشە و فەسادن، خۆفش دەكەنەو، خۆ هەل دەننەو، ئەخلاق
دەروخىنن، بەخەيال چەند عالەمىك دروست دەكەن ، بەوهم و ئەندىشە
تەييان دادەژىن بەخەيال چەند كردهو دىمەنىك رەنگرێژدەكەن و ئەمجار ئەو
خەيالائە دەكەنسە حەقىقەت و شتى لەسەر هەلەچنن و وەكوو ئەو
موعەلىمەى جاحظ لە(نوادى المعلمين)دا باسى دەكا تازىە بۆ يارى بەخەيال
دروستكراوى لەدونيا دەرووى نەدەيدەى دادەنى.

بەقسە پۆستەمی مازندەران و حاتەمی تایی و مەلا مستەفای بارزانی و
هەیاس و لوقمان. بەکردهوه لە بەرانبەر دوژمندا ئەژنۆیان دەلەرزی و لە
سەنگەردا گو بە خۆیان دا دەکەن و موعەلیمە عاشقەکە ی
لەمەر جاحیظن.

بەلام حەزرەتی موحەممەد بەپێچەوانە ی ئەو دیاردانەوه بسووه،
هەرشتیکی فەرمانی پێکردییت خەلکی بۆ هەلنابی خۆی بەکردهوه
ئەنجامی داوه، هەرشتیکی لە خەلکی مەنع کردبێ پێش ئەوان خۆی
لی دوور گرتووه، راستال و دلسۆزو واقع بین و خوداپەرست و تەقواکارو
بەخشندهو خاوەن پەوشتی بەرز بووه، بەلکوو لەهەموو کاریکی باش دا
مامۆستاو رابەر بووه، سەر مەشق و پەچە شکین بووه.

هەموو پەوشتیکی جوانی تێدا بووه، لە هەموو پەوشتیکی ناشیرین
دوور بووه. پێبازی پیغەمبەر پێبازیکی راست و جادە پییە، خودا
فەرمانی پێ کردووه: کە هاوێڵ بۆخودا دانەنێ، بەدلسۆزی و ئیخلاصەوه
خوداپەرستی بکات، لەپەیرهو پڕۆگرامی پیغەمبەردا ئەو کەسە ی زیاتر
تەقوا کار بێ پتر پێزدارە. پێبازی پیغەمبەر پێبازیکی بەر چاو پون و
هیدایەتدراوێکان شوینی دەکەون.

بانگەوازی هەموو پیغەمبەران بانگەوازی کردنە بۆ یەکتاپەرستی و
عیبادەتکردن و هەوێدان بۆ دەستەبەرکردنی بەختەوهری ژبانی دونیایو
قیامت. دە ی مەنەجی شاعیران بەپێچەوانە ی مەنەجی
پیغەمبەرانەوێە. کەواتە چۆن دەبێ پەوشتی شاعیری وەپال
پیغەمبەر بدرێ؟!

ئەجار پەرەردگار ئەو شاعیرانە چەرت دەکات کە لەسەر پێرپەوی
ئیسلاام شیعر دەلێن و چوار پەوشتی بەرز ی ئیسلامیان تێدا یە (ئیمان و
کردهوه ی چاک و یادی خوداو یارمەتیدانی حەق و حەقخوازن).

دەفەرموی: ﴿إِلا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللَّهَ كَثِيرًا وَانْتَصَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا﴾ واتە: شاعیران ھەمویان سەرلی شیواو گومراو شۆینکە وتوانیان گومراڤان جگە لەو شاعیرانە ی ئیمانیان بە خودا بە پیڤغەمبەری خودا ھێناو، کردەوێ باش و پەسەند ئەنجام دەدەن، لە شیعەرەکانیاندا لە ناخاوتن و گەفت و گۆیان بۆ خۆی خودا دەکەن، داکوکی لە پیڤغەمبەر و ئاینی ئیسلام دەکەن. دژی شیرک و موشریکەکان شەرەکانیان ئاراستە دەکەن، ئەوانە حوکمیان جوداوازە و لە کۆمەڵی گومراپان نین، شۆین کە وتوانیان بە سەر لی شیواو ناژمی درتین.

چونکە ئیسلام دژی شیعەر نییە لەبەر ئەوێ شیعەر، بە لکو دژی ئەو شیعەر و فەندەییە کە لە چوار چۆی مەنھەجی ئیسلام دەچیتە دەرەو، دژی شیعەر و فەندەییە: کە بە گۆرەیی ھەوا و ئینفیعالات دەگوتری. دژی شیعەر و فەندەییە پابەندی مەنھەجی قورئان نەبێ، شۆین خەیاڵ پلاو و خەونی ئەر خەوانی بکەوێ، لەعالمی واقیع دا جیگە نەبیتەو. بەلام گیسانی شاعیرەکان بە مەنھەجی ئیسلامی سەقامگیر دەبێ، شیعەر و فەندە کە لە چوار چۆی پەیرەو پرۆگرامی ئیسلامدا دەر دەبێ و بە ھەستییکی ئیسلامیەو دەگوتری، ئەو فەندەییە پیرۆزە، ئیسلام پەسەندی دەکاو شاعیرانی بۆ ھەلدەن، تەنانت پیڤغەمبەر بە ھەسسانی کۆری ئاییتی فەرمو: (أَهْجَهُم وَرُوحُ الْقُدُسِ مَعَكُمْ).

ھەر و ھا ئیمام ئەحمەد و ئەبو داود لە ئیبنو عەبباسەو ریبایەتیان کردو: کە پیڤغەمبەر ﷺ لە پەسنی شیعرا فەرمویەتی: (ان من البیان سحرا و ان من الشعر حکمة).

بە ئی: کاتیک بۆ رۆحی شاعیرە کە ریبازییکی چەسپا و دەستە بەربیی، شیعەرە کە بۆ مەبەستییکی ئیسلامی بگوتری، لە کلاو پۆژنە ی ئیسلامەو پڕوانیتە دونیاو لە ژێر رۆشنایی ئیسلامەو سەیر بکاو ئەجار تەعبیر لەم

ئیمامی قورتوبی جوداوازی خستۆته نیتوان وشە ی (منقلب) و
(مرجع) هوه فەرمویه‌تی: (منقلب) بریتیه له‌وه‌رچه‌رخان له‌حالی‌که‌وه بۆ
پێچه‌وانه‌ی حاله‌که، (مرجع) بریتیه له‌وه‌رچه‌رخان له‌و حاله‌ی تیی‌دای بۆ
حالی‌کی‌تر: که له‌وه‌و پێش له‌سه‌ری بووی، که‌وابی هه‌موو (مرجع) ی‌ک
(منقلب) ده‌گه‌یه‌نی به‌لام هه‌موو (منقلب) ی‌ک (مرجع) ناگه‌یه‌نی.

تییینی:

ده‌مه‌وی له‌کۆتایی ئەم سوره‌ته پیرۆزه‌داو به‌بۆنه‌ی ته‌فسیری ئەم چه‌ند
نایه‌ته‌ی که‌باسی شیعوو شاعیره‌کان ده‌که‌ن، هه‌لۆیستی ئیسلام به‌رامبه‌ر
به‌شیعوو شاعیره‌کان روون بکه‌مه‌وه.

هه‌لبه‌ته چه‌ند فەرموده‌یه‌ک له‌ پێغه‌مبه‌ره‌وه ده‌رباره‌ی شیعوو شاعیر
هاتوه، هه‌ندێکیان دژی شیعوو شاعیرن و به‌ناپه‌سه‌ندی له‌قه‌لم ده‌ده‌ن.
هه‌ندی فەرموده‌شیان مه‌دحی شیعوو شاعیر ده‌که‌ن. له‌بوا‌ری زه‌مکردنی
شیعردا ئیمامی موس‌لیم فەرموده‌یه‌کی ر‌یوایه‌ت کردوه ده‌فه‌رموی: (لأن
ی‌متلئ جوف أحدکم قیحا حتی ی‌ریه‌ خیر من ان ی‌متلئ شعرا) نه‌گه‌ر
ناوسنگی یه‌کی له‌ئێوه پ‌ری له‌کێم و زوخوا هه‌تا بیخوا (واته: کێمه‌که
بیخواو ناو هه‌لۆی بکا) باش‌تره له‌وه‌ی پ‌ری له‌شیعر.

له‌بوا‌ری په‌سه‌ندی شیعردا فەرموده‌یه‌ک هه‌یه: نه‌حه‌دو نه‌بوداود
ریوایه‌تیان کردوه له‌ئێبنو عه‌بباسه‌وه ده‌لی: پێغه‌مبه‌ر ﷺ فەرمویه‌تی:
(ان من البیان سحراو ان من الشعر حکمة) هه‌ندی ته‌عبیرو ده‌برین وه‌کوو
سیحر ده‌چی پ‌یاو سه‌رسام ده‌بی هه‌ندی شیعر هه‌یه حیکمه‌ت و په‌نده.
عه‌بدوللای کوری عه‌مری کوری (العاص) ده‌لی: پێغه‌مبه‌ر ﷺ
فه‌رموی: (الشعر بمنزلة الکلام، حسنه کحسن الکلام وقبیحه کقبیح
الکلام) (رواه البخاري في الأدب) شیعر وه‌کوو قسه‌رایه، جائه‌گه‌ر جوان بوو
وه‌کوو قسه‌ی جوان وایه، نه‌گه‌ر ناشیرین بوو وه‌کوو قسه‌ی ناشیرین وه‌هایه.

که و ابو پتویسته بریاری نه و نه ده بن شاعر له بهر خودی خوی باشه یان خراپه، په سنده یان ناپه سنده. به لگوو ده بی پروانینه نه و مانایه ی له شاعر که دایه، نه گهر شاعر که بریتسی بوو له پیدا گوتنی نافرته و باسکردنی ناموس و خیزانی خه لک و بانگه وازی بوو فساد ی نه خلاق و ره وشت و دلدار ی له گه ل گه نجی نیرو می نه و شاعر که په سنده نیو پتویسته موسولمان خوی لی پیار تزیو توخنی نه که وی.

ههروهه ها نه گهر کابرای شاعیر شیعر وتنی کردبوه هوی به پرتویه چون و
ژیان به سهر بردن و خهریکی چلکاو خوری بوو، به گویره ی ده سته کوه و
دابین بوونی به رژه وهندیه کانی زیده پوی ده کرد له مه دح و زه مدا، به ناحق
پایینی بالا ده کردن و پایه به رزانی به پایین له قه لثم ده دان و له پله و پایه ی
ده هیئانه خواری، زیانی به مال و ناموسی خه لکی ده گه یاند، نه م جوړه
شاعیرانه ههرچی په یدای ده کهن به شیعر حرامه و ههرچی ده یلی
ناپه سه نه ده و دروست نه گویی لی بگری و یارمه تی بدری،
به لکو و ده بی جله و گیری لی بگری و نه هیلدری به ده وام بی له سهر
نه و کاره ناشیرینه ی.

تەنانت شیعری ھەجوو جوین ئاسا ئەگەر شاعیر مەبەستی ھەجوو کردنی کافران نەبوو، وەلامدانەوی ھەجوو کردنی ئەوان نەبوو بۆ کافران ھەرامە. بەلام ئەگەر مەبەستی ھەجوو ھەبە کە رەد دانەوی کافران و یارمەتی دانی موسوڵمانان بوو پەسەندەو دروستە. پەرەردگار دەفەر موی:

﴿لَا يَحِبُّ اللَّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ الْقَوْلِ إِلَّا مَنْ ظَلَمَ﴾ (النساء/۱۴۸).

ئەو فەرمودانەى لە بوارى پەسەندکردنى شیعەردا رىوایەتکارون ئەو فەرمودانە دەگرەوه که بۆ دەرخستنى حق و سەرخستنى حق گوتارون، بۆ پەندو ئامۆژگارى نوسارون، بۆ فیڕکردنى نەزان و یارمەتیدانى سەتم لیکراو و دیفاع لەولات و مال و ناموس و گیان بێژارون ، بۆ هەرشێک

لەباوکیهوه ریاوایت دەکا دەلی: رۆژێک بەدوا پێغه مبه ره وه بووم فەرموی: هیچت لەشیعری (أمیة) ی کۆری (أبی الصلت) لەبەرە؟ منیش عەرزم کرد: بەلی، فەرمووی: دەبۆم بلی: منیش شیعیکیکم بو خۆینده وه، فەرمووی: دەی بلی: شیعیکی ترم بو خۆینده وه، فەرمووی: بلی هەر بۆم خۆینده وه تا سەد دێر شیعرم بو تەواو کرد.

نەم ریاوایتە بەلگەیه لەسەر ئەوه: کە پتویست و پەسندە مەرووف گەرنگی بەلەبەر کردنی شیعی پێر حیکمەت و مانای جوان و پەسندەدا . پێغه مبه ره ﷺ کە حەزی لی بوو زۆر گوئی لەشیعری (أمیة) بی لەبەر ئەوه بوو چونکە پیاویکی داناو عاقل بووه . . پێغه مبه ره ﷺ دەربارە ی فەرمویەتی: (کاد امیة ابن صلت أن یسلم). (۱)

هەلبەتە شیعیکی حەمدو ئەنای پەرورەدگار لە خۆبگری ئەوه پەسندو خاوەن فەرۆ بەرە کەتە، خۆیندە وه گوتن و نووسین و لەبەر کردنی سوننەتە، وەکوو ئەم دێرە شیعرە: (الحمد لله العلي المنان * صار الثريد في رؤوس العیدان) هەلبەتە لەم بارە وه نمونە زۆرن و لەژمارە نایەن.

یان شیعرە کە باسی پێغه مبه ره رهوشتی جوانی بکا: وەکوو ئەوه ی نیمامی عەبباس لەمەدحی پێغه مبه ردە فەرموی:

من قبلها طبت في الظلال وفي مسـ	تودع حيث يخصف الورق
ثم هبطت البلاد لا بشر أنـ	ت ولا مضغة ولا علق
بل نطفة تركب السفين وقد أـ	جم نسراً وأهله الغرق
تنقل من صالب الى رحم	إذا مضى عالم بدا طبق

پێغه مبه ره ﷺ پێی فەرموو: (لا يفضض الله فاك)

(۱) تەفسیری مەراغی ج ۱۹/ ۱۱۴ ئەمیش لە تەفسیری قورطوبی ج ۷/ ۳۷۴ ی وەرگرتوو

يان حەزەرە تى ئەبوبەكر روبەرۆى پىغەمبەر ئەم شىعرانەى خویندەو:ه
 فقدنا الوحي اذ وليت عنا وودعنا من الله الكلام
 سوى ما قد تركت لنا رهينا توارثه القراطيس الكرام
 فقد أورثتنا ميراث صدق عليك به التحية والسلام

جا ئەگەر خوینەرۆ بێژەرۆى ئەم شىعەرە حەزەرە تى ئەبوبەكر بووبى،
 گوى گرو بيسەر پىغەمبەر بووبى ئىتر چ بەلگەيەك لەمە بەهێزتر بى.
 نىمامى موسلىم لە ئەبوهوهره يرهوه رىوايەت دەكا: كە دەفەرموى: گوىم
 لى بۆ پىغەمبەر ﷺ بۆ خوێ لەسەرمىنبەر دەيفەرموو: (اصدق كلمة . او
 أشعر كلمة - قالتها العرب قول لبيد: "ألا كل شيء ما خلا الله باطل") (١).
 شىعەرى ناپەسەندىش ئەو هەيه: كە نووسىن و گوتن و گوى لى زاگرتنى
 دروست نى، ئەم جۆرە شىعەرە ئەو شىعەرەيە ناوەرۆكى بەتال و ماناى
 ناشىرىن و غەيبەت و درۆو دەستدرىژى كردنى تىدابى بۆ سەر ناموس و
 كەسايەتى موسولمانان، بەناپەرەوا پىاوى ترسنۆك و پىرو پوچ بكەيه
 هاوشانى پىاوى ئازاو شۆرشىگىر، لەشكۆمەندى پىاوى خانەدان كەم
 بكاتەو، پەستى و نزمى پىاوى خوێرى داپۆشى و بەرزى بكاتەو، بەناپەرەوا
 ناكەس بەچە بكاتە شىخ مەحمودى نەمرو مەلامستەفاى بارزان و بەلگۆ
 وانىشان بدا ئەو جۆرە پىاوانە لەچاو ئەم را هەر هىچ نەبوون !!
 هەندى شىعەر هەيه وتنى كوفرى ناشكرايە، وەكوو ئەو
 جنىو بە پىغەمبەر بدا ، هەر كەسى هەجووى پىغەمبەر بكا
 بىسى و دوو كافەر دەبى.
 بەلام هەجووى غەيرى پىغەمبەر ﷺ هەر حەرامەو تاوانە شاعىرە كەى
 پى كافەر نابى. ئىبنو غەرەبى دەلى: بەكارهينانى ئىستىعارەو تەشبيها
 لە شىعەردا دروستە بازىدەرەوئىشى تىدابكاو لەسنورى عادەت دەربچى..

لەزەمانی عومەری کۆری عەبدولعەزیزدا مەیدانی شیعر زۆر فراوان بوو، مەبەستەکانی شیعر فرەو هەمە جۆربوون، شیعی سیاسی و غەزەلی و هیجا بەتەواوی پەرەیان سەندبوو، زۆریە زۆری شاعیران کاسەلیسیان بەشیعرەکانیانەو دەکردو هونەرەکیان کردبوو سەرچاوەی ژیانان.

بۆیە خەلیفەی ناوبراو بەتوندی بەگژ ئەم دیاردانەدا چوووە. دیاردە کاسبی کردنی بەشیعر بنەبڕکرد، بەخشش و عەطای خۆی لەو شاعیرانە بڕی: کە مەبەستیان لەشیعرەکانیان داوین کردنی پتۆستیاتی ژیان بوو، چوار هەزار دیرھەمی دا یەفەرەز دەق بۆ ئەوێ بەچاک و بەخراب باسی دانیشتوانی مەدینە ئەکا!! سەد دیناری دا بەئەحوەسی شاعیر: کە واز لەهەجووکردنی ئەبوبەکری کۆری عەبدولعەزیزی کۆری مەروان بەیئنی.

جەریری شاعیر هەرچەندە مەدحی خەلیفەی کردبوو، بەلام کە لەگەڵ عەمری کۆری (لجأ) تەمیمی دا هەجووی یەکتریان کرد، هەردوکیانی سزادان.

عەمری کۆری رەبیعە کە شاعیریکی میبازو ژنانی بوو لەسەر شیعرە غەزەلە ژنانییەکانی دووری خستەو بۆ ولاتی دەرەلک .

هەرکەسێ دەیهوێ فراوانتر ئەم مەوزوعە بزانی باسەیری تەفسیری قورطوبی ج ۳۷۴۱/۷-۳۷۴۹ بکا. هەرەها سەیری کتیی (الخلیفة الراشد عمر بن عبد العزيز) داناوی د. وهبه الزحیلی ل ۶۲ بکا.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سورهتی (النمل)

ئەم سورهتە ناوئراوه سورهتی (النمل) چونکە چیرۆکی شیوی (النمل)ی تێدا یە، چیرۆکی ئەو هەمان بۆ دەگێڕێتەوێه کە میڕولەیهك ئامۆژگاری میڕوه کانی تری کردو وتی: هەمووتان برۆنە ناو مائی خۆتانەوێه و خۆتان تاقەت بکەن، نەبادا لەشکری سوله یان پان و پلیشتان بکەنەوێه و ناگایان لی ئەبی و نەتان بینن، هەزرهتی سوله یان ﷺ کە خودا زانیاری زمانی پەلەوێه و هەموو گیانلەبەرێکی فیڕکردبوو، ئاخاوتنی ئەم میڕولەیهی بیست و زەرده خەنە ی بەقسە کە ی هات. لەخودا پاراپیه و : کە توفیقی بدا بۆ سوپاسگوزاری لەسەر ئەو نیعمەتانە ی پێی بەخشیون.

پەلەوێه ندای ئەم سورهتە بەهێ پێشوو یه وێه لهچەند رویه کەوێه :

۱- وەکوو تەواوکەری سورهتی پێشو و هەیه له راناندنی چیرۆکی پێغه مبه ران دا، چیرۆکی هەزرهتی داود و هەزرهتی سوله یان ﷺ راده نوێنی.

۲- تەفصیل و شیکردنەوێ تێدا یە بۆ کورتە و موجه لی چیرۆکە کانی سورهتی (الشعراء) ئەوێه تا له ئایهتی (۷-۱۲) چیرۆکی هەزرهتی موسا ﷺ شی دەکاتەوێه له ئایهتی (۴۵-۵۳) چیرۆکی صالح ﷺ و له ئایهتی (۵۴-۵۸) چیرۆکی هەزرهتی لوط ﷺ شی دەکاتەوێه.

۳- ئەم سێ سورهتە واتە (الشعراء ، النمل ، القصص) یەك بەدوای یەك دا نازل بوون و هەرسێکی شان مەكکین و لەقورئانیش دا بەوشیوه پۆلێن کراون.

له ئیبنوعەبباس و جابری کوری زهیده وه ریوایەت کراوه : کە سورهتی (الشعراء) ئەجار (طس) پاشان (القصص) یەك بەدوای یەك دا نازل بوون.

ههروه کوو چۆن ههرسیکیان به (الحروف المقطعة) ی لیکچوو دهستیان پێکراوه. (الشعراء) به (طسم) و (النمل) به (طس) و (القصص) به (طسم) دهستیان پێکراوه، واپێدهچی لیکچوونی سه ره تای سوره تی (الشعراء) و (القصص) و جوداوازی که میان له گه ل سوره تی (النمل) دا ئاماژه به بۆ ئه وه: که مه به ست به و (حروفه موقه طمعانه) ته حه ددا کردنی موشری که کانه و پێیان ده فهرموی: قورئان لهم جو ره پیتانه پێک هاتووه و زوبانی ئیوه ش لهم پیتانه پێک هاتووه، ده ی که ئازان و له تواناتان دا هه به نموونه ی ئه و قورئانه بجه نه رو.

٤- سورة هتي (النمل) دوا سورة هتي (الشعراء) نازل بووه و له سر نه سه قی ته وه، هر دو کیان پیشه کی و پاشا تایان هه یه، له نیوان پیشه کی و پاشا تا چه نده چیرۆکیك هه ن. بۆ هاوکی شه کردن و بهرام به ریکردنی نیوان هه لویستی موشریکه کانی مه که وه گهل و نه ته وه پیشینه کان به مه به سستی به ندو نامۆزگاری و تفکرین له داب و نه ریتی خودا له بونه وه ردا.

۵- همدردوکیان له سهره تاوه وه صفی قورئان ده کهن به وه که له خدوده نازل بووه.

له سوره تاي سوره تي (الشعراء) دا فەرموي: ﴿تلك آيات الكتاب المبين﴾
له سوره تاي ئەم سوره تهش دا فەرموي: ﴿تلك آيات القرآن و كتاب مبين﴾
له كۆتايي سوره تي (الشعراء) دا فەرموي: ﴿وانه لتنزيل رب العالمين﴾
له سوره تاي ئەم سوره تهش دا فەرموي: ﴿تلك آيات القرآن..﴾
هەبەتە بەوشەي ﴿تلك﴾ ناماژەي بۆ ﴿تنزيل رب العالمين﴾ كۆتايي
سوره تي بيشوو دەكا.

باسی سهره کی سوره ته که وه کوو هه موو سوره ته مه ککيه کانی تر باسی
عه قیده و ئيمان به خوداو يه کتاپه رستی و برپا بوونه به پوژی دوايي و
پاداش و سزای هه روا ئيمان به نیگا و سروشی خودا بۆ پیغه مبه ران و

جه ختکردنه وه له سهر ته وه: كه غەيب زانی هەر بۆ خودایه و كه سی تر غەيب نازانی ، ههروهها بپروا به وه كه هەر خودا به ديهينه رو رزق و روژیده ره، هه موو شتيك به ده ست خودایه و هه رچی خودا بیهوی ببي ده بپو ته وهی بیهوی نه بی نابي.

جا بۆچە سپاندنى ئەو مەبەست و باسانە، بۆرۈن كۈندە ۋەي ئەو
مانايە و دىارى كۈندى ئاكامى سەرىپچىكار و بە درۆخەرە ۋە كان و
سەرەنجامى موسلمانان، چەند چىرۆك و بە سەرھاتى پىغەمبەرانى
رابطوردى ھىنايە ۋە، لەسەر ھەبۈنى خوداى تاك و تەنھا و بە توانا و
بە دىھىننى ئاسمانە كان و زەوى و ئەۋەي لە ناوياندايە، ھەرۋەھا
بە خشىنى بىر ۋەش و عەقل و ئاۋەز بە ئادەمىزاد، ھەرۋا پەخساندن و
دابين كۈندى ھەموو پىداۋىستىياتى ژيان. ئەجبار دەرپرېنى ناپەزامەندىيە لە
موشرىكە كان: كە پروايان بە زىندوبونە ۋە ھىساب و لىكۆلېنە ۋە سزا
باداش نىيە .

کۆتایی سورەتە کەشی بە پۆلێنکردنی ئادەمیزادەکان هیناوە و کردوونی بە دوو بەش ، بە ختە وەر و بە دێخت و سزاو پاداشتی هەر کەس بە گوێرەی کردووەکانیان .

دیارده‌یه‌کی تری گشتی ئەم سورەتە بریتی‌یه لەباسی زانست و زانیاری، بەو جوړه شیوه و ئوسلوبه، تارمایی زانیاری له سورەتە‌که‌دا بەر چاو ده‌که‌وی. هەر له سەرەتای سورەتە‌که‌وه تا‌کو‌تایی ئەم تارمایی‌یه به زه‌قی ده‌سێرێ.

دهی بابچینه خزمهت ئایه‌ته‌کانی سوږه‌ته‌که‌و ده‌ست بکه‌ین به
راقه‌کردن و شیک‌کردنه‌وه:

ئاسان و لەتوانادايە. ھەر كەسێ تى بىفكرى، لى تى سودمەند دەبى و لەدلىدا شىرىن دەبى، بۆى دەردەكەوێ كەلامى خودايەو زادەى بىرو بۆچونى ئادەمىزاد نى، جگە لەخودا كەس لەتواناى دا نى يە وىنەى قورئان بىخاتەر و بەلكوو ناتوان وىنەى كورتترىن سورەت بىخەنەر و.

﴿ھدى و بشرى للمؤمنين﴾ واتە: قورئان ھىدايەتدەر و رى پۆشنكەر و ھى ژيانە بۆ ئادەمىزاد، پزگارىيان دەكا لەپىيازى گومپرايى، مزگىنى دەره بۆ ئەوانەى خاوەن باوەر و پابەندى فەرمان و جەو گىرەكانى خودان، مزگىنى بەھەشت و پەھەمتى خودايان دەداتى.

ماناى ئەو: كە قورئان ھىدايەتدەر بى بۆ موسلمانان ئەوھى: سەربارى ھىدايەتى خۆيان ھىدايەتى تریان بۆ زیاد دە كا. وەكوو لەئايەتێكى تردا ئاماژە بەو دەكاو دەفەرموى: ﴿فاما الذين امنوا فزادهم ايمانا، وهم يستبشرون﴾ ھىدايەتيان دەدا بۆ پىگای بەھەشت و بە بەھەشتيان دەگەيەن وەكوو دەفەرموى: ﴿فسيدخلهم فى رحمة منه وفضل ويهدىهم صراطا مستقيما﴾ (النساء/ ۱۷۵).

ھەر وەسا: كە دەفەرموى: ﴿ھدى و بشرى للمؤمنين﴾ ئاماژە بۆ حەقىقەتێكى گەورە و بەنرخ دەكا، ئەویش ئەوھى: قورئان كىتیبىكى زانستى نەظىرى و راھىتان نى، ھەر كەسێ بىخوێنیتەو و لەبەرى بكا سودى لىوەر بگرى، بەلكوو قورئان نامەيە كە ئاراستەى دل كراو و سەرەتا لەگەل دل و دەروون دەدوى، نوورو روناكى بەكەسێ دەبەخشى دل كراو بى بۆ وەرگرتنى و سودى لى بىنى، ھەتا دلەكە زياتر بەنوورى ئيمان رۆشن بوو پىتەو پتر نەرمە بارانى باوهرى لى دەبارى، زۆرترىن كارىگەرى قورئان دەچىزى.

واپى دەكەوێ ئادەمىزاد دەيان جارو سەدان جار ئايەتێك دەخوێنیتەو يان گوێ لى دەبى، بەلام دلێ ناداتى و بەسەرپى بى بەسەرى دا تىپەر

دەبىي، وەھىچ كاريگەر يەك لەسەر ئەو دۆلەت بى تەگايە بە جى تەھىلى. كەچى
لە نكاو يەك چرايەك لە دۆلى دا ھەل دە كرى و بە گوى لى بوون يان بە خویندە ھە
تايە تەكە دۆلى وەكوو غونچەى گول دە كرى تە ھەو كاريگەر يەكى تىدا پەيدا
دەبى: كە بە خەيال لى دا نە ھاتو ھە. مو عجىزە لە ژيان و خاوەنى ئەو دۆلە
ھەستيارە دا دروست دەكا. لە رىيازى كە ھە دەي گوي تە ھەو بۆ رىيازى كى تر.

بیگومان قورئان گه نجینه به کی له بن نه هاتوه له بواری هیدایهت و خوداناسی و ریتومایی و جم و جول بۆ دۆزینه وهی ریځای به خته وه ری ٢ ئیمان و باوه پ کیلی ئه وه گنج و خه زینه به ، ئه وه کیلهت نه بی ناتوانی ده رگای ئه وه گه بجه بکه یته وه . ئه وه که سانه ی به راستی موسولمان بوون و باوه ریان پته و بوو، به هیدایهتی ئه م قورئانه موعجیزه یان دروست کردن، بوون به نمونه و به نمونه ده هیترینه وه، بۆ ؟ چونکه دلیان ناماده بوو بۆ وه رگرتنی هیدایه ته که ی .

به لّام کاتیک قورئان ببیته کتیپیک نایه ته کانی وه کوو گۆرانی دهنگ و
سه دایان تیدا تاقی بکریته وه، له حه فله و فستیقالا بهرنامه ی
پی پرازیتریت وه ئیزگه و ته له فزیۆنی پی بکریته وه، له ترسی شه وه و دیو
درنج له په نای ئافره تی زه بیستان دابندری ، له دادگادا بۆ سویند خواردن
- نه ک بۆ کارپیکردن - دادوهر به شیوه یه کی رۆتینی و بۆ هه لّخه له تاندنی
موسولمانان له سه ر میژی حوکمی طاغوت دایینی و شایه تی پی
سویندبدا، .. هه لّبه ته هه رکاتی و ابو، قورئان ده بیستری به لّام
له گۆچکه یه وه داخل ده بی و له ولاره ده رده چی و ناگاته دل و هیج
کاریگه ریه کی نابیی و کس سودی لی نابینی و گهنج و خه زینه یه کی ده رگا
داخراو و بی کلبله .

ئەو موسولمانانەى سود لەقورئان وەرەگرن و پىى
هيدايت ئامىزەبن، ﴿الذین یقیمون الصلاة﴾ ئەوانەن:

كه نوڤزه كانيان به ته و اه تي و به ريكي پيكي ئه نجام ده دن.
 ئهركان و مهرجه كانيان به ته و اه تي به جي دينن، پهروه ردگاري خوځيان
 له دل دا ئاماده كمن و خوشوع و خضوعى بو ده كمن،
 خوځيندى فاتيه هو ذيكرو دوعاكان واده خوځينن وه كوو
 چاويان له خودا بى، ئه گهر هيچكه نه بى وده زانن خودا
 چاوى له وانه.

﴿وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ﴾ زه كاتى مال و سامانى خوځيان دهرده كمن، مال و
 دهر ونى خوځيان به و زه كاتدانه پاك ده كمنه وه.

﴿وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ﴾ ئه وان بر و اى ته و اويان به روژى قيامت
 ههيه، دلنيان له وهى دوا مردن زيندو ده كرينه وه، پاداش و سزا به گوځيره
 كرده وه كانيان وهرده گرته وه، به ههشت و دوزهخ هه و پاداشى چاكه كاران
 به به ههشت و سزاي سهر پيچيكاران به دوزهخ ده دريته وه، فرمان به ردارى
 فرمانى خودا له وشتانهى فرمانيان پى ده كا. خوځيان ده پاريزن له وشتانهى
 جله و گريان لى ده كا.

ئه مجار ديتته سهر باسى ئه وانهى بر و ايان به زيندو بوونه وهى روژى
 قيامت و حساب و ليك و لښته وهى ئه و روژه نيه. ده فرمانوى:

﴿إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ زَيَّنَّا لَهُمْ أَعْمَالَهُمْ فَهُمْ يَعْمَهُونَ﴾
 بڼگومان ئه وانهى قيامت به درو ده زانن و به لايانه وه دورو نه گوځاوه دوا
 مردن زيندو بوونه وهه بى و قيامت رابى، ژيانى دونيامان له پيش چاو
 جوان كردون، كرده وه ناشيرين و ناپه سه نده كانيانمان له دل دا شيرين
 كردون، موله تمان داون له گومرايى خوځياندا يين و بچن، ئه وان
 سهر ليشيواو سهر گهر دانن، پيوهرو پيئاسه كانيان لى تيك چون، پييان وايه
 نه وهى ده يكمه كارى چاك و په سه نده، بير له ئاكامى خوځيان ناكه نه وه،

چاويان لە دواړژو سەرەنجامى هەلس و کەوت و کارو کردەوہى
ناشیرینی خوڤان نیە .

زەججاج دەفەرموی: ﴿زینا لهم اعمالهم﴾ ئەوہیە: لەدونیادا
لەسزای سوربونیان لەسەر کوفر، کردەوہ خراپەکاڤان لەدل دا شیرین
کردون و بەسروشت حەزیان لێیەتی.

﴿اولئك الذين لهم سوء العذاب، وهم في الآخرة هم الاخسرون﴾
ئەوانە سزایان عەزابی سەختی دژوارە لەدونیاو قیامەتدا، لەدونیادا
بەکوشتن و دیل گرتنیان لەکاتی شەرکردنیان لەگەڵ موسلمانان، وەکوو
لەعەزای بەدر دا پوی دا . لەقیامەتیشدا عەزابی سەختی دۆزەخیان بۆ
ئامادە کراوە بەلکو سزاو عەزاییان لەقیامەتدا زۆر سەخت و دژوارە،
چونکە عەزابەکیان لەوێ بەردەوام سەخت و نەپراوہیە . وە کوو عەزابی
دونیایان نیە ماوہیک بۆ بپێتەوہ .

ئەجار دیتە سەر باسی حال و چۆنیەتی ئەو کەسە قورئانی بۆ نازل
کراوە . دەفەرموی: ﴿وانك لتلقى القرآن من لدن حكيم عليم﴾ ئەتۆ
ئەى پێغەمبەر! قورئان وەرەگری و پیت دەبەخشری و فیژدەکری
لەلایەن خودای دانائو لیژان لەفەرمان و جلەوگیری و بەپێوەبردنی
بوونەوہردا، زاناو ئاگادارە بەسەر کاروبارەکاندا بەگەوہرەو بچوکیەوہ،
ئاگاداری حال و وەزعی مەخلووقاتى خۆیەتی، دەزانى: چى بۆیان باشەو
چى لەبەرژوہەندى ئەوان نیە . ھەرھەواتیکی رایدەگەییەنئ راستە ،
حوکم و بپیری عەدالەتکارییە . وەکوو لەشوینیکی تردا دەفەرموی:
﴿وتمت كلمة ربك صدقا وعدلا﴾ (الأنعام/۱۱۵).

ئایەتى ﴿وانك لتلقى القرآن﴾ رێخۆشکەرہیە بۆ ئەو چیرۆکانەى
لەمەودوا لەسورەتەکەدا رادەنوینرێن .

به‌لئی مه‌زنده‌که‌ی راست ده‌رچوو، چۆنی گوت ئاوابوو ! که چوو گه‌رپایه‌وه به‌هه‌والی‌کی سهرسورپه‌ینه‌ره‌وه هاته‌وه ، نه‌ک هه‌والی دۆزینه‌وه‌ی ریگی نیوان مه‌دیه‌ن و میصر بزانی و له‌و شه‌وه سهرمایه‌دا ریگا بدۆزنه‌وه‌و خۆی و خه‌ی‌زانی رزگاریان بێ . به‌لکوو هه‌والی په‌غه‌مبه‌ره‌یتی هه‌ینایه‌وه ، ریگی رزگاربوونی گه‌ل و نه‌ته‌وه‌که‌ی ده‌ست که‌وت ! ئاگری نه‌هه‌ینایه‌وه به‌لکوو نووری نویوه‌تی هه‌ینا . وه‌کوو ده‌فه‌رموی: ﴿فلما جاءها نودي ان بورك من في النار ومن حولها﴾ کاتیک گه‌یشه‌ شوینی رووناکی یه‌که دیه‌نێکی سهرسورپه‌ینه‌ری بینێ .

وه هبى كورپى (منبّه) ده لى: كه موسى عليه السلام ئاگره كه ي بينى له نزيكيه وه
راوه ستا، سه يري كرد ئاگره كه له لقى دارىكى زور سه وزه وه ده رده چى،
تا ئاگره كه زياتر بليسه بسينى داره كه سه وزتر ده بوو، سه رى سوپما،
دانه ويه وه بۆ ئه وهى دهسته چيلكه يه كه له ئاگره كه هه لبرى، تر ساو توژنىك
كشايه وه، هاته وه پيشه وه و جاريكى تر هه ولى دا چهند سه ربزو تىكى
ده ست بكه وى .

له کاتی ئهم پینهو بهردهیدا بوو: که سه‌ری به‌رز کرده‌وه بو لای ئاسمان، بینى: که روناکایی ناگره که به‌رز بۆته‌وه بو ئاسمان و ئاگر نیه نووره، روناکایی خودای بوونه‌وه‌ره، هه‌تا زیاتر له‌و دیمه‌نه وردبۆوه، پتر سه‌ری سورما.

ئىبنوعەبباس دەفەرمۇي: بە سەر سۈرمانەۋە سەيرى ئەۋ دىمەنەي كىرد
 ويستى بزائى چىيەۋ چى نىيە. ئيتەر بانگى لى گراۋ پىيى وترا: پىرۈزى درا
 بەۋ كەسەي لەجىگاي ئاگرە كەدايەۋ بەۋ كەسەيش ۋا لەدەۋرۈبەرى شوئىنى
 ئاگرە كە. واتە: پىرۈزە ئەۋەي لەناۋ نوۋرە كەدايەۋ شوئىنى نوۋرە كەش
 پىرۈزە. مەبەست بە شوئىنە كە ئەۋ پارچە زەۋىيە يە كە لەئايەتى
 ژمارە (۳۰) ى سۈرەتى (القصص) دا: كە دەفەرمۇي: ﴿نُودِي مِّن شَاطِئِي

الوادي الأيمن في البقعة المباركة ﴿ ده وروبه رى ئو شوينه ش خاكى شامه
كه ولا تىكى پر فەروبه ره كه ته، چونكه مه لبه ندى پيغه مبه رانه و زۆربه ي
فروستاده كانى خودا له و ده فەرو ولا ته نيژدراون.

ده بى مه به ست به وانەى له ناو ناگره كه دا كى بن ؟ ههروه ها ده بى
مه به ست به وانەى له ده وري ناگره كه بوون كى بن؟ واپيڤده چى ئو ناگره
له جوړى ئه م ناگره نه بووه: كه ئيمه دايدە گيرسيڤين. به لكوو ئاگريك بووه
سه رچاوه كه ي عاله مى بالا بوو، ئاگريك بووه (نوورى بووه) گيانه پاك و
خاوينه كان له فريشته هه ليان گيرساندوه، بۆ هيدايه تى ئاده ميزادو
وه كوو ئاگرى عاده تى هاتۆته به رچاوى موسا سه رنجى لى ده داو
لى وردە بوه وه.

به رسته ي ﴿ أن يورك من في النار ﴾ بانگى لى كرا، تا نيشانه و ئاماژه بى
به رزانى خيرو فەرى يەزدانى به سه ر ئه وانە دا: كه له ناو ناگره كه دا بوون:
كه بريتي بوون له فريشته كان.. ههروه ها به سه ر ئو كه سه يش دا كه له
ده وري شويى ناگره كه يه: كه بريتيه له حەززه تى موسا عليه السلام، ئيتر هه موو
بوونه وه ر ئه م به خششە ي وه رگرت، ئه م ولات و ده فەره له تۆمارگاي
بوونه وه ردا بووبه ولا تىكى پيرۆزو پر فەرو به ره كه ت، خودا ئه م پيرۆزيه ي
پيڤدا، هۆى ئه م فەرو به ره كه ته، رودانى ئه م روداوه گه وريه بوو: كه بريتي
بوو له گفتوگۆ كردنى په روه ردار له گه ل به نده ي خۆى حەززه تى موسا
كردنى به فرستاده ي خۆى بۆ سه ر فيرعه ون و دارو ده سته كه ي و ده رخشتنى
موعجيزه ي (يەدى به يضاو عه صاي ئه ژديها ناسا).

جا چونكه وه زعه كه تارمايى جه سته و جوړه ماديه تىكى لى ده كرى،
په روه ردار زاتى خۆى به دوور گرت له هه رشتيڤ: كه شياوى ئو نه بى،
فه رموى: ﴿ وسبحان الله رب العالمين ﴾ خودا پاك و به رزو پيرۆزه له هه ر

شتيڭ: كه شياري ٺهو نه بي خوداي بونوهرهه به ديهيٽهري كائيناتهو
له هيچ دروستكراويكي ناچي.

زاتی خوئی بهرز راگرت و ئیعلانی خودایه‌تی خوئی بۆ بوونه‌وه‌ر راگه‌یانده‌. هه‌روه‌ها خوئی له‌به‌نده‌ی خوئی موسا عليه السلام ئاشکرا کردو ئه‌وه‌ی تێگه‌یانده‌: که ئه‌وه‌ی بانگی لی‌ده‌کا خودای زاناو دانایه‌. له‌لایه‌کی تهره‌وه‌ چه‌زهره‌تی موسا عليه السلام بۆی ده‌رکه‌وت: که ئه‌و بانگه‌ی لی‌کرا له‌خوداوه‌یه‌، چونکه‌ وه‌کوو ئاماژه‌مان پێ‌کرد، ئاگره‌که‌ له‌دره‌ختی‌کی گه‌لا‌واوی سه‌وزه‌وه‌ ده‌رده‌چوو، ئاگر ده‌هایساو دره‌خته‌که‌ نه‌ده‌سووتا . ئه‌مه‌ش وه‌کوو موعجیزه‌یه‌ک و تیلنیشانی‌ک و ابوو بۆ چه‌زهره‌تی موسا عليه السلام: که ئه‌و بانگ کردنه‌ له‌خوداوه‌یه‌ .

ئەو ھى پشتگىرى لەم بۆچۈنە دەكا ئەو ھى فەرمودە يەيە: كە ئىمامى
 موسلىم لە ھەھىھە كەي دا و ئىبنوماجە لە سونەنە كەي دا لە
 ئىبنوعەبباس ھە رىوايەتيان كىردە ھەروھە ئىمامى بەيھەقى
 لەئەبوموساى ئەئەشعەرىيە ھە رىوايەت دەكا دەئىتن: پىغەمبەر ﷺ
 فەرمۇي: (ان الله لا ينام، ولا ينبغي ان ينام، يخفض القسط و يرفعه، حجابہ
 النور لو كشفت لأحرقت سبحات أنوار) وجھە كل شئ ادرکہ بصره).

نه بچار پهروهردگار خوځي لي تا شڪرا كړدو پيښي فهرموو:
﴿يا موسى انه انا الله العزيز الحكيم﴾ نهي موسا ! بزانهو تاگاداربه،
نهو كهسهي خيطابت له گهل ده كاو بانگت لي ده كا نهو (الله) يه نهو
خودايه يه، هه موو شتيك گهر دنكه چيه تي، هه موو شتيك ژيرباريه تي و نهو
به سهري دا زاله. هه كيم و دانايه له قسهو كرده وه دا هه رچي دهيلي
هه رچي دهيكه له جيبي خوندايه.

ئەم بانگکردنە بۆ ئەوە بوو: بزانی ھەلبژێرراوەو کراوە بە پیغەمبەر...
 ھەلبەتە دوا بەدوا ھەلبژاردن؛ ئەرکی پیغەمبەرایەتی دەخریتە

سەرشارنی و دەنێردری بۆسەر گەورەترین ملهوپری سەر زەوی لەو رۆژگاردەدا. بۆیە پەرورەدگار موعجیزە ی پێ بەخشی بۆ ئەوێ بتوانی روبەرپی ئەو طاغوتە ببیتەو. یەكەم موعجیزە ی ئەو بوو: گۆچانی دەستی بۆ کردە ئەژدیها .

هەلبەتە ئەو ناخاوتنە ی لەسورەتی (طه) دا دەربارە ی عەصاکە ی لەگەڵی دا ئەنجام دا، لیژە دا دووبارە ی نە کردەو چونکە لیژە دا عیبرت و پەند وەرگرتن بریتیه لە بانگ لی کردنەکەو ئەک خستنه سەرشارن ، بۆیە یەكسەر کورتبیری کردو ئەو ناخاوتنە ی بەمەزنەندە کراوی هیشتەو و چوو سەر مەبەستی سەرەکی و پیتی فەرموو:

﴿وَالْقَاصَا﴾ دەگۆچانە کەت فری دەرە سەر زەوی ! ئەویش فەرمانی بەجی هیئاو عەصای دەستی فری دایە سەر زەوی، یەكسەر گۆچانی بیگیان و دارەوشکی چەند سال لەو پێش پراو، بوو بە ماریکی گەورە ی سەر سوپهینەر، هیندە ی ئەژدیها یەك گەورەو زەبەللەح؛

وێرای ئەوێش تابلیتی چوست و چالاک و تیزپەرە ﴿فَلَمَّا رَاها تَهْتَزُّ كَأَنَّها جَان وَلِي مَدْبَرًا و لم یعقب﴾ کاتیك گۆچانە کە ی خۆی بینی بەو شێوێ بەسەر زەوی دا دیو دەچی، ئەو ئەژدیها زەبەللەح وەکوو ئەو تیرە مارانە کەوتە جم و جول، سەری سوپماو لی ترسا! چۆن ترسانیک؟ ترسانیک ی وایگە لەهەلاتن هیچ چارە یەکی تری بەخەیاڵ دا نەهات، لە ترسانی هەلات و ناوپی نەدایەو، بەتەمانە بوو جاریکی تر بگەریتەو ! بۆ لای گۆچانی دەستی بەماربووی !

پەرورەدگار بانگی لی کردو ترسە کە ی لی ژواندەو و پیتی فەرموو: ﴿يَا مُوسَى ! لا تخف، اني لا يخاف لدي المرسلون﴾ ئە ی موسا ! مە ترسە لەوێ چاوت پێ کەوت ، ئەمن هەلت دەبژێرم بۆ پێغەمبەراییە تی ، دەتکەمە فروستادە ی خۆم بۆ سەر فیرعەون و دارو دەستە کە ی ،

پیغمبران له لای من ناترسن له وکاته دا فسرمان وهرده گرن و
موعجزه یان له سهر دهست ظاهر ده بی.

﴿الآمن ظلم﴾ به لای که سیّک سته مکار بیّ ، ئەوانه له مه و قیفی وادا ده ترسن و واقیان ورده میتی، ﴿ثم بدل حسنا بعد سوء﴾ مه گهر تۆبه بکهن به هۆی تۆبه کردنه که یانه وه بینه چاکه کار وواز له خراپه کاری بهینن.

﴿فاني غفور رحيم﴾ ئەو مەن بۆيان لىخۆشبوو تاوانپۆشم، رەحمەت و لىخۆشبونم بۆيان بەر فراوان و لەبن نەھاتوھ. وەكوو لەشونىيىكى تردا دەر موى: ﴿واني لغفار لمن تاب وآمن وعمل صالحاً ثم اهتدى﴾ (طه/۸۲) يان دەر موى: ﴿ومن يعمل سوءاً او يظلم نفسه ، ثم يستغفر الله ، يجد الله غفوراً رحيماً﴾ (النساء/۱۱۰)

ئىستا: كه حەزەرەتى موسا عليه السلام سەرخۆكەوتەو، دلى ئارام بوو،
خودا موعجيزەيەكى ترى پى دەبەخشى. پى دەفەرموى: ﴿وَأَدْخِلْ يَدَكَ
فِي جَيْبِكَ تَخْرُجَ بَيْضًا مِنْ غَيْرِ سَوَاءٍ﴾ دەست بخەرە ناو باخەلى خۆتەو،
دەست بەبەرۆكى خۆت دا بکە، ئەگەر دەستت بخەيە ناو بەرۆکتەو،
دەرى بەيتنەو، دەرەوشیتەو، وەکوو پارچە ئەستیرەيەكى پرشنگداری
لەدە، هېچ دیاردەى نەخۆشیشى پتو نای.

موعجیزه‌ی یه که‌م بریتی بوو له‌گۆراندنی داریکی وشک و برینگ که‌به‌ده‌ستیه‌وه بوو به‌مارتیکه هاروهاج . موعجیزه‌ی دووهم بریتی بوو له‌گۆرینی خودی ده‌سته‌که به‌شتیکی پرشنگدارو نوورانی .

﴿فِي تِسْعَ آيَاتٍ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَقَوْمِهِ﴾ ئەم دوو موعجيزەيە بەشيکەن
لەو نۆ موعجيزانەي پشەتگيري پيغەمبەرايەتي توۆ پي دەکەين و
دەيانکەين بەنیشانەي راستي پەيامي توۆ لای فيرعەون و گەلەکەي.
و هەکوو لەشوێنيکي تر دا دەفەرموي: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ تِسْعَ آيَاتٍ
بَيِّنَاتٍ﴾ (الاسراء/ ١٠١).

نه بچار باييسي ناردني موسا به موعجيزه وه بو سهر فيرعه ون و
 تا قمه كه ي ديارى ده كاو ده فهرموي: ﴿انهم كانوا قوما فاسقين﴾ واته:
 چونكه نه وان گهل و نه ته وه يه كي له ري ده رچوو بوون، له رتيبازي حق لا يان
 دابوو، له چوار چيوه ي سروشت ده رچوو بوون ۱ فيرعه ون لافي خودايه تي
 لي ده داو نه وانيش ته صديقيان ده كردو به خودا يان ده زاني مليان
 بو شور كردبوو چي بي ده گوتن جي به جيان ده كرد !!

ئەجا بابزائىن فىرعون و دارو دەستەكەى چۆن بەرەنگارى ھەزرەتى
موسا بوونەوہ ؟ چ ھەلۆستيان نواند بەرامبەر موعجىزەكانى ؟
دەفرموى: ﴿ فَلَمَّا جَاءَتْهُمْ آيَاتُنَا مَبْصُورَةٌ قَالُوا: هَذَا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴾ جا كە
نۆ موعجىزەو بەلگەكانى ئىمە نىشانى فىرعون دران و بەناشكرا
پىغەمبەرايەتى ھەزرەتى موسا و ھارونيان (عليهما السلام) چەسپاند،
ئىنكارىيان كرد ھەرچەندە موعجىزەكان ھىندە ناشكراو غايان بوون خۆيان
خۆيان دەچەسپاند، كەچى بەروائەت بەدرۆيان خستەوہ و تيان: ئەمە
سىحرىكى ناشكراو عىيانە بە درۆخستەوہ كەيان بەزوبان بوو بەروائەت
بەدرۆيان خستەوہ .

﴿وَجحدوا بها﴾ نینکاریان کرد به ظاهیر به لام ﴿واستیقنتها أنفسهم﴾
 ظلما و علوا ﴿لہناخی دہرونیان دا لییان عدیان بوو کہ تہوہ لہ خوداوہیہ
 ، زانیان : کہ تہو موعجزانہ حق و راستن ، بہ درؤخستہ تہوہ
 رواالتیہ کہیان ستم بوو لہ خوئیان کرد، لوتبہ رزی بوو لہ بہرامبہر حق دا
 نواندیان . وہ کوو لہ شونیتکی تر دا دہ فرموی: ﴿فاستکبروا وکانوا قوماً
 عالین﴾ (المؤمنون/۴۶) .

سته میان کرد: که تھو موعجیزانسه یان به سیحر له قه لھم دان،
لوتبہ رزیان نواندو ئیمانیان نہ ہیئا، خۆیان مالویرانی دنیاو قیامت
کرد، خۆیان بہفتارہدا و بہدبخت و چارہ رہش بوون ﴿فانظر کیف کان

عاقبة المفسدین ﴿ئەي پيغه مېهر! ئەي بيسەر؛ بېروانە و وردبەرە وە
سەرەنجامی ئاشوبگيپران و موفسیدەکان چۆن بوو چييان بەسەرھات ؟!
ئەمەش ھەرپەشەيە لەوانەي ھەزرەتي موحەممەديان بەدرۆخستە وە وە
ئینکاری ئەوھيان دەکرد: کە قورئانی لەخوداوە بۆ ھاتبی، ھەرپەشەي
ئەوھيان لی دەکات : کە ئەو عەزابە کۆکۆژە ریشە کیشکەرەي تووشی
ئەوانە ھات ، تووشی ئەمانیش ببی. بۆ ئەوھي پێلە کەللەي شەیتان
بەپیننە خواری و واز لەسەر رەقی و خۆبەزلزانی خۆيان بینن و تووشی
ئەوجۆرە عەزابەي گەلە پيشینەکان نەبن!

چیرۆکی دووھەم: چیرۆکی داوود و سولەیمانە (علیھما السلام)

وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا

وَقَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٥﴾

وَوَرِثَ سُلَيْمَانُ دَاوُودَ وَقَالَ يَتَّيِّبُهَا النَّاسُ عِلْمَنَا مَنَظِقَ الطَّيْرِ

وَأُوْتِينَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْفَضْلُ الْمُبِينُ ﴿١٦﴾ وَخُشِرَ

لِسُلَيْمَانَ جُنُودُهُ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ وَالطَّيْرِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿١٧﴾

حَتَّىٰ إِذَا اتَّوَا عَلَىٰ وَادِ النَّمْلِ قَالَتْ نَمْلَةٌ يَتَّيِّبُهَا النَّمْلُ أَدْخُلُوا

مَسْكَنَكُمْ لَا يَمْحُطُمَتُّكُمْ سُلَيْمَانُ وَجُنُودُهُ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

﴿١٨﴾ فَتَبَسَّ ضَاحِكًا مِّنْ قَوْلِهَا وَقَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ

نِعْمَتِكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَلَدِي وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا
تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ ﴿١٩﴾

ئەمە چیرۆکی دووهمە لەم سورەتە پیرۆزە دا، دوا بەدوای چیرۆکی
حەزەرەتی موسا دی، دیاردەیی حیکمەتی خودا لەبوونەوهردا دیاری دەکا،
ئەو دەچەسپینی: کە قورئان لەخوداوە نازل بوو لەخودای دانائو زاناو
هاتۆتە خواری، لەم سورەتەدا پەرورەدگار باسی ئەو نەعمەتانە دەکا: کە
بەحەزەرەتی سولەیمانی بەخشین، پێغەمبەراییەتی و فەرمانپەرەویی پێداو
بەختەوهری دونیائو قیامەتی بۆ دەستەبەر کرد.

دە با ئیستا بچینە خزمەت چیرۆکەکو گۆی بۆ قورئان رابگرین بزانی.
روداوی چیرۆکە چۆن رادەنویینی !!

دەفرموی: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ سُلَيْمَانَ عِلْمًا﴾ بێگومان ئیمە
زانیاریمان بەداودو سولەیمان بەخشیی، بۆ هەریەکە لەداودو سولەیمانی
کورپی، جۆرە زانیاریە کمان پی‌دان، فێری یاساو شەریعەتمان کردن،
دەیاننوانی کیشەو نیزاعی نیتوان ئادەمیزادان یە کالاکەنەو.

داودمان فێری خۆتندنەوهری زەبوور کرد، کە دەبخویندەوهر هێندە
کاریگەر بوو، هەموو بوونەوهری دەورووبەری هاوکاری زەبوور خۆتندن و
تەسبیحاتەکیان دەکرد، کێوکان و پەلەوهرەکان لەگەڵیان دەگوتەوهر،
چونکە دەنگ و ئاوازی زۆر خۆش بوو، بەدڵ دەبخویندو زۆر تێیدا
رۆدەچوو، لەهەموو شتیکی ماددی دادەبڕاو بەتەواوی بەخوداوە پەيوەست
دەبوو، هەروەها فێری زری دروستکردن و جۆرەها شتی تر بوو،
سولەیمانی کورپیشی لەهەندێ لەم شتانەدا هاوکاری باوکی دەکرد.

۱۰. ھەزرەتى سولەيمان عليه السلام فېتىرى زامانى تەيىر تولى بويىو لە زامانى مېرولەو
 خشۆكە كان حالى دەبوو، (با) بۆى رام بويىو، تەختەكەى بۆ ھەلەدە گرت
 بە ياننى تانيو ەرۆ مانگە رېيەك مەسافەى پى دەبىرى !

هه‌ل‌ب‌ه‌ت لی‌ره‌دا جۆری ئەو زانیاریانە‌ی بە‌دا‌و‌ود و سوله‌یان (علیهما السلام) بە‌خ‌ش‌را‌ون دی‌اری نا‌کا، چ‌ون‌ک‌ه لی‌ره‌دا م‌ه‌ب‌ه‌س‌ت خ‌ود‌ی زانیاریه‌ک‌ه‌یه‌، دی‌اری ک‌رد‌نی جۆره‌کان‌ی نی‌ه ، ه‌ه‌روه‌ها ئاماژ‌ه‌ی ئە‌وه‌شی تی‌دا‌یه‌: ک‌ه ه‌ه‌م‌وو زانیاریه‌ک‌ خ‌ودا ده‌یه‌خ‌ش‌ی، پ‌ی‌و‌ی‌س‌ته ه‌ه‌م‌وو زانیاره‌ک‌ بزانی س‌ه‌ر‌چ‌ا‌وه‌ی زانیاری له‌خ‌ودا‌وه‌یه‌، ش‌و‌ک‌رو س‌و‌پ‌اس‌ی خ‌ودا ب‌ک‌ه‌ن له‌س‌ه‌ر نی‌عه‌م‌ه‌تی زانیاری و خ‌ودا چ‌ۆنی بو‌ی ئا‌وا فی‌ری ه‌ی‌تری ب‌ک‌ه‌ن، وانه‌ک‌ه‌ن زانیاریه‌ک‌ه‌یان ب‌ی‌ته‌ ه‌ۆی د‌و‌ورک‌ه‌وت‌نه‌وه‌یان له‌خ‌ودا، ی‌ان خ‌ودا‌یان له‌ب‌یر به‌ر‌ت‌ه‌وه‌.

نه وهتا جهزه تي داوود و سوله يمان (عليهما السلام) چه مدو شيناي خودايان
کرد له سهر نيغمه تي زانياري ﴿وقالا: الحمد لله الذي فضلنا على كثير
من عباده المؤمنين﴾ وتيان: سوپاس و ستايش بو تهو خودايهيه: که نيئمه ي
ريژدار کرده به سهر زوييه بهنده موسولمانه کاني دا، به هوي نه م
زانياريه ي پي به خشيوين، خيرو فره ي دونيا و قيامه تي بو
دهسته بهر کردوين، نه وه ي داويه تي به نيئمه نه ي داوه به بهنده کاني تري
سهرده مي نيئمه !

نەمە بەلگەيە لەسەر ریزو نرخى زانیاری، ئاماژەيە بەو: کە هیچ پلەو پایەيەك ناگاتە پلەو پایەي زانست و زانیاری، زانیان لەژوور هەموو کەسیکەو، وەکوو لەشوینیکی تردا قورئان نەمە دەچەسپینی و دەفسەرموی: ﴿يرفع الله الذين آمنوا منكم، والذين اوتوا العلم درجات﴾ (المائدة/۱۱).

خودا بچى، ھىچيان بۇ دروست ناكرى بەلگۈ بۇ خۇيان دروستكرارون،
داراي زيان و قازانچىش نين نەبۇ خۇيان نەبۇ غەيرى خۇيان.

بەكورتى پەرۋەردگار خودايەكى تاك و تەنھايە، لەھەموو كەس بى
ئاتاجە، ھەموو كەس ئاتاجى ئەو لەكەس نەبوو و كەسى لى نەبوو،
كەس ھاو كوفى نى، ھىچ خودانين جگە لەئەو، ھەر ئەو شىياوى پەرسىش
بۇ كردنە ھەرئەو بەدېھىنەرە، ھەرچى ئەو بىھوى بى دېھى، ھەرچى
نەيھوى بى نابى، خاۋەنى صىقاتى جەمال و كەمالە كەسىك ئەو بناسى
بەندايەتى بۇ بكا پابەندى فەرمان و جلەوگىرىەكانى بى بەختەوهرى
دونىاو قىامەتە !!

بىتەرشت و موشرىكەكان گومراپوون و سورن لەسەر گومراپى،
عبادەت بۇ غەيرى بەدېھىنەر دەكەن، عىبادەت شتى وادەكەن داراي
زيانەر قازانچى نى بۇ خودى خۇى ! بەلگۈ لەعبادەت كەرەكان بى
دەسلەت ترن !!

ھەلۋىست و رەخنەى موشرىكەكان لەقورئان

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا إِفْكٌ
أَفْتَرْتَهُ وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ أَخْرُوتَ فَقَدْ جَاءُوا ظُلْمًا وَزُورًا
﴿٤﴾ وَقَالُوا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٥﴾ أَلَمْ نَكْتَبِهَا فِي تُمَلِّ
عَلَيْهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٦﴾ قُلْ أَنْزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ
فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٦﴾

بە کاریگەری ئەو زەرپەیه گیانیان لە دەست دا: کە ئەمانیش بە دەیان ھەزار بوون ھەروەھا جگە لەو کاریگەرییە: کە تا ئیستاش و لەمەوداش لەسەر چینه لەدایکبوو کانی ئەو ولاتە دوا ئەو کارەساتە، جی ماوەو جی دەمی.

یان بێنە سەرباسی خۆمان و غەیبەتی خۆمان بکەین گەلی موسولمان و عەرەب بە گشتی و گەلی عێراق بە تایبەتی و گەلی کورد بە تایبەتی تر، چیان دەستکەوت لە پێشکەوتنی زانیاری عێراقی لەبۆاری چە کسازیدا؟ جگە لەو ھەموو قوربانیانەی شاری ھەلەبجە دەورووبەری گوندی سەیسویتیانی قەرەداغ و دۆلی باليسان و گەلی شوینی تری کوردستان، کە بە چەکی کیمیایی و گازی خەردەل رشتندران و ھەناسەیان لە ھەزاران خەلکی بی دیفاع بری.

بەناحق ئەو ھەموو خەلکە وەرزیرو سەپان و دوکاندارو ھەمال و ئازەلدارو چەوساوو لەژین خۆشی نەدیتوانەیان بەو چەکە کۆکۆژییە نەفرین لی گراو قەلاچۆکردو ژینگەیی ھەواسازی کوردستانی پێرۆزیان پیس کرد، سەرژمیتری سەرەتایی قوربانیانی کارەساتی کیمیابارانە ھەلەبجە بە پانزە ھەزار کۆژراو بریندار مەزەندە کرا، پێدەچی زیاتریش بووبی ھەر خوداش دەزانی چەند کارەساتی دل تەزین و خاپوورکاری تر لە ئاکامی پێشبرکیی بۆاری چە کسازێ ئێران و پاکستان و ھیندستان و ئیسرائیل و گەلی ولاتی تری ئاسیا و رۆژھەلاتی ناوھەراست دەکەونەو !!

ھەلبەتە ئەوێ ئیستا ولاتە زھێزەکانی وەکوو ئەمریکا و روسیا و چین و ئینگلیزو فەرەنسا ئامادەیان کردووە لەو چەکە کۆکۆژیانە وەکوو قونبولەیی ھایدروژین و گەلیک چەکی کوشندەیی تر، قونبولەیی ھیرۆشیما و ناکازاکی لەچاویانەو وەکوو توپسی یاری کردنی منداڵ وایەو بەرامبەری ناکرێن، ھەر مەگەر خودا مەروفاوەتی پیاڕی ئەبەر و بوومی

خودابچى، ھىچيان بۇ دروست ناكرى بەلگىو بۇ خۇيان دروستكرارون،
داراي زيان و قازانچىش نين نه بۇ خۇيان نه بۇ غەيرى خۇيان.

بەكورتى پەرورەدگار خودايەكى تاك و تەنھايە، لەھەموو كەس بى
ئاتاجە، ھەموو كەس ئاتاجى ئەو لەكەس نەبوو و كەسى لى نەبوو،
كەس ھاوكونى نى، ھىچ خودانين جگە لەئەو، ھەر ئەو شىياوى پەرسىش
بۇ كردنە ھەرئەو بەدپەنەرە، ھەرچى ئەو بىھوى بى دەبى، ھەرچى
نەيھوى بى نابى، خاوەنى صىقاتى جەمال و كەمالە كەسك ئەو بناسى
بەندايەتى بۇ بكا پابەندى فەرمان و جلەوگىرەكانى بى بەختەوهرى
دونىاو قىامەتە !!

بەپەرشت و موشرىكەكان گومراپوون و سورن لەسەر گومراپى،
عبادەت بۇ غەيرى بەدپەنەر دەكەن، عىبادەت شتى وادەكەن داراي
زيانەر قازانچى نى بۇ خودى خوى ! بەلگىو لەعبادەت كەرەكان بى
دەسلەت ترن !!

ھەلۆيست و رەخنەى موشرىكەكان لەقورئان

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا إِفْكٌ
أَفْتَرْتَهُ وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ ۖ فَقَدْ جَاءُوا ظُلْمًا وَزُورًا
﴿٤﴾ وَقَالُوا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ۖ أَكُتِّبَتْهَا فَهِيَ تُمْلَىٰ
عَلَيْهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٥﴾ قُلْ أَنْزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ
فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٦﴾

ده باره ی نازل بوونی ئەم نایه ته کوله بی "مقاتیل" ده لیت: مه به ست
(النضر) ی کور ی (الحارث) ه ئە بوو؛ پرماندی: که قورئان ده ست
هه لبه سته، مه به ستیش به ﴿وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ﴾ (عه داس و
یه سارو جه بر) ه ئەم سی که سه نه هلی کیتاب بوون، ته وراتیان ده خوینده وه
هه وال و ئە حکامیان لیوه نه قل ده کرد. جا که موسولمان بوون
پیغه مبه ر ﷺ زۆر له گه لیان ئاخاوتنی ده کردو له گه لیان کۆده بوه وه. ئیتر
(النضر) نه بوختانه ی پرماند.

په یوه ندی ئەم کۆمه له نایه ته به هی پیشه وه نه وه یه: پهروه ردگار
له نایه ته کانی پیشودا باسی یه کتا په رستی کرد. بیرو بوچونی بت
په رسته کانی ره تکرده وه، ئە مجار دیته سه رباسی پیغه مبه رایه تی و
ره خسه و تانه ی موشریکه کان: که ئا راسته ی قورئان و پیغه مبه رایه تی
حه زه ته ی موحه مه دیان ده کرد، ئە واقیعه راده نوینی واته دوا ی
ده ستریزی کردیان بو سه رمه قامی خودا ده ستریزی ده که نه سه ر
مه قامی پیغه مبه ر ﷺ.

دوا یی به شیوه یه کی گاته پیکردن ره ددیان ده داته وه، نه فامی و
که وده نییان ده خاته روو: ده فره مووی: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا: إِنَّ هَذَا إِلَّا
أَفْكٌ أَفْرَاهُ، وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ﴾ ئەو کافرو موشریک و نه فامانه
ده لیت: ئەم قورئانه جگه له درۆیه کی هه لبه ستر او هیچی تر نیه، موحه مه د
خۆی هه لی به ستوه و کۆمه لیک ی تریش یارمه تی ده دن، نه وانیه ی نه هلی
کیتاب بوون و ئیستا ئیمانیان به موحه مه د هیناوه شتی فیرده که ن و
یارمه تی ده دن بو کۆکردنه وه و هه لبه ستنی ئەم قورئانه!

ئه مجار خودا بیرو بوچونه که یان ره دده کاته وه و ده فره مووی:
﴿فَقَدْ جَاوُوا ظُلْمًا وَ زُورًا﴾ به راستی قسه یه کی پوچ و بی بناغه یان
هیناوه، بو خۆیان ده زانن که درۆ ده که ن و نه وه ی ده یلین درۆو سته مه،

پاشايى و فرمانرەواي بەخششيكي خودايى به بئاشكراو عەيان پيمەوه
 ديارەو سوپاسگوزارين لەسەرى چەندىك سوپاسى بكمين هيشتا كەمە
 ئەم قەسەيەى حەزەرەتى داود عليه السلام لەروانگەى شوكر و سوپاسەو دەيه وەكوو
 چۆن پيغەمبەر ﷺ لەفەرموودەيەكى دا: كە موسليم و ئەبو داود
 لەئەبوھورەيرەو ريواتيەن كەردو، دەفەرموي: (انا سيد ولد آدم يوم
 القيامة و لا فخر) واتە پيغەمبەر ﷺ لەروانگەى سوپاسەو نەك
 لەروانگەى شانازيكرن و لەخۆبايى بوونەو ئەم فەرموودەيەى فەرموو.
 ﴿و حشر لسليمان جنوده من الجن والأنس و الطير فهم يوزعون﴾
 سوپا بۆ سولەيمان لەھەموو لايەكەو كۆكرابووە لەجندۆكەو ئادەمیزادو
 بالندە سوپاي بۆ ريك خرا، بەشيوەيەكى سەرنج راكيش و شكۆمەند سوپا
 تەيار كرا، بۆ ئەوێ هەر كەسيك نەيەتە ژيەر فەرمانى سولەيمانەو بەو
 سوپايە تەمبى بكا.

دام و دەزگای حەزەرەتى سولەيمان عليه السلام بەئەوپەرې ريك و پينكى
 كۆكرابووە، ريزيك ئادەمیزاد ريزيك جندۆكە چينيك بالندە، ئەگەر
 پيشەتاي سوپاكە تۆزيك سەرەپۆبوونايە رادەگيران بۆ ئەوێ دواوێ
 سوپاكە بەجى ئەمىنى و تەرتيب و نىظام تيك نەچى، كەس پيش نەكەوێ و
 كەس دوانەكەوێ. هەر كەسە شويى جينگاي خۆي بزاني و لى تپەرنەكا.
 جندۆكە عالەمىكى ناديارن لەئيمە نازانين ماھيەتيان چيەو چۆنە،
 جگە لەوێ قورئان لىيانەو دەفەرموي: كە لەبليسى ئاگر دروست
 كراون. ئەوان ئادەمیزاد دەبينن بەلام ئادەمیزاد ئەوان نابينن، دەتوانن
 ختوكەى شەرو فيتنەيى بخەنە ناودلى ئادەمیزادەو، بەلام نازانين چۆن ئەو
 ختوكەيە ئەنجام دەدەن.

هەندىكيان برؤايان بە پيغەمبەر كەرد، پيغەمبەر ﷺ نەيىنى بوون و
 بەئيمانەيتانەكەشى نەزانيبوون، خودا ئەم هەواڵەى پى دا وەكوو

ده فەرموی: ﴿قُلْ اَوْحِيَ اِلَيَّ اِنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ الْجِنِّ فَقَالُوا: اِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا يَّهْدِيْ اِلَى الرُّشْدِ فَاَمَّا بِهٖ، وَلَنْ نَّشْرِكَ بِرَبِّنَا اَحَدًا﴾ (الجن/۲).
 ھەر لەروانگەى قورئانەو دەزانین: کە کۆمەڵی لە جندۆکەو شەیاتینی گەردنکەچى ھەزرەتى سولەیمان عليه السلام بوون، بە فەرمانى ئەو جۆرەھا پێشەسازيان ئەنجام داو، مەحراپ و پەیکەر و مەنجەلى گەرە بە خوار دەمەنى و گەلى شتى تریان بە دیھێناو. بنكى دەریایان پشکنیون چ کارىكى لى داواکردبن خیرا بۆيان ئەنجام داو.

ئەو شەمان لەیاد نەچى ھەموو ئادەمیزادى سەر زەوى نەبوونە سەربازى لەشکرى ھەزرەتى سولەیمان عليه السلام، چونکە فەرمانپەرەواى ھەزرەتى سولەیمان عليه السلام تەنھا ئەو ناوچەى گرتۆتەو: کە ئەمپۆ پێى دەگوترى فەلەستین، لوینان، سوریا، عێراقیش تا کەنارى زى فورات، لەم ناوچانەدا ھەزرەتى سولەیمان عليه السلام فەرمانپەرەواى کردو.

ھەر وەھا ھەموو جندۆکەو شەیاتینی نەھاتبوونە ژێر بارى ھەزرەتى سولەیمانەو، بە لکۆو کۆمەلێکیان خودا بۆى موسەخەر کردون، بە لگەمان لە سەر ئەمە ئەو یە قورئان دە فەرموی: ﴿إِنَّ ابْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ﴾ (الكهف/۵۰).

لە سورەتى (الناس) یشدا دە فەرموی: ﴿الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ﴾ ئەمە مانای وایە برى لە جندۆکەو شەیاتینی بەختو کە ئادەمیزاد گومرا دە کەن و لە سەردەمى ھەزرەتى سولەیمانیش دا کردویانە، دەى ئەگەر ھەموو جندۆکەو شەیاتینی گەردنکەچى فەرمانى ھەزرەتى سولەیمان عليه السلام بووبن، ناگونجى کارى ختو کە دان و گومرا کردنى ئادەمیزادیان ئەنجام دابى، چونکە ئەو پێغەمبەرە بانگەوازی ھیدایەتى بلاو کردۆتەو، چۆن دەبى کە سێک پابەندى فەرمانى ئەوبى و کارى گومراى ئەنجام بدا!!؟

هه‌روه‌ها هه‌موو بالندهو په‌له‌وه‌ری سهر زه‌وی گهردنگه‌چی فهرمانی
 هه‌زهره‌تی سوله‌یمان ﷺ نه‌بوون ، به‌لک‌وو کۆمه‌لێک له‌ته‌یرو تیول پابه‌ندی
 فهرمانی بوون، چونکه کاتێک هه‌زهره‌تی سوله‌یمان ﷺ سه‌رژمیه‌کی
 بالنده‌کانی کرد ﴿وتفقد الطیر﴾ ه‌ی ئه‌نجام دا یه‌کسه‌ر زانی: که
 په‌پۆسلیمانکه دیارنیه.

فهرمووی: ﴿ما لي لأرى الهدد﴾ به‌شیوه‌ی مه‌عریفه ه‌ینای ، دیاره
 هودهودێکی تایبه‌تی بووه‌و روخساری لای هه‌زهره‌تی سوله‌یمان ﷺ غایان
 بووه . جا یان ته‌نیا ئه‌و په‌پۆسلیمانکه‌یه له‌پێری په‌پۆسلیمانکه‌کان
 به‌شداری ئه‌و مانۆره‌ی کردوه ، یان ئه‌و جاره نۆره‌ی ئه‌و بووه ، هه‌رچۆنێک بێ
 ئه‌و هودهوده لای هه‌زهره‌تی سوله‌یمان ﷺ ناسراو بووه.

ئه‌وه‌ی پشتگیری ئه‌م رایه ده‌کات ئه‌وه‌یه: که ئه‌و هودهوده هه‌ست و
 بیرێکی جوداوازو تایبه‌تی هه‌بووه ، له‌جۆره‌کانی تر دا نه‌بوو، به‌لک‌وو
 له‌هه‌موو بالنده‌کان دا نه‌بووه ، که‌وابوو ده‌بێ ئه‌و جۆره زیره‌کییه له‌و
 جۆره هودهوده دا بووبێ: که گهردنگه‌چی هه‌زهره‌تی سوله‌یمان ﷺ بوون .
 چونکه ئه‌و زیره‌کی و لێزانیه‌ی له‌و په‌پۆسلیمانکه‌یه دا ده‌ست که‌وت هه‌ر
 له‌ئاده‌میزادی عاقله‌ندی زیره‌کی خوداناس دا به‌دی ده‌کری !

موجاهید ده‌فهرمووی: هه‌زهره‌تی سوله‌یمان ﷺ به‌سه‌ر هه‌موو کۆمه‌لێک
 له‌سوپاکه‌ی دا سه‌ره‌له‌یکی دانابوو، سه‌ره‌رشته‌ی شیوه‌ی رویشته‌نی
 سوپاکه‌یان ده‌کرد، نه‌یانده‌ه‌یشت سوپاکه لێک په‌رته‌وازه بێ. هه‌ندیکیان
 زۆر پێش نه‌که‌ون و هه‌ندیکیان دوابکه‌ون و ته‌رتیب و ن‌یظام تیک به‌جی.

ئهم ئایه‌ته به‌لگه‌یه له‌سه‌ر ئه‌وه: که پێغه‌مبه‌رێتی و فهرمانه‌روایی بۆ
 هه‌زهره‌تی سوله‌یمان ﷺ ده‌سته‌به‌ر بووه . سه‌لته‌نه‌ت و ده‌ست رویشته‌نیکی
 وای پێ به‌خشاوه بۆ که‌سی تر ئه‌وه ده‌سته‌به‌ر نه‌بووه ، ئه‌مه‌ش به‌خشش و
 نیعمه‌تیکی خودایی بووه ، گه‌را بوونی دوعاو پارانه‌وه‌که‌ی بوو: که

﴿قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي أَنْتَ أَنْتَ الْوَهَّابُ
فسخرنا له الريح تجري بأمره رخاء حيث أصاب و الشياطين كل
بناء و غواص﴾ (ص/۳۵-۳۷) يان دەفەرمۆي: ﴿ومن الجن من يعمل بين
يديه باذن ربه، ومن يزغ منهم عن أمرنا نذقه من عذاب السعير،
يعملون له ما يشاء من محاريب و تماثيل و جفان كالجواب و قدور
راسيات﴾ (سبأ/۱۲-۱۳).

بەسەرئەجدان لەمانای ئەم ئایەتانە ئەوەمان بۆ روون دەبێتەو: کە
پەروەردگار ئادەمیزادی بۆ حەزرەتی سولەیمان عليه السلام ژێربار کردبوون؛
سوپایەکی زۆرو زەبەندەکی لێ پێک هێنابوون، جندۆکەیشی بۆ موسەخەر
کردبوون قەصرو بالەخانەکی بەرزو فراوان و مەنجهێ گەورەو پان و پۆریان
بۆ دروست کردون. بەئەندەشی بۆ ژێربارکردبوون بۆ ئەنجام دانی زۆر شتی تر
کە لەمەودوا لەباسی چیرۆکی پەپۆسلیمانکە دا ئاماژەکی پێ دەکەین.

بەئێ لەشکری حەزرەتی سولەیمان عليه السلام مانۆری خۆی دەست پێکرد،
لەشکر تێکەلاو لەئادەمیزادو جندۆکەو بەئەندە، تەرتیب و نیظامی
رێک و پێک، روێشتن و جم و جوڵی، هەنگاوو شەپۆلی هەلۆیستەو
بارگەخستنی بەیەکەو هەنگاوو سەرنج راکێش. سوپا چاو
رەو بەردەوام بوو..

﴿حَتَّى أَتَوْا عَلَى وَادِ النَّمْلِ قَالَتْ نَمْلَةٌ: يَا أَيُّهَا النَّمْلُ ادْخُلُوا
مَسَاكِنَكُمْ، لَا يَحْطَمَنَّكُمْ سُلَيْمَانُ وَجُنُودُهُ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ﴾ هەتا
حەزرەتی سولەیمان عليه السلام بەخۆیو لەشکریهەو گەیشتە (وادی النملة) - دۆڵە
میروڵە - وەکوو دەلێن: دۆڵێکە لەشام میروی زۆرە. بۆیە بەناو میروووەو
ناونراوە. ئا لەو کاتەدا میروویەک: کەسەرپەرشتی میروڵەکانی تری
لەئەستۆ بوو، بانگی لەمیروڵەکانی تر کرد وتی: ئەو میروڵەکان؛
هەمووتان خۆتان تاقەت بکەن و هەریەکەتان بجێتەو شۆین و خانەکی

خۆي، نه بادا سوله يمان و له شكره كه ي پان و پليستان بكه نه وه و پيتان نه زانن.

هه لبه ته عاله مي ميرو وه كوو عاله مي ههنگ ته رتيب و ته نظيميكي سهرنج راكيشي تيدايه، هه رتاكه و ئهركي خۆي ههيه، كۆمه ل كۆمه ل و گرو گرو، هه رتاكمه و ليپرسراي خۆي ههيه، ئه وه پري ريكخستن و ته نظيم و پيكيه وه گونجاني تيدا بهرچاو گيراوه، ئه و ته نظيم و ريك و پيكيه زور به ده گمه ن له ناو بهرهي ئاده ميزاد دا ههيه، كه م ري ده كه وي ئاده ميزاد بتوانن كۆمه لگاي خويان ئاوا ريك بهن. دياره له ناو خويان دا زماني ليك حالي بوون و تيگه يشتيان ههيه، خودا جوړه زمانتيكي تايبه تي پيداو، له ناو خويان دا ئاخاوتني پي ده كه ن.

رسته ي ﴿لَا يَحْطُمْنَكُمْ﴾ وي ده چي وه لامى فرمان بي واته: ﴿ادخلوا لايحطمنكم...﴾ وه كوو ده گوتري (اجتهد لاتر سب) هه روا وي ده چي نه هي بي له جياتي نه مر به كارها تووه. واته: پييان ده لي: له م جيگايه ي ئيستاتان مه مي ننه وه، چونكه نه گه ر مي ننه وه سوپاي سوله يمان پان و پليستان ده كه نه وه.

هه زه تي سوله يمان ﷺ له ئاخاوتني ميرو له كه حالي بوو، به و حالي بوونه كه يف خوش بوو، له خوشيان خهريك بوو شاگه شكه بي. كه يف خوش بوو به وه ي: كه ئه و جهسته بچكولانه ي به نه زانين پان و پليش نه كر ده وه، به وه كه يف خوش بوو كه تيگه يشت ئه و شاميرووه چي به ميروه كاني تر گوت، به لايه وه نيعمه تيكي فره مه زن بوو؛ كه خودا تواناي ئه وه ي پي داوه په يوه ندي بكا به و عاله مه داخراوه له خه لكي تر، بتواني له ئاخاوتنيان له گه ل بگا و بزاني چي ده لي. كه يسف خوش بوو چونكه به لايه وه جيگاي سه رسوپمان بوو، كه ئه و ميروه ئه و جوړه عه قل و دوور بيني به ي هه بي و ميروه كاني تر لي حالي بن و به گوئي بكه ن.

ویرای سوپاس و ستایشی بۆ زاتی پەروەدگار داوا دەکا خودا تەووفیقی
بدا بۆ ئەنجام دانی کردەوهی پەسەند، دەفەرموی:

﴿وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ﴾ خودایه توفیقم بده بۆ ئوهی بتوانم کرده وهی په سندی و ابکم تۆ پی ژی رازی بی. ﴿وَأَدْخُلْنِيْ رَحْمَتَكَ فِيْ عِبَادِكَ الصَّالِحِيْنَ﴾ خودایه به فضل و گه ورهیی خۆت له و دنیادا بمخه ره ناو به هه شتی رازا وهی خۆت و له پی ژی پیاوچا کان و پیغه مبه ران و خۆشه و یستانی خۆت تۆ مارم بکه!

هانا بۆ خودا دهبا: كه له پېړي رهحم پي كراو و پي راستان دا حيسابى
بك، له خودا ده پار پته وه له گه ل نه وه دا ده زانئ پيغه مبه ره و خودا
نيعمه تى پيغه مبه رايه تى پي به خشيوه، ئاده ميزاد و جند و كه و بالنده ي بۆ
موسه خهر كردون. ترسى نه وه ي هه يه كرده وه كانى كورت بينن، شو كرو
سوپاسگوزاريه كه ي كه م و كورتى تيدا بئ. ده يه وى به چا وډيږي خوداو
توفيق و يارمه تيدانى به خته وه ري دواړو ژي مسوگهر بك، ته قواو
خودا په رستى و ترسى له عه زابى خودا هه ستى هه ميشه ئا تاجى به نده ي بۆ
لاى خودا له لا به رجه سته كرده بو، بۆيه له و كاته دا كه ئا ثارى نيعمه تى
خودا به سهر خۆيه وه ده بينئ هانا بۆ خودا دهبا: كه توفيقى بدا بۆ نه نجام
دانى كارى باش و خودا په سهند!

دوو موعيزه:

هه‌لبه‌ته ئێمه له‌نايه‌ته‌که‌دا هه‌ست ده‌که‌ين به‌دوو موعجيزه، دووشتي سه‌رناساو له‌عه‌اده‌ت به‌ده‌ر، يه‌کێکیان موعجيزه‌ی تێگه‌يشتنی چه‌زره‌تی سوله‌يمان عليه‌السلام له‌ئاخاوتنی مي‌روه‌که، موعجيزه‌که‌ی تريان ناسيني چه‌زره‌تی سوله‌يمان له‌لايه‌ن مي‌روه‌که‌وه، نه‌مه‌ش بو‌ خۆی موعجيزه‌یه‌کی تره، پێويسته هه‌لوسته‌ی له‌سه‌ر بکه‌ين و تێی بکه‌ين بزانی: که‌ خودا

خاوەن تواناودەسەلاتی ره‌هایه‌هرچی ده‌یه‌وی، دێته‌دی، هەر بیه‌وی بیکا ده‌یکا!

موعجيزه‌ی يه كه‌م: كه تيگه‌يشتن بوو له‌زمانی مي‌روه كه له‌لايه‌ن
حه‌زرتی سوله‌يانه‌وه هي‌نده‌ی موعجيزه‌ی دووهم سه‌رسورهي‌نه‌ر نيه‌،
چونكه به‌روال‌ه‌ت هه‌زرتی سوله‌يان عليه‌السلام تاده‌ميزاده و پي‌غه‌مبه‌ره‌، خودا
به‌موعجيزه‌ ئه‌و زانياری و تيگه‌يشتنه‌ی پي‌به‌خشيوه‌، كاره‌كه به‌ني‌سسبه‌ت
ئه‌وه‌وه نزي‌كتره له‌وه‌رگرتن و قبول‌بوون !

به لām میرویه کی به پروالته بی زمان بزانی ته وانه سوله یان و له شرکه که یه تی و ته گهر پییان لی بنین ده یان پلیشیننه وه ، ته مه موعجیزه یه کی تره و له هی پیشوو سه رسورپهینه رتره و ئاده میزاد پیوه ی رانه اتوون و خاریقولعاده یه . که ده فهرموئ : ﴿وهم لایشعرون﴾ ئامازه ده کا به عه دالته تکاری حه زره تی سوله یان ﷺ له شرکه که ی ، ته نانه ت ته قواو له خودا ترسییان گه یشتوته ئاستیک به ته نقه ست زیان به میرو له یه کیش ناگه یه نن . ته گهر ئاگیان لی بی میرو له یه کیش پلیش ناگه نه وه . ته گهر شتیکی له و جوړه روی دا نه وه به نه زانی یه و ئاگادارنن ، بویه ده لئین : حه زره تی سوله یان ﷺ ته و نه ده ی به تیگه یشتن له زمانی میروه که که یف خوښ بوو هینده ی تر به وه که یف خوښ بوو : که خودا به و جوړه صیفه تی عه دالته تکاری به خوئی سوپاکه ی به خشیوه و پابه ندی فهرمانی خودان و به ته نقه ست زیان به که س ناگه یه نن .

نایه ته که ئاماژهی نهوهشی تێدایه: که پهروهردگار عهقل و غهریزه ی بهرپهوه چوونی ژیا نی به هه موو گیانه له بهر یتک به خشیوه، هه موویان ههستی نهوهیان تێدایه چی زیانیان پێ ده گهیهنی و چی به سوده بویان.

کەسیک لیڤکۆلێنەوه لەسەر سروشتی گیانلەبەرەن بکا و سەرئەنجی سروشت و تایبەتەندیه کانیان بدا، شتی زۆر سەر سۆرەینەریان لیڤەبینی و

ئىلھامات و ھەستى زىرەكانەى جۇراو جۇريان لى بەدى دەكا . ئەمەش
 ھەموو داخۋازى ئەو دەكەن: كە پروا بەو خودا خاۋەن دەسلاتە بىكەين:
 كە ئەم ھەست و شعورەى بەو گيانلەبەرانە بەخشيۋە ھەموو شتىكى
 بەرپۈۋ جىيە، ھەموو كارتىكى پرە لەھىكمەت و دانايى .
 ئەو خودايدىيە كە ھەزرەتى موسا عليه السلام ئەو لامى فىرعەون دا : كە لى
 پرسىن خوداى ئىۋە كىيە ؟ ﴿قَالَ: رَبِّنا الَّذِي اعطى كُلَّ شَيْئٍ خَلْقَهُ ثُمَّ
 ھدى﴾ (طە/۵۰)

بولبولىكى خۆش نەوا بووم بۆى نەۋاى دەۋرى گولت
 كىي ۋەكوو ھود ھود ھىكايەتى سەباى گىرايەۋە

ھەرىق

كۆتايى ئايەتى (۱۹) ى سۈرەتى النمل.

بەيارمەتى خودا بەدۋانەمە چىرۆكى ھود ھود دى.
 واتە ئايەتى (۲۰) ى سۈرەتى (النمل) .

پیرستی بابته کان

لاپه ره	بابته
۳	سوره تی (الفرقان)
۶	نازلکردنی قورئان و تاک و ته نهایی پهروه ردگار
۱۴	هه لویست و ره خه نای موشریکه کان له قورئان
۱۹	تانه و ته شهرو ره خه نای موشریکه کان له پیغه مبهه <small>ﷺ</small>
۲۹	بروانه کردنی موشریکه کان به روژی قیامت و وه زرع و حالیان لهو روژهدا و بهرامبه ری کردنیان به به هه شتیبه کان
۳۴	حال و وه زعی کافره کان له روژی قیامت دا له گه ل په رستراوه کانیان دا
۳۸	پیغه مبهه ران هه رده بی ناده میزادین
۴۱	موشریکه کان بو چه سپاندنی راستی پیغه مبهه رایه تی موحه ممد داوای نازل بوونی فریشته ده که ن بو سهریان، یان خودا بیینن
۴۷	نرس و خو فی روژی قیامت و ته نگ و چه له مه کانی
۵۴	کافره کان قورئان پاشگو ی ده خه ن و ده لئین: بوچی هه مووی به یه کجار نازل نابی؟
۶۵	چیرۆکی هه نلی له پیغه مبهه ران و سزای به دروخه ره وه کانیان
۷۱	گالته کردنی موشریکه کان به پیغه مبهه <small>ﷺ</small> و دروشم دارکردنی بانگه وازیبه که ی به گومرایی
۸۰	پینج به لگه له سه ره هه بوون و تاک و ته نهایی خودا
۹۶	نه فامی موشریکه کان له باره ی په رستنی شتی نه شیاهوه رنمووی کردن بو به ندایه تی کردنی خودا
۱۰۴	رهوشتی به نداهه کانی خودا
۱۲۱	سوره تی (الشعراء)
۱۲۴	ره تدا نه وه ی موشریکه کان وه ره شه لیکردن و چه سپاندنی تاک و ته نهایی خودا

۱۳۰	چیرۆکی یه‌که‌م: چیرۆکی موساو هارون (عليهما السلام) له‌گه‌ل فیرعه‌ون و دارو ده‌سته‌که‌ی‌دا به‌شی یه‌که‌م: منه‌نکردنی فیرعه‌ون به‌سه‌ر موسادا: که به‌خیوی کرد
۱۳۸	به‌شی دووهم: نیکاش و جیدالی نیوان هه‌زرتی موسا (عليه السلام) و فیرعه‌ون ده‌رباره‌ی چه‌سپاندنی هه‌بوونی خودا
۱۴۵	موعجیزه‌ی هه‌زرتی موسا (عليه السلام) و هه‌لۆبستی فیرعه‌ون به‌رامبه‌ری
۱۴۸	نیمانه‌نیانی ساحیره‌کان به‌ خوداو سۆزده‌بردنیان و به‌گ‌زاجوونه‌وه‌یان بو‌فیرعه‌ون
۱۵۹	رزگاربوونی موسا (عليه السلام) و نه‌ته‌وه‌که‌ی، خنکاندن فیرعه‌ون و دارو ده‌سته‌که‌ی
۱۶۶	چیرۆکی دووهم: چیرۆکی هه‌زرتی نیراهیمه (عليه السلام) ۱- هه‌ره‌شه‌کردن له‌وانه‌ی بته‌رستی ده‌که‌ن و به‌یانکردنی صیفه‌تی نه‌و خودایه‌ی شیای پهرستنه
۱۷۳	۲- دو‌عاو پارانه‌وه‌ی به‌سۆزی نیراهیم (عليه السلام)
۱۷۷	وه‌صف و دیارده‌ی رۆزی قیامت و په‌واب و سزای کافره‌کان و ژنیان بو‌ونه‌وه‌ی بته‌رسته‌کان
۱۸۲	چیرۆکی سییه‌می نه‌م سوره‌ته: چیرۆکی هه‌زرتی نووحه (عليه السلام) له‌گه‌ل گه‌له‌که‌ی‌دا
۱۹۰	چیرۆکی چواره‌می نه‌م سوره‌ته: چیرۆکی هه‌زرتی هوده (عليه السلام) له‌گه‌ل گه‌له‌که‌ی‌دا
۱۹۸	چیرۆکی پینجه‌م له‌ چیرۆکه‌کانی نه‌م سوره‌ته: چیرۆکی هه‌زرتی صالحه (عليه السلام) له‌گه‌ل گه‌له‌که‌ی‌دا
۲۴۷	پیشه‌کی سوره‌تی (النمل)
۲۵۰	سوره‌تی (النمل)
۲۵۵	چیرۆکی یه‌که‌م: چیرۆکی هه‌زرتی موسایه (عليه السلام)
۲۶۳	چیرۆکی دووهم: چیرۆکی داوودو سوله‌یماننه (عليهما السلام)
۲۷۹	پیرستی بابته‌کان